

ΑΔΕΛΦΟΙ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ
ΜΕΡΣΙΝΗΣ

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ

1909

1871
1872
1873
1874
1875
1876
1877
1878
1879
1880
1881
1882
1883
1884
1885
1886
1887
1888
1889
1890
1891
1892
1893
1894
1895
1896
1897
1898
1899
1900

ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΟΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ

ΜΕΡΣΙΝΗΣ

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ

2407

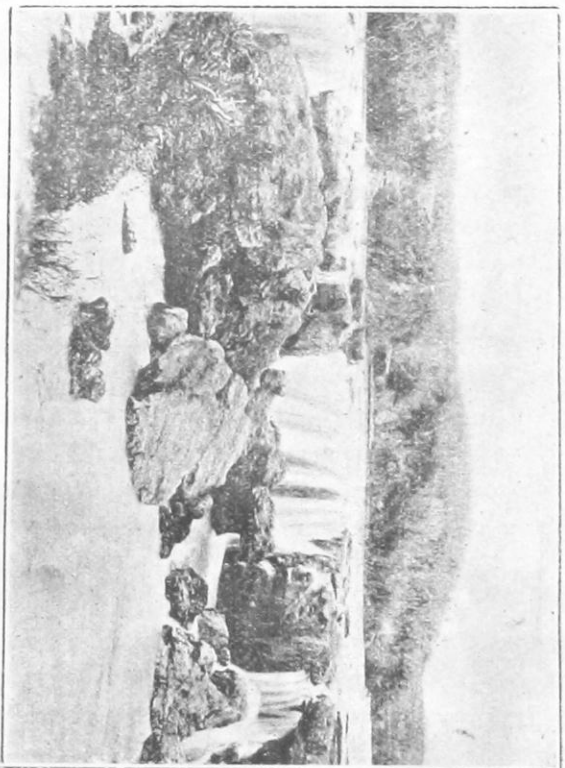
1909.

ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΤΗΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΟΣ

Αχιλ. Συμεώνογλου Ιωσήφ Κυριακίδης
Λεων. Αρσλάνογλου Γρηγ. Καραγεωργίου
Ανανίας Ζεβζόγλου Γεώργ. Μιχαηλίδης
Αθρ. Καζγαντζόγλου

ΑΝΑΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΑ ΜΕΛΗ
Μ. Δ. Αρσλάνογλου Ματθ. Ι. Οίκονομίδης

Οι κατασκάκται, τῶν Κύνουρ ἐν Ταυῆρ.

SISMANOGLIO

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Η σπουδαιότης τῆς Γεωγραφικῆς τοποθεσίας τῆς Μερσίνης, ἅτε κειμένης εἰς τὸ μεταίχμιον τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς Συρίας, καὶ τὸ ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν εὐρὸν καὶ σημαντικὸν μέλλον τῆς ἐν αὐτῇ ὁμογενοῦς Κοινότητος, παρώρμησάν τινας τῶν ὁμογενῶν πολιτῶν αὐτῆς, ὅπως καὶ αὐτοὶ κατὰ τὸ μέτρον τῶν δυνάμεων αὐτῶν συντελέσωσιν εἰς τὴν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τελουμένην προοδευτικὴν κίνησιν. Καὶ πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τούτου ἴδρυσαν κατὰ τὸ ἔτος 1901 τὴν Ἀδελφότητα «Ὁρθοδοξία» ἧς ἀρχικὸς σκοπὸς ἦν ἡ διὰ προσλήψεως ἱεροκλήρυκος πνευματικῆ καὶ ἠθικῆ διάπλασις τοῦ λαοῦ.

Ἄλλ' ἢ ἐπ' αἰσίοις οἰωνοῖς ἰδρυθεῖσα ἀδελφότης αὕτη μετὰ ἐξάμηνον βίον ἠναγκάσθη νὰ διακόψῃ τὴν λειτουργίαν αὐτῆς διὰ τὸν λόγον ὅτι ὀλιγίστη ἐπεδείχθη προθυμία πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἐκ μέρους τοῦ λαοῦ, ὅστις κατ' ἀρχὰς δὲν εἶχε δεόντως ἐκτιμήσει τὴν ἱερότητα καὶ τὸ ἀνύσιμον τοῦ ὑπ' αὐτῆς ἐπιδιωκομένου σκοποῦ.

Καίπερ ὅμως κατὰ τύπους διακοπείσης τῆς λει-

τουργίας αὐτῆς τὸ ἱερὸν πῦρ τὸ ὑπ' αὐτῆς ἀφθὲν ὑπέ-
 βοσκεν. ὁ σκοπὸς ὁ ἅπαξ ὑπ' αὐτῆς διακηρυχθεὶς ἤρ-
 ζατο νὰ προσελκύῃ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν πολλῶν καὶ
 νὰ προσαποκτῇ ὁσημέραι πλειομέρους καὶ διαθερμο-
 τέρους ὁπαδοὺς καὶ οὕτω μικρὸν κατὰ μικρὸν ἐσχη-
 τίσθη ἄρκετὰ σπουδαία ὁμάς, ἣτις κατὰ τὸ ἔτος 1903
 ἐπανεφέρεν εἰς τὴν ζωὴν τὴν ἐν λόγῳ Ἀδελφότητα ἐ-
 πί νέων βάσεων καὶ μὲ πρόγραμμα εὐρύτερον καὶ
 δὴ καθαρῶς φιλεκπαιδευτικόν. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύ-
 τῆς ἄρχεται ὁ πραγματικὸς βίος τῆς Ἀδελφότητος δι-
 ὅτι καὶ αἱ βάσεις, ἐφ' ὧν αὕτη ἐρείδεται, στερεώτε-
 ραι ἐγένοντο καὶ οἱ κανονισμοὶ οἱ τὰ κατ' αὐτὸν διέ-
 ποντες ἐπὶ τὸ συστηματικώτερον καὶ πρακτικώτερον
 διεργηθίσθησαν. Τὸ δὲ νέον Διοικητικὸν Συμβούλι-
 ον παραλαβὸν πᾶν ὅ,τι παρὰ τῆς Ἀδελφότητος τῆς
 πρώτης περιόδου συνελέγη, ἤρξατο μετὰ ζέσεως νὰ
 ἐργάζεται πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς περαιτέρω συντηρή-
 σεως καὶ ἐνισχύσεως τοῦ Σωματείου.

Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡ δράσις τῆς Ἀδελφότητος πε-
 ριορίζεται εἰς τὸν σχηματισμὸν Κεφαλαίου ἄρκετὰ
 στοργύλου, εἰς τρόπον ὥστε αἱ πρόσοδοι αὐτῶν νὰ
 ἐπαρκῶσιν εἰς τὴν συντήρησιν τῶν φιλανθρωπικῶν
 καὶ φιλεκπαιδευτικῶν καθιδρυμάτων ὧν τὴν ἴδρυσιν
 μελετᾷ καὶ ἐπιδιώκει ἡ Ἀδελφότης, καὶ ὧν τὴν ὑ-
 παρξιν θεωρεῖ ἀναγκασιότατην πρὸς συμπλήρωσιν τῶν
 ἤδη ὑπαρχόντων λίαν εὐπροσώπων ἐκπαιδευτικῶν κα-
 θιδρυμάτων. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον τὰ κυριώτερα τῶν

ὑπ' αὐτῆς τὸ γὰρ νῦν λαμβανόμενων μέτρων εἶναι οἰ-
 κονομολογικῆς φύσεως, ἀποβλέποντα εἰς τὴν ἐπαύ-
 ξησιν τῶν πόρων αὐτῆς. Εὐρισκόμεθα δὲ εἰς τὴν εὐ-
 χάριστον θέσιν νὰ δημοσιεύσωμεν ὅτι αἱ προσπάθει-
 αὐτῆς μέχρι τοῦδε ἐστέφθησαν ὑπὸ πλήρους ἐπιτυχί-
 ας καὶ εἰς τὸ βραχὺ σχετικῶς χρονικὸν διάστημα τὸ
 μεσολαβῆσαν ἀπὸ τῆς ἀναγεννήσεως αὐτῆς μέχρι σή-
 μερον ἐσχηματίσθη ἄρκετὰ εὐπρόσωπον Κεφάλαιον
 κατατεθειμένον ἤδη παρὰ τῇ Αὐτακρατορικῇ Ὀθωμα-
 νικῇ Τραπεζῇ καὶ συνιστάμενον ἐξ Αἰγυπτιακῶν ὁ-
 μολογιῶν νεωτέρας ἐκδόσεως.

Ὁ σχηματισμὸς τοῦ ἐν λόγῳ κεφαλαίου, συντελε-
 σθέντος ἀποκλειστικῶς διὰ τῶν ἐτησίων συνδρομῶν
 τῶν τακτικῶν αὐτῆς μελῶν καὶ διὰ τινων ἐκτάκτων
 δωρεῶν, παρέχει τῇ Διοικητικῇ Συμβουλίῳ χρηστὰς
 ἐλπίδας ὅτι τὸ πολὺ ἐντὸς μιᾶς δεκαετίας θὰ συλλε-
 γῇ τὸ ἀναγκασιῶν χρῆμα πρὸς πραγμάτων τοῦ φι-
 λεκπαιδευτικοῦ προγράμματος αὐτῆς. Ἐκ τῆς ἐλπί-
 δος δὲ ταύτης θάρρους ἀντλοῦν οὐ παύεται καθ' ἐκά-
 στην νὰ ἐξευρίσκη νέα μέτρα. ἅτινα ὑπολαμβάνει
 τελεσφόρα πρὸς παγίωσιν τῆς Ἀδελφότητος.

Μεταξὺ τῶν μέτρων τούτων συγκαταλέγεται καὶ ἡ
 περὶ ἐκδόσεως Ἡμερολογίου ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἀδελ-
 φότητος, ἀπόφασις εἰς ἣν προέβη τὸ Διοικητικὸν Συμ-
 βούλιον οὐχὶ ἕνεκα χρηματισμοῦ, ἀλλ' ἐπὶ τῇ σπου-
 δαιοτάτῳ λόγῳ ὅπως καταστήσῃ ἀνά πᾶν τὸ Γένος
 γνωστὴν καὶ τὴν ὑπαρξιν αὐτῆς καὶ τὴν σπουδαιότη-

τα τοῦ ὑπ' αὐτῆς ἐπιδιωκομένου φιλεκπαιδευτικοῦ καὶ μορφωτικοῦ σκοποῦ.

Τοσοῦτο δὲ μαλλον ἐπιδοκιμάζει τὴν τελευταίαν ταύτην ἀπόφασίν του τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον, καθ' ὅσον κάλλιστα γιγνώσκει ὀπόσῃν σημασίαν καὶ βαρύτητα ἔχει διὰ παν φιλανθρωπικὸν Σωματεῖον ἢ συμπάθεια καὶ ἡ ἐκτίμησις τοῦ Γένους τοῦ τοσοῦτον προθύμου πρὸς ὑποστήριξιν παντὸς ἔργου καλοῦ καὶ πρὸς τὸ γενικὸν συμφέρον τείνοντος.

Ἦδη δὲ ὀπότε ἐδηλώσαμεν τὸν λόγον τῆς ἐκδόσεως τοῦ παρόντος Ἡμερολογίου, ἀνάγκην νὰ προσθέσωμεν καὶ ὀλίγιστα τινα περὶ τῆς λειτουργείας τῆς Ἀδελφότητος.

Ἀρχόμενοι, ὅθεν, λέγομεν ὅτι τὸ διοικητικὸν αὐτῆς Συμβούλιον ἐκλέγεται διὰ μίαν τριετίαν ὑφ' ὅλων τῶν μελῶν διὰ ψηφοδελτίων κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Κυριακῆς τῆς Ὀρθοδοξίας, Κατ' αὐτὴν δὲ ἀκριβῶς τὴν ἡμέραν τελεῖται καὶ ἡ ἐτησία ἐορτὴ τῆς Ἀδελφότητος, ὀπότε μετὰ τὸ μνηρόσυνον, τῶν ἀποθανόντων μελῶν, ἐκφωνεῖται ὑφ' ἑνὸς τῶν μελῶν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ἢ λογοδοσία τῶν καθ' ὄλον τὸ ἔτος ὑπ' αὐτοῦ πραχθέντων.

Εἰς τοὺς δωρητάς αὐτῆς ἡ Ἀδελφότης ἔχει ἤδη ἀναγεγραμμένους τοὺς κ κ.

Χαράλαμπον Σάτηρ παρέχοντα δωρεάν 10 λιρῶν ἔτησίως.

Ἀντώνιον Κ. Μαυρομάτην δωρήσαντα 10 λίρας.

Εὐελπιστεῖ δὲ ὅτι τῶν δωρητῶν αὐτῆς αἱ τάξεις ταχέως θὰ πυκνωθῶσι.

Τοιαύτη ἡ παρούσα κατάστασις τῆς Ἀδελφότητος, ἧς ὁ σκοπὸς τοσοῦτον ἱερὸς καὶ φιλογενῆς καὶ ἄξιος τῆς ὑποστηρίξεως παντὸς φίλου τῶν καλῶν ἔργων. Νῦν ὅτε ἡ ὑπαρξίς αὐτῆς καθίσταται διὰ τοῦ παρόντος Ἡμερολογίου τοῖς πᾶσι γνωστή, μετὰ μείζονος θάρρους προσβλέπομεν εἰς τὸ μέλλον. Στερρῶς δὲ πεποιθήμεν ὅτι αὐτὴ θὰ τύχη τῆς γενικῆς ὑποστηρίξεως τῶν ἀπανταχοῦ φιλογενῶν, οἵτινες εὐτυχῶς δὲν σπανίζουσι παρὰ τῷ Γένει καὶ οὕτω θὰ κατορθώσῃ ταχύτερον τοῦ ὑπολογιζομένου χρόνου νὰ φθάσῃ εἰς τὸ τέρμα τῶν πόθων αὐτῆς.

Εἶθε τὰ πράγματα νὰ ἐπικυρώσωσι τὴν πεποιθήσιν ἡμῶν ταύτην.

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον.

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

N	Π		N	Π	
14	1	Π ΠΕΡΙΤΟΜΗ ΧΡ. Βασιλ.	14	1	Κ Τρύφωνος μάρτ.
15	2	Π Σιλβέστρου Πάπα	15	2	Δ ΤΠΑΠΑΝΤΗΣ.
16	3	Σ Μαλαχίου τ.προφ.	16	3	Τ Σιμεών τ. Θεοδ.
17	4	Κ Συναξίς 70 άπ.	17	4	Τ Ίαυδάρου Πηλουσ.
18	5	Δ Παραμονή Φώτων	18	5	Π 'Αγάθης, μάρτυρ.
19	6	Τ ΘΕΟΦΑΝΕΙΑ Α. ΧΡ.	19	6	Π Βονκόλου έπισκ.
20	7	Τ ΙΩΑΝΝ. ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ & ΘΕΟΦΑΝΕΙΑ	20	7	Σ Παρθενίου έπ.
21	8	Π Σομνιάης όσ.	21	8	Κ Τυροφάγον
22	9	Π Τ Μουχ. 1327	22	9	Δ Καθαρά Δευτέρα
23	10	Σ Γρηγορίου. έπ.	23	10	Τ Χαράλδμπους ίτρ. Κ. Απόκρω
24	11	Κ Θεοδοσίου ροι.	24	11	Τ Βλασίου μάρτ.
25	12	Δ Τατιανής μάρτ.	25	12	Π Μελετίου άρχ.
26	13	Τ Κ Πολυκάρπου	26	13	Π Μαρτινιανού όσ.
27	14	Τ Τών εν Σινά πατ.	27	14	Σ Α Υπαπαντής
28	15	Π Παύλου ν. Ιωάνν.	28	15	Κ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ
29	16	Π Πέτρου, άποστ.	1	16	Δ Παμφίλου μάρτ.
30	17	Σ Αντωνίου	2	17	Τ Θεοδώρου μυγαλ.
31	18	Κ Αθανασίου ΤΡΙΩΔΙΟΝ	3	18	Τ Λιοντος Πάπα Ρ.
	1	Δ Μοχαρίου Αίγ.	4	19	Π Φιλήμονος
	2	Τ Κ Υπαπαντής	5	20	Π Λιοντος έπισκ.
	3	Τ Μαξιμου όμολογ.	6	21	Σ Εύσταθίου Αντ.
	4	Π Τιμοθίου άπ.	7	22	Κ Ι. Ποριμ
	5	Π Κλήμεντος μάρτ.	8	23	Δ Πολυκάρπου έπ.
	6	Σ Ξένης, όσίας	9	24	Τ Εύρισις Τιμ. Στ.
	7	Τ Γρηγ. Κ. Γεωώδιου	10	25	Τ Τρασίου άρχ.
	8	Δ Ξενοφάντος	11	26	Π Πορφυρίου έπ.
	9	Τ Ιωάννου Χρυσοστ.	12	27	Π Προκοπίου δεκαπ.
	10	Τ Εφραίμ όσ.	13	28	Σ Βασιλείου όμολ.
	11	Π 'Ιγνατιου ίσθ.			
	12	Π ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΙΕΡΑΡΧΩΝ			
	13	Σ Κύρου και 'Ιωάνν.			

ΜΑΡΤΙΟΣ

N	Π	
14	1	Κ Εὐδοκίας ὁσ.
15	2	Δ Εὐθαλίας μάρτ.
16	3	Τ Κλεονίκου μάρτ.
17	4	Τ Γερασίμου μάρτ.
18	5	Π Κωνσταντίνου Ἀρχελάου
19	6	Π Τῶν Ἀποστόλων 42 μ.
20	7	Σ Καπίτωνος ἱερ.
21	8	Κ Θεοφύλακτου ἐπ.
22	9	Δ 40 Μαρτύρων
23	10	Τ Ἁγίων Θεοδώρων
24	11	Τ Σωφρονίου ἀρχ.
25	12	Π Κ. Εὐαγγελισμοῦ
26	13	Π Νικηφόρου ἀρχ.
27	14	Σ Α. Γρηγορίου
28	15	Κ Ἀγαπίου μάρτ.
29	16	Δ Σαβίνου μάρτ.
30	17	Τ Ἀλεξίου Ἀθρ.
31	18	Τ Κυρίλλου ἀρχ.
1	19	Π Τ. Μεβλιόντ
2	20	Π Ἀναρ. Πατέρων
3	21	Σ Ἰακώβου ὁμολ.
4	22	Κ Ο.Κ.Α. ΒΑΪΩΝ
5	23	Δ Νίκωνος ἱερομ.
6	24	Τ Ι. Φάσκα
7	25	Τ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜ.
8	26	Π Σπυ. Ἀρχ. Γαβριήλ
9	27	Π Ματρώνης ὁσ.
10	28	Σ Παρόνος
11	29	Κ Ο.Κ.Α. ΠΑΣΧΑ
12	30	Δ Ἰωάννου συγγρ.
13	31	Τ Γροτίου ἱερομ.

ΑΠΡΙΛΙΟΣ

N	Π	
14	1	Τ Μαρίας Αἴγυπτ.
15	2	Π Τίτου ὁσ.
16	3	Π ΖΩΩΔ. ΠΗΓΗΣ
17	4	Σ Γεωργίου ὁσ.
18	5	Κ Τοῦ ΘΩΜΑ
19	6	Δ Εὐτηρίου ἀρχ.
20	7	Τ Α. Εὐαγγελισμοῦ
21	8	Τ Ηρωδίου ἀπ.
22	9	Π Εὐψυχίου μάρτ.
23	10	Π Τυρηντίου μάρτ.
24	11	Σ Ἀντίπα ἱερομ.
25	12	Κ Βασιλείου ἐπ.
26	13	Δ Μαρτίνου Πάπα
27	14	Τ Ἀριστάρχου
28	15	Τ Κρήσκεντος μάρτ.
29	16	Π Ἀγένης μάρτ.
30	17	Π Σπυριδίου Περσίδι
1	18	Σ Κοσμῶ ἐπισκ.
2	19	Κ Α. Ἰωάνν. Εφέσ.
3	20	Δ Θεοδώρου ἀπ.
4	21	Τ Ἰανουαρίου ἱερ.
5	22	Τ Θεοδώρου Συκ.
6	23	Π ΓΕΩΡΓΙΟΥ μεγ.
7	24	Π Ελισάβετ θναμ.
8	25	Σ Μάρκου εὐαγγ.
9	26	Κ Βασιλέως ἐπισκ.
10	27	Δ Σπυριδίου ἱερομ.
11	28	Τ Κυζίκου 9 μάρτ.
12	29	Τ Ἰάσωνος ἀποστ.
13	30	Π Ἰακώβου ἀποστόλ.

ΜΑΙΟΣ

N	Π	
14	1	Π Ἰερεμίου προφ.
15	2	Σ Ἀθανασίου μεγ.
16	3	Κ Τιμοθέου μάρτ.
17	4	Δ Πριλαγίας μάρτ.
18	5	Τ Ελισίης μεγ.
19	6	Τ Ἰωβ τοῦ Πολυάθλ.
20	7	Π Ο.Κ.Α. ΑΝΑΛΗΨΕΙΣ
21	8	Π Ἰωάννου Θεολόγου
22	9	Σ Ησαίου προφήτ.
23	10	Κ Ἁγίων Πατέρων
24	11	Δ Μωκίου ἱερομ.
25	12	Τ Ἐπιφανίου ἐπ.
26	13	Τ Ι. Σαβόντ
27	14	Π Ἰσιδώρου μάρτ.
28	15	Π Παχωμίου μεγ.
29	16	Σ Ψυχῶν
30	17	Κ Ο.Κ.Α. ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΗΣ
31	18	Δ ΑΓ. ΤΡΙΑΔΟΣ
1	19	Τ Κριακῆς μάρτ.
2	20	Τ Θαλαλαίου μάρτ.
3	21	Π Κωνστ. καὶ Ελένης
4	22	Π Βασιλίσκου μάρτ.
5	23	Σ Μιχαὴλ ὁμολογ.
6	24	Κ Ἁγ. ΠΑΝΤΩΝ
		Κ. Τριάδος
7	25	Δ γ'. εἴθ. κεφ. Πρ.
8	26	Τ Κάρπου ἀποστ.
9	27	Τ Ειλαδίου μάρτ.
10	28	Π Κ Δωροθέου
11	29	Π Θεοδοσίας μάρτ.
12	30	Σ Α. Γρηγορίου
13	31	Κ Ερμείου μάρτ.

ΙΟΥΝΙΟΣ

N	Π	
14	1	Δ Ἰουστίνου μάρτ.
15	2	Τ Νικηφόρου
16	3	Τ Λουκλιανῶ μάρτ.
17	4	Π Μητροφάνους ἀρ.
18	5	Π Δωροθέου ἐπισκ.
19	6	Σ Ἰλαρίωνος ὁσ.
20	7	Κ Θεοδοίου ἐπισκ.
21	8	Δ Θεοδώρου στρατ.
22	9	Τ Κυρίλλου ἀρχιεπ.
23	10	Τ Ἀλεξάνδρου μάρτ.
24	11	Π Κ. Ἰωάννου Βαπτ.
25	12	Π Ονουφρίου ὁσ.
26	13	Σ Α. Γρηγορίου
27	14	Κ Ελισσαίου προφ.
28	15	Δ Ἀμῶς προφήτου
29	16	Τ Κ. Πέτρου-Παύλου
30	17	Τ Μακρονήλ, Σαβὴλ μ.
1	18	Π Ἀουτίου μάρτ.
2	19	Π Ἰούδα ἀποστ.
3	20	Σ Μεθοδίου ἱερομ.
4	21	Κ Ἰουλιανῶ μάρτ.
5	22	Δ Εὐσεβίου ἱερομ.
6	23	Τ Ἀγριππίνης μάρτ.
7	24	Τ Ἰωάννου Βαπτιστ.
8	25	Π Φιβρωνίας ὁσ.
9	26	Π Δαβὶδ ὁσ.
10	27	Σ Σαμψὼν ὁσ.
11	28	Κ Κύρου κ. Ἰωάννου
12	29	Δ ΠΕΤΡΟΥ καὶ ΠΑΥΛΟΥ
13	30	Τ ΤΩΝ 12 ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

ΙΟΥΛΙΟΣ

Ν	Π	
14	1	Τ Κοσμᾶ καὶ Λαμ.
15	2	Τ Εσθῆτ. Θεοτόκου
16	3	Π Γακίνθου μάρτ.
17	4	Σ Ανδρέου τοῦ Ἱεροσ.
18	5	Κ Αθανασίου
19	6	Δ Σισώη ὁσίου
20	7	Τ Κυριακῆς Μεγαλ.
21	8	Τ Προκοπίου Μεγ.
22	9	Π Πεγγρατίου ἱερ.
23	10	Π Γῶν ἐν Νικ. 45 μ.
24	11	Σ Εὐφημίας μεγαλ.
25	12	Κ Πρόκλου μάρτ.
26	13	Δ Ἡ Σύναξ. ἀρχαγγ. Ι. Νηστ. Ἀβραάμ
27	14	Τ Ακύλα τοῦ ἀποστ.
28	15	Τ Κηρύκου μάρτ.
29	16	Π Ἀθηνογένους ἱερ.
30	17	Π Μαρίνης μεγαλομ.
31	18	Σ Αἰμιλιανοῦ μάρτ.
1	19	Κ Ἁγίων Πατέρων
2	20	Δ Ἡλιοῦ προφήτου
3	21	Τ Συμεὼν Σαλοῦ
4	22	Τ Μαρίας τῆς Μαγδ.
5	23	Π Φωκᾶ ἱερομ.
6	24	Π Χρηστίνης μεγαλ.
7	25	Σ Κοιμ. ἁγ. Ἄννης
8	26	Κ Παρασκευῆς ὁσίου.
9	27	Δ Παντελεήμονος μ.
10	28	Τ Προχόρου μάρτ.
11	29	Τ Καλλινίκου μάρτ.
12	30	Π Σύλλα λοιπῶν ἀπ.
13	31	Π Εὐδοκίμου δικ.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

Ν	Π	
14	1	Σ Τιμίου Στανροῦ
15	2	Κ Στεφάνου πρωτ.
16	3	Δ Ἰσακίου λοιπ. ὁσ.
17	4	Τ Ὁν ἐπτά παιδῶν
18	5	Τ Εὐαγγέλιον μάρτ.
19	6	Π ΤΗΣ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ
20	7	Π Σομετιανοῦ ὁσίου.
21	8	Σ Αἰμιλιανοῦ ἐπισκ.
22	9	Κ Ματθαίου τοῦ ἀποστ.
23	10	Δ Ἰουρεντίου ἀρχιδ.
24	11	Τ Εὐπλου τοῦ διακ.
25	12	Τ Φωτίου μάρτ.
26	13	Π Μαξιμου τοῦ ὁμ.
27	14	Π Μιχαίου τοῦ πρ.
28	15	Σ Η ΚΟΙΜ. ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ
29	16	Κ Μανδηλίου μάρτ.
30	17	Δ Μύσωνος μάρτ.
31	18	Τ Φλώρου μάρτ.
1	19	Τ Ανδρέου μ. Ἄν. 14
2	20	Π Σαμουὴλ προφ.
3	21	Π Θαδδαίου μαρ.
4	22	Σ Ἀγαθονίκου μ. ἀρχιδ.
5	23	Κ Λούπου μάρτυρος
6	24	Δ Εὐτυχοῦς ἱερομ.
7	25	Τ Βαρθολομαίου
8	26	Τ Ἀδριανοῦ μάρτ.
9	27	Π Ποιμένους τοῦ ὁσ.
10	28	Π Μουσίας ὁσίου
11	29	Σ ἸΩΑΝΝ. ΠΡΟΔ.
12	30	Κ Ἀλεξάνδρου ἀρχ.
13	31	Δ Ζώνης Θεοτόκου

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ

Ν	Π	
14	1	Τ Συμεὼν τοῦ Στυλ.
15	2	Τ Μάμαντος μάρτ.
16	3	Π Τ. Ρωμαζάν Ι Τισθρί 5670
17	4	Π Βαβύλα ἐπισκόπ.
18	5	Σ Ζαχαρίου προφ.
19	6	Κ Μιχαήλ ἀρχ.
20	7	Δ Σώζοντος μαρ.
21	8	Τ ΓΕΝ. ΘΕΟΤΟΚ.
22	9	Τ Ἰωακείμ καὶ Ἄννης
23	10	Π Μηροδόρας μάρ.
24	11	Π Θεοδώρας ὁσίας
25	12	Σ Ἀυτονόμου ἱερομ. Ι. Κιποῦρ
26	13	Κ Κορνηλίου ἱερομ.
27	14	Δ ΣΤΑΥΡΟΥ
28	15	Τ Νικήτα μάρτ.
29	16	Τ Εὐφημίας μεγαλ.
30	17	Π Σοφίας μάρτ.
1	18	Π Εὐμενίου ἐπισκ.
2	19	Σ Τροφίμου μάρτ.
3	20	Κ Εὐσταθίου μεγ.
4	21	Δ Κοδράτου ἀποστ.
5	22	Τ Φωκᾶ ἱερομ.
6	23	Τ Σύλληψ. Προδρόμ.
7	24	Π Θέκλης πρωτομ.
8	25	Π Εὐφροσύνης ὁσίας
9	26	Σ Ἰωάν. Θεολόγου
10	27	Κ Καλλιστράτου μ.
11	28	Δ Χαρίτωνος ὁμολ.
12	29	Τ Κυριακοῦ Ἄναχ.
13	30	Τ Γρηγορίου ἱερομ.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ

Ν	Π	
14	1	Π Ἀνανίου ἀποστ.
15	2	Π Κυπριανοῦ ἱερομ.
16	3	Σ Διονυσίου ἱερομ.
17	4	Κ Ἰεροθέου ἐπισκ.
18	5	Δ Χαριτίνης μάρτ.
19	6	Τ Θωμᾶ τοῦ ἀποστ.
20	7	Τ Σεργίου μάρτ.
21	8	Π Πελαγίας ὁσίας
22	9	Π Ἰακώβου ἀποστ.
23	10	Σ Εὐλαμπίου ἀποστ.
24	11	Κ Φιλίππου ἀποστ.
25	12	Δ Προδρόμ μάρτ.
26	13	Τ Ἀγαθονίκης μάρτ.
27	14	Τ Γεφρασίου
28	15	Π Λουκιανοῦ μάρτ.
29	16	Π Λογγίνου ἑκατοντ.
30	17	Σ Ωσῆ προφ.
31	18	Κ Λουκᾶ Εὐαγγελ.
1	19	Δ Ἰωήλ προφήτ.
2	20	Τ Ἀρτεμίου μεγαλομ.
3	21	Τ Σωκράτους πρεσβ.
4	22	Π Ἀβερκίου θανυματ.
5	23	Π Ἰακώβου ἐπισκ.
6	24	Σ Ἀρέθα μάρτυρος
7	25	Κ Μαρξιανῶ μάρτ.
8	26	Δ ἸΗΜΗΤΡΙΟΥ
9	27	Τ Νέστορος μάρτυρ.
10	28	Τ Τρεάντου μάρτ.
11	29	Π Ἀναστασίας ὁσ.
12	30	Π Ζηνοβίου μάρτ.
13	31	Σ Στάχνης-Ἀπελλ. μ.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

Ν	Π	
14	1	Κ Κοσμᾶ-Σαμιανού
15	2	Δ Αικινούνου μάρτ.
16	3	Τ Ακηνιμᾶ μάρτ.
17	4	Τ Ιωαννικίου ὁσίου
18	5	Π Γαλακτίωνος μάρτ.
19	6	Π Παύλου ὁμολ.
20	7	Σ Λαζάρου ὁσίου
21	8	Κ ΤΑΞΙΔΑΡΧΩΝ
22	9	Δ Ματρώνης ὁσίας
23	10	Τ Ολυμπᾶ μάρτυρος
24	11	Τ Μηνᾶ, Βίκτ., Βιζ.
25	12	Π Ιωάννου ἐλεήμ.
26	13	Π Ιωάννου Χρυσ.
27	14	Σ Φιλίππου ἀποστ.
28	15	Κ Γουρῖα, - Σαμωνᾶ
29	16	Δ Ματθαίου εὐαγ.
30	17	Τ Γρηγορίου ἐπισκ.
1	18	Τ Πλάτωνος μάρτ.
2	19	Π Αβδίου προφ.
3	20	Π Γρηγορ. Δεκαπολ.
4	21	Σ ΕΙΣΟΔΙΑ ΘΕΟΙ
5	22	Κ Φιλήμονος ἐπισκ.
6	23	Δ Αμφιλόχιου ἐπ.
7	24	Τ Κλήμεντος Ρώμης
8	25	Τ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗΣ Κ. Αννης Ι. Χανουκά
9	26	Π Στυλιανού Παφλ.
10	27	Π Ιακώβου μεγαλομ.
11	28	Σ Ειρηνάρχου μάρτ.
12	29	Κ Παραμονου μάρτ.
13	30	Δ ΑΝΔΡΕΟΥ ἀποστ.

Ν	Π	
14	1	Τ Νασούμ προφ.
15	2	Τ Αββακούμ προφ.
16	3	Π Σοφονίου προφ.
17	4	Π Βαρθάρασ μεγ.
18	5	Σ Σάββα, ἡγίασμ.
19	6	Κ ΝΙΚΟΛΑΟΥ
20	7	Δ Αμβροσίου ἐπ.
21	8	Τ Παταπίου ὁσ.
22	9	Τ Σύλληφισ Ἁννης
23	10	Π Ερμογένους, Μηνᾶ
24	11	Π Δανιήλ Στυλίτου Τ Κουρβ. Βαϊράμ
25	12	Σ Σπυριδ. Κ. Χριστ.
26	13	Κ Εδοστρατίου μάρτ.
27	14	Δ Θύρσον μάρτυρος
28	15	Τ Ελευθερίου ἱερομ.
29	16	Τ Δανιήλ προφ.
30	17	Π Διονυσίου ἀρχ.
31	18	Π Σεβαστιανού μ.
1	19	Σ Κ. Περιτομῆ 1910
2	20	Κ Ιγνατίου θεοφ.
3	21	Δ Ιουλιανῆς μάρτ.
4	22	Τ Αναστασίας μεγαλ.
5	23	Τ Δέκα Μαρτύρων
6	24	Π Κ. Θεοφάνεια
7	25	Π ΧΡΙΣΤΟΓΕΝ.
8	26	Σ Σύναξις Θεοτόκ.
9	27	Κ Στεφάνου πρ.
10	28	Δ Δισμυρίων μαρτ.
11	29	Τ 14.000 ἄγ. Νηπ.
12	30	Τ Ανυσίας, ὁσίου.
13	31	Π Μελάνης ὁσ.

ΟΛΙΓ'Α ΤΙΝΑ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΘΩΜ, ΓΛΩΣΣΗΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ

Ἡ Ὄθωμανικὴ γλῶσσα, ὡς πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῶν ἄλλων τουρκικῶν ἰδιωμάτων καλεῖται ἡ ἐπίσημος τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους γλῶσσα, εἶναι παραφυσὲς τοῦ μεγάλου ἐκείνου τουρκικοῦ γλωσσικοῦ δένδρου, οὗτινος ἡ μὲν ρίζα κεῖται ἐπὶ τῶν κλιτύων τῶν ὑψηλῶν ὀρέων τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας, αἱ δὲ ἐξ αὐτοῦ ἐκφυόμεναι πολυσχιδεῖς διακλαδώσεις ἐπεκτείνονται πρὸς ἀνατολὰς μὲν μέχρι τῶν ἀκτῶν τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους, πρὸς βορρᾶν μὲχρι τῆς ἀνατολικῆς Ρωσσίας καὶ αὐτῶν τῶν ἐσχατιῶν τῆς Σιδηρίας, καὶ πρὸς μεσημβρίαν ἐπὶ τῆς Περσίας, Μεσοποταμίας, Αραβίας καὶ Ἀρκτῶας Ἀφρικῆς.

Τὸ σύμπλεγμα τῶν τουρκικῶν γλωσσῶν ἀποτελεῖται κατὰ τὸν Vambarg ἐκ δέκα διαλέκτων λαλουμένων ὑπὸ διαφόρων τουρκικῶν φυλῶν, αἵτινες εἶναι διεσπαρμέναι καθ' ἅπασαν ταύτην τὴν ἀχανῆ ἔκτασιν.

Ἡ διάλεκτος τῶν Ἡζηπτσάκ, οὔτινες ὑποταχθέντες εἰς τὴν Ρωσίαν, ἀπὸ τοῦ 16ου αἰῶνος κατοικοῦσιν εἰς Καζάν, Ασπραχάν καὶ τὰ κυθερνεῖα Τοδόλσκης, Ὄρεμ-

βούργου καὶ Τόμσκη. Ἡ μᾶλλον καλλιερρημένη καὶ τελειότερα γλῶσσα τούτων εἶναι ἢ τοῦ Καζάν, εἰς ἣν ἐγράφη καὶ ἐξεδόθη ἡ Ἱστορία τοῦ Τσεγγιζ Χάν.

Ἡ τῶν **Κεργίτζ**, τῶν νομαδικῶς ζώντων εἰς τὰς περὶ Κασγὰρ χώρας τοῦ Σινικοῦ Τουρκεστάν καὶ τὰς μεταξὺ Κασπίας καὶ Ἀράλης λίμνης εὐρείας χώρας, ὀλίγον διαφέρει τῆς ὀθωμανικῆς.

Ἡ τῶν **Τουρκομάνων**, οὔτινες διαιτῶνται νομαδικῶς εἰς τὰ χανάτα τῆς Χίβας, Βουχάρας, εἰς Καβούλην Ρωσσίαν, Περσίαν καὶ Τουρκίαν, δὲν διαφέρει ὡσαύτως πολὺ τῆς ὀθωμανικῆς γλώσσης πρὸς τὴν ὁποίαν εἶχε περισσοτέραν συγγένειαν, πρὶν ἢ Ὀθωμανικὴ ἐπηρεασθῆ ὑπὸ τῆς Ἀραβικῆς καὶ Περσικῆς. Οἱ ἐν Τουρκίᾳ Τουρκομάνοι διαιρούμενοι εἰς 72 φυλὰς ζῶσι νομαδικῶς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῆς Καραμανίας, Χιλεπίου, Δαμασκοῦ Ἐρζερούμης, Βάνης καὶ πολλαχοῦ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Ἡ τῶν ἐν Κανκάσῳ καὶ Δαγιστάν διάλεκτος τῶν **Βισικινῶν** καὶ **Κουμουκῶν** θεωρουμένων ὡς ἀπογόνων τῶν Χαζάρων, καὶ ἐν Κριμαίᾳ ἢ **Νογιά**. Ἡ διάλεκτος καὶ τούτων ἀνήκει ὡσαύτως εἰς τὴν τουρκικὴν γλῶσσαν συγγενέουσα μᾶλλον πρὸς τὴν **Τσαγκαταϊκὴν**.

Ἡ τῶν Σιδηριανῶν διαιρουμένων εἰς πολλὰς φυλὰς εἶναι κρᾶμα ἐκ μογγολικῶν, σαμογετικῶν καὶ τουρκικῶν λέξεων. Εἰς τούτους ὑπάγονται οἱ Καλμουκοὶ μογγολικῆς καὶ οὗτοι καταγωγῆς.

Ἡ τῶν **Γιακούτων** καὶ **Τσοβάτς**. Οἱ Τσοβάτσαι τῶν κυβερνείων Καζάν, Βιάτκας καὶ Ὀρεμβύργου, ἐ-

χουσι γλῶσσαν, ἣς τὰ τρία τέταρτα περίπου τῶν λέξεων εἶναι τουρκικῆς καταγωγῆς. Οἱ πλείους τούτων εἶναι εἰδωλολάτραι καὶ διατελοῦσιν ἐν μεγίστῃ ἀγνοίᾳ καὶ ἀμαθείᾳ.

Ἐξ ὅλων τῶν τουρκικῶν διαλέκτων τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας αἱ διάλεκτοι τῶν Οὐϊγκούρ καὶ ἡ Τσαγκαταϊ διακρίνονται διὰ τὴν φιλολογικὴν αὐτῶν δρασιν καὶ τὴν συγγένειαν καὶ τὴν ὁμοιότητα πρὸς τὴν Ὀθωμανικὴν.

Οἱ **Οὐϊγκούρ** κατοικοῦντες τὰς περὶ Κασγὰρ (Κεντρικὴν Ἀσίαν) χώρας ἔχουσι γλῶσσαν καθαρωτέραν καὶ ὑπερτέραν τῶν ἄλλων τουρκικῶν ἰδισμάτων διατηρηθεῖσαν ἀνεπηρέαστον ἀπὸ ξενικῆς ἐπιδράσεως καὶ αὐτῆς τῆς ἀραβικῆς. Αὕτη εἶναι πολὺ ἀπλουστερα τῆς ὀθωμανικῆς ἔχουσα ἐν τῷ σχηματισμῷ τοῦ ῥήματος μόνον ἐνεστώτα καὶ παροχρημένον στερουμένη δὲ συνθέτων χρόνων καὶ τῶν ἀδυνάτως ἀρνητικῶν, παθητικῶν, ἄλληλοπιθῶν, ὑπηρετικῶν καὶ διπλοῦπηρετικῶν καλουμένων διαθέσεων καὶ σχηματισμοῦ τῆς Ὀθωμανικῆς, εἶναι ὡς ἐκ τούτου ὑποδεεστέρα ταύτης κατὰ τε τὴν ἀκριβείαν καὶ τὸ κάλλος. Ἡ οὐϊγκουρικὴ διάλεκτος εἶναι ἀρχαιοτάτη, ἐξ ἀμνημονεύτων χρόνων κατέχουσα τὴν τέχνην τῆς γραφῆς, ὁμοιαζούσης μὲν πρὸς τὴν συριακὴν, ὅλος δὲ διάφορον πρὸς τὴν ἀραβικὴν. Ἐν αὐτῇ συνεγράφησαν πλεῖστα φιλολογικὰ ἔργα διαδοθέντα καθ' ἑαυτὴν τὴν Ταταρίαν, σὺν τῷ χρόνῳ ὅμως καταστραφέντα καὶ ἐξαφανισθέντα. Τὸ ἀρχαιότερον ταύτης μνημεῖον εἶναι τὸ **Κουδικκοῦ πιλήκ** (ἐπιστήμη εὐτυχίας).

**Άλλη διάλεκτος λαλουμένη ἐν Χωρασανία, Μεγάλη Βουχάρα καὶ Μαδαραναχάρα (᾽Ωξίφ) ὑπερέχουσα δὲ ὅλων τῶν ἀνωτέρω ἀναγραφέντων ἰδιωμάτων διὰ τε τὴν σαφήνειαν, ἀπλότητα, καὶ δύναμιν αὐτῆς, ὡς οὕσα ἀπηλλαγμένη τοῦ πομπώδους ἀνατολικοῦ ὕφους, εἶναι ἡ Τσαγαταϊκὴ ἢ Τσαγαταϊκὴ κληθεῖσα οὕτω ἐκ τινος τῶν υἱῶν τοῦ Τσεγκίξ. Ἡ γλῶσσα αὕτη εἰς ἀρχαιοτέρους χρόνους εἶχε μεγάλην συγγένειαν πρὸς τὴν οὐγκουρικὴν, ἧς καὶ τὴν ἀλφάβητον μετεχειρίζετο, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ προσηλυτισμοῦ τῶν κατοίκων εἰς τὸν ἰσλαμισμόν προσήγγισε μᾶλλον πρὸς τὴν Ὀθωμανικὴν. Ἡ Τσαγαταϊκὴ φιλολογία μεγάλως ἀνεπτύχθη ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Τιμούρ (Ταμερλάνου) ὅστις οὐ μόνον μέγας δορυκτῆτωρ, ἀλλὰ καὶ γενναῖος προστάτης ἀνεδείχθη πάσης πνευματικῆς κινήσεως ἐν τῷ κράτει αὐτοῦ, θαυσιῶς χορηγῶν ὑπὲρ τῆς προαγωγῆς αὐτῆς καὶ πολλοὺς ἐκ τῶν τότε σοφῶν διατηρῶν ἐν τῇ αὐτῇ αὐτοῦ. Ὁ δὲ ἔργονος αὐτοῦ Οὐλοῦν βέης, ποιητῆς ὢν καὶ αὐτὸς, ἐλάτρευε τὰς ἀσιάτιδας μούσας καὶ ἐπροστάτευσε τὴν φιλολογίαν, ἰδρύσας ἐν Σαρακάνδη ἀστεροσκοπεῖον καὶ πανεπιστήμιον, τὸ ὁποῖον ἀπέβη τὸ κέντρον τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν τῶν ἐν Ἀσίᾳ Τουρκοταταρικῶν φυλῶν.*

Ὁ Σουλτάνος Ἄμπουλ Γαζή-Μπαχατοῦρ Χάν (1663) συνέγραψε Τσαγαταϊστὴ τὴν Γενεαλογικὴν ἱστορίαν τῶν Τούρκων (Κιτάπι σετζερέῦ τουρκι) ὁ δὲ Μρ. Ἄλη-Σέρι-Νεβάκ, βεζύρης τοῦ σουλτάνου τῆς Χωρασανίας κατέστη περιώνυμος ἐν τῇ τσαγαταϊκῇ φιλολογίᾳ

διὰ τε τὰ ποιητικὰ καὶ ἱστορικὰ αὐτοῦ ὑπομνήματα (1440—1500).

Ἡ τελειότερα ὅμως ἐξέλιξις καὶ ἡ κορωνὶς ὅλων τούτων τῶν Τουρκοταταρικῶν διαλέκτων εἶναι ἡ ἐπίσημος γλῶσσα τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους, τοῦ ἔξοχον θέσιν ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἱστορίᾳ καταλαβόντος καὶ ἐπεκταθέντος ἐπὶ τῶν δύο Ἀνατολῶν καὶ τῶν δύο Δύσεων (Μασσηκίην δὲλ μαρρημπέιν), ἧτις, διακλαδισμὸς οὕσα τῆς οὐγκουρικῆς, ἀπὸ γλώσσης ἀπλῆς καὶ πτωχῆς λαοῦ ποιμενικοῦ καὶ νομάδος κατέστη πλουσία καὶ καλλιεπής, ἀρυσθεῖσα ὡς ἐξ ἀκνωσίου θησαυροῦ ἀμύθητον πλοῦτον λέξεων καὶ φράσεων ἐκ τῆς Περσικῆς καὶ μάλιστα τῆς Ἀραβικῆς. Οἱ πρόγονοι τῶν Ὀθωμανῶν περιελθόντες εἰς στενὴν ἐπικοινωνίαν καὶ συναμιγέντες μετὰ τῶν Περσῶν, ἐχόντων ἤδη ἀνεπτυγμένην γλῶσσαν καὶ φιλολογίαν ἀγκμάζουσαν ἐξεπαιδεύοντο ἐν τῇ γλώσσῃ τούτων καὶ ἔγραφον αὐτήν· ὅτε δὲ ἤρχισαν νὰ καλλιερῶσι τὴν ἐθνικὴν γλῶσσαν καὶ φιλολογίαν διατελοῦντες ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς Περσικῆς μετοχέτευον εἰς τὴν ἑαυτῶν πληθὺν περσικῶν λέξεων. Ἀσπασάμενοι δὲ τὴν νέαν θρησκείαν τῶν Ἀράβων καὶ παραδεχθέντες τοὺς ἀραβικοὺς χαρακτήρας τῆς ἀλφάβητου, δι' ὧν εὐκολωτέρα καὶ θαυσιεσττέρα καθίστατο ἢ εἰς τὴν γλῶσσαν αὐτῶν μετέγγισις, ὑπέκνυσαν ἔτι περισσότερον εἰς τὸν ζυγὸν τῆς ἀραβικῆς. Τὸ ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας τῶν ὀθωμανοπαίδων ὡς πρώτιστον ἀναγνωστικὸν βιβλίον ἐπιβαλλόμενον Κοράνιον, οὕτινος ἡ ἀνάγνωσις εἰς μόνην τὴν ἀραβικὴν γλῶσσαν ἐπιτρέπεται (ἐκρέου-λ. κουράνε μπ

λουχούν ἐλ ἄρεμπ) ἀναγινώσκετε τὸ Κοράνιον ἐν φωνῇ Ἀράβων) αἱ εἰς ἀραβικὴν γλῶσσαν λατρῆαι, τελεταί προσευχαί καὶ ἡ ἐν γένει ἐκπλάδευσις καὶ αἱ σὺν τῷ χρόνῳ ἀναπτυσσόμεναι κοινωνικαὶ καὶ ἐμπορικαὶ σχέσεις συντέτειναν τὰ μέγιστα εἰς τὴν εἰσδοχὴν ἀραβικῶν λέξεων πρὸς ἔκφρασιν πάσης ἀφηρημένης θεολογικῆς καὶ ἐθνικῆς ἐννοίας καὶ ἐν γένει ὄρων τεχνητῶν καὶ ἐπιστημονικῶν σχετικῶν πρὸς τὴν πολιτικὴν καὶ στρατιωτικὴν αὐτῶν διοίκησιν, καθὼς καὶ πρὸς τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰ γράμματα.

Οὕτως ἡ ὀθωμανικὴ γλῶσσα ἀντλήσασα ἐκ μὲν τῆς Περσικῆς τὸ ἡδὺν καὶ χάριεν, ἐκ δὲ τῆς Ἀραβικῆς τὸν πλοῦτον τῶν λέξεων, τὸ εὐχηον καὶ τὴν δύναμιν, κατέστη πλουσία, μελωδικὴ καὶ μεγαλοπρεπῆς ὑπερβάλλουσα καὶ αὐτὴν τὴν Περσικὴν καὶ ὑπερέχουσα πολλῶν ἄλλων γλωσσῶν κατὰ τε τὴν ἀκριδεῖαν, τὴν λεπτότητα τῶν φράσεων, τὴν εὐγένειαν καὶ τὸ κάλλος αὐτῆς ἐν γένει. Καίτοι δὲ ὁ ἄδρὸς αὐτῆς τουρκικὸς στήμων ἐξυφάνθη καὶ ἑναρμονίως διεπλέχθη διὰ τῆς σημητικῆς καὶ ἰρανικῆς κρόκης καὶ διεπλάσθη νέα οὕτως εἶπειν γλῶσσα, δὲν μετέβαλεν ὅμως τὸν ἀρχετυπον αὐτῆς χαρακτῆρα. « Ἀλλὰ, λέγει προσφύεστατα ὁ πολὺς ἐν τε τῷ πολιτικῷ καὶ φιλολογικῷ κόσμῳ Α. Καραθεοδωρῆς, καίτοι ἀνεπέτασε λίαν ἐλευθερίως τὰς θύρας εἰς τὴν εἰσχώρησιν ἀραβο-περσικῶν λέξεων, αἵτινες ἀντιπροσωπεύουσι τὸν ἐν τῷ ὀθωμανικῷ στοιχείῳ συγχωνευθέντα προγενέστερον ἀραβο-περσικὸν πολιτισμόν, ἡ ὀθωμανικὴ ἐπεφύλαξεν ἐ-

αὐτῇ ἀποκλειστικῶς τὸ ρῆμα, τὰς ἀντωνυμίας, τὰ μόρια καὶ προπάτων τὴν σύνταξιν καὶ καθυποβάλλει ὅλον τὸν ἐπείσακτον τοῦτον γλωσσικὸν πλοῦτον εἰς τοὺς οἰκίους αὐτῆ, ἀπλοὺς καὶ φιλοσοφικωτάτους νόμους ἀρχουσα καὶ δεσπόζουσα ἡγεμονικῶς καὶ συνειοῦσα εἰς ἐν σύμπλεγμα, κατὰ τὸ φαινόμενον μὲν τριφυρὲς κατ' οὐσίαν καὶ κατὰ πνεῦμα ὅμως ἐνιαῖον, τὴν ἀραβικὴν ἐκ τοῦ σημητικῷ, τὴν Περσικὴν ἐκ τοῦ Ἰνδοευρωπαϊκοῦ καὶ τὴν τουρκικὴν ἐκ τοῦ τουραυικοῦ λεγομένου γλωσσικοῦ συστήματος ».

Ἡ εἰς τοσοῦτον βαθμὸν τελειότητος προαγωγή καὶ ἀνύψωσις τῆς γλώσσης ταύτης προϋποθέτει ἀναμφιβόλως τὴν ὑπαρξιν προηγησαμένων σκαπανέων καὶ δημιουργῶν αὐτῆς, ἐργατῶν τοῦ πνεύματος καὶ τῆς διανοίας καὶ καλλιεργητῶν ἐν γένει τῆς ἐθνικῆς φιλολογίας καὶ τῶν ἐπιστημῶν εἰς ἃς ἐξ ἀρχῆς μετὰ ζήλου καὶ ἀφοσιώσεως ἐπεδόθησαν οἱ ὀθωμανοὶ καθ' ὅλας τὰς περιόδους τῆς ἱστορίας αὐτῶν τὰς μετὰ τὴν παραδοχὴν τοῦ ἰσλαμισμού. Καίτοι δὲ πολλὰ ἐκ προκαταλήψεως ἰσως καὶ ἀγνοίας τῶν πραγμάτων ἡμφισδότησαν τοῦτο ἰσχυρισθέντες, ὅτι ὁ ἰσλαμισμὸς ἀποτροπιάζεται τὸ φῶς τῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἐπιστημῶν δὲν ἐδείχθη εὐνους εἰς τοὺς ὀθωμανοὺς πρὸς καλλιέργειαν τῶν γραμμάτων ἐν τούτοις πᾶν τὸ ὑναντίον ἐξάγεται ἐκ τῆς μελέτης τοῦ Κοράνιου, ὅπερ οὐ μόνον δὲν ἀπαγορεύει, ἀλλ' ἐπιτάσσει τὴν ἀπόκτησιν γνώσεων καὶ ἐπιστημῶν « Ἐπιτρέπεται λέγει εἰς τοὺς πιστοὺς νὰ ᾧσι κάτωχοι πασῶν τῶν ἐ-

πιστημῶν». «Ζητεῖτε τὴν ἐπιστήμην καὶ ἂν αὕτη εὔρηται ἐν Κίνα». «Ζητεῖτε τὴν ἐπιστήμην ἀπὸ τοῦ λίκνου μέχρι τοῦ τάφου».

Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους τῶν πρώτων διαδόχων, ἀγωνιζομένων ἄλλως πρὸς ἐμπέδωσιν τοῦ κράτους αὐτῶν καὶ διάδοσιν τῆς νέας θρησκείας, δὲν ἐπροστατεύθησαν τὰ γράμματα ὁ δὲ Ὁμάρ-αλ Χατάσο καὶ ἂν δὲν διέταξε τὴν πυρόλησιν τῆς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ βιβλιοθήκης τῶν Πτολεμαίων ἀπο πολλοῦ μὴ ὑφισταμένης, δὲν συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τούτων ἀλλ' οἱ μετ' αὐτὸν διάδοχοι ὡς ὁ τέταρτος διάδοχος Ἀλῆς καὶ ὁ ἀντίπαλος αὐτοῦ Μπαβίας ὁ ἐκ τῶν Ὁμμιάδων (661 — 680) καὶ μάλιστα ἡ δυναστεία τῶν Ἀβασιδῶν διεκρίθησαν διὰ τὴν προστασίαν αὐτῶν πρὸς πάντας τοὺς ἐπὶ παιδείᾳ διακρινομένους. Ὁ Χαρού αρ-Ρασήδ (785 — 809) καὶ ἰδίως ὁ υἱὸς τούτου Ἀλ Μασίν (813 — 833) ἀνεδείχθησαν θερμοῦργοι προστάται τῆς ἀραβικῆς φιλολογίας μεταβαλόντες εἰς κέντρον φιλολογικῶν τὴν ἔδραν τοῦ κράτους αὐτῶν, τὸ Βαγδάτιον, πρὸς ὃ ἀνθημιλλῶντο ἡ Βασόρα καὶ ἡ Κούφα, ἡ Βάβι καὶ ἡ Ἰσπαχάνη, ἡ Σαμαρκάνδη, τὸ Κάιρον, τὸ Φέξ καὶ τὸ Μαρόκον, ἐν δὲ τῇ Ἰσπανίᾳ ἡ Κορδούδη πρὸς ἣν κατὰ τὸν δέκατον καὶ ἐνδέκατον αἰῶνα συνέρρεον πλείστοι μαθηταὶ ἐξ Εὐρώπης, ἵνα διδασκῶσιν ἐν τοῖς ἀραβικοῖς ἐκπαιδευτηρίοις καὶ παρὰ τῶν Ἀράβων τὰ μαθηματικά. τὴν ἱατρικὴν καὶ τὰς ἄλλας ἐπιστήμας, οἱ δὲ Ἀραβες φιλόσοφοι Κινδῆ, Φαραμπῆ, Ἴμπι Σινᾶ (Ἰδικέννας) καὶ Ἴμπι Ρουὰδ (Ἀβερρόης) ἐμελέτων καὶ ἐσχολή

αζον τοὺς ἐκ τῆς συριακῆς μεταφρασθέντας Ἑλληνας φιλοσόφους καὶ κατ' ἐξοχὴν τὸν Ἀριστοτέλη καὶ συνέγραφον ἔργα φιλοσοφικὰ ἐν οἷς παρεδέχοντο καὶ ἀνεπίτυσσον τὰς ἰδέας τοῦ μεγάλου τούτου φιλοσόφου, οἱ μαθηματικοὶ τὸν Εὐκλείδη καὶ οἱ ἱατροὶ τὸν Ἴπποκράτην, Γαληνὸν καὶ ἄλλους, ἐκ τῆς σπουδῆς τῶν ὁποίων ἀνεδείχθη ὁ περιώνυμος ἀραβ ἱατρός Ἐμποῦ Μπεκῆρ Ραζῆ συντάξας ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν ἔργα καὶ ἰδρύσας ἐν Βαγδάτῃ πολυκλινικὴν.

Ὡς ἐκ τούτων καταφαίνεται, ὁ ἰσλαμισμὸς δὲν ἐκόλυσε τοὺς ὀθωμανοὺς ἀπὸ τῆς ἐν τοῖς γράμμασι κλίσεως καὶ τῆς ὀρέξεως τοῦ εἰδέναι, καὶ διὰ τοῦτο ἀπὸ τῶν πρώτων χρόνων τῆς ἱστορίας αὐτῶν βλέπομεν ἐπιδιδομένους εἰς τὴν καλλιέργειαν αὐτῶν, ὑπὲρ ὧν ἐφιλοτιμοῦντο καὶ συνέτρεχον καὶ αὐτοὶ οἱ Σουλτάνοι, καίτοι διετέλουν ἐν μέσῳ τῆς κλαγγῆς τῶν ὀπλων καὶ τοῦ ἀριφίλου μείους τῶν πολέμων. Ὁ Σουλτὰν Ὁρχὰν μνημῶν τῆς εἰς αὐτὸν δοθείσης τελευταίας ἐντολῆς τοῦ πατρὸς του Ὁσμάν, εἰπόντος «Ἐσο τὸ στήριγμα τῆς πίστεως καὶ ὁ προστάτης τῶν ἐπιστημῶν» εὐθύς μετὰ τὴν ἄλωσην τῆς Προύσης ἐξωράισε ταύτην καὶ δι' ἄλλων θρησκευτικῶν καὶ φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων, ἀλλὰ καὶ δι' αὐτοκρατορικῆς Ἀκαδημίας (Μεδρσεῖ) περιωνύμου καταστάσης καθ' ὅλην τὴν Ἀνατολὴν διὰ τε τὰ φῶτα τῶν καθηγητῶν αὐτῆς (Μουδερρῆς) καὶ διὰ τὴν πληθύν τῶν εἰς αὐτὴν πανταχόθεν τοῦ κράτους προσερχομένων καὶ δὴ ἐκ Περσίας καὶ Ἀραβίας, οὔτινες διδάσκαλοι τέως διατελέσαντες τῶν Ὀθωμανῶν, ἤρχοντο ἤδη νὰ διατα-

χθῶσι παρὰ τούτων τῶν τέως μαθητῶν τὴν ἀραβικὴν γραμματικὴν (σάρφ) καὶ σύνταξιν (νὰχῶ) τὴν ἔρμηνειαν τοῦ Κορανίου (τεφσίρ) τὴν παράδοσιν (χαδῆς) τὴν νομικὴν (ἤλμι φρίχ καὶ ἤλμι φεραϊζ), τὴν λογικὴν (ἤλμι μεντήη) τὴν ρητορικὴν (ἤλμι μανή), τὴν φιλοσοφίαν (ἤλμι χικμῆτ) τὴν ἠθικὴν φιλοσοφίαν (ἤλμι ἔδῆπ) κτλ. Βαγιαζήδ ὁ Κεραυνὸς ἴδρυν καθ' ἕκαστον ἔτος τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἀνὰ μίαν ἀκαδημίαν καὶ ἐπρόκεινεν αὐτὰς δι' ἐπαρκῶν προσόδων. Τῷ παραδείγματι τούτου στοιχῶν καὶ ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος αὐτοῦ Μουράτ ἐμερίμνησεν ὑπὲρ ἰδρύσεως πολυαριθμῶν σχολῶν καθ' ὅλον τὸ τότε ὀθωμανικὸν κράτος. Ὁ υἱὸς τοῦ του Μεχμέτ Β'. ὁ πορθητῆς, ὅστις γνώστης ὦν πολλῶν ἀσιατικῶν καὶ εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν ἀνέγραψεν ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορικῆς αὐτοῦ βιβλιοθήκης «ἡ σπουδὴ τῶν ἐπιστημῶν εἶναι θεία ἐντολὴ πρὸς τοὺς πιστοὺς», ἀνεδέιχθη εἰς ἕκ τῶν μεγάλων προστατῶν τῶν γραμμάτων, ἰδρύσας δύο ἀκαδημίας, τὴν τῆς Ἀγίας Σοφίας, ἐν ἣ βραδύτερον ἀπεπεράτωσε τὰς σπουδὰς του ὁ μέγας ὀθωμανὸς φιλόσοφος καὶ ιστοριογράφος Χατζή Κάλφας καὶ τὴν ἐτι μεγαλοπρεπεστέραν ταύτης *σεχμμεδ* ἐπαρὰ τὸ ὁμώνυμον τέμενος, περιλαμβάνουσαν ἑξακοσίους ἐσωτερικοὺς σπουδαστὰς καὶ διηρημένην εἰς δεκαῆξ τμήματα, ἐπεξέτεινε δὲ τὴν εὐνοίαν του οὐ μόνον ἐπὶ τῶν ὁμοειδῶν πεπαιδευμένων ὑφ' ὧν πάντοτε περιεστοιχίετο καὶ ἤδeto συνδιαλεγόμενος μετ' αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἐπὶ γράμμασι, σοφίᾳ καὶ καλλιτεχνίᾳ διακρινομένους ἄλλοθενεῖς. Ἐνῶ οἱ ἡμέτεροι σοφοὶ τῆς

Κων)λεως κατέφευγον εἰς Εὐρώπην φέροντες ἐκείσε τὰ γράμματα, τὸ κενὸν τούτων κατελάμβανον οἱ ἐκ Περσίας καὶ Ἀραβίας προσερχόμενοι σοφοὶ καὶ ποιηταὶ τυγχάνοντες τῆς δαφίλους τοῦ Μεχμέδ γενναιοδωρίας ὡς ὁ Νουρ-εδ διν Τζαμῆ ὁ ποιητῆς τοῦ Γεουσουφ ἢ *Ζουλεῦχά*, ὁ ἐξ Ἰταλίας Φίλελφος ὁ συντάξας ὑπὲρ αὐτοῦ ὠδὴν λατινιστί, ὁ Βενετὸς ζωγράφος Bellin ὁ ζωγραφίσας αὐτὸν καὶ ἄλλοι· ἐκ δὲ τῶν ἡμετέρων ἀπῆλυσεν τῆς εὐνοίας αὐτοῦ ὁ ἱστορικὸς Κριτόβουλος ὁ Ἰμβριος διατελέσας γραμματεὺς αὐτοῦ καὶ συγγραφεὺς ἱστορίας, ἣν ἐπέβαλεν εἰς τὴν ἐπιστασίαν καὶ σοφίαν αὐτοῦ *δοκιμασθησομένην τε καὶ κριθησομένην*

Ἐν γένει οἱ ὀθωμανοὶ αὐτοκράτορες ἐθεώρουν ἐκ τῶν πρώτων αὐτῶν καθηκόντων ἐκτὸς τῆς ἰδρύσεως τέμενων (τζαμῆ) πτωχοκομείων (ἱμαρέτ) ξενῶνων (χῶν), κρηνῶν (τσεσμῆ), καὶ τὴν ἰδρυσιν Ἀκαδημιῶν (Μεδρεσῆ), καὶ τὴν παρ' αὐταῖς βιβλιοθηκῶν (Κιουτουπ χανέ), ὡς ἐπρόκεινον διὰ σπουδαίων προσόδων ἐπαρκῶν πρὸς μισθοδοσίαν τῶν καθηγητῶν, βιβλιοφυλάκων καὶ πρὸς πλουτισμὸν διὰ διαφόρων βιβλίων. Τοιαῦται ἀκαδημαὶ ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων δύο τοῦ Πορθητοῦ ἦσαν ἐν Κων)πόλει : ἡ Ἀκαδημία τοῦ σουλτᾶν Βαγιαζήδ τοῦ Β'., Σελήμ τοῦ Α'., Σουλεϊμᾶν τοῦ Α'., τῆς σουλτᾶνας Μέχρι-Σάχ, τῆς Βαλιδῆ Σουλτᾶνας μητρὸς Μεχμέδ τοῦ Α'. τοῦ Σουλτᾶνου Ἀχμέτ Α', Ὄσμᾶν Β', Μουσταφᾶ Γ'., ταῦ ναύαρχου Κηλήτζ Ἀλή καὶ πολλὰ ἄλλα σχολαὶ, αἵτινες ἐν ὄλῳ ὑπερέβαινον ποτε τὰς πεντακοσίας.

Εἰς τὰς ἀκαδημίας ταύτας, τεμένη προσευχητηρίοις οἰκοῖς (μεσδζέτ) καὶ μαυσωλεῖα Σουλτάνων καὶ μεγιστάνων (τουρμπέ) προσηροῦντο δημόσια βιβλιοθήκαι προικισμένοι διὰ πολλῶν συγγραμμάτων παντοίας ὕλης, αἵτινες ἄλλοτε μὲν ἦσαν περὶ τὰς τριάκοντα σήμερον δὲ ἀνέρχονται εἰς 46. Ἡ βιβλιοθήκη τῶν ἀνακτόρων εἰς ἣν ὑποτίθεται ὅτι συνεχωνεύθη καὶ ἡ βιβλιοθήκη τῶν Παλαιολόγων περιεῖχε πλουσίαν συλλογὴν βιβλίων, ὧν μόνους τοὺς τίτλους ὁ Toderini καταχωρίζει εἰς τριάκοντα ἕξ σελίδας τουρκικοῦ κειμένου. Πλούσιαι βιβλιοθήκαι ἦσαν ἐπίσης ἡ τῆς Ἀγίας Σοφίας, ἐν ἧ περιείχοντο πλείστα χειρόγραφα, ἀπαιτοῦντα κατὰ τὸν Herbelot (ἐν λέξει Alcoran) πολλοὺς τόμους πρὸς ἀναγραφὴν μόνον τῶν τίτλων αὐτῶν, ἡ τοῦ Σουλτάν Σουλεϊμάν, Μεχμέτ Κιοπρολουῦ, Βιλιδὲ Σουλτάνας, Σουλτάν Βογιαζήδ, Σουλτάν Ὀσμάν, Ἰμπραήμ πασᾶ, Ραγῆπ πασᾶ κλπ. Ταῦτα πάντα ἀποδεικνύουσι τὸν μεγάλον ζήλον τῶν Ὀθωμανῶν εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν γραμμάτων, οὐ μόνον ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν Ἀσιατικὴν, ἀλλὰ καὶ τὴν ξένην φιλολογίαν. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἣς τῶν πρώτων σουλτάνων μετεφράσθησαν εἰς τὴν ὀθωμανικὴν γλῶτταν πολλὰ ἔργα Ἑλλήνων καὶ Ρωμαίων ὧς ὁ Πλούταρχος ἐπὶ Μεχμέδ τοῦ Πορθητοῦ, ὁ Καίσαρ ἐπὶ Σουλεϊμάν τοῦ Α', ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ Εὐκλείδης Διοσκουριδῆς καὶ ἄλλα ἴσως ἔργα τῆς ἀρχαιότητος, ὧν ἀπολεσθέντων ἐν πρωτοτύπῳ δὲν εἶνε ἀπύθανον νὰ διασώζωνται ἀποσπάσματα μεταξὺ τῶν ὀθωμανικῶν μεταφράσεων, ἴσως δὲ καὶ αἱ Ἡολιτεῖαι τοῦ Ἀριστοτέλους περὶ ὧν ὁ Χατζῆ Κάλ.

φας ἀναφέρει ὅτι ἦσαν μεταπεφρασμένοι εἰς τὴν ἀραβικὴν. Ἐκ τῆς ἀραβικῆς καὶ περσικῆς μετήνεγκον εἰς τὴν γλῶσσαν αὐτῶν ἀπειράριθμα ἔργα, εἰς ἄλλα δὲ συνέφερον τοσαύτας προσθήκας καὶ βελτιώσεις, ὥστε ἡ μετάφρασις τούτων ἀναδεικνύετο ὑπερέτερα τοῦ πρωτοτύπου, πολλοὶ δὲ Ὀθωμανοὶ συγγραφεῖς, συνέγραψαν ἔργα κάλλιστα εἰς γλῶσσαν περσικὴν ἢ ἀραβικὴν, ἅτινα δικαίως πρέπει νὰ θεωρῶνται ὡς προϊόντα τῆς ὀθωμανικῆς φιλολογίας. Ὡσαύτως καὶ ἐκ τῶν ἄλλων εὐρωπαϊκῶν γλῶσσῶν ἡ τῆς παντοίας ὕλης δοκιμωτέρων ἔργων μετάφρασις ἐξηκολούθει καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς μέχρι καὶ τῆς μεταφράσεως τοῦ Πρίγκηπος τοῦ Μακιαδέλη, τῆς Ἱστορίας τῆς Αἰκατερίνης ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου Γιακωβάκη Ἀργυροπούλου, τῶν τυχῶν τοῦ Τηλεμάχου ὑπὸ Κιαμὴλ πασᾶ καὶ αὐτῆς τῆς Ἰλιάδος. Ἡ κυριωτέρα καὶ πρωτίστη φιλολογία τῶν Ὀθωμανῶν εἰς ἣν λεγεῶνες συγγραφέων θεολόγων, νομοδιδασκάλων καὶ ἐρμηνευτῶν ἠσχολήθησαν, ἀποτελεῖται ἐκ πληθύος ἀνυπολόγιστου συγγραμμάτων ὧν τὸ ἀντικείμενον εἶναι ἡ περὶ Θεοῦ καὶ τῶν ἰδιοκτητῶν αὐτοῦ γνῶσις ἡ θεολογία, ἡ ἐρμηνευτικὴ τοῦ Κορανίου, ἡ ἐπιστήμη τῶν περὶ Μπάμη παραδόσεων, τοῦ ἱεροῦ δικαίου, τοῦ κληρονομικοῦ, ἡ ἠθικὴ κτλ.

Πλὴν τῆς ἱερᾶς φιλολογίας οἱ Ὀθωμανοὶ ἐκαλλιέργησαν καὶ τὰς ἄλλας ἐπιστήμας καὶ συνέγραψαν ἱκανὰ ἔργα, οἷον περὶ ἀστρονομίας, γεωμετρίας, ἰατρικῆς καὶ φυσικῆς. Οἱ δογματικοὶ δεσμοὶ τοῦ θρησκευματος αὐ-

τῶν οἱ δεσμεύοντες τὴν διάνοιαν καὶ τὴν ἐλευθέραν σκέψιν δὲν ἐπέτρεψαν τὴν παρ' αὐτοῖς ἀνάπτυξιν τῆς φιλοσοφίας (φελσεφέτ), ἀλλ' ἐν τῇ ἠθικῇ φιλοσοφίᾳ (ἤλμι 'Εδὲπ) οἱ Τοῦρκοι οὐδενὸς ἔθνους ὑστέρησαν συντάξαντες πλεῖστα ἔργα ἀξία λόγου καὶ προσοχῆς. Ἐν ἑκ τούτων εἶνε τὸ **Χουμαγιούν Ναϊμέ** τὸ ἐκ τοῦ περσικοῦ μὲν μεταφρασθὲν ὑπὸ τοῦ **Αλῆ Τσελεμπῆ** συμπληρωθὲν δὲ ἐν πεζῷ καὶ ἑμμέτρῳ λόγῳ οὐ εἰς τοὺς μύθους καὶ τὰ τερπνὰ διηγήματα ἐγκατασπείρονται διάφοροι φιλοσοφικαὶ ἀρχαί. Ἐτερον ἀπολαθὸν μεγάλης ὑπολήψεως παρ' Ὀθωμανοῖς εἶνε τὸ τοῦ **Ναμπῆ 'Εφένδη** συντεθὲν πρὸς διδασκαλίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ἐνῶ διατυπῶνται πλεῖστα σοφὰ ὑποθῆκαι καὶ νοθεσίαι. « Ἄγω νίζου υἱέ μου, λέγει, νὰ πλουτίξης τὸν νοῦν σου διὰ παντὸς εἶδους, γνώσεων, αἴτινες εἶναι ἀναγκαῖαι καθ' ὅλην τὴν σταδιοδρομίαν τοῦ βίου σου. Ὅποια ἀπειρος διαφορὰ μεταξὺ τῶν σοφῶν καὶ ἀμαθῶν ! Ὅση ὑπάρχει μεταξὺ τοῦ λαμπροτέρου φωτὸς καὶ τοῦ παχυτάτου σκότους τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, τῆς ὑπάρξεως καὶ τοῦ μηδενός. Ἡ ἀμάθεια εἶναι ἡ δηλητηριώδης πηγὴ, ἐξ ἧς ἀναβλύξουσι πάντα τὰ κακὰ τὰ καταμαστιζόντα τὴν ἀνθρωπότητα. Ἡ τυφλὴ δεισιδαιμονία, ἡ ἀθεΐα καὶ ἡ βαρβαρότης καταστροφεῖς τῶν τεχνῶν, συμβαδίζουσιν αὐτῇ παραπλεύρως, ἡ δὲ καταισχύνῃ, περιφρόνησις καὶ ὁ ἔξουδενισμὸς ἔπονται τοῖς βήμασιν αὐτῆς. Ἐπιδόθητι εἰς τὴν μελέτην τῆς φιλοσοφίας καὶ μὴ ἀμέλειτῶν ἔργων τῶν δοκίμων συγγραφέων. Ὁ ἀετὸς ἀνίπταται τῇ βοῇ

θείᾳ τῶν πτερόγων, τὸ μαργαριτοφόρον ὄστρακον δὲν ἐπιπλέει ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν ὑδάτων, ἀλλ' εὔρηται κεκρυμμένον μεταξὺ τῶν ἀπείρων βράχων τοῦ πυθμένος τῆς θαλάσσης. » Καὶ ἐν τῇ πολιτικῇ οἰκονομίᾳ συνεργάφησαν ἔργα ἱκανὰ καὶ σπουδαῖα, ὡς τὸ ὑπὸ τοῦ **Ἀκ-Χισσοφῆ. Οὔσοῦλ-ουλχουκέμ φι νιζ-μ ιλ ἀλέμ** (ἀρχαὶ σοφὰ περὶ τῆς τέχνης τοῦ κυβερνᾶν) τοῦ **Ἰμπραχίμ 'Εφένδι (Οὔσοῦλ ουλ χουκίμ φι νιζάμ ιλ οὐ-μὲμ** (ἀρχαὶ σοφὰ περὶ κυβερνήσεως; ἔθνων) τὸ τοῦ **Μου-εδδίν Ζαδὲ Κανού** **Ναμέ κλπ.**

Τὴν δὲ ποίησιν, εἰς ἣν ὑπὲρ πάντων ἄλλο ἔθνος ῥέπουσιν ἑκ φύσεως οἱ Ὀθωμανοί, ἐκαλλιέργησαν μετὰ ζήσεως καὶ φλογεροῦ πάθους ἔχοντες πρὸς μίμησιν ἀφ' ἑνὸς μὲν τὰ πρότυπα τῶν **Αράβων** ποιητῶν πλήρη ζωηρῶν εἰκόνων καὶ καλλιπεῶν ἐκφράσεων, καὶ μάλιστα τὰ περιώνυμα ἑπτὰ ποιήματα, ἅτινα πρὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Ἰσλαμισμοῦ βραδευόμενα εἰς τοὺς ποιητικοὺς διαγωνισμοὺς ἀνηρτῶντο χρυσοῖς γράμμασιν ἀνωθι τῶν θυρῶν τοῦ **Κιαμπέ** τὰ γνωστὰ ὑπὸ τὸ ὄνομα **Κασιάτῆδι μουκλλά»** (ὠδαὶ μετέωροι) ἀφ' ἑτέρου διὰ τοὺς **Πέρσας** ποιητὰς ὡς τὸν ἐπικὸν **Φερδαφσῆν** τὸν εἰς τριάκοντα ἔτη συντάξαντα τὸ ἠρωϊκὸν αὐτοῦ ποίημα **Σιχ ναϊμέ** (βιβλίον τῶν βασιλέων) τὸ περιλαμβάνον τὴν περσικὴν ἱστορίαν μέχρι τῆς βασιλείας τοῦ **Νουσιρεδάν**, τὸν πρὸς τὸν **Ανκφου** κατατετὴν χάριν καὶ ζωηρότητα συγκρινόμενον χωρικὸν **Χαφῆς Σιμαζῆν**, τὸν ἑλεγεϊκὸν **Εὔδερῆν**, τὸν γυμικὸν καὶ ἠθικολόγον **Σαδῆ, Αττάρ κλπ.**

Εκ τῆς μελέτης τῶν ποιητῶν ἀμφοτέρων τῶν γλωσσῶν. ὃν ἡ γνώσις κατὰ τὸν ἀνωτέρω μνημονευθέντα ἠθικολόγον καὶ ποιητὴν Ναμπὴ ἐφένδην εἶναι ἀναπόφευκτος εἰς τὸν ποιητὴν ὅπως ὡς διὰ δύο πτερόντων ἀνψωθῆ εἰς τὰς αἰθερούς χώρας τῆς ποιήσεως καὶ μὴ ἐρηγῆ ἐπὶ τῆς γῆς ἀνευ αὐτῶν, ἀνεδείχθησαν πλεῖστοι ὀθωμανοὶ ποιηταί.

Τοσοῦτος ἦν ὁ πρὸς τὴν ποίησιν ἔρωσ τῶν ὀθωμανῶν, ὥστε ἐπεδίδοντο εἰς αὐτὴν ἐκ πάσης κοινωνικῆς τάξεως μέλη. Σουλτάνοι, γυναῖκες Βεζύροι, ὑπουργοὶ στρατιωτικοὶ κληρικοὶ, καθηγῆται κατελαμβάνοντο ὑπὸ ποιητικῆ; οἰστηλασίας. Ἐκ τῶν Σουλτάνων ἐλάτρευον τὰς ἀσιάτιδας μούσας ὁ Σελλιμ, ὁ ἡγεμονόπαις Ἀζέμ, ἀδελφὸς Βαγιαζήδ τοῦ Β'. ὁ ἐκτός τῆς ποιητικῆς συλλογῆς (διδάκ) συγγράψας καὶ τὸ μυθιστόρημα **Δζεμισὶδ Ὁὲ Χουρσὶδ**, ὅπερ ἀφίερωσεν εἰς τὸν πατέρα αὐτοῦ Μεχμέδ Β'. Ὁ Σουλτάν Σουλεϊμάν γράψας πλεῖστα ποιήματα εἰς τουρκικὴν περσικὴν καὶ ἀραβικὴν γλῶσσαν· ὁ Ἀχμέδ Γ'. Ὁ δὲ Μουσταφᾶς ὁ Γ'. τοσοῦτον ἠγάπα τὴν ποίησιν, ὥστε ἐδίδεν ἐσπερίδας ποιητικὰς καὶ ἴδρυσεν ἀκαδημίαν τῶν Ποιητῶν, εἰς ἣν ἐγένοντο δεκτοὶ οἱ ἐξοχώτεροι ἐκ τούτων τῆς ἐποχῆς του.

Ὁ Ἀμουδ-ουλ Λουτφὴ ἐν τῷ **Τεζκέρετ. οὐς-σουα-ρῆ** ἀναφέρει τριακοσίους ποιητὰς ἀκμάσαντας ἀπὸ Σουλτάν Μουράδ μέχρι Σουλεϊμάν τοῦ Α'. ἦτοι εἰς διάστημα διακοσίων ἐτῶν. Ἐν τῷ **Ζούμπδετ-ουλ-Ἀστάρ** (ποιητικῆ ἀνθολογία) καταχωρίζονται ἀποσπά-

σματα πεντακοσίων τεσσαράκοντα ποιητῶν καὶ ἐν τῷ **Τεζκέρετ-οὐς-σουα-ρῆ** τοῦ Χασάν Τσελεμπῆ (1603) περιέχονται οἱ βίοι ἑξακοσίων ἐπτὰ ποιητῶν, ὁ δὲ Χάμερ ὑπολογίζει τοὺς ὀθωμανοὺς ποιητὰς εἰς δύο χιλιάδας, ἐνῶ οἱ Πέρσαι ποιηταὶ δὲν ὑπερβαίνουσι τοὺς διακοσίους.

Οἱ περιφημότεροι μεταξὺ τούτων θεωροῦνται ὁ Ἀσὴκ πασσᾶς ὁ ἀρχαιότερος, ὁ Σεϊχῆ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Ορχάν, ὁ Μπακῆ, Ναμπῆ, Νεφί, Φουζοιλῆ, Ἰζέτ Μολλά, Περτέδ ἐφένδης, Κασήμ, Μεσρῆ καὶ ἄλλοι.

Οἱ ὀθωμανοὶ ποιηταὶ εὐδοκιμοῦσιν εἰς τὸ λυρικὸν εἶδος τῆς ποιήσεως ἢ δὲ δραματικὴ ποίησις δὲν ἀπαντᾷ παρ' αὐτοῖς ὡς καὶ ἡ κωμῶδία καὶ ἡ τραγῶδία, οὔτε καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς Ἀραβσι καὶ Πέρσαις, ἀν καὶ δὲν ἐλλείπουσιν ἐκ τῶν ποιημάτων αὐτῶν δραματικὰ ἐπεισόδια ὡς τὸ τοῦ Ρουστέμ ἐν τῷ **Σαχ**—ναμὲ τοῦ Φερδεοσῆ, ἐνθα ὁ Ρουστέμ ἐράται ἡγεμονίδος τινός, ἐξ ἧς ὁ καρπὸς τοῦ ἔρωτος τέκνον ἄρρεν ἐκτεθέν. Τοῦτο ἠλικιωθὲν ἔλαβε τὸ ὄνομα Σεχαρέμπ καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν ὑψηρεσίαν τοῦ βασιλέως Εφρασιὰπ ἐστάλη παρὰ τούτου νὰ πολεμήσῃ κατὰ τοῦ Ρουστέμ οὗτος πληγῶναι θανασίμως τὸν ἐχθρόν, ὅν μετὰ ταῦτα ἀναγνωρίζει ὡς υἱόν. Ἀρᾶμα ἀναπολοῦν τὸν θάνατον τοῦ Λαῖου ὑπὸ τοῦ Οἰδίποδος.

Ὁσαύτως εὐδοκιμοῦσιν εἰς τὸν ἐλεγειακὸν καὶ ἐπιγραφικὸν εἶδος. Πάντα τὰ τεμένη, φρούρια, σχολεῖα καὶ δημόσιαι οἰκοδομαὶ κατὰ γενικὸν κανόνα φέρουσιν ἐπὶ τῶν

ὑπερθύρων ἐμέτρους ἐπιγραφὰς ὡς καὶ αἱ ἀπειράριθμοι κρηναὶ, λουτρῶνες καὶ οἱ τάφοι τῶν ἐπισήμων.

Ἐν τῇ ἐλεγείᾳ ταύτῃ ἀνεπτύχθη παρ' Ὀθωμανοῖς ἰδιὸν τι εἶδος, τὸ χρονόγραμμα (ταρήχ) καλούμενον, δι' οὗ ἐν εὐστόχῳ μὲν βραχυλογία καὶ χάριτι δεικνύεται ἡ ἀνάμνησις τοῦ ἰδρύματος καὶ τοῦ ἰδρυτοῦ, δι' εὐφυοῦς δὲ τρόπου τοῦ ποιητοῦ παραβάλλεται λέξις ἢ φράσις ὑπαινισσομένη τὸ ἔτος τῆς ἰδρύσεως τοῦ μνημείου ὅπερ εὐρίσκειται ὑπολογιζομένης τῆς ἀριθμητικῆς δυνάμεως τῶν γραμμάτων τῆς λέξεως ἢ φράσεως. Τῆς γνωμονικῆς ἐλεγείας ποιητὰ ἀνεδείχθησαν οὐκ ὀλίγοι ἀναμιμνήσκοντες τοὺς ἡμετέρους Φωκυλίδην καὶ Θεόγνην. Τὰ ποιήματα τούτων εἶναι ἔμπλεα γνωμῶν καὶ παραινέσεων πρὸς τοὺς νέους διδασκομένους καὶ παρορρωμένους εἰς τὴν ἀσκησιν τῆς ἀρετῆς. Εἰς τὴν μόρφωσιν τοῦ εἶδους τούτου οἱ Ὀθωμανοὶ ἐμιμήθησαν τοὺς Πέρσας ποιητὰς, ὡς τὸν Σαδῆ (Γκιουλιστάν=Ροδῶν καὶ Μποστάν=κῆπος) καὶ τὸν Φερῖδ — εδ — διν Αττάρ (Πενδ — ναμ — βιδλιόν συμβουλῶν) ὅστις μάλιστα ἔχει τὸ κοινὸν πρὸς τὸν ἡμέτερον Θεόγνην ἀποτεινόμενον πρὸς τὸν Κύριον, ὅτι καὶ οὗτος τὰς νοουθεσίας του ἀπευθύνει πρὸς τινα μαθητὴν του. Αἱ Σαφφοὶ δὲ καὶ Κόρινναι δὲν ἠλλείπουσιν ἀπὸ τῆς πλειάδος τῶν Ὀθωμανῶν ποιητῶν, ἐξ ἧς ἀναφέρομεν τὴν Φιτυνέ θυγατέρα τοῦ Μουφτεῖ Ἐσάδ ἐφένδι ἧς ἡ ποιητικὴ συλλογὴ (δι' ἑαυτὴν) εἶνε πλήρης φλογερᾶς φαντασίας καὶ αἰσθημάτων.

Εἰς τὰς ὀθωμανίδας ποιητρίδας ἀποδίδεται ἡ ἐφεύρε-

σις ἰδιαίτερου εἶδους γλώσσης τῶν ἀνθέων, δι' ἧς ὑπαινίσσονται τὴν ἐν τοῖς στίχοις κεκρυμμένην ἔννοιαν παρηχοῦσαν πρὸς λέξεις ὁμοιοκαταλήκτους ἀνθέων, χλόης, δεινυλλίων, χρωμάτων, καρπῶν κλπ. Ἡ lady Montagne (σελ. 339) ἦτις ὡς ἐκ τῆς θέσεως τῆς ἐν Κωνσταντινῶν εἶχε ἐλευθέραν εἰσοδὸν εἰς τὰ ἀνακτορικὰ χαρέμια, διετήρησε στίχους τινάς.

Ἐκ τῶν σουλτανικῶν χαρῶν ἀνεφάνησαν οὐκ ὀλίγον ποιήτριαι, αἵτινες μάλιστα ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας διδασκόμεναι τὴν μουσικὴν ἐτόνιζον τὰ ποιήματα αὐτῶν καὶ ἤδον εὐμόλπως. Περὶ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς μουσικῆς παρ' Ὀθωμανοῖς καὶ τῆς ἐφευρέσεως ἰδίων μουσικῶν σημείων ἀναφέρεται ὑπὸ Καντεμῖρ ὅτι τοῦτο ἐγένετο ἐπὶ Μουράδ τοῦ Δ'.

Ἐν δὲ τῇ μυθιστορίᾳ ἀνεδείχθησαν γονιμώτατοι συγγραφεῖς. Πλείστα μυθιστορήματα διασώζονται [γραφήντα ἐν ὄλῃ τῇ ἀσιατικῇ φαντασίᾳ ὑπὸ τῶν καλλιτέρων ὀθωμανῶν λογογράφων. Τοιαῦτα εἶναι ὁ Ἐρσοῦφ βέ Ζουλεῦχά (ὁ Ἰωσήφ καὶ ἡ Ζουλεϊχά σύζυγος τοῦ Πεταφρῆ) ὑπὸ Κεμήλ Πασσαζαδέ, ἡ Λεινὰ βέ Μετζνοῦν τὸ Κήρη βεζῦρ χικιαγετί, τὸ Ἰσκεντέρ ναμέ κλπ.

Ἄλλ' ἐν τῇ ἱστορίᾳ οἱ ὀθωμανοὶ ἀνεδείχθησαν οὐδενὸς ἔθνους ὑποδέστεροι, ὧν τὰ ἱστορικὰ ἔργα εἶναι ἀναρίθμητα καὶ σπουδαιότατα ἀποτελοῦντα ἄλλυσι ἀδιάκοπον ἔθνικῶν χρονικῶν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν νεωτέρων καὶ συνταχθέντα ἄλλα μὲν ὑπὸ ἐπι-

σήμων ιστορικῶν τοῦ κράτους πρὸς τοῦτο τεταγμένω
 ἄλλα ὑπὸ πολιτικῶν ἀνελθόντων εἰς τὰ ὕψιστα ἀξιώμα-
 τα, στρατιωτικῶν, γραμματέων τῆς ἐπικρατείας σαντζακ-
 μπειδων καὶ μπεϊλερπεϊδων καὶ ἄλλα ὑπὸ λογίων καὶ κα-
 θηγητῶν.

Πλὴν τῶν γενικῶν περὶ τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους ἱ-
 στορικῶν συνεγράφησαν καὶ πλείσται εἰδικαὶ περὶ βα-
 σιλειῶν, ἐπικρατειῶν, μαχῶν, πολιορκιῶν, βιογραφίαι
 σουλτάνων, βεζυρῶν, νομομαθῶν, ποιητῶν κλπ.

Ἡδὴ καὶ πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κων)πόλεως διεσώζον-
 το ἱστορικὰ ἔργα Ὀθωμανῶν, ἐξ ὧν ἀρυσθεὶς ὁ ἐπὶ Ὀρ-
 χάν βιώσας Ἀχμέδ μπή Γραχιά συνέγραψεν ἱστορίαν τῶν
 Τούρκων πληροστέραν καὶ συστηματικώτεραν ἄλλὰ πρῶ-
 τος καὶ ἐπισημότερος ἐκ τῶν Ὀθωμανῶν ἱστοριογράφων
 θεωρεῖται ὁ Σιάδ—ουδ—δίν συγγράψας ἱστορίαν πι-
 στήν τῶν Τούρκων ἀπὸ τῆς ἀρχαιοτάτης ἐποχῆς αὐτῶν
 μέχρι τοῦ τέλους τῆς βασιλείας Σελήμ τοῦ Β. (1520)
 καὶ ἐπιγράψας αὐτήν **Τάτζ—ούτ—Τεδαριχ** (Διά-
 δημα τῶν Ἱστοριῶν) ἐν ἧ πλὴν ἄλλων σχετικῶν πρὸς
 τὴν ἡμετέραν ἱστορίαν ἀναγράφονται πληροφορίες περὶ
 ἀλώσεως τῆς Κων)πόλεως μὴ ἀπαντῶσαι παρὰ τοῖς ἡ-
 μετέροις συγχρόνοις ἱστορικοῖς. Συνεχιστὴς τῆς ἱστορί-
 ας τούτου ἐπέρχεται ὁ Ἀζελλάλ ζαδὲ (1520—1566)
 μετὰ τοῦτον ὁ Σελανικῆς, (1563—1599) ὁ Ναϊμᾶ, ὁ
 Ρασήδ ὁ Τσελεμπῆς ζαδὲ, ὁ Σαμή, Σακήρ, Σουπχῆ, ὁ
 Ηζῆζῆ, ὁ Χακήμ, Τσεσεμεζαδὲ, Μουσαζαδὲ, Μπεχσιτε ἐ-
 φένδη, Ενδερεῆ, ὁ Νουρῆ, ὁ Βασήφ, ὁ Περτέδ, ὁ Ἀσῆμ,

ὁ Σανιζαδὲ, Ἀζεβδὲτ καὶ πλείστοι ἄλλοι, ὧν τὴν ἀναγρα-
 φὴν τῶν ὀνομάτων δὲν ἐπιτρέπουν τὰ στενὰ ὄρια τῆς
 παρούσης διατριβῆς καὶ περὶ ὧν δύναται τις νὰ λάβῃ ἰ-
 δέαν, ἐὰν ρίψῃ ἐν βλέμμα ἐπὶ τῶν πηγῶν τῆς ἱστορίας
 τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους ὑπὸ Χάμμερ καὶ ἐπὶ τοῦ (Her-
 belot (Tarik) ἀριθμοῦντος τοὺς ἱστορικοὺς Ἀραβας
 Πέρσας καὶ Ὀθωμανοὺς εἰς 3300.

Καὶ τὸ ἕτερον εἶδος τοῦ πεζοῦ λόγου, τὴν Γεωγρα-
 φίαν δὲν παρημέλησαν οἱ Ὀθωμανοὶ, παρ' ὧν σινεγρά-
 φησαν πλείστα γεωγραφικὰ ἔργα γενικά τε καὶ εἰδικά,
 περιηγήσεις κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν καὶ ὁδοιορικὰ
 λίαν σπουδαῖα. Ἐν ἐκ τούτων εἶναι τὸ **Μεράτ—ουλ**
Μεμλῆκ (Κάτοπτρον τῶν χωρῶν) 1553—1556,
 συγγραφὴν ὑπὸ τοῦ Σιδη Ἀλη Ἰμπ Χουσεῖν καλούμενον
 καὶ **Κιατίπι Ρουμῆ**, ὅστις ναύαρχος ὦν τοῦ τουρκικοῦ
 στόλου ἐπὶ τῆς βασιλείας Σουλεϊμάν τοῦ μεγαλοπρεποῦς
 μετὰ τὴν καταστροφὴν τούτου ἐξοκείλαντος εἰς τὰς δυ-
 τικὰς ἀκτὰς τῶν Ἰνδιῶν ἐπέστρεψεν εἰς Κων)πολιν διὰ
 ξηρᾶς διελθὼν πολλὰς χώρας τῆς Ἀσίας, **Τὸ ταρίχι**
Σεῦγγίχι Εὐλιᾶ Εφένδη (ὁδοιορικὸν) περιγράφον
 τὰς ἀρχαιότητας καὶ τὴν τοπογραφίαν τῆς Τουρκίας
 καὶ τὰς περιηγήσεις αὐτοῦ· τὸ **Ἀζιχάν—Νουμᾶ** (θεᾶ τῆς
 οἰκουμένης ἢ Κοσμοθέατις) μέγα γεωγραφικὸν σύγγραμ-
 μα καὶ πολύτιμον διὰ τὴν ἀκρίθειαν καὶ τὰς ἐπιστημο-
 νικὰς παρατηρήσεις συγγραφὴν ὑπὸ τοῦ πολυμαθεστά-
 του Χατζῆ Κάλφα, περὶ οὗ πολλάκις ἐν τῇ παρουσίᾳ δι-
 ατριβῆ γενομένου λόγου, σημειοῦται ὅτι οὗτος γεννηθεὶς

έν Κων)πόλει ἦν κάτοχος μεγάλης καὶ ποικίλης παιδείας καὶ γνώστης γλωσσῶν ἀσιατικῶν καὶ εὐρωπαϊκῶν. Ἐγνωρίζετο ὑπὸ τὸ ὄνομα *Khatip Tselempê*, Χατζῆ Μουσταφὰ καὶ Χατζῆ Κάλφα. Ἐτελεύτησεν ἐν Κων)πόλει τῷ 1657. Συνέγραψε πλείστα ἔργα ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω μνημονευομένων, ὡς τὸ **Τούχφετ Κιμπάρ** (δῶρον πρὸς τοὺς μεγιστάνας, περιγράφου τὰς ναυμαχίας τοῦ ὀθωμανικοῦ στόλου μετὰ πολλῶν γεωγραφικῶν πινάκων, τὸ **Τόχφετ—ουλ—Αχμπαρ**, περιέχον πολλὰς ἱστορικὰς καὶ φιλοσοφικὰς πληροφορίες, τὸ **Τακβίρι—Τεβαρίχ** (Χρονολογικοὶ Πίνακες) τὸ **Ταρίχι Κωνσταντινζέ** (Ἱστορία τῆς Κων)πόλεως) ἧτις εἶναι ἡ πρώτη ὑπὸ ὀθωμανῶν γραφεῖσα μετὰ τὴν ἄλωσιν, τὸ **Ρούμελι Θε Μπόσνα** καὶ ἄλλα.

Ἄξιοσημείωτον διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ὀθωμανικῆς φιλολογίας εἶναι τὸ γεγονός τῆς ἐν Κων)πόλει συστάσεως τυπογραφίας τουρκικῆς κατὰ τὸ ἔτος 1726, ἐπὶ τῆς βασιλείας Σουλτὰν Ἀχμέδ τοῦ Γ', ἧτις ἐπετεύχθη μετὰ πολλὰ προσκόμματα τῶν εἰς τὰ ἀρχαῖα ἔθιμα ἐμμενόντων καὶ μάλιστα τῶν ἀντιγραφῶν. Πρῶτος εἰσηγητὴς ταύτης ἦν ὁ Σαῖδ ἐφένδης γραμματεὺς τῆς ἐν Παρισίοις Ὄθωμαν. Πρεσβείας καὶ υἱὸς τοῦ πρέσβεως Μεχμέδ ἐφένδης ὁ δὲ Ἰμπραχίμ ἐφένδης, Οὐγγρος τὴν καταγωγὴν διετέλεσεν ὁ πρῶτος διευθυντὴς τοῦ Ἀυτοκρατορικοῦ τυπογραφείου, ἐν ᾧ ἐξεδόθη κατὰ πρῶτον τὸ ἀραβοτουρκικὸν λεξικὸν τοῦ Βανγκουλῆ, μετὰ τοῦτο τὸ **Τόχφετ** (Ἱστορία τῶν ναυμαχιῶν) τοῦ Χατζῆ Κάλφα κλ.

Ἐπειγόμενοι νὰ δώσωμεν πέρασ εἰς τὴν παροῦσαν εὐσύνοπτον ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν σπουδαιότητα τοῦ θέματος διατριβῆν ἐπίκαιρον κρίνομεν νὰ προσθέσωμεν ὀλίγα τινα περὶ τῆς συγχρόνου ἐκπαιδευτικῆς καὶ φιλολογικῆς κινήσεως τῶν ὀθωμανῶν, ἧτις ἀπὸ τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναρρήσεως τοῦ νῦν εὐκλεῶς ἀνάσσοντος Σουλτὰν Ἀβδούλ Χαμίτ Χὰν τοῦ Β'. ἔλαβε μεγάλην ὄθησιν καὶ ἐπίτασιν. Ἐκτὸς τῶν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ πολυληθῶν ἀνωτέρων ἐπιστημονικῶν καὶ τεχνικῶν σχολῶν καὶ διδασκαλείων πρὸς μόρφωσιν διδασκάλων καὶ διδασκαλιστῶν. (Δὰρ ουλ μουαλιμίν καὶ Δὰρ-ουλ μουαλιματ) πανταχοῦ τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους εἰς πᾶσαν πόλιν καὶ κόμην καὶ χωρίου λειτουργοῦσι σχολαὶ παιδῶν (Σημπιαν), ἐφήδων (Ρουσδιέ) καὶ προκαταρκτικῆ (Ἰδαδιέ) καὶ ἡ ἐκπαίδευσις θεωρεῖται ὑποχρεωτικῆ. Αἱ ξέναι γλώσσαι καταπληκτικῶς διεδόθησαν μετὰ τῶν ὀθωμανῶν, πολλὰ δὲ εὐρωπαϊκὰ φιλολογικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ ἔργα μεταφράζονται εἰς τὴν ὀθωμανικὴν καὶ πολλὰ ὀθωμανικὰ συγγράμματα ἐκδίδονται. Ἡ δημοσιογραφία καὶ ὁ περιοδικὸς τύπος ἔλαβε μεγάλην ἀνάπτυξιν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ καὶ ταῖς ἔθραις τῶν τριάκοντα νομαρχιῶν ἐν αἷς ἐκτὸς τῶν ἰδιωτικῶν ἐκδίδονται καὶ ἐπίσημοι ἐφημερίδες καὶ ἐτησίως Ἡμερολόγια (Σαλ—ναμέ) περιεκτικὰ πλείστων πληροφοριῶν, ἱστορικῶν, γεωγραφικῶν, στατιστικῶν καὶ ὀπογραφικῶν.

Ἐν δὲ τῇ ὀθωμανικῇ γλώσσῃ παρατηρεῖται ἀπὸ τινῶν ἑτῶν τάσις τις τῶν συγγραφέων πρὸς ἀπλοποίησιν

αὐτῆς καὶ μόρφωσιν ἐθνικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας δι-
 ἂ τῆς βαθμιαίας ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τοῦ ξυγοῦ τῆς περσικῆς
 καὶ ἀραβικῆς εἰς ὧν τὸ ἀνεξάντλητον λεξιλόγιον ἀντλοῦν-
 τες οἱ ἀρχαιότεροι συγγραφεῖς καὶ συντάκται τῶν δια-
 φόρων ἐπισήμων πράξεων καθίστων τὰ ἔργα αὐτῶν σκο-
 τεινὰ καὶ δυσνόητα διὰ τῶν ἐξεζητημένων μεταφορῶν
 ἠχηρῶν καὶ πομπωδῶν φράσεων.

ΒΑΣΙΛ. ΚΑΝΔΙΗΣ

ΜΩΣΑ·Ι·ΚΟΝ

Διὰ νὰ βαδίξῃ τις ἠούχως τὴν ὁδὸν τῆς ζωῆς δὲν
 πρέπει νὰ ἔχῃ πολὺ ὀξείαν τὴν ὄρασιν.

Ὁ υἱὸς πλουτίσαντος δι' ἀτιμίας ἤμπορεῖ νὰ ἦνε τί-
 ριος ἄνθρωπος. Ἀλλ' ὁ γαμβρὸς του ποτέ!

Ἡ καρδιά τῆς γυναικὸς ὁμοιάζει μὲ τὴν χιόνα, ἅμα
 ὀλίγον ῥυπανθῆ μεταβάλλεται εἰς βόρβορον.

Οἱ περισσότεροι ἄνθρωποι ἐπαινοῦν ἐνθουσιωδῶς
 τὰ ἄραϊα βιβλία, ἀποφεύγουν ὅμως τὴν ἀνάγνωσιν
 αὐτῶν.

Βίος εὐτυχῆς δὲν ὑπάρχει. Υπάρχουσι μόνον ἡμέ-
 ραι εὐτυχεῖς.

Εἰς τὴν ἀριθμητικὴν ἓνα καὶ ἓνα κάμνουν δύο.
 Εἰς τὸν ἔρωτα ὅμως ἓνα καὶ ἓνα κάμνουν... ἓνα.

Σ' ΤΟΝ ΑΓΓΕΛΟ ΜΟΥ

Εκ τῶν τοῦ Carducci

Dai verdi umidi margini ec.

Ἐ τῆς δροσοπράσινες βραγιαῖς
 Ἐβωδιάζουν τὰ γιουλάκια
 Ἐνθίζουνε ἡ ἀμυγδαλιαῖς
 Καὶ ψάλλουν τὰ πουλάκια
 Αὔρα καθάρια, ὀλόγλυκεια
 Κάθε καρδιά γλυκαίνει,
 Μὰ ὁ ἥλιος ἔποῦ μ' εὐφραίνει
 Ἐ τὸ θεῖό σου βλέμμα ζῆ!

Τί ἔσαν σκορπᾶ τοὺς μόσκους του
 Τὸ ἄγγικτο γιουλάκι;
 Ἐβωδιάζει ῥόδο ἀταίριαστο
 Ἐ τ' ἄραϊό σου στοματάκι;
 Τί ἔσαν οἱ ἄνθοι φλεφλίζουνε
 Καὶ ψάλλουν τὰ πουλάκια:
 Ἐ τ' ἀγνά σου τὰ χειλάκια;
 Ποιὰ μελωδία κρυφή!

Ἄς μοσκοπνέουν νειοβλάτιστοι
 Πυκνόκλωνοι ἔστη χτίσι
 Τὸ κῦμα τοῦ μαλλιῶνέ σου
 Ἐ ἔμέν' ἄς κυματίσῃ.
 Αὐτὸ ἄς μου κρύβῃ τὰ ψυχα
 Κλαριά ἔποῦ ἀνθοβλοῦνε

Αὐτὰ θὰ ξαναλθοῦνε
Μὰ δὲν θάλθῃς καὶ ΣΥ!

Ι. Τ. Τ.

ΛΙΓΟ ΑΠ' ΟΛΑ

Εμεγάλωσα εἰς τὸν δρόμον.

Κυρία τις μετὰ τοῦ μικροῦ υἱοῦ της ἐπιβιάζεται ἐκ Κορίνθου εἰς τὸν σιδηρόδρομον λαμβάνει δὲ ἓν καὶ ἥμισυ εἰσιτήριον, διότι τὸ τέκνον της εἶναι ἐξ ἑτῶν, ἂν καὶ ἄς πρὸς τὴν ἡλικίαν του πολὺ ἀνεπτυγμένον σωματικῶς.

Ἡ ἀμαξοστοιχία εἶναι πολὺ βραδυκίνητος φθάνει δὲ εἰς Αθήνας μετὰ παρέλευσιν πολλῶν ὥρων.

— Πῶς, λέγει ὁ ὑπάλληλος, ὅστις παρέλαβε τὰ εἰσιτήρια, μόνο μισὴ θέσι γι' αὐτὸ τὸ παιδί; σὰν μεγάλο μου φαίνεται.

Τότε τὸ παιδίον τὸ ὅποιον ἦτο μεγαλόσωμον ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἔξυπνον, ἀπήνησε.

— Ἦρουν μικρότερος ὅταν 'πήραμε τὰ εἰσιτήρια, ἀλλὰ ὁ σιδηρόδρομος ἔκαμε τόσον καιρὸν νὰ ἔλθῃ τοῦ ἐμεγάλωσα εἰς τὸν δρόμον.

Ο ΑΡΙΘΜΟΣ 18 ΚΑΙ Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

18 Μαρτίου ἀνηγορεύθη βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων ὁ Γεώργιος.

18 Ὀκτωβρίου ἦλθεν εἰς Αθήνας.

18 ἐτῶν ἦλθεν εἰς Ἀθήνας· ἦλθε δὲ τῷ 1863 οὗτινος οἱ ἀριθμοὶ προστιθέμενοι δίδουν ἄθροισμα 18.

Τὸ ὄνομα αὐτοῦ «Γεώργιος Χριστιανὸς» σύγκειται ἀπὸ 18 γράμματα. Ὁ τίτλος αὐτοῦ «Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων» περιέχει 18 γράμματα. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐγεννήθη τῷ 1818 τὸ ὅποιον ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο 18 καὶ τοῦ ὁποίου τὸ ἄθροισμα ἀποτελεῖ τὸν ἀριθμὸν 18. Καὶ τὸ ὄνομα τῆς Βασιλίσσης Ὀλγα Κωνσταντινόβνα, ἀποτελεῖται ἀπὸ 18 γράμματα.

ΣΥΝΑΔΕΛΦΟΙ

Εἰς τὴν ὁρμὴν τῆς συνομιλίας εἰς κτηνίατρος ἀποκαλεῖ ἓνα ἄλλον ἱατρὸν : **συνάδελφον.**

Ὁ τελευταῖος οὗτος εὐφρῶς μειδιῶν :

— Δι' ὄνομα τοῦ Θεοῦ! λυπηθῆτε τοὺς ἀσθενεῖς μου.

ΦΑΡΜΑΚΟΠΟΙΟΣ ΣΤΙΧΟΠΛΟΚΟΣ

Ο φαρμακοποιός μικρὰς τινὸς πόλεως, ἐθέλγετο τὰς ἄρας κατὰ τὰς ὁποίας οἱ πελάται του τὸν ἄφηνον ἤσυχον, νὰ τὰς ἀφιερῶνῃ εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν Μουσῶν. Τόσῃν δὲ μανίαν εἶχε διὰ τὴν ποίησιν ὥστε συνέτασσε καὶ αὐτὰς τὰς συνταγὰς του ἐμμέτρως. Ἐσπέραν τινὰ παρεσκεύασεν ἰατρικὸν διὰ γνῶριμόν του ἀσθενῆ εὐρισκομένην εἰς κρίσιμον κατάστασιν, καὶ ἐπὶ τῆς φιάλης ἔγραψε τοὺς ἑξῆς στίχους.

Στὴν ἀσθενῆ πρὶν δώσετε νὰ πιῇ ἀπ'τὴν φιάλην
μὲ δύναμιν κινήσατε αὐτὴν πολὺ μεγάλην.

Καὶ διὰ τοῦ ὑπηρετοῦ ἔστειλε τὸ φάρμακον εἰς τὴν οἰκίαν τῆς ἀσθενοῦς.

Τῇ ἐπαύριον ἐπῆγε νὰ ἴδῃ πῶς εἶναι ἡ ἀσθενής. ἀλλ' αὐτὴ εἶχεν ἀποθάνῃ τὴν νύκτα, διότι ἀντὶ νὰ κινήσουν μὲ δύναμιν πολὺ μεγάλην τὴν περιέχουσαν τὸ φάρμακον φιάλην εἶχον κινήσει τὴν ἀσθενῆ.

Γενική πρόσοψς τῆς Μερσίνης.

Γαύρου Κασοχίδου

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΒΙΛΑΕΤΙΟΥ ΤΩΝ ΑΔΑΝΩΝ

ΑΠΟ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΑΤΩΝ ΜΕΧΡΙ ΤΩΝ ΝΕΩΤΑΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ

Εν τῷ σημερινῷ βιλαετίῳ τῶν Αδάνων περιλαμβάνεται τὸ πλεῖστον τῶν χωρῶν ἃς οἱ ἀρχαῖοι ἐκάλεον Κιλικίαν.

Ἡ Κιλικία δὲν εἶχεν ἐν πᾶσι τοῖς ἱστορικοῖς χρόνοις τὰ ὅρια ἐκεῖνα, ἐν οἷς εὐρίσκομεν αὐτὴν περιλαμβανομένην ἐν τοῖς κυρίως ἱστορικοῖς χρόνοις, ἤτοι πρὸς βορρᾶν μὲν τὸν Ταῦρον (τὸν καλούμενον ἐνταῦθα Κιλικίαν) πρὸς ἀνατολὰς τὸν Ἀριανὸν, δι' οὗ ἐχωρίζετο ἀπὸ τῆς Συρίας, πρὸς δυσμὰς τὰς ἀνατολικὰς ἀκτὰς τοῦ Παμφιλιακοῦ κόλπου καὶ τὴν Παμφυλίαν αὐτὴν καὶ πρὸς νότον τὴν μεσόγειον θάλασσαν. Τὰ ὅρια ταῦτα δίδονται εἰς τὴν Κιλικίαν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 5ου, ἢ τῶν ἀρχῶν τοῦ 4ου π. χ. αἰῶνος, πρῶτον δὲ παρὰ Ξενοφῶντι εὐρίσκομεν τὸ ὄνομα **Κιλικία** τοι-

αὐτὴν περίπου ἔχον ἑκτασιν γεωγραφικὴν. Ἀλλ' ἐν τοῖς ἀρχαιότεροις χρόνοις τὸ ὄνομα φαίνεται ἔχον πολλὰ εὐρυτέραν ἑκτασιν συνδεομένην μετὰ τῆς ἐκτάσεως τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ τοῦ ἔθνους τῶν **Κελίκων**. Τὸ ὄνομα **Κέλικες** εἶναι ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων ὀνομάτων τῶν γνωστῶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ καὶ ἔθνολογίᾳ τοῦ τμήματος ἐκείνου τῆς Ἀσίας, ὅπερ ἐν τοῖς ὑστάτοις Ρωμαϊκοῖς χρόνοις ἐκλήθη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων **Ἐλάσσων Ἀσία** (Asia Minor), ὑπὸ δὲ τῶν Βυζαντινῶν **Μικρὰ Ἀσία**. Ἐκ τῶν ἀρχαίων ἀσιατικῶν ἱστορικῶν καὶ φιλολογικῶν πηγῶν μόνον αἱ **σφηγοειδεῖς** καλούμεναι Ἀσουριακαὶ ἐπιγραφαὶ ἀναφέρουσι τὸ ὄνομα **Κελακοῦ** ἢ **Χελακοῦ** περὶ Κιλικίας ὡς περὶ τούτων γενήσεται λόγος περαιτέρω.

Τουναντίον δὲ ἐν ταῖς Αἰγυπτιακαῖς ἱερογλυφικαῖς καλουμέναις ἐπιγραφαῖς τοῦ 13ου π. χ. αἰῶνος ἡ χώρα ἡ κειμένη δυτικῶς τῆς τῶν Χεταίων, τῆς βορείου Συρίας καὶ τῆς νοτιοανατολικῆς Μικρᾶς Ἀσίας καλεῖται **Χάρκα** ὅπερ ὄνομα ἀνταποκρινόμενον γεωγραφικῶς καὶ γλωσσικῶς πρὸς τὸ τῆς **Κελικίας** φαίνεται ὅτι σημαίνει αὐτὴν τὴν **Κελικίαν** 1) Ὁ Α-

(1) Ἐν ταῖς Αἰγυπτιακαῖς ἐπιγραφαῖς μετὰ τῶν Χεταίων ἀναφέρονται καὶ Ροντινοὶ οὓς ὑπέλαβον ἐν ἀρχῇ οἱ ἑρμηνευταὶ τῶν ἐπιγραφῶν ὡς λαὸν οἰκοῦντα ἐν τῇ βορείᾳ Συρίᾳ καὶ ἐν Κιλικίᾳ μετὰ τῶν Χεταίων καὶ πρὸ τῶν Χεταίων ἔτι. Ἄλλ' ἀκριβέστεραι ἐρευνᾶν ἀπέδειξαν ὅτι τὸ ὄνομα τοῦτο (Ροντινοί) ὡς ὄνομα λαοῦ ἢ καὶ χώρας περιοριζό-

σουριακὸς τύπος **Κελακοῦ** ἢ **Χελακοῦ** ὁ γνωστὸς ἐκ τῶν σφηγοειδῶν ἐπιγραφῶν τοῦ 10ου π. γ. αἰῶνος μαρτυρεῖ ὅτι τὸ ὄνομα **Κελικία** δὲν ἦτο μόνον παρ' Ἑλλήσιν ἐν χρήσει, εἰ καὶ ἐν τῷ περιφῆμῳ Μωσαϊκῷ καταλόγῳ τῶν ἔθνων, ὡς ἐκλήθη, τὸ 10 κεφάλαιον τῆς Γενέσεως, οὐδαμῶς μνημονεύεται τὸ ὄνομα, οἱ δὲ παλαιοὶ ἑρμηνευταὶ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἐζήτουν νὰ εὕρωσι τὸ τῶν Κιλικίων καὶ Κιλικίας ὄνομα ἐν ποικίλοις ἄλλοις ὀνόμασι τοῦ καταλόγου ἐκείνου. Ὀπωσδήποτε τὸ ὄνομα **Κέλικξ** ἢ ἀκριβέστερον **Κέλικος** ὡς ὄνομα ἔθνικόν εἶναι γνωστὸν ἀπὸ τοῦ Ομήρου, καὶ τὸ ἔθνικόν τοῦτο ὄνομα εἶναι πολλὰ ἀρχαιότερον τοῦ τε γεωγραφικοῦ ὀνόματος **Κελικία** καὶ αὐτοῦ τοῦ μυθικοῦ ἑπωνύμου ἦρωος τῆς Κιλικίας Κίλικος τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀγήνορος καὶ ἀδελφοῦ τοῦ Φοίνικος καὶ τῆς Εὐρώπης, ὅπερ ὄνομα ἀνήκει εἰς χρόνους πολλὰ μεταγενεστέρους. Ἀλλ' οἱ **Κέλικες** τοῦ Ομήρου δὲν οἰκοῦσιν ἐν τῇ Κιλικίᾳ τῶν ἱστορικῶν χρόνων, ἀλλ' ἐν Τροίᾳ ὑπὸ τὴν Ἰδην καὶ ἀκρεβέστερον ὑπὸ τὴν ἀνατολικὴν διακλάδωσιν αὐτῆς τὴν **Πλάκον** («ὑπὸ Πλάκῃ ὑληέσση»). Πόλιν ἔχοντες ἐνταῦθα «Θήβην ὑποπλακίνω» «πόλιν Κιλικίων εὐναιετάωσαν Θήβην ὑψίουλον» (Ἰλ. τ-415) τὴν κειμένην ἐν ἡ θέσει βραδύτερον τὸ Ἄδραμύτιον καὶ

μενον ἐν ἀρχῇ εἰς τὴν Παλαιστίνην ἐξετάθη εἴτα εἰς ἅπασαν τὴν Συρίαν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ εἰς τὰς ἐντεῦθεν τοῦ Ἄμανοῦ χώρας ἦτοι εἰς τὴν Κιλικίαν.

ἀνακτα τὸν Ἡετίωνα, οἳ ἦν («Κιλίκισσ' ἀνδράσιν ἀνάσσων» (Ιλ. 1396 7) Πέραν τῆς Τρωϊκῆς ταύτης χώρας καὶ τῆς **Θήβης** τῆς Ἡετίωνος πόλεως οὐδαμοῦ ἄλλοθι τῆς νῦν Μικρᾶς Ἀσίας μνημονεύοντας ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ Κίλικες, εἰ καὶ ὁ ποιητὴς καὶ μάλιστα ὁ τὸν διάκοσμον τοῦ Β. Ἰλιάδ. ποιήσας γινώσκει καλῶς τὸ ἥμιου τοῦλάχιστον τῆς χώρας ταύτης, πάσας δηλονότι τὰς ἐντεῦθεν τοῦ Ἄλυσι χώρας καὶ αὐτὴ δὲ ἡ Κιλικία τῶν ἱστορικῶν χρόνων δὲν φαίνεται αὐτῷ ἄγνωστος ἀπ' οὗ τὸ ἐν Ἰλιάδ. Β. 207 ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ Ἀλήϊον πεδῖον ἦν ἐν Κιλικίᾳ ἄς τοῦτο οὐ μόνον οἱ σχολιασταὶ τοῦ ὁμηρικοῦ χωρίου ἀλλὰ καὶ ὁ δοκιμώτατος τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ὁ Ἡρόδοτος μαρτυρεῖ μετὰ βεβαιότητος. Ἄλλ' ἀκριβῶς τὸ ζήτημα τοῦτο, τὸ διὰ τί ὁ ποιητὴς Κίλικας ἀναφέρει μόνον ἐν Τροίᾳ, καίπερ γινώσκει τὸ Ἀλήϊον πεδῖον καὶ τὴν γεωγραφικὴν θέσιν τῆς Κιλικίας τῶν ἱστορικῶν χρόνων, συνδέεται μεθ' ἑτέρου ζητήματος γενικωτέρου. Τίνες οἱ ἐν Τροίᾳ ἢ (ἐν εὐρυτέρᾳ περιοχῇ) Μυσία Κίλικες οἱ Ὀμηρικοὶ καὶ τίνα σχέσιν ἔχουσι πρὸς τοὺς Κίλικας τῶν ἱστορικῶν χρόνων;

Ὡς ἐρρήθη ἤδη παρ' Ὀμήρῳ Κίλικες ἐκτὸς τῆς Τροίας καὶ Μυσίας ἀλλαχοῦ τῆς νῦν Μικρᾶς Ἀσίας δὲν ἀναφέρονται, τῆς δὲ Κιλικίας τῶν ἱστορικῶν χρόνων ἐν εὐρυτέροις ἢ στενωτέροις ὁρίοις καὶ τῶν ἐνταῦθα Κιλικίων, μνεῖα γίνεται ἐν χρόνοις ἀναλόγως,

μεταγενεστέροις τῶν τοῦ ποιητοῦ. Καλλίνος ὁ Ἐφέσιος ποιητὴς (ἀκμάσας περὶ τὰ τέλει τοῦ 8ου ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ 7ου αἰῶνος) κατὰ μαρτυρίαν τοῦ Στράβωνος, εἶτα δὲ Αἰσχύλος, Ἡρόδοτος Θεουκυδίδης, Ξενοφῶν εἰσὶν οἱ ἀρχαιότεροι τῶν ποιητῶν καὶ συγγραφέων τῶν μνημονευόντων τῆς περὶ τὸν Ταῦρον Κιλικίας καὶ τῶν ἐνταῦθα Κιλικίων. Περὶ δὲ τῆς σχέσεως τῶν Κιλικίων τούτων πρὸς τοὺς Ὀμηρικοὺς Κίλικας τῆς Τροίας, ἐξαιρουμένου ἀποσπάσματός τινος τοῦ Καλλίνου (παρὰ Στράβωνι) οὐδὲν παρέδωσαν οὔτε οἱ μνημονευθέντες οὔτ' ἄλλοι τῶν πρὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου χρόνων ποιητῶν καὶ συγγραφεῖς. Μόνον δὲ ἐν τοῖς μετὰ Ἀλέξανδρον χρόνοις, ἐν τοῖς χρόνοις τῶν λεπτομερεστέρων γεωγραφικῶν καὶ ἐθνολογικῶν ἐρευνῶν καὶ ἡ σχέσις τῶν ἱστορικῶν Κιλικίων πρὸς τοὺς Ὀμηρικοὺς ἐγένετο ὑποκείμενον ἐρευνῶν τινῶν καὶ ἐργασιῶν, ἃν τὸ Κεφάλαιον ἐξέθηκε βραδύτερον ὁ Στράβων. Ἐν τούτοις ἡ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος μνημονευομένη παράδοσις τοῦ Καλλίνου δύναται νὰ θεωρηθῇ ἡ ἀρχαιοτάτη δυναμένη νὰ συναφθῇ, εἰ καὶ οὐχὶ ἀπ' εὐθείας πρὸς τὰς Ὀμηρικὰς καὶ νὰ πληρώσῃ μέχρι τινὸς τὸ μεταξὺ τῶν Ὀμηρικῶν καὶ τῶν μεταγενεστέρων περὶ Κιλικίων παραδόσεων χάσμα, ἐν τοῖς πράγμασι δὲ καὶ τὸ μετξὺ τῶν Κιλικίων τῆς Ἰδης (τῶν Ὀμηρικῶν) καὶ τῶν Κιλικίων τοῦ Ταύρου χρονολογικὸν καὶ γεωγραφικόν, οὕτως εἰπεῖν χάσμα.

Κατά τὴν παράδοσιν λοιπὸν τοῦ Καλλίνου τὴν ἀναφερομένην ὑπὸ τοῦ Στράβωνος (I Δ 667) μετὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Ἰλίου λαοὶ μιγάδες συνακολουθήσαντες ἐκ Τροίας τοῖς μάντισι Κάλχαντι καὶ Μόψῳ ἐτέραπτησαν πρὸς τὰς νοτίας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας χώρας, καὶ ὁ μὲν Κάλχας ἐτελεύτησεν ἐν Κλάρῳ (τῆς Ἰωνίας) οἱ δὲ λαοὶ μετὰ Μόψον τὸν Ταῦρον ὑπερβάντες ἄλλοι μὲν ἐγκατεστάθησαν ἐν Παμφυλίᾳ, ἄλλοι δὲ διεσπάρησαν εἰς Κιλικίαν, Συρίαν καὶ Φοινίκην. Συνάπτει δὲ ὁ Στράβων τὴν τοιαύτην τοῦ Καλλίνου παράδοσιν πρὸς τὴν ἄλλην γνωστὴν ἡμῖν τοῦ Ηροδότου παράδοσιν (Hr Z 91) ὅτι οἱ Πάμφυλοι ἦσαν ἀπόγονοι τῶν ἐκ Τροίας ἀποσκεδασθέντων ἄμα Ἀμφιλόχῳ καὶ Κάλχαντι.

Πάντως αἱ παραδόσεις αὗται, καίπερ οὔσαι ἰκανῶς ἀρχαῖαι, δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ἱστορικαὶ ὡς πρὸς τὰ καθ' ἕκαστα, ἀφ' οὗ ὁ λόγος ἐν αὐταῖς περὶ μυθικῶν ἀνδρῶν, Κάλχαντος καὶ Μόψου, ἢ δὲ ἐννοια αὐτῶν φαίνεται ἀναφερομένη κυρίως εἰς τὴν κοινὴν καταγωγὴν καὶ τὴν ἐσωτερικὴν πρὸς ἀλλήλα συνάφειαν τῶν ἐν διαφόροις τόποις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἰδίως ἐν Παμφυλίᾳ καὶ Κιλικίᾳ καὶ τῇ Δυτικῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ περιφήμων ἐν τοῖς ἱστορικοῖς χρόνοις μαντείων ἢ χρηστηρίων, ἐξηγούμεναι πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὰ κατὰ Ἑλληνικὴν παρετυμολογίαν μετὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ Μόψου συνδεόμενα ὀνόματα πόλεων Μόψου Κρήνη καὶ Μόψου ἐστίας, ὧν τὴν ἰδρυ-

σιν ὡς καὶ ἄλλων Κιλικίων πόλεων (Μαλλοῦ) ὁ μῦθος συνέδει μετὰ τῆς ἐν Κιλικίᾳ πλάνης τοῦ Μόψου καὶ Ἀμφιλόχοι, θανόντων ἀμφοτέρων ἐν Κιλικίᾳ (Στραβ. I Δ 676). Ἀλλὰ καὶ οὕτως ἐν ταῖς παραδόσεσι ταύταις καθίσταται συμφανὴς ἢ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλήσιν ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Καλλίνου ἤδη ἐπικροῦσα γνώμη, ὅτι οἱ Κίλικες τῆς Τροίας ἦσαν ὁ αὐτὸς λαὸς πρὸς τοὺς Κίλικας τῶν ἱστορικῶν χρόνων τοὺς Κίλικας δηλονότι τῶν περὶ τὰ ὄρη Ταῦρον καὶ Ἀμανὸν καὶ τοὺς ποταμοὺς Σάρον καὶ Πύραρον οἰκοῦντας, κατὰ παράδοσιν δὲ τινὰ ἱστορικωτέραν παρὰ Στράβωνι (I Γ' 627) σωθεῖσαν οἱ Κίλικες οἱ ἐν Τροίᾳ μεταναστάντες ἀνακίσθησαν εἰς Συρίαν ἀφαιρέσαντες παρὰ τῶν **Σύρων** «τὴν νῦν λεγομένην Κιλικίαν». Τίνες οἱ Σύροι, ἀφ' οὗ οἱ Κίλικες ἀφῆρσαν τὴν ἀπ' αὐτῶν Κιλικίαν κληθεῖσαν χώραν, πρότερον ἀνήκουσαν κατὰ τὴν Στράβωνος παράδοσιν τοῖς Σύροις; Περὶ τούτου καὶ καθόλου περὶ τῶν σχέσεων τῶν Κιλικίων πρὸς τοὺς Σύρους γενήσεται λόγος ἐκτενῆς περαιτέρω. Ἐνταῦθα δὲ ἀνάγκη ἐν πρώτοις νὰ διαφωτισθῶσιν ἀκριβέστερον τὸ κατὰ τὴν ὁμοφυλίαν ἦτοι τὴν φιλετικὴν ἐνότητα καὶ συνάφειαν τῶν Κιλικίων τῆς Τροίας καὶ τῆς Κιλικίας.

Τὴν τοιαύτην ἐνότητα καὶ συνάφειαν μαρτυροῦσι πλὴν τῶν κατὰ μαρτυρίαν τοῦ Στράβωνος ἐξ ἀρχαιοτάτων ἤδη χρόνων διασωθεισῶν παραδόσεων, καὶ ἄλλαι παραδόσεις ἀξιοπιστόταται ἀποδεικνύουσαι ἐρ-

μέσως τὴν συνάφειαν τῶν περὶ τὸν Ταῦρον Κιλικίων πρὸς τοὺς περὶ τὴν Ἰδην. Ἡ Κιλικία ἐν τοῖς χρόνοις ἐπὶ τοῦ Ἡροδότου ἢ μάλλον ἐν τοῖς χρόνοις τῶν ὑπὸ τούτου ἱστορουμένων Μηδικῶν πολέμων εἶχε κατὰ μαρτυρίαν αὐτοῦ τούτου τοῦ πατρὸς τῆς ἱστορίας, ἕκτασιν πολλῶν μείζονα τῆς μεταξὺ τοῦ Ταύρου καὶ Ἀμανοῦ καὶ Παμφυλίας καὶ Μεσογείου Κιλικίας τῶν ἱστορικῶν χρόνων. Καθ' Ἡρόδοτον (Α' 72) ὁ Ἄλυς ποταμὸς κατερχόμενος ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον καὶ εἶτα στρεφόμενος πρὸς δυσμὰς «ῥέει διὰ Κιλικίην.» Οὕτω λέγων ὁ Ἡρόδοτος περὶ τοῦ ῥοῦ τοῦ Ἄλυος τὸ μέγιστον μέρος τῆς νοτίου Καππαδοκίας, χώρας οὐχὶ ἀπλῶς ἐντεῦθεν τοῦ Ταύρου κειμένης, ἀλλὰ καὶ πρὸς βορρᾶν τοῦ Ἀργαίου καὶ τοῦ μέσου ῥοῦ τοῦ Ἄλυος ἐκτεινομένης, σύμψασαν σχεδὸν τὴν νοτίαν περιλαμβάνει Καππαδοκίαν ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς Κιλικίας. Τὸ χωρίον τοῦτο τοῦ Ἡροδότου συναπτόμενον πρὸς ἕτερον χωρίον τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως (Ε, 49), ἐν ᾧ οἱ Κιλικεῖς λέγονται ὄμοιοι τοῖς Ἀρμενίοις, μαρτυρεῖ ὅτι ἡ Κιλικία τοῦ Ἡροδότου ἐξετείνετο μέχρι τῶν ὀχθῶν τοῦ Εὐφράτου, περιλαμβάνουσα καὶ τὰς εὐρείας μεταξὺ τοῦ Ἀντιταύρου καὶ Εὐφράτου κειμένης χώρας Κατασίαν καὶ Μελιτηνήν, αἵτινες ἐν τοῖς μετ' Ἀλέξανδρον χρόνοις ἠνώθησαν μετὰ τῆς Καππαδοκίας. Τοῦτο ἐπιμαρτυρεῖται ἐμμέσως καὶ ἐξ ἄλλων περὶ Κιλικίας ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου ἀναφερομένων ὡς ἱστορεῖ οὗτος (Γ', 91) κατὰ τὴν ἐπὶ Δαρείου Α'.

γενομένην εἰς νομοὺς διαίρεσιν τοῦ Περσικοῦ κράτους, ἐν ᾧ Φρύγες οἱ Ἑλλησπόντιοι καὶ Θράκες οἱ ἐν Ἀσίᾳ (οἱ Βιθυνοὶ) καὶ Μαρυανδουνοί, Παφλαγόνες καὶ Καππαδόκαι, πάντα ταῦτα τὰ ἔθνη ἀπετέλουν ὁμοῦ ἓνα νόμον καὶ ἐτέλουν τῷ βασιλεῖ 360 τάλαντα οἱ Κιλικεῖς ἀπετέλουν καθ' ἑαυτοὺς ἓνα νόμον καὶ ἐτέλουν τάλαντα 500, ὅπερ θὰ ἦτο ἐντελῶς παράδοξον καὶ παράλογον, ἂν Κιλικεῖς ἐνοοῦντο ἐνταῦθα ἀπλῶς οἱ οἰκίτορες τῆς Κιλικίας τῶν μεταγενεστέρων χρόνων. 1)

1) Σημειώτεον προσέτι, ὅτι, ἐνᾧ οἱ ἄλλοι νομοὶ ἐτέλουν μόνον χρήματα, ὁ νομὸς ὁ τῶν Κιλικίων ἔδιδε τῷ βασιλεῖ κατ' ἐνιαυτὸν καὶ ἵππους λευκοὺς τριακοσίους ἑξήκοντα (ἓνα ἵππον δι' ἐκάστην ἡμέραν κατὰ τὴν τότε ἐν χρήσει οὖσαν παρὰ τοῖς λαοῖς τῆς Δυτικῆς Ἀσίας χρονολογίαν, καθ' ἣν τὸ ἔτος ἀπετελεῖτο ἐκ 360 ἡμερῶν). Ἀλλ' ἢ κατ' ἐξοχὴν ἵππόθυτος χώρα τῆς νῦν Μικρᾶς Ἀσίας ἦν ἐν τῇ ἀρχαιότητι οὐχὶ ἡ Κιλικία τῶν ἱστορικῶν χρόνων, ἢ συγκειμένη ἐκ τῆς ἀναλόγως μικρᾶν ἕκτασιν ἐχούσης **Πεδιάδος** Κιλικίας καὶ τῆς ἥκιστα εἰς ἵπποτροφίαν προσφυοῦς Τραχεΐτιδος ἢτοι Τραχεΐας καλουμένης Κιλικίας, ἀλλ' ἢ Καππαδοκία ἢ κατὰ Σολίνον (σ. 192 ἐκδ. Th. Mommsen ἴδ. κατωτέρω) ἐπιτηδειοτέρα πάσης ἄλλης χώρας πρὸς τροφήν ἵππων, ἢ Καππαδοκία ἢ «εὐἵπλος» (ὑπὸ τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου οὕτω καλουμένη) ἢς οἱ ἵπποι ἐν τοῖς χρόνοις τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων ἐξελέγοντο πρὸς χρῆσιν τῶν αὐτοκρατόρων, καλούμενοι διὰ τοῦτο καὶ «ζῶα ἱερὰ» (animalia divina). Καλοῦνται δὲ καὶ οἱ Καππαδόκαι

Άλλο τεκμήριον τρανὸν περὶ τῆς πρὸς βορρᾶν τοῦ Ταύρου μεγάλης εἰς τὰ ἔνδον τῆς νῦν Μικρᾶς Ἀσίας ἐκτάσεως εἶναι τὸ ὅτι ἐν τοῖς πολὺ μεταγενεστέροις ἑξὶ χρόνοις, ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Στράβωνος, ἡ κυριωτάτη τῶν **στρατηγιῶν** ἦτοι τῶν διοικητικῶν περιφερειῶν, εἰς ἃς διηρεῖτο ἡ μεγάλη καλουμένη Καππαδοκία τῶν Ἑλληνομακεδονικῶν καὶ τῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων, ἡ χώρα ἢ περὶ τὸ Ἀργαῖον ὄρος, ἔνθα ἔκειτο ἡ τῆς ὅλης Καππαδοκίας Μητρόπολις Μαζάκα (ἡ ὕστερον Καισάρεια κληθεῖσα) ἐκαλεῖτο **Κελικία** (Στραβ. IB'. 534 — 536) διασώσασα τὸ ὄνομα τοῦτο ἀπὸ τῶν χρόνων, καθ' οὓς τὸ τῶν Κιλικίων ὄνομα ἐξετείνεται εἰς ἅπασαν τὴν νοτιᾶν Καππαδοκίαν. Τέλος κατὰ τινα ὑπὸ τοῦ Κικέρωνος μνημονευομένην (Ad. Famil 15, 4) παράδοσιν οἱ **Τιβαρηνοί**, οὓς ἐν τοῖς χρόνοις ἤδη τοῦ Ἡροδότου εὐρίσκομεν οἰκοῦντας ἐν Πόντῳ, ἦσαν ὄμοροι τοῖς ἐλευθεροκίλιζιν. Ἐλευθεροκίλικες δὲ (κατ' ἀναλογίαν τοῦ Ἐλευθερολάκωνες) ἐκαλοῦντο δὲ οἱ ἐν ταῖς δυσχερίαις τοῦ Ταύρου καὶ τοῦ Ἀντιταύρου οἰκοῦντες Κιλικες οἱ διὰ τὸ δυσπρόσιτον τῶν ὑπ' αὐτῶν οἰκουμένων χωρῶν μείναντες ἀνυπότακτοι τοῖς περιοδικοῖς κατακτηταῖς τῆς Κιλικίας. Καὶ δύναται μὲν ἢ οὕτως ὁμολογου-

ἐν τῇ Διονυσίου Περιγησίῃ (στ. 974) «δαήμενες ἰπποου-νάων» καὶ ὁ Οππιανὸς δὲ (Κυνηγετ. Α 197) μνημονεύει ἰππων «λυτῶν» Καππαδοκίας Ταύρον «προπάροιθε νενομένων».

μένη γειτονία τῶν Κιλικίων πρὸς τοὺς Τιβαρηνοὺς (Τουβίλ τῆς ΠΔ, Θωβίλ τῶν Ο', Ταβάλ τῶν Ἀσσυριακῶν σφηνοειδῶν ἐπιγραφῶν) νὰ θεωρηθῇ ὡς συνηγοροῦσα καὶ ὑπὲρ τῆς γνώμης ὅτι οἱ Τιβαρηνοὶ ἐκεῖνοι, οἱ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Περσικῆς κυριαρχίας περιωρισμένοι ἐν γωνίᾳ τινὶ τοῦ Πόντου, ἐξετείνοντο ἀρχαιότερον πολὺ πρὸς νότον, ὁμοροῦντες ἐν ταῖς ἀνατολικαῖς χώραις τῆς νῦν Μικρᾶς Ἀσίας, ὁμοῦ πρὸς τοὺς ὁμοφύλους αὐτοῖς Μόσχους, ὡς μαρτυροῦσι τοῦτο αἱ Ἀσσυριακαὶ ἐπιγραφικαὶ παραδόσεις τοῦ 11ου π. χ. αἰῶνος· ἀλλὰ καὶ οὕτω τὸ πρὸς τοὺς Τιβαρηνοὺς ὄμορον τῶν **Κελίκων** μαρτυρεῖ ὅτι τούτων τὰ ὄρια ἐξετείνοντο ἀρχαιότερον πέραν τῶν ὁρέων τῆς Κιλικίας τῶν μεταγενεστέρων ἱστορικῶν χρόνων.

Διὰ τῶν μέχρι τοῦδε περὶ τῆς μεγάλης ἐκτάσεως τῶν Κιλικίων ἐν τῇ ἀνατολικῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ δὲν λύεται μὲν πάντως ἀσφαλῶς καὶ ὀριστικῶς τὸ ζήτημα τῆς ἐνότητος τῶν ἐν τῇ δυτικῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἐν Τροίᾳ Κιλικίων πρὸς τοὺς ἀνατολικούς ἐκείνους Κιλικας, ἐφ' ὅσον αἱ περὶ τῶν σχέσεων τούτων καὶ ἰδίᾳ αἱ περὶ τῆς μεταναστεύσεως τῶν ἐν Τροίᾳ Κιλικίων εἰς τὴν ἀνατολικὴν Κιλικίαν παραδόσεως δὲν περιλαμβάνουσι μείζονα ἱστορικὴν ὑπόστασιν καὶ βεβαιότητα, ἀλλ' ὅπωςδήποτε προσδοποεῖται ἡ λύσις αὕτη διὰ τῆς ὑπὸ γενικωτέραν ἔποψιν καὶ ἐννοίαν πιθανωτάτης καθισταμένης γνώμης, ὅτι πάλαι ποτὲ τὸ τῶν

Κιλικῶν ὄνομα ἦν διαδεδομένον κατὰ τὸ πλεῖστον τῆς νῦν Μικρᾶς Ἀσίας ἀπὸ Τροίας καὶ Ἰδης μέχρι Ταύρου καὶ Εὐφράτου. Ακριβῶς δὲ τοιαύτην τινὰ εἰδησιν ὑπὸ ἱστορικωτέραν μορφήν καίπερ ἐν πολλοῖς συγκεχυμένῃν παρέχει ἡρῖν συγγραφεὺς τις τῶν μεταγενεστέρων Ρωμαϊκῶν χρόνων οὐχὶ μὲν ἐκ τῶν λίαν ὀνομαστῶν, ἀλλ' ἐπωσδήποτε ἐπιμελῶς συλλέγων ἀξιωματημονεύτους ἱστορικός παραδόσεις. Ὁ κατὰ τὸν 3ον μ. Χ. αἰῶνα συγγράψας Σολίνος παραδίδωσιν ὅτι ἡ Κιλικία ἐξτείνεται ποτε μέχρι τοῦ Πηλουσίου τῆς Αἰγύπτου καὶ ὅτι οἱ Κίλικες ὑπέταξαν ὑπὸ τὸ κράτος αὐτῶν Λυδοῦς, Μήδους, Ἀρμενίου, Παμφύλους καὶ Καππαδόκας 1) "Ὅτι οἱ Κίλικες ὑπέταξαν Λυδοῦς καὶ Μήδους, ἐξηγουμένου τοῦ πράγματος κατὰ γράμμα φαίνεται μᾶλλον ἀναχρονισμὸς ἀλλ' ἡ ἐννοια τοῦ χωρίου ὡς πρὸς τοὺς Λυδοῦς τοῦλάχιστον φαίνεται, ὅτι ἀναφέρεται εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Κιλικῶν καθυπόταξιν χωρῶν, οὔτινες κατὰ τὸν 8ον καὶ 7ον π. χ. καὶ ἰδίᾳ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 6ου π. χ. αἰῶνος ἀπετέλουν τὸ περίφημον ἐν τῇ ἰσορροφίᾳ Λυδικὸν κράτος. "Ὅτι δὲ καθόλου κατὰ τὴν Σολίνου παράδοσιν οἱ Κίλικες εἶχόν ποτε κράτος ἐκτεινόμενον ἀπὸ τῶν χωρῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μέχρι Μηδίας πρὸς Ἀνατολὰς καὶ μέχρι Παλαιστίνης καὶ δὴ μέχρι Πη-

1) Id. C. Juli Solini Collectanea rerum memorabilium. Recognovit A Mommsen Berlini 1864 (σ. 179).

λουσίου πρὸς νότον, τοῦτο ὑπὸ καθόλου ἱστορικῆν ἐποψιν ἐξεταζόμενον φαίνεται μῦθος, διότι κράτους τοιούτου καὶ τοιαύτην κατέχοντος ἑκτασιν οὐδεμίαν ἐτηρήθη οὐδ' ἀμυδρὰ ἀνάμνησις οὔτε ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς πλὴν τοῦ ἀπὸ Κτησιῶν προερχομένων περικατακτήσεων τοῦ Νίνου μυθευμάτων, οὔτε ἐν ταῖς Ἀσιατικαῖς Ἀσσυροβαβυλωνιακαῖς [καὶ Αἰγυπτιακαῖς ἱστορικαῖς ἀναγραφαῖς. Ἄλλ' ἐὰν ἐν τοῖς καθ' ἑκαστα τῶν ὑπὸ τοῦ Σολίνου λεγομένων ἀναζητήσωμεν ἱστορικός σχέσεις καὶ ἐπιπλοκάς τῶν Κιλικῶν πρὸς τοὺς διαφόρους ἀπὸ Τροίας μέχρι Πηλουσίου οἰκοῦντας τὸ πάλαι λαούς, θέλομεν εὖρεϊ ἀληθῶς, ὅτι τῶν Κιλικῶν ὄνομα συνδέεται πράγματι μετὰ τῆς ἱστορίας τῶν ποικίλων ἀπὸ Τροίας μέχρι Πηλουσίου οἰκοῦντων ὀνομαστοτέρων ἱστορικῶν λαῶν, καὶ ὅτι οἱ Κίλικες οἱ κατὰ τοὺς χρόνους ἐτι τῆς Περσικῆς κυριαρχίας ὑπερτριπλασίας τοῦλάχιστον τῆς κυρίας Κιλικίας οἰκοῦντας ἑκτασιν χωρῶν πρὸ τῆς κυριαρχίας ταύτης καὶ πρὸ τῆς Ἀσσυριακῆς, δι' ἧς πρῶτον ὡς λέγει ὁ Σολίνος περιωρίσθησαν ἐντὸς στενωτέρων ὀρίων, ἔκουν χώρας ἢ ἤρχον χωρῶν πολλαπλασιῶν τὴν ἑκτασιν τῆς Κιλικίας τῶν Ἑλληνικῶν καὶ τῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων. Τὴν μεγάλην δὲ ταύτην κατὰ τὸ μέγεθος τῆς χώρας καὶ τὴν τοῦ ὀνόματος ἑκτασιν μετὰ τῶν ἀρχαιοτάτων καὶ τῶν μεταγενεστέρων χρόνων ὁ Σολίνος ἐν τῷ εἰρημένῳ χωρίῳ λέγει ὅτι ἐὰν εἴπωμεν ὅτι ἡ Κιλικία ἦν πάλαι τοιαύτη οἷα ἐστὶ νῦν,

θά φανώμεν ἀπιστοῦντες εἰς τὰ παλαιόθεν παραδεδομένα καὶ θά εὖρωμεν τὰ ὄρια, ἃ εἶχέ ποτε ἡ χώρα αὕτη, πάνυ διάφορα τῶν νῦν. Ἄλλ' ἡ μεγάλη αὕτη ἔκτασις τῶν ὀρέων τῆς Κιλικίας καὶ τοῦ ὀνόματος τῶν Κιλικίων περιωρίζεται, ὡς φαίνεται, ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ἡ δὲ πέραν τοῦ Ἄμανοῦ ἐν Συρίᾳ καὶ Παλαιστίνῃ παρὰ Σολίνῃ ἀναφερομένη ἔκτασις τοῦ ὀνόματος φαίνεται, ὅτι προσῆλθεν ἐκ τῆς συγχύσεως τοῦ ὀνόματος τῶν Κιλικίων μετὰ τῶν ὀνομάτων ἄλλων πολιτικῶς μετὰ τῶν Κιλικίων συνδεθέντων λαῶν, ἰδίως τῶν Χεταίων ἢ Χετιτῶν ἢ Χιτιτῶν.

Β'. Χεταῖοι ἢ Χετίται.

Εἶδομεν ὅτι ἐν τοῖς ὑπὸ Στράβωνα ἤδη κατὰ Καλλίνου καὶ κατ' ἄλλας ἀρχαίας παραδόσεις περὶ τῆς ἀπὸ Τροίας πρὸς νότον μεταναστεύσεως τῶν Κιλικίων λεγομένοις ἀνεφέρετο, ὅτι οὗτοι ἐκτείνοντες τὴν μετοικεσίαν μέχρι Συρίας καὶ Φοινίκης ἀπέταμον μέρος τῆς Συρίας ἀπὸ τῶν Σύρων. Τὰ ὀνόματα Σύροι καὶ Συρία περὶ τῶν πρὸς ἀνατολὰς τῆς ἱστορικῆς Κιλικίας καὶ τοῦ Ἄμανοῦ οἰκούντων λαῶν καὶ τῶν ὑπ' αὐτῶν οἰκουμένων χωρῶν ἀνήκουσιν εἰς χρόνους σχετικῶς μεταγενεστέροις, εἰς τοὺς χρόνους τῆς Περσικῆς ἐπὶ τῶν χωρῶν τούτων ἀρχῆς. Τὸ δὲ ἀρχαιότερον τοῦ λαοῦ τοῦ οἰκούντος τὴν μετὰ τὸν Ἄμανοῦ καὶ τοῦ Εὐφράτου χώραν, τὴν βόρειον Συρίαν τῶν ὕστερον χρόνων, εἶναι Χεταῖοι ἢ Χετταῖοι χέτα ἐν ταῖς Αἰγυπτια-

καὶς ἐπιγραφαῖς **Χέττι** ἐν ταῖς σφηνοειδέσιν Ἀσσυριακαῖς ἐπιγραφαῖς, ὧν οἱ ἐπώνυμοι ἦρωες ἀναφέρονται ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν λαῶν τῆς Γενέσεως (10, 16) ὁ τοῦ Χαναάν υἱὸς καὶ τοῦ **Χάμ** ἐγγονος Χετταῖος. Οἱ Χεταῖοι οὗτοι, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τῶν Ἀσσυριακῶν ἰδίως ἀναγραφῶν συνεκρότησαν μέγα κράτος ἐν Συρίᾳ ἐκταθὲν καὶ εἰς τὰς ἐντεῦθεν τοῦ Ἄμανοῦ χώρας, εἰς τὴν Κιλικίαν τῶν ἱστορικῶν χρόνων καὶ εἰς τὴν, ὡς εἴρηται, μετὰ τὸν Εὐφράτου καὶ τοῦ Ἀντιταύρου κειμένην χώραν, ἐνθα τὸ ὄνομα τῆς Καταονίας (ἣτις πρότερον ἀνήκουσα εἰς τὴν μεγάλην Κιλικίαν ἐν τοῖς ἑλληνομακεδονικοῖς χρόνοις, προσηρηθήη εἰς τὴν Καππαδοκίαν) φαίνεται ὅτι προῆλθεν ἐκ τοῦ κράτους τῶν Χάττων ἢ Χεταίων τούτων. Οὕτω δὲ ἐκ τῆς βορείας Συρίας ὁμοῦ καὶ τῆς Κιλικίας ἀπετελέσθη, μέγα Κράτος Χεταϊκὸν τοσαῦτα παρασχὼν πράγματα εἰς τοὺς Αἰγυπτίους καὶ εἰς τοὺς Ἀσσυρίους ἐν ταῖς πρὸς τὴν Συρίαν κατακτικαῖς στρατείαις τῶν κρατῶν τούτων ἰδίᾳ δὲ ἐπὶ μακρὸν ἐκώλυσαν τὴν πρὸς τὴν Συρίαν ἐπέκτασιν τοῦ Ἀσσυριακοῦ κράτους.

Οἱ Χεταῖοι οὗτοι οἱ παραγαγόντες ἴδιον πολιτισμὸν Χεταϊκὸν καὶ καταλιπόντες μνημεῖα τέχνας καὶ ἐπιγραφὰς σφηνοειδεῖς Χεταϊκάς, ἐν τῇ Συρίᾳ καὶ ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ ὧν ἐπιγραφῶν ἡ γλῶσσα δὲν ἠρμηνεύθη ἔτι, ἐξέτεινον τὸ κράτος αὐτῶν διὰ τὴν νοτιοανατολικὴν Μικρὰν Ἀσίαν παροδικῶς δὲ, ὡς δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ἐκ τινῶν

μυθῶδων Ἑλληνικῶν παραδόσεων, ἐξέτειναν τὰς ἐπιδρομὰς ἂν μὴ τὰς παροδικὰς κατακτήσεις καὶ μέχρι τῆς δυτικῆς Μικρᾶς Ἀσίας, μέχρι τοῦ Ἑλλησπόντου. Ἀκριβῶς δὲ ἐπειδὴ ἡ Κιλικία μετὰ τῆς βορείου Συρίας ἀπετέλει τὸ κέντρον τοῦ ἰσχυροῦ Χεταϊκοῦ Κράτους τοῦ ἐκτεινομένου μέχρι Φοινίκης καὶ Παλαιστίνης ἢ ἀμφισθητοῦντος τὰς χώρας ταύτας πρὸς τὸν Φαραῶ τῆς Αἰγύπτου καὶ τοὺς βασιλεῖς τῆς Ἀσσυρίας ἤτο λίαν εἰκὸς νὰ θεωρηθῇ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ὡς κράτος Κιλικιακόν, αἱ δὲ παροδικαὶ τοῦ κράτους τούτου μέχρι Τροίας κατακτήσεις καὶ ἐπιδρομικαὶ στρατεῖαι συναπτόμεναι παρ' Ἑλλήσι πρὸς τὰς περὶ Κιλικίων τῆς Τροίας παραδόσεις ἐποίησαν ἢ συνετέλεσαν, ἵνα παραχθῇ ἢ παρὰ τῶ Σολίνῳ διασωθεῖσα παράδοσις, ὅτι ἡ Κιλικία ἐξετείνεται ποτε μέχρις Αἰγύπτου καὶ ὅτι πολλοὶ λαοὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μέχρι Λυδίας καὶ Μυσίας, ἐνθα καὶ ἡ Τροία, ἦσαν ὑποταγμένοι εἰς τὸ κράτος τῶν Χεταίων τούτων. Ἱστορικοὺς ὑπαινιγμοὺς περὶ τοιαύτης μέχρι Ἑλλησπόντου καὶ δὴ μέχρι Θράκης προελάσεως τῶν Χεταίων εὐρίσκομεν ἰδίᾳ ἐν ταῖς περὶ τοῦ μυθικοῦ βασιλέως τῶν Αἰθίοπων Τεάρκωνος παραδόσεων.

Ὁ Τεάρκων ὁ κατὰ τὴν παράδοσιν μέχρι Εὐρώπης προελάσας λέγεται **Αἰθίοψ**. (Στραβ. Α. 61 Γ' ΙΕ 687) οὐδαμῶς νοητέον, ὅτι ἦν ἐκ τῶν νῦν λεγομένων Μαύρων τῆς Ἀφρικῆς. Αἰθίοπες ἐκαλοῦντο ἐν ἀρχῇ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ὡς μαρτυρεῖ καὶ τὸ ἔτυμον

τοῦ ὀνόματος, οἱ λευκοὶ μὲν ἄλλως, ἀλλ' ἐπικεκαυμένοι τὴν χροιάν κάτοικοι τῆς Συρίας καὶ Ἀσσυρίας καὶ ἰδίᾳ τῶν περὶ τὸν μυθὸν τοῦ νῦν Περσικοῦ κόλπου χωρῶν, ἐνθα εἰς τὸ κράτος τοῦ τῶν Κηφῆνων βασιλέως Κηρέως πατὴρ τῆς Ἀνδρομέδας καὶ ὁπόθεν στρατεύσας ἦλθεν εἰς Τροίαν ὁ τῆς Ἥους καὶ τοῦ Τιθινοῦ ἀγλαὸς υἱὸς Μέρμων βασιλεὺς τῶν Αἰθίοπων 1)

Τὸ δὲ τοῦ Τεάρκωνος ὄνομα, ὅπερ ἐθεώρησαν τιτλὸς ὡς ὄνομα Αἰγυπτίου βασιλέως ἐκπροσωποῦντος τὰς δὴθεν Αἰγυπτιακὰς μέχρι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας κατακτητικὰς στρατείας, παραβάλλοντες αὐτὸ πρὸς τὸ γνωστὸν ὄνομα τοῦ βασιλεύοντος ἐν Αἰγύπτῳ Τάρκου ἢ Ταρακου (ἢ Θαρακᾶ) τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς 25 δυναστείας ἣτις λέγεται Αἰθιοπική (κατὰ τὴν νεωτέραν πιθανῶς σημασίαν τοῦ ὀνόματος) ὡς καταγομένη ἀπὸ Νουβίας. ἦν ἐκάλουν οἱ Ἕλληνες Αἰθιοπίαν, εἶναι πιθανώτατα Χεταϊκόν, ἐκπροσωποῦν τὰς τῶν Χε-

1) Τὸ ὄνομα **Αἰθίοψ** (ἐκ τοῦ αἶθειν) σημαίνει, ὡς εἰρηται, τὸ ἐπικεκαυμένον τὴν χροιάν, τὸν ἡλιοκαῖ. Οὕτως ἐκαλοῦντο ἐν ἀρχῇ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων οἱ πέραν τοῦ Ταύρου Σημητικοὶ λαοὶ (Ἀραμαῖοι καὶ Ἀσσυροβαβυλωνιοί, πρὸς οὓς κατ' ἀντίθεσιν οἱ ἐν Πόντῳ ὡς ὁμώνυμοι ἐκλήθησαν Λευκόσυροι. Βραδύτερον, ὅτε ἡ σημασία τοῦ ὀνόματος μετέπεσεν εἰς τὴν τοῦ μαύρου, ὁ Μέρμων ἐθεωρήθη μαῦρος καὶ οὕτω (niger) καλοῦσθαι αὐτὸν (ἰδίᾳ οἱ Λατῖνοι ποιηταὶ ἰδ'. Virgil den 480 Ovid Amor 1,8,25).

ταίων τῆς Κιλικίας καὶ Συρίας καὶ τὴν δυτικὴν Μικρὰν Ἀσίαν παροδικὰς κατακτητικὰς στρατείας ἀφ' οὗ ἐν τοῖς ἐπιγραφαῖς ταῖς Αἰγυπτιακαῖς ἀναφέρονται βασιλεῖς Χεταίων καλούμενοι **Ταρκουάνας** ὑπάρχουσι καὶ ὀνόματα Κιλικίων ἡγεμόνων ἐν τοῖς Ρωμαϊκοῖς ἐτι χρόνοις καλουμένων **Ταρκοδήμων** (Πλούταρχ. Β Ἄντων. 961) καὶ Ταρκοδιμότων (Στραβ. ΙΔ' 676). (1)

Καὶ αἱ μυθικαὶ δὲ περὶ τῆς στρατείας τοῦ Σεσώτριδος εἰς τὸν Πόντον καὶ Κολχίδα καὶ Ἰωανίαν καὶ Θράκην παραδόσεις καίπερ συνήθως ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο νοουμένου ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς παραδόσεσιν τοῦ μεγάλου Φαραῶ τῆς Αἰγύπτου Ραμπῆ Β' τοῦ Μαΐαρουμ φαίνεται πιθανώτατον ὅτι ὑπαινίσσονται ἀληθέστερον Χεταῖκαὶ κατακτητικαὶ εἰς Μικρὰν Ἀσίαν στρατείας(2) ἀφ' οὗ περὶ κατακτητικῆς

1) Τὴν περὶ Χεταϊκῆς καταγωγῆς τοῦ Τεάρκωνος γνῶμην ἐξενεχεθεῖσαν ὑφ' ἡμῶν πρὸ 25 ἐτῶν (ιδ τὰ ἐμὰ «Κόμματα καὶ τὰ ἐρείπια αὐτοῦ» π 29) ἀσπάσατο καὶ ἐπεκρότησεν εὐθύμως εἰς αὐτὴν ὁ περίφημος Ἀσσυριολόγος καὶ περὶ τὴν ἑρμηνείαν Χεταϊκῶν ἐπιγραφῶν εἰδικώτατος Ἀγγλος καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ὁξφόρδης ΔΗ Sayie.

2) Ἡ παρὰ τὸ Νύμφαιον οὐ μακρὰν τῆς Σμύρνης ἐπὶ πέτρας λελαξευμένη εἰκὼν («τύπος» ὡς λέγει ὁ Ἡρόδοτος) ἢ παριστώσα ἡγεμόνα πολεμιστὴν ἢ ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (Β 106) ὡς εἰκὼν τοῦ Σεσώτριδος καὶ ἀνακαλυφθεῖσα κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ὑπὸ τοῦ

εἰς Μικρὰν Ἀσίαν στρατείας ἢ στρατειῶν Αἰγυπτίων βασιλέων οὐδεμίαν ἀναγραφὴν ἐν Αἰγυπτιακοῖς μνη-

Γάλλου ἀρχαιολόγου Ch Texier (σημειωτέον ὅτι ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρει δύο εἰκόνας, μίαν ἐν τῇ μεταξὺ Σμύρνης καὶ Σ' ρδεων ὁδῶ, καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ εὐρεθεῖσα ὑπὸ τοῦ Texier, καὶ ἑτέραν ἐν τῇ μεταξὺ Ἐφέσου καὶ Φωκαίας ὁδῶ ἵτις δὲν εὐρέθη) ἐν τοῖς χρόνοις ἐτι τοῦ Ἡροδότου ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τινῶν ὡς εἰκὼν τοῦ **Μέμνονος**. Τὴν γνῶμην ταύτην ἀπορρίπτει ὁ Ἡρόδοτος θεωρῶν τὴν εἰκόνα παριστώσαν τὸν Σεσώτριον. Καὶ ὁμως ἡ ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἡδὴ ἐπικρατοῦσα παρὰ τίσι γνῶμη ὅτι ἡ εἰκὼν παρίστανε τὸν Μέμνονα (τὸν ἐκπροσωποῦντα, ὡς εἰρηται, ἐν τῇ μυθῶδει ἱστορίᾳ τὴν Χεταϊκὴν κατάκτησιν), ἀνακύπτει νῦν ὑπὸ θετικωτέραν ἱστορικὴν μορφήν παρὰ πολλοῖς τῶν κατὰ τὰς νεωτέρας πηγὰς τὴν ἀρχαίαν ἱστορίαν μελετώντων, οἵτινες φηροῦσιν, ὅτι καὶ τὸ μνημεῖον τοῦτο, ὅπερ ἔχει καὶ ἐπιγραφὴν μετὰ γραμμάτων ὁμοίων πρὸς τὰ σφιννοειδῆ Χεταϊκὰ τῆς Συρίας, ὡς καὶ τὸσαῦτα ἄλλα προελληνικὰ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ μνημεῖα τῆς αὐτῆς περιόπου τέχνης εἰσὶ Χεταϊκά.

Τοιαῦτα μνημεῖα εἰσὶ.

1) Ἀνάγλυφος εἰκὼν μετ' ἐπιγραφῶν ἐπὶ τινος πέτρας παρὰ τὸ Γιβρίξ κατὰ τὴν βορείαν πρὸς τὴν Καππαδοκίαν κλιτὴν τοῦ Κιλικίου Ταύρου ἐγγὺς τῶν παλαιῶν Κυβίστρων.

2) Ἀνάγλυφος τύπος ἐπὶ τοῦ τοίχου ἀρχαίου τινὸς κτιρίου ἐν Ἰφλατοῦν ἐν Ἰσανρίᾳ παρὰ τὴν λίμνην Κάραλη (Καγια-γκιόλ).

3) Ἀνάγλυφος εἰκὼν πολεμιστοῦ παρὰ τὸ Ἰκόνιον.

4) Ἀνάγλυφοὶ εἰκόνες δύο πολεμιστῶν ἐπὶ πέτρας ὑπὸ

μείους ποιείται λόγον, αἱ δὲ Αἰγυπτιακαὶ στρατεῖαι, ὡς μαρτυρεῖται ἐξ αὐτῶν τῶν Αἰγυπτιακῶν μνημείων δὲν ὑπερέβησαν τὰ ὄρια τῆς Συρίας. Ὡς ἀπήχησις ἀρχαιοτάτων ἑλληνικῶν παραδόσεων περὶ Χεταίων θεωρηταίαι μὲθ' ἀμύμονες περιβεβλημένοι πέπλον περὶ Αἰθιοπῶν Ὀμηρικαὶ παραδόσεις. Πάντως οἱ «ἀμύμονες Αἰθιοπῆες» τοῦ ποιητοῦ τῆς Ἰλιάδος ὡς οἰκοῦντες εἰς τὰς ἐσχατίας τῆς γῆς παρὰ τὸν Ὠκεανόν, πρὸς οὓς ἀσμένως μεταβαίνοντες ὁ Ζεὺς καὶ οἱ ἄλλοι Ὀλύμπιοι ἐπὶ δωδεκάδα ὄλην ἡμερῶν συνωχουῦντο μετ' αὐτῶν (Ἰλιάδα Α 423-25) εἶνε λαὸς τοσοῦτον μυθικός, ὥστε τολμηρότατον θά ἦτο νὰ στη-

τὸ ἀρχαῖον Φρυγικὸν ἑρῴδιον κείμενον πρὸς νότον τῆς Ἀγκύρας καλούμενον νῦν Γκιοῦρ καλεσί.

5) Γράμματα παρεμφερῆ πρὸς τὰ τῶν Χεταϊκῶν ἐπιγραφῶν τῆς Συρίας κεχαραγμένα ἐπὶ τινος πέτρας παρὰ τὸ Σίπυλον ὄρος.

6) Τὰ περιφθῆμα ἐν Καππαδοκίᾳ ἐρείπια τοῦ Βογάζκιού καὶ αἱ ἐνταῦθα ἀνάγλυφοι εἰκόνες αἱ τετυπωμέναι ἐπὶ πέτρας Καλουμένης Γιαζιλί καγιά (=πέτρα γεγραμμένη).

Ὅτι ἐν τοῖς μνημείοις τούτοις ὑπάρχει τέχνη ὁμοία τῇ Χεταϊκῇ καὶ τῇ παρεμφερῇ ταύτῃ Ἀσσυριακῇ, εἶναι ἀναμφισδότητον. Ἄλλ' εἶναι δὴ ὁδὸς ἀμφίβολον ὅτι ταῦτα προέρχονται ἀπ' εὐθείας ἀπὸ Χεταίων καὶ δὴ ἀπὸ Χεταίων κατακτητῶν, ὡς διὰ μακρῶν ἐπραγματεύθημεν ἡμεῖς τὸ ζήτημα τοῦτο ἐν τῇ Γερμανιστὶ ὑφ' ἡμῶν συγγραφείσῃ πραγματείᾳ Die sogenannten Assyro chaldaer und Hettiten von Klein Asien v. 78—82.

ρίζη τις οἰανδήποτε ἐθνολογικῆν ἢ ἱστορικῆν εἰκασίαν ἐπὶ τῶν περὶ τούτων λόγων.

Ἄλλ' ὁ ποιητὴς τῆς Ὀδυσσεΐας λέγων (Ὀδυσσ. Ε 282-3) ὅτι ὁ Ποσειδῶν «ἀνεὼν ἐξ Αἰθιοπῶν τηλόθεν ἐκ **Σολύμων** ὄρεων εἶδε» (τὴν ναῦν τοῦ Ὀδυσσεύως) καὶ μαρτυρῶν οὕτω, τὰ Σόλυμα ὄρη (1) «ὄρη πιθανώτατα τῆς Λυκίας ἢ Πισιδίας ἢ Κιλικίας ἐκείντο οὐ μακρὰν τῆς τῶν **Αἰθιοπῶν** χώρας. Ἄλλ' οἷα δήποτε εἰκασία ἢ γνώμη περὶ τῆς χώρας τῶν Αἰθιοπῶν ἐπὶ τοῦ χωρίου τούτου στηριζομένη, καίπερ σχετικῶς ἀσφαλεστέρα τῆς ἐπὶ τοῦ περὶ Αἰθιοπῶν τῆς Ἰλιάδος στηριζομένη, εἶναι ὑπὸ καθόλου ἐποψιν λίαν ἐπισημολογίας.

Ἄλλ' ὑπάρχουσι καὶ ἕτερα χωρία τοῦ ποιητοῦ τῆς Ὀδυσσεΐας, ἐν οἷς οἱ Ἀσιανολόγοι ἱστορικοὶ, ἰδίως οἱ περὶ τὰ Χεταϊκὰ ἀσχολούμενοι, ἐνόμισαν, ὅτι εὔ-

1.) Τὸ ὄνομα τῶν **Σολύμων ὄρεων** τῆς Ὀδυσσεΐας συνδέεται πάντως πρὸς τὸ τοῦ λαοῦ τῶν Σολύμων τῆς Ἰλιάδος. Ἄλλ' οἱ Σολύμοι παρίστανται ἐν τῇ Ἰλιάδι (Ζ στίχ. 164) ὡς λαὸς πολεμικός τῆς Λυκίας ἢ ὡς ἐγγύς τῆς Λυκίας οἰκῶν. Καὶ ὁ Ἡρόδοτος δὲ (Α 173) καλῶν τοὺς Σολύμους ἀρχαῖον λαὸν τῆς Λυκίας («τὴν γὰρ νῦν Λύκιοι νέμονται, αὕτη τὸ παλαιὸν ἦν Μιλυάς, οἱ δὲ Μιλυαὶ τότε Σόλυμοι ἐκαλέοντο»). Ὁ Στράβων ζητεῖ αὐτοὺς ἐν τοῖς μεταξὺ Λυκίας καὶ Πισιδίας ἄκροις τοῦ Ταύρου (Στρ. Α 21 «καὶ τῶν Σολύμων τὰ ἄκρα τοῦ Ταύρου τὰ περὶ τὴν Λυκίαν ἐν Πισιδίας κατεχόντων τὰ ὑψηλότετα).

ρον ύπαινιγμοὺς σαφεστέρους περὶ τῆς εἰς τὴν δυτικὴν Μικρὰν Ἀσίαν Χεταϊκῆς στρατείας, καὶ περὶ τῆς ἐν αὐτῇ τῇ Τρωϊκῇ Μυσίᾳ ἐγκαταστάσεως ἢ ἐποικίσεως Χεταίων. Τοιοῦτον χωρίον ἔχει οἱ ἐν Ὀδυσσ. Δ 519 - 522 στίχοι.

«Ἄλλ' οἶον τὸν Τηλεφίδην κατενήρατο Χαλκῶ ἦρω, Εὐρύπυλον πολλοὶ δ' ἄρ' αὐτὸν ἑταῖροι.

«Κήτειοι κτείνοντο, γεναίων εἵνεκεν δῶρων.

«Κεῖνον δὴ κάλλιστον ἶδον μετὰ μέμοννα διον.

Οἱ ἐν τοῖς στίχοις τούτοις (ἐν τῷ στ. 521) μνημονεύομενοι **Κήτειοι** ὧν ἦρχεν ὁ Εὐρύπυλος, ἐθεωρήθησαν ὡς λείψανα ὑπὸ τοῦ εἰρημένου ἐρμηνευτοῦ Χεταϊκοῦ λαοῦ οὐχὶ ἀπλῶς, διότι τὸ ὄνομα αὐτῶν ἔχει μεγίστην ὁμοιότητα πρὸς τὸ τῶν Χεταίων (ἢ Χίτα Cheta τῶν Αἰγυπτιακῶν καὶ Κάττι (chatti) τῶν Ἀσσυριακῶν ἐπιγραφῶν, ἀλλὰ καὶ διότι ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν Εὐρύπυλος παραβάλλεται πρὸς τὸν Μέμνονα εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι ὁ ποιητὴς τοιαύτας παραβολὰς ποιεῖται μόνον μεταξὺ ὁμοφύλων. Ὁ Μέμνων ὁ κατὰ τὸν ποιητὴν τῆς Ὀδυσσεΐας (Δ. 188) «ἀγλαὸς υἱὸς τῆς φαηγῆς Ἡούς» ἦν ὁ ἀρχηγὸς τῶν εἰς Τροίαν πρὸς βοήθειαν τοῦ Πριάμου ἐλθόντων Αἰθιοπῶν. Ὁ Μέμνων ἠγωνίσθη καὶ ἔπεσεν ὑπὲρ τῶν Τρώων, οἱ δὲ Ἑλλησπόντιοι ἦτοι οἱ περὶ τὴν Ἀσιατικὴν ὄχθην τοῦ Ἑλλησπόντου Ἑλληνας ἀποικοὶ ἐδείκνυον κατὰ Πausanίαν (I. 31) τάφον τοῦ Μέμνονος «παρ' ᾧ ποιῆται (λέγει ὁ Pausanίας παῖς αἰθίοψ (μαῦρος)

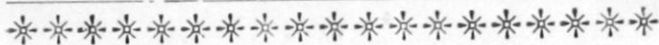
γυμνός, ὅτι Μέμνων βασιλεὺς ἦν τῶν Αἰθιοπῶν «ἀφίκοντο μέντ' (προστίθησιν ὁ Π.) εἰς Ἥλιον οὐκ ἀπ' Αἰθιοπίης, ἀλλ' ἀπὸ Σούσων τῶν Περσικῶν». Ὁ δὲ Εὐρύπυλος ὁ κατὰ τὸν ποιητὴν, ὡς εἴρηται τῆς Ὀδυσσεΐας ἀρχηγὸς τῶν **Κήτειων** τῆς Μυσίας ἦν κατὰ τὰς μεταγενεστέρας παραδόσεις (Στράβ. II' 616) βασιλεὺς μέρους τῶν ἐν Τροίᾳ **Κελέκων** τῶν ὑποκειμένων καθ' Ὀμηρον εἰς τὸν Ἡετίωνα καὶ εἰς τὸν Μύνητα, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται. Καὶ ἐνταῦθα λοιπὸν, ἐν τῇ Τρωϊκῇ Μυσίᾳ βλέπομεν **Κελέκας** ὁμοῦ καὶ **Κήτειους** ἀποτελοῦντας ἐν Κράτος, πιθανῶς δὲ καὶ ἓνα λαὸν, ὅπως ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ Χεταίους καὶ Κιλικίας συγχωνευομένους εἰς ἓνα λαὸν καὶ σιγκρατοῦντας τὸ μέγα Χεταϊκὸν Κράτος τῆς Συρίας καὶ Κιλικίας, καθόλου δὲ νοτιοανατολικῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Καὶ δὲν εἶναι μὲν ὅλως ἀπίθανον, ὅτι ἢ ἐν τῇ μεγάλῃ Κιλικίᾳ συνάφεια Κιλικίων καὶ Χεταίων ἔδωκεν ἴσως ἀφορμὴν εἰς τὴν ἐν τῇ Τρωϊκῇ Κιλικίᾳ παρισταρένῃ συνάφειαν **Κήτειων** καὶ **Κελέκων** ἀλλ' αἱ ἐκ τῶν Ὀμηρικῶν περὶ Κητειῶν καὶ Κιλικίων, χωρίων καὶ τῶν περὶ Μέμνονος καὶ τῆς ἐν Τροίᾳ ἐμφανίσεως αὐτῶν παραδόσεων ἐξιγόμεναι εἰκασίαι εἶναι πάντοτε λιαν ἐπισηφαεῖς καὶ δὲν δύνανται οὐδαμῶς νὰ θεωρηθῶσιν οὐδ' οἱ ὑπαινιγμοὶ κἄν ἱστορικῶν παραδόσεων ἀναφερομένων εἰς τὴν ἐν τῇ δυτικῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ μέχρι Τροίας καὶ

Ἑλλησπόντου προέλασιν καὶ ἐγκατάστασιν τῶν Χε-
ταίων.

Διελάβομεν διὰ μακρῶν ὁπωσοῦν τὰ περὶ **Χε-
ταίων** ἵνα διασαφήσωμεν πρὸ πάντων τὰ κατὰ τοῦς
Κιλικίας καὶ τὴν Κιλικίαν. Τὸ δὲ ἀκριβὲς ἐκ πάντων
τῶν εἰρημένων συμπέρασμα ἡμῶν εἶναι ὅτι ἐν Κι-
λικίᾳ ἐγένετο ἐν χρόνοις ἀρχαιοτάτοις, πρὸ τοῦ 10
ἔτι π. Χ. αἰῶνος, ἐν τοῖς χρόνοις τῆς ἀκμῆς τοῦ Χε-
ταϊκοῦ κράτους συγχώνευσις ἢ μᾶλλον συνάφεια ἐ-
θνολογικὴ μεταξὺ δύο λαῶν, Κιλικίων καὶ Χεταίων.
Τὸ ζήτημα δ' ἀκριβῶς τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν οὐσίαν
καὶ τὸν πυρῆνα τοῦ γενικωτέρου περὶ καταγωγῆς
τῶν Κιλικίων ζητήματος.

ΠΑΥΛΟΣ ΚΑΡΟΛΙΔΗΣ

Λιλιχία σελ. 113

ΠΟΙΗΜΑ

Πρὸς ἀπάντησιν γιὰ τὸ παιχνίδι τῶν τριάντα
πουλιῶν ποῦ ἦτο στὸ δένδρο.

Ἄφ' τὰ τριάντα τὰ πουλιὰ τέσσερ' ἂν σκοτωθῆκαν,
Εἰκοσιέξη ζωντανὰ σωστὰ μᾶς ἀπομείκαν,
Γιάτος γιὰτὸ ὁ λογαριασμὸς βέβαιος ἔτσι κάνει·
Ἄγλυφα ξερὰ ἐγὼ φτωχὸς ἕλιπολὸν μελάνι!
Ἄμ' τί θαρρεῖς ποῦ δὲ θὰ βρῶ τόσο μικρὸ ἵνα πρᾶμα;
Καὶ μοῦ τὸ τίναξες ἄμφοστά, ἄν νᾶταν μέγα θάμα!
Γρῶνίξω καὶ ἀφαίρεσις, ξέρω καὶ νὰ σουμάρω·
Κι' ἀπάνω στὴ διαίρεσις βραβεῖο ἔχω πάρω.
Μῶρ' δὲ μοῦ βάζεις τὰ γυαλιά! γιὰτ' εἶμαι διαδασμένος
Ἄν μὲ γελᾷς! κι' ἂν ἦσαι σὺ καὶ πρὸ γραμματισμένος!
Μὰ ὅλ' αὐτὰ εἶναι σωστά· κι' ἄς μὴ πολυλογοῦμε·
Γιὰτὶ καθὼς πηγαίνουμε τὴν ἄκρα δὲν θὰ βροῦμε!
Εἰκοσιέξη ζωντανὰ εἶπαμε ἀπομείκαν·
Μὰ γιὰ νὰ γδιοῦμε τῶρ' αὐτὰ στὸ δένδρο ἂν ἐμείναν;
Ἐδῶ σὲ θέλω, κάβουρα
Πῶς νὰ πηδᾷς ἵστὰ κάρβουνα
Τὰ τέσσερα σκοτώθηκαν καὶ ἔπεσαν ἴστο χορτάρι·
Πῶς νὰ σταθοῦν χωρὶς πνοὴ τὰ δόλια ἴστο κλωνάρι

Κι' ἀφ' τᾶλλα ἐπετάζανε τὰ εἴκοσι καὶ πέντε·
 Γιατ' ὡς ἀκοῦσαν τὴ βροντὴ τὰ πῆγε πέντε πέντε!
 Μόν' ἔδνα ποῦταν' ἤ' Ὀμηρος — τυφλότρισκοτισμένο —
 Καὶ δὲν εἶδε πῶς πέταξαν τὰ ἄλλα τὸ καυμένο :
 Εἶχε δὲ κι' ἄλλη ἔλλειψις εἰς τῶν αὐτῶν τὸ μέρος,
 — Ὡσὰν ὁ φίλος Πανταξῆς ὁ παιχιδιάρης γέρος —
 Κ' ἔτσι τ' ἔρμο δὲν ἄκουσε τὸ βρόντ' ἀφ' τὸ τουφέκι
 Σαμπῶς δὲ νιώθει ὁ κουφὸς καὶ τόπ' κι' ἀστροπελέκι !
 Αὐτὸ στὸ δένδρ' ἀπέμεινε μόν' μοναχὸ ἄν γιῶτα
 Κι' ἂν δὲ πιστεύγης μένανε, ὅποιον κι' ἂν θέλης ρῶτα.
 Κ.

ΠΑΙΔΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ ΤΟΥ ΠΑΣΚΑΛ

Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1623 ἐγεννήθη ἐν παιδίον, ὀνομαζόμενον **Βλάσιος Πασκάλ**. Ὁ πατήρ του, ὅστις ἦτο πεπαιδευμένος ἄνθρωπος ἠθέλησε νὰ φροντίσῃ ὁ ἴδιος περὶ τῆς ἀνατροφῆς του. Πρὸς τοῦτο δὲ ἔδωκε τὴν παρατηρήσιν του ἐκ τῆς θέσεως δικαστοῦ καὶ ἐγκατεστάθη μετὰ τῆς οἰκογενείας του εἰς Παρισίους. Ὁ μικρὸς Πασκάλ εἶχεν ἕκτακτον νοημοσύνην. Ἡμέραν δὲ τινα, εἰς τὴν τράπεζαν ἐκτύπησέ τις ἐξ ἀπροσεξίας ἐν πινάκιον μὲ μαχαίριον, Ὁ Πασκάλ ὅστις ἦτο μόλις δέκα ἐτῶν τότε παρατήρησεν ὅτι ἐκ τοῦ κτυπήματος τούτου ἐγεννήατο παρατεταμένος ἤχος, ὅστις ἐπαυεν εὐθύς, ὅτε ἔθετέ τις τὴν χεῖρά του ἐπὶ τοῦ πινακίου.

Ἐζήτησε τὴν αἰτίαν τοῦ φαινομένου τούτου ἀπὸ τὸν πατέρα του, ὅστις τὸ ἐξήγησεν ὅσο καλλίτερον ἠδύνατο. Ἄλλ' ὁ Πασκάλ ἂν καὶ ἐνόησε καλὰ τὴν ἐξήγησιν ἐκείνην, μὴ ἄρκεσθεις εἰς αὐτὴν ἔκαμε διάφορα πειράματα περὶ τῆς παραγωγῆς τοῦ ἤχου. Τὰ πειράματα ταῦτα τὸν παρεκίνησαν νὰ γράψῃ πραγματεῖαν τινα περὶ ἤχων γεμάτην ἀπὸ εὐφυεῖς καὶ ὀρθὰς ιδέας.

Ὁ πατήρ του φοβούμενος ὅτι ἡ ζώηρὰ ἐκείνη τάσις τοῦ παιδίου πρὸς βαθείας μελέτας εἰς τοιαύτην ἡλικίαν, ἔδραπε χωρὶς ἄλλο τὴν ὑγείαν του, ἐφρόντισεν ν' ἀπομακρύνῃ ἀπ' αὐτοῦ καὶ αὐτὴν τὴν ιδέαν ἐπιτῶν θεωρητικῶν ἐπιστημῶν.

Ἐκρυψε λοιπὸν πάντα τὰ περὶ τῶν ἐπιστημῶν τούτων πραγματευόμενα βιβλία, ἀπέφυγε δὲ καὶ νὰ ὀμιλῇ περὶ αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ παιδίου. Ἄλλ' ἦτο ἤδη ἄργά· ὁ μικρὸς Πασκάλ εἶχεν ἤδη ἄρκετὰ ἀναγνώσῃ ὥστ' ἐγνώριζε ὅτι ὑπάρχει ἄρθροισμὰ τι γνώσεων ὀνομαζομένων **μαθηματικῶν** ἰδίως δὲ τῶ ἔκαμε ἐντύπωσιν βιβλίον τι ὀνομαζόμενον **Γεωμετρία**.

— Πατέρα, τί εἶνε ἡ Γεωμετρία; ἠρώτησεν ἡμέραν τινα τὸν πατέρα του, ὅστις προσεπάθει νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν του εἰς πράγματα ὀλιγώτερον σπουδαῖα.

— Εἶνε μία ἐπιστήμη τὴν ὅποιαν θὰ μάθῃς ἀργότερα.

— Καὶ διατὶ ὄχι τώρα πατέρα;

— Διότι εἶσαι πολὺ μικρὸς ἀκόμη, παιδί μου, δὲν τὴν διδάσκουν εἰς τὰ μικρὰ παιδιά.

— Καλὰ θὰ περιμένω. Ἀλλὰ πέ μου σὲ παρακαλῶ, τί πραγματεύεται αὐτὴ ἡ ἐπιστήμη;

— *Άζεινε*· αλλά με τὴν συμφωνίαν ὅτι δὲν θὰ τὴν συλλογισθῆς καὶ οὔτε θὰ κάμνης ἄλλην φορὰν λόγου δι' αὐτήν· Ἡ γεωμετρία εἶνε ἡ ἐπιστήμη, ἡ ὁποία μᾶς διδάσκει τὸν τρόπον τοῦ νὰ κάμνωμεν ἀκριθεῖ σχήματα καὶ νὰ εὐρίσκωμεν τὰς μεταξὺ των ἀναλογίας.

Τὸ παιδίον ἐπανελάθει τὸν ὄρισμὸν τοῦτον, ὅστις δὲν εἶναι καὶ ἐντελῶς ὀρθὸς (1) καὶ ἀπεμακρύνθη σύνοον Ὁ σπόρος εἶχε ριφθῆ, δὲν ἐδράδουε δὲ ν' ἀνθήσῃ.

«Ἡ ἀπλή αὕτη ὁδηγία ὅτι ἡ γεωμετρία μᾶς βοηθεῖ νὰ κάμνωμεν ἀκριθεῖ σχήματα, λέγει ἡ ἀδελφὴ τοῦ Πασκάλ, ἣτις ἔγραψε τὴν βιογραφίαν του, ἤρκεσε νὰ βυθίσῃ τὸν ἀδελφόν μου εἰς σκέψεις περὶ αὐτῆς. Κατὰ τὰ μεταξὺ τῶν μαθημάτων του διαλείματα ἐπήγαινε εἰς μίαν αἰθουσαν, ὅπου ἄλλοτε συνήθιζε νὰ παίζῃ, ἐλάμβανε ἐν κάρδουον καὶ ἐχάρασσε σχήματα προσπαθῶν νὰ σχηματίσῃ κύκλον ἐντελῶς στρογγύλον, τρίγωνα ἰσοσκελῆ καὶ ἰσογώνια· ἔπειτα δὲ ἐξήτει τὴν ἀναλογίαν τῶν σχημάτων πρὸς ἄλληλα. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ πατήρ μου ἐφρόντισε νὰ ἀποκρύψῃ ἀπ' αὐτὸν ἐντελῶς ἐκεῖνα τὰ πράγματα, ὁ ἀδελφός μου ἠγνῶει καὶ αὐτὸ τὸ ὄνομά των. Ἡναγκάσθη λοιπὸν νὰ δώσῃ αὐτὸς ὀνόματα εἰς τὰ σχήματα ἐκεῖνα. Τὸν κύκλον ἀπεκάλει τὸ στρογγυλὸ καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὴν γεωμετρίαν τὸ ἐν συνδέεται μετ' ὁ

1) Ἡ γεωμετρία ὀρίζεται ὡς ἡ ἐπιστήμη, ἡ ἔχουσα ἀντικείμενον τὴν καταμέτρησιν τῆς ἐκτάσεως ἢ τοῦ τῶν τριῶν διαστάσεων, τοῦ μήκους, τοῦ πλάτους καὶ τοῦ βάρους.

ἄλλο, ὁ ἀδελφός ἐπροχώρησε πολὺ εἰς τὰς ἐρεῦνας του.

«Ἡμέραν τινὰ ἐν ᾧ εἰργάζετο, ὁ πατήρ μου εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον χωρὶς νὰ τὸν ἐννοήσῃ ὁ ἀδελφός μου. Τόσον βυθισμένος ἦτο εἰς τὴν ἐργασίαν του ὥστε παρῆλθε ἀρκετὴ ὥρα ἕως ὅτου ἐννοήσῃ ὅτι δὲν ἦτο μόνος. Ἀπερίγραπτος ὑπῆρξεν ἡ ἐκπληξις τοῦ πατρὸς μου ὅτε ἠρώτησε τὸν ἀδελφόν μου τί ἔκαμνε ἐκεῖ, οὗτος δὲ ἀπήντησεν ὅτι ἐξήτει κάτι, τὸ ὁποῖον ἦτο τὸ τριακῶστον δεῦτερον θεώρημα τῶν στρογγύλων τῆς Γεωμετρίας τοῦ Εὐκλείδου.

«Ὁ πατήρ μου τὸν ἠρώτησε τί τὸν παρεκίνησε νὰ ζητήσῃ τὸ θεώρημα ἐκεῖνο, ὁ δὲ ἀδελφός μου ἀπήντησεν ὅτι ἄλλα θεώρημα τὸν ὠδήγησαν εἰς αὐτό, ἤρχισε δὲ νὰ ἐξηγῆ μετ' ὁ λόγους καὶ μετ' ὁ σχήματα πῶς ἐφθάσε μέχρι τοῦ σημείου ἐκεῖνου.

«Ἐν ἐνὶ λόγῳ ὁ ἀδελφός μου ἐν ἡλικίᾳ δώδεκα ἐτῶν ἐφεῦρε πρὸς ἰδίαν του χρῆσιν τὴν γεωμετρίαν.

«Τόσον ἐτρόμαξεν ὁ πατήρ μου ἀπὸ τὸ μέγεθος τῆς μεγαλοφυΐας ἐκείνης, ὥστε ἔμεινε ἀφανὸς καὶ ἔτρεξεν ἀμέσως εἰς ἕνα στενόν του φίλον, ὅστις ἦτο πολὺν πεπαιδευμένος. Φθάσας εἰς τὴν κατοικίαν αὐτοῦ ἕστατο ἀκίνητος. Ὁ φίλος βλέπων τὴν ταραχὴν τοῦ πατρὸς μου συγχρόνως δὲ βλέπων καὶ δάκρυα βρέχοντα τὰς παρειάς του τὸν παρεκάλεσε νὰ μὴ κρύψῃ ἀπ' αὐτὸν περισσότερον τὴν αἰτίαν τῆς λύπης του.

— Δὲν κλαίω ἀπὸ λύπην ἀλλ' ἀπὸ χαρὰν! ἀνέκραξεν ὁ πατήρ μου καὶ τῷ διηγῆθη τί εἶχε κάμῃ ὁ ἀδελφός μου

Ο φίλος του τὸν συνεδούλευσε ν' ἀφήσῃ ἐλευθέρον τὸν ἀδελφόν μου ν' ἀναγινώσκῃ τοῦ λοιποῦ τὰ βιβλία, τὰ ὁποῖα ἀπέκρυπτεν ἀπ' αὐτὸν ἕως τότε.

«Ο πατήρ μου τῷ ἔδωκεν τὰ στοιχεῖα τοῦ Εὐκλείδου ὁ δ' ἀδελφός μου τὰ ἐνόησε μόνος του ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἐξηγήσεως.

«Ενῶ δὲ ἠσχολεῖτο εἰς τὴν μελέτην ταύτην ὁ πατήρ μου τὸν ᾄδῃγει ἐκάστην ἐβδομάδα εἰς τὰς συνεδρίας, εἰς τὰς ὁποίας συνήρχοντο οἱ λόγιοι τῶν Παρισίων. Εἰς τὰς συνεδρίας ταύτας ἐστέλλοντο μαθηματικαὶ προτάσεις ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν, τὴν Γερμανίαν καὶ ἄλλους ξένους τόπους, ἐξητεῖτο δὲ ἡ γνώμη του περισσότερον παντὸς ἄλλου διότι μὲ τὴν ὀξύνοϊαν του διέκρινε καὶ ἐκεῖνα τὰ λάθη, τὰ ὁποῖα ἔμεινον ἀπαρατήρητα ἀπὸ τοὺς ἄλλους.

«Εν τούτοις εἰς τὴν σπουδὴν τῆς γεωμετρίας ἀφιέρου μόνον τὰς ὥρας τῆς σχολῆς του, διότι ἡ κυρία ἐργασία του ἦτο ἡ ἐκμάθησις τῆς λατινικῆς γλώσσης· μὲ τόσην εὐχαρίστησιν ὅμως εἰργάζετο καὶ τόσον ζῆλον κατέβαλλε, ὥστε ἐν ἡλικίᾳ δεκαπέντε ἐτῶν ἐγράψε πραγματείας τόσον ἐξοχον, ὥστε ὅλοι ὁμολόγησαν ὅτι ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ Ἀρχιμήδους δὲν παρήχθη τοιοῦτον ἔργον».

Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ παιδικὴ ἡλικία τοῦ Πασκάλ, ὅστις ἀφ' οὗ ἐμάντευσε τὴν γεωμετρίαν ἐπεδόθη εἰς τὴν φυσικὴν καὶ ἔκαμε πολλὰς ἀνακαλύψεις εἰς αὐτήν. Βραδύτερον μετὰ τὰς ἐπιστημονικὰς καὶ φιλολογικὰς μελέτας ἐπεδόθη εἰς φιλολογικὰς ἐργασίας καὶ συνέγραψε δύο ἔργα, τὰ ὁποῖα θὰ μέλουν εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα ἀθάνα-

τα μνημεῖα τῆς γαλλικῆς γλώσσης· τὰς *Επαρχιακὰς ἐπιστολὰς* καὶ τὰς *σκέψεις*.

Σ. Δ.

ΣΚΟΡΠΙΑ ΦΥΛΛΑ

— Ο πλοῦτος ἦτο ὁ μοχλὸς ὃν ἐζήτει ὁ Ἀρχιμήδης, καὶ δι' οὗ δύνανται τὶς νὰ κινήσῃ τὸν κόσμον.

— Ἡ αἰδὼς πρέπει νὰ ὑπερασπίζη τὸ κάλλος καὶ ἡ ἄκανθα τὸ ρόδον.

— Εἷς μωρὸς θὰ εὕρῃ πάντοτε ἕνα μωρότερον ὅστις τὸν θαυμάζει.

— Ὀλῆ ἡ εὐτυχία τῆς ζωῆς ἐγκεῖται κυρίως εἰς τὸ μετριάξιν τὰς ἐκ τῶν πόνων ἐντυπώσεις.

— Ομιλεῖ πρὸς τὸ βλέμμα. ἂν θέλῃς νὰ κινήσῃς τοῦ ἄλλου τὴν καρδίαν.

— Οἱ πλοῦστοι ἔχουν κόλληκας, καὶ οἱ πτωχοὶ οἴλους.

ΤΟ ΚΑΠΝΙΖΕΙΝ

Περὶ τῶν ἐπιζημιῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ καπνίσματος πολλάκις ἐγράφησαν πραγματεῖαι, ἐν αἷς τρανώτατα ἀπεδείχθη ἢ ἐκ τῆς νικοτιανῆς βλάβη. Ἀλλὰ τὸ ἐλάχιστον τοῦτο ἔτι μᾶλλον βλαβερὸν καθίσταται εἰς τοὺς νέους, οἵτινες διατελοῦσιν ἐν τῇ ἀναπτύξει αὐτῶν. Πάντα ὅμως τὰ πρὸς καταστολὴν αὐτοῦ διδάγματα δὲν δύνανται νὰ ἐπιφέρωσι τὸ ἐπιδιωκόμενον ἀποτέλεσμα ἐρ' ὅσον οἱ πατέρες ἀδιακόπως καπνίζουσιν ἐνώπιον καὶ ἐν γνώσει τῶν υἱῶν αὐτῶν.

Οἱ παῖδες καὶ νέοι εἰσὶ φύσει μιμητικοί, μιμοῦνται ὅθεν τοὺς πατέρας αὐτῶν διότι εὐλόγως νομίζουσιν ὅτι εἶνε ὀρθὸν τὸ πράττειν ὅ,τι ἡλικιωμένοι ἄνθρωποι πράττουσιν, εὐρίσκουσι μὲν τὸ ἔργον τὸ κατ' ἀρχὰς ἀηδές. Οἱ ἐξοικιωθέντες εἰς τὸ κάπνισμα δὲν φραντίζονται ἴσως ὅποιος βλάβης εἶναι τοῦτο πρόξενον ὀδυνητικῆς καὶ ἀπώλειας διανοητικῶν καὶ φυσικῶν δυνάμεων καὶ ἐξασθένεισ τῆς ἰδιοσυγκρασίας εἶναι τὰ κορυφαῖα τῶν ἀποτελέσματα. Τοὺς νέους δὲ ζημιᾶσθαι πλείοτερον διότι διατελοῦντες ἐν τῇ στιγμῇ τῆς ἀναπτύξεως, χρῆζουσι τροφῆς, ἣν δὲν δύνανται νὰ λάβωσιν

ΑΙ ΔΥΟ ΕΙΚΟΝΕΣ

Νεανίας τις, κληρονόμος μεγάλης περιουσίας, μόλις συμπληρώσας τὸ εἰκοστὸν πρῶτον ἔτος τῆς ἡλικίας του καὶ ἀνκλαδῶν τὴν διαχείρισιν τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ, περιδιαβάζων μόνος εἰς τινὰ διασταύρωσιν τῆς συνοικίας τοῦ Temple ἐν Παρισίοις, προσήλωσε τὰ βλέμματα ἐπὶ τῶν ἐκθεμάτων ἀποθήκης, ἐν ᾧ ἐπωλοῦντο διάφορα περιέργα εἶδη. Τὴν προσοχὴν του ἐφείλκυσαν δύο εἰκόνες τοῦ αὐτοῦ μεγέθους καὶ προφανῶς ἔργα τῆς αὐτῆς γραφίδος.

Ἡ πρώτη παρίστα τὸ ἐσωτερικὸν πενιχροῦ δωματίου διεσκευασμένου διὰ τῆς μεγχειτέρας ἀπλότητος.

Μία γυνή, γήρας ἐνδύματα φέρουσα, ἦτο γονυκλινῆς ἐνώπιον ἀνδρὸς σοβαροῦ, τοῦ ὁποίου ἡ φυσιογνωμία ἐξέφραζε τὴν πραότητα· ἐρχίνετο ἐκτείνων τὴν χεῖρα ἵνα ἐγείρη τὴν γυναικα τῆς ὁποίας οἱ κάθυνοι ὀρθοκλιμοὶ καὶ τὸ ἡμίκλειστον στόμαξ ἐξέφραζον τὴν εὐγνωμοσύνην, παῖδες δὲ συνοδοῦντο περὶ αὐτὴν καὶ αἱ μικραὶ τῶν χεῖρες ῥύψουντο πρὸς τὸν ζένον ὡς ἵνα εὐχαριστήσωσιν αὐτὸν.

Ἡ ἄλλη εἰκὼν παρίστανεν ἔρημον ὁδόν, οἰκίαν ἐρειπωμένην, ἣς ἡ θύρα ἦν κεκλεισμένη· ἐρ' ἐνὸς δὲ ἀθλίου ἀχυρο-

στρώματος γυνή ὠχρὰ κάτισχνος καὶ ρακένδυτος, ἔσφυγγεν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς θηλάζον βρέφος, καὶ ὕβου πρὸς τὸν οὐρανὸν τὸ ξηρὸν βλέμμα ἔνθα ἐξερράζετο ἡ δριμυτέρα ἀπελπισία. Τρία τέκνα, ὧν ἓν ἀσθενὲς ἔκειτο ἐπὶ λίθου πλησίον τῆς μητρὸς του, ὑπεράνω δὲ τῆς κεφαλῆς των ἀνεγινώσκετο «Δωμάτιον πρὸς ἐνοικίαισιν».

Αἱ λέξεις αὗται ἐξηγοῦν εἰς τὸν νεανίαν μας τὴν ἔννοιαν τῶν δύο εἰκόνων· αἱ ἰδέαι του ὅμως συνεχέοντο ζωηρῶς ἐν τῷ πνεύματι, ὥστε μετὰ κόπον ἠδύνατο νὰ τὰς ἀκολουθῇ. «Ἐκεῖ, εἶπεν ἐπικνηρόν τὰ βλέμματά του εἰς τὴν πρώτην εἰκόνα, ἐκεῖ εἶναι εἰς ἀνήρ συμπληθὴς ἀναμυθίως ἡ χήρα αὕτη, τῆς ὁποίας ἡ φυσιογνωμία ἐκφράζει τόσον καλὰ τὴν θλίψιν, καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην, εὐχαριστεῖ αὐτὸν διὰ τὸ ἄσυλον, ὑπερ τῆς χορηγεῖ, τὰ τέκνα, χωρὶς νὰ ἐννοῶσι πολὺ τὸ καθιστᾶν τὴν μητέρα των τόσον περιχαρῆ αἷτιον, φαίνονται συμμεριζόμενα τὴν χαρὰν τῆς. Ἐκεῖ ἀπ' ἐναντίας, εἶπεν ὁ νεανίας στρεφόμενος πρὸς τὴν δευτέραν εἰκόνα, εἶναι μία μήτηρ διωχθεῖσα νύκτωρ μετὰ τῆς οἰκογενείας τῆς, ἐκ τοῦ ἀσύλου ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἔκρυπτε νῆν δυστυχίαν τῆς· ὅπισθεν τῆς κλεισθείσης αὐτῆς θύρας ὁ πάρχει ἀνθρώπος τοῦ ὁποίου ἡ καρδία ἀπρόσιτος εἰς τὸν οἶκτον εἶναι κωφὴ πρὸς τὰς κραυγὰς τῶν δυστυχῶν. Θεέ μου, πόσον ὁ ἀνθρώπος εἶναι κακός! εἶπε καθ' ἑαυτὸν, λαμβάνει παρὰ Σοῦ τόσα ἀγαθὰ καὶ εἶναι ἀνηλεής. Οποῖον μᾶθημα!»

Ἐἰσήλθεν εὐθύς καὶ ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν ἔμπορον:

— Πόσον αἱ δύο αὗται εἰκόνες· ἠρώτησε· — 500 φράγ-

κα ἐκάστη κύριε. Εἶναι πολὺ ἀκριβὰ· δὲν εἶναι σημειωμέναι μὲ κανὲν γνωρισμένον ὄνομα. — Εἶναι ἀληθῆς, κύριε, ἀπεκρίθη ὁ πωλητής, οὐχ' ἦττον ὅμως δὲν ἐξήλθον καὶ ἀπὸ χειρὸς ἀπείρου καὶ ἔπειτα, ἐὰν ἐγνωρίζατε, κύριε, τὴν ἱστορίαν τῶν δύο τούτων εἰκόνων, δὲν ἠθέλατε τὰς εὐρεῖ ἀκριβὰς. — Αἰ, εἶπεν ὁ νεανίας, συνδέεται λοιπὸν καμμιὰ ἐνδιαφέρουσα διήγησις μὲ αὐτὰ τὰ πανία; — Μάλιστα, κύριε. — Λοιπὸν, ἔλθετε παρακαλῶ αὖριον νὰ προγευματίσωμεν εἰς τὸν οἶκον μου θὰ μοὶ διηγηθῆτε τὴν ἱστορίαν καὶ ἂν μοὶ ἀρέσῃ θὰ ἀγοράσω τὰς δύο εἰκόνας.

Τῇ ἐπαύριον ὁ νεανίας περιέμενον ἀνυπομονῶς τὴν ἄριξιν τοῦ ἐμποροῦ, ὅστις τέλος ἀφίκετο, ὁ νεανίας παρεκάλεσεν αὐτὸν νὰ καθίσῃ ἀπέναντί του εἰς τράπεζαν ἀρθῶως παρεσκευασμένην. Μετὰ τὸ πρόγευμα ὁ ἔμπορος ἤρξατο οὕτω τὴν διήγησίν του. «Πρὸ δύο περίπου ἐτῶν ἐγένετο δημοπρασία ἐν τινι πλουσίῳ οἴκῳ τοῦ προαστείου Ἁγίου Γερμανοῦ ἔνθα μετέβην. Μεταξὺ τῶν εἰς πώλησιν ἀντικειμένων ὑπῆρχον αἱ δύο αὗται εἰκόνες, αἵτινες μοὶ ἐπροξένησαν ἐντύπωσιν διὰ τε τὴν σύνθεσιν αὐτῶν καὶ τὴν ὠραίαν ἐργασίαν. Τὰς ἠγόρασα λοιπὸν καὶ ἀρχίθεις εἰς τὸν οἶκόν μου, καὶ ἐξετάζων αὐτὰς μετὰ προσοχῆς εὗρον ὅπισθεν τῆς μιᾶς εἰκόνας προσδεδεμένον κυλινδρικῶς χαρτίον, ὑπερπεριεῖχε διήγησιν τῆς ὁποίας συγκινητικωτέραν δὲν εἶχον ἀναγνώσει ποτέ εἰς τὴν ζωὴν μου· ἠθέλα σὰς φέρει τὸ χειρόγραφον, ἂν δὲν εἶχε κατ' ἑαυτὸν πολλῶν ἄλλων ἐγγράφων εἰς πυρκαϊάν τινα, τῆς ὁποίας ὑπῆρξαμεν θύμακα πρὸ ἐ-

νός περίπου ἔτους, ἀλλὰ τὸ ἀνέγνωσα τόσον συχνά, ὥστε τὸ ἐνθυμοῦμαι σχεδὸν λέξιν πρὸς λέξιν.

Ἴδού αὕτη, διηγουμένη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ γραφέως τῶν εἰκόνων :

«Κατόκησα πλὴν καιρὸν εἰς τὴν συνοικίαν τοῦ Σαίν-Μερρέ ἐν μιᾷ τῶν ἀχανῶν αὐτῶν οἰκιῶν, εἰς τὰς ὁποίας οἰκοῦσι τόσαι πτωχαὶ καὶ δυστυχεῖς οἰκογένειαι, καὶ ἦτις ἦτο ἰδιοκτησίᾳ μου. Τὸ μέρος, ἐν ᾧ κατοῦσκον, ἦτο εὐρύχωρον καὶ καλῶς ἐκτισμένον, ἢ πρὸς τὸ βάθος ὅμως πτέρυξι, ἦτις εἶχεν ἰδικιτέραν εἴσοδον διὰ χωριστῆς θύρας, ἦτο ἀθλίᾳ κακῶς κατασκευασμένη καὶ καταρρέουσα εἰς διάφορα μέρη.

«Πῶς αἱ δύο αὐταὶ οἰκίαι δὲν ἔγειναν μία μόνη, δὲν δύνανται νὰ εἴπω. Τὸ κτήμα τοῦτο μοὶ περιῆλθεν ἐκ κληρονομίης ὁμοῦ μὲ τὴν περιουσίαν ἐνὸς θεοῦ μου, ὅστις φιλάργυρος ὢν μὲ ἠγάπησε, διότι εἶχεν ἀνακαλύψει ἐν ἐμοὶ κλίσιν τινὰ εἰς τὴν φιλαργυρίαν. Ἡμῆν ἀνηλεῆς πρὸς τοὺς ἐνοικιαστὰς μου τοῦ βάθους, ὡς τοὺς ἀπεκάλουν. Ἀμα δὲν ἠδύνατο νὰ πληρώσων, ἐρρίπτοντο ἔξω ἄνευ συγκαταβάσεως ὑπ' ἐνὸς θυρωροῦ, ἐκτελεστοῦ τῶν σκληρῶν διαταγῶν μου. Ἐσπέρην τινὰ, ὅτε ἐκαθήμεν παρὰ τὴν ἐστίαν καὶ ἐλογάριαζα μὲ εὐχαρίστησιν τὸ εἰσόδημα τῶν ἐνοικίων μου εἰσῆλθεν ὁ θυρωρὸς μου καὶ μοὶ εἶπεν ὅτι ὁ ἐνοικιαστὴς τοῦ ἀριθ. 9 δὲν ἠδύνατο νὰ πληρώσῃ ἤλθε νὰ ζητήσῃ τὰς διαταγὰς μου. Μὴ συγκατάβασιν ! εἶπον, ὅλοι αὐτοὶ εἶναι ἄθλιοι ἄνθρωποι! διὰ τὸν οἰνοπώλην ἔχουν πάντοτε πολλὰ χρήματα! μόλις εἶχον ἀποτελειώσει τὰς λέξεις ταύτας,

μία γυνὴ ρακένδυτος κρατοῦσα εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς μικρὸν τέκνον, εἰσῆλθεν, ἀκολουθουμένη ὑπὸ τριῶν ἢ τεσσάρων ἄλλων ἀθλίων πλασμάτων, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ἐν ἐφραίνεται πάσχον καὶ μὲ συνεκίνησε πρὸς στιγμήν. Ἡ γυνὴ αὕτη (μοὶ φαίνεται ὅτι τὴν βλέπω ἀκόμη) εἶχεν ἐν τῷ συνόλῳ τὸ ὕψος ἀξιοπρεπέε. Ἐρρίφθη εἰς τοὺς πόδας μου.

«ὦ! κύριε, μοὶ εἶπε, μὴ μὲ ἀποκρούετε· ὁ σύζυγός μου ἀπέθνηκεν εἰς τὸ νοσοκομεῖον κρημισθεὶς ἀπὸ τίνος ἄρορῆς, ὁ υἱός μου εἶναι ἀσθενής, καὶ ἐγὼ αὐτὴ ὑποφέρω. . . . τὸ δύστηνον τέκνον μου εὐρίσκει εἰς τὸ ἐξηνητημένον στῆθος μου μόνον τὰ δάκρυα τῆς μητρός του, ἵνα κορέσῃ τὴν δίψαν του! . . . Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ὅστις μὰς ἐπλασε, μὴ ἐκδιώκεται τὰ δυστυχῆ μου τέκνα!» Ἡ φωνὴ τῆς ἐράνης σθεννυμένη, τὸ βλέμμα τῆς ἔλαμψεν ὡς ἡ ἀστραπὴ, ἔπειτα ἔπεσε λιπόθυμος εἰς τοὺς πόδας μου παρ' ὀλίγον νὰ καμῶθῶ. Πλὴν ὁ θυρωρὸς δὲν μοὶ ἔδωκε καιρὸν, ἔρριψεν ἔξω τὴν μητέρα καὶ τὰ τέκνα! καὶ δὲν τὸν ἠμπούδισα διόλου. . . . ἐχιόνιζε. . . . ὁ ἄνεμος ἦτο παγερός. . . . Χωρὶς νὰ τὸ θέλω ἢ εἰκὼν τῆς ταλαιπώρου ταύτης γυναικὸς μὲ κατεδίωκε. Καθ' ὅλην τὴν νύκτα τὴν ἔβλεπον ἐμπρὸς μου, ἤκουσα τὰς κραυγὰς τῆς· εἶδα αὐτὸ τὸ παιδίον μὲ τὸ κάτισχνον καὶ πυρετῶδες πρόσωπον, καὶ αὐτὸ τὸ νεογνὸν τόσον ὠχρὸν. τόσον ἀδύνατον! . . . φωνὴ δὲ ἐνδόμυχος μοὶ ἔκραζε· Φανεῦ! Φανεῦ! ὅταν συλλογίζομαι αὐτὴν τὴν νύκτα τὴν σκληροτέραν τῆς ζωῆς μου, ἡ ψυχὴ μου συνταράσσεται, τὰ μέλη μου τρέμουν. Μόλις αἱ ὀρθαλμοὶ μου ἔκλεισαν καὶ ἰδού τρομερὰ ὀπτασίᾳ ἀνεπτύχθη ἐνώ-

πιόν μου. Ερώναζα, έπροσκάλουν, έτυπτα τὸ μετώπιόν μου
 ἔπειτα ὡς ἐν προκρορῶ ἔμειδίων σατανικὸν μειδίαμα! . .
 Τέλος ἐξηντήθησαν αἱ δυνάμεις μου, ἀπέκχμον. Τότε ὡ-
 νειρεύθη, ὅτι ἤμην ἐτοιμοθάνατος, ὅτι ἔβλεπον πλησίον
 μου ἐν ἀποτρόπαιον φάσμα με ὅμμη ἐκ φλογός, ἔκρηκτοῦν
 ἀπὸ τῆς χειρὸς, τὸ πτώμα τῆς ταλαιπώρου μητρός τὴν ὀ-
 ποίαν μοὶ ἐπαρουσίαζε καὶ μετ' αὐτὴν τὸ ἐν κατοπίν τοῦ
 ἄλλου τὰ πτώματα τῶν τέκνων τῆς. Τότε τὸ φάσμα ἐ-
 προχώρησε καὶ ἔθεσεν ἐπὶ τοῦ μετώπου μου φοβερὸν βάρος
 καὶ ἠκούσθη φρικώδης φωνὴ λέγουσα « Αὐθάνει! ἀπόθα-
 νε, ἄθλιε φονεῦ τῆς χήρας καὶ τοῦ ὄρφανοῦ! θέλεις
 ἐπανίδει τὰ θύρατά σου ἐνώπιον τοῦ κριτηρίου τοῦ
 Θεοῦ καὶ θέλεις δώσει λόγον διὰ τὸ αἵμά των! . . »
 Εἰς τοὺς λόγους τούτους τὸ αἵμά μου ἐπάγωσεν εἰς τὰς
 ἀρτηρίας, δὲν τολμῶ νὰ εἶπω τί εἶδον, ἦτο μία προαπόλυ-
 σις τοῦ Ἄδου καὶ ὅθεν δῆποτε καὶ ἔστρεφον τὸ βλέμμα μου
 ἔβλεπον τὸ ὠχρὸν πρόσωπον τῆς δακρυούσης γυναικὸς ἧτις
 με ἠτένιζε διὰ τῶν ὑελοιδῶν ὀφθαλμῶν τῆς.

Ἐπεσα πάλιν ἐπὶ τῆς κλίνης μου παράφρων, ἡ δὲ ἐπι-
 οῦσα με εὖρε βαρέως ἀσθενοῦντα. Ἐρῆθασα μέχρι τοῦ χεί-
 λους τοῦ τάφου, ἀλλ' ὁ Θεὸς με ἐπενέφερεν εἰς τὴν ζωὴν.

« Ὁ ἰατρός μου, σοβαρὸς καὶ εὐσεβὴς ἄνθρωπος, ἐμάν-
 τευσε τὴν αἰτίαν τῆς ἀσθενείας μου. Μοὶ εἶπε δὲ ἡμέραν
 τινά : « Κύριε, ἡ βοήθειά μου εἶναι εἰς ὑμᾶς ἀνωφελής, τοῦ
 λοιποῦ τὸ σῶμα σας ἔχει κάλλιστα. » — « Ἀλλά, πάσχω
 πάσχω, ἰατρὲ ἀπεκρίθη ». « Μάλιστα, ὑπέλαβεν ἐκεῖνος,
 ἀλλ' αἱ γνώσεις μου δὲν θεραπεύουσι τὰς ψυχικὰς ἀσθε-

νείας, ἡ δὲ ἐστία τῆς ὑμετέρας παθήσεως κεῖται ἐν τῇ
 ψυχῇ. » — « Ἰατρὲ, ἀπεκρίθη, ἔχετε μέγα δίκαιον! Αἱ
 γνώσεις σας δὲν δύνανται νὰ θεραπεύσωσι τὴν ψυχὴν. » —
 « Τὸ γνωρίζω, ἀλλ' ὑπάρχει ἰατρός τις, οὐτινος ἡ ἐπιστή-
 μη εἶναι ἀλάνθαστος, ἡ δὲ ὑμετέρα ἀσθένεια δὲν εἶναι
 σπουδαία δι' αὐτόν. Κατέρχεται εἰς τὴν ἄβυσσον τῶν πό-
 νων, ὅπως ἀποσπάσῃ ἀπ' αὐτῶν ἐκείνους, οἵτινες, ὡς ὑ-
 μεῖς, ἔχουσιν ἀπελπισθῆ ἀπὸ τε ἐκυτῶν καὶ ἀπὸ πάσης ἀν-
 θρωπίνης βοήθειας. » — « Ὅμιλεῖτε περὶ Θεοῦ; » — « Μάλι-
 στα. »

« Ἐκπεπληγμένος καὶ προσεκτικὸς ἦκουον, ἐκεῖνος δὲ
 ἀνοίξας τὴν Θεῖαν Γραφὴν ἀνέγνωσε τὴν ἱστορίαν τοῦ Ζακ-
 χαίου, ὅστις ἠδίκηει τοὺς πλησίον καὶ κατεπίεζε τοὺς πέ-
 νητας· τοῦτον ὅμως διώρθωσεν ὁ Σωτὴρ, εἰπὼν ὅτε εἰσήρ-
 χετο παρ' αὐτῶ : ἦλθε γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώ-
 που ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλός. (Λουκ.
 19. 10).

« Ὁ αὐτὸς Σωτὴρ σὰς ὀμιλεῖ ἡδῆ » μοὶ εἶπεν ὁ φίλος
 μου. « Τὸ πνεῦμα Του εἶναι ἐκεῖνο, ὅπερ σταθμῆσαν τὸ ἀ-
 μάχημα σας ἔρριψεν ἐπὶ τῆς συνειδήσεώς σας τὸ φοβερὸν
 ἐκεῖνο βάρος ἵνα τὴν ἀφυπνίσῃ: Σήμερον σὰς καλεῖ εἰς με-
 τάνοιαν ἵνα σὰς θεραπεύσῃ. »

« Ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐκπεπληγμένος ἀκούων τοι-
 οὔτους λόγους ἐπέλλισα: ἀλλ' ἡ δικαιοσύνη! ἡ δικαιο-
 σύνη τοῦ Θεοῦ ἰατρὲ, δὲν θὰ ζητήσῃ ἐξίλασμον τινά; »

— Μάλιστα, μοὶ εἶπεν ἀλλ' ὁ ἐξίλασμος οὗτος ἐγένε-
 το ἡδῆ ἐν τῷ προσώπῳ αὐτῶ τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Θεοῦ. Αἰθῶς

ἀνέλαβεν οὗτος ἐκουσίως νὰ ἐκπλύνῃ τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν καὶ ὑπέμεινεν ἀνθ' ἡμῶν τὴν τιμωρίαν, τῆς ὁποίας ἡμεῖς εἴμεθα ἄξιοι· ὅστις ἐξομολογεῖται τὰς ἀμαρτίας αὐτοῦ εἰς Αὐτόν, ὡς παντοδύναμον Σωτῆρα, ὅστις μᾶς ἀγαπᾷ, κρίνεται δίκαιος ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ!

Ἡ δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη συντητήθησαν ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ καὶ ὁ Θεὸς εἶναι δίκαιος καὶ δικαιοῦ τοὺς πιστεύοντας εἰς τὸν Ἰησοῦν.

«Οἱ λόγοι οὗτοι κατήρχοντο ὡς βάλασμον εἰς τὴν πεπληρωμένην καρδίαν μου. **Ἁγία ἡ δύναμις τοῦ Εὐαγγελίου!** Ὅταν ἠσθάνθην τὴν ὑψηλὴν ἀλήθειαν καὶ ἐνόησα μέχρι τίνος φθάνει ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ.— ὅταν ἀπὸ τοῦ βάθους τῆς ἀβύσσου τῆς ἀπελπισίας μου εἶδον τὸν Χριστὸν ἐκτείνοντα μέχρις ἐμοῦ τὴν μακρὰν Αὐτοῦ χεῖρα — πᾶσα ἡ πίστις τῆς καρδίας μου ἐδόθη εἰς Σὲ καὶ ἡ θλίψις μου κατηνύσθη. Ἄ! ἐὰν ψυχὴ τις πάσχη, ἅς ἀποταθῆ πρὸς τὸν Θεὸν καὶ θᾶ σωθῆ. «Ἄλλὰ δὲν ἤρκει τοῦτο ἵνα δυναθῶ νὰ τύχω συγγνώμης· ἔπρεπε διὰ παντὸς τρόπου νὰ ἀπαλλαχθῶ τῆς λέπρας τῆς φιλαργυρίας καὶ ν' ἀριερωθῶ εἰς τὴν ἐλεημοσύνην. Τὴν συντετριμμένην καρδίαν μου, στηριζομένην ὑπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, ἐπιστεύθη ἀπολύτως εἰς Αὐτὸν καὶ ἐγνώρισα τὴν παντοδυναμίαν του· διότι, τῆς γεννωμένης πίστεώς μου ἀριερωθείσης εἰς Αὐτὸν ἐν ὅλῳ αὐτῆς τῷ μεγέθει, ὁ ἐχθρὸς κατέλιπε τὴν λείαν του, ἡ φιλαργυρία ἐχάθη.

Ἡ ἀνάγνωσις τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου, αἱ προσευχαὶ καὶ

αἱ συμβουλαὶ τοῦ ἐξόχου ἱατροῦ, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα καὶ ἡ εἰκὼν εἶναι ἐγκεχαραγμένη ἐν τῇ καρδίᾳ μου, συνεπλήρωσαν τὴν θεραπείαν μου καὶ μὲ κατέστησαν νέον ἄνθρωπον.

«Ἀνέγων ποῦ ὅτι ὁ Κύριος εἶναι ὁ διορθωτὴς τῶν κακῶν· δὲν γνωρίζω ἐὰν τοῦτο ἐφαρμόζεται εἰς ἀδικίαν τινὰ. Ἐν τούτοις εἶχον γράβει, εἰς ἀνάμνησιν τοῦ γεγονότος ἐν εἰκόνι τὴν σκηνήν, ἣτις προξένησεν ἐν ἐμοὶ τοσοῦτον βαθεῖαν ἐντύπωσιν, ὅτε παρουσιάσθη ἀνάλογος περίστασις, ὅπως ἐπανορθώσω τὸ ἐν τῇ πρώτῃ περιστάσει σφάλμα μου.

«Γυνὴ χήρα μῆτηρ καὶ προστάτις τεσσάρων ὀρφανῶν ἀνηλικίων ἤθελε διωχθῆ τοῦ δωματίου, τὸ ὁποῖον κατώκει μὴ δυναμένη νὰ πληρώσῃ τὸ ἐνοίκιον· εὔρον τὰ πέντε ταῦτα θύματα τῆς δυστυχίας καὶ **ἀπέδωκα αὐτοῖς τὴν χαρὴν καὶ τὴν ἡσυχίαν**, ἡ μῆτηρ ἐρρίφθη εἰς τοὺς πόδας μου ὅπως μοὶ ἐκράσα τὴν εὐγνωμοσύνην της, τὰ τέκνα ἐφάνιντο ὁμοίως εὐχαριστοῦντά με. Ἡ σκηνὴ αὕτη μὲ συνεκίνησεν. Εἶδον ἐκεῖ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ μου καὶ ἀπελθὼν ἐξωγράφισα τὴν δευτέραν εἰκόνα ὅπως ἔχω ἀκαταπαύστως πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν ἄνθρωπον τῆς κακίας καὶ τὸν ἄνθρωπον τῆς χάριτος.» Ὁ ἔμπορος ἔπικυσε ἤδη τὸν λόγον, παρῆλθον δὲ στιγμαὶ τινές, καθ' ἃς ὁ νέος ἐφάνετο ἀκούων ἔτι τέλος δὲ εἶπε: «Κύριε, ἀγοράζω τὰς δύο εἰκόνας, **ἰδοὺ τὰ χέλινα φράγκα**».

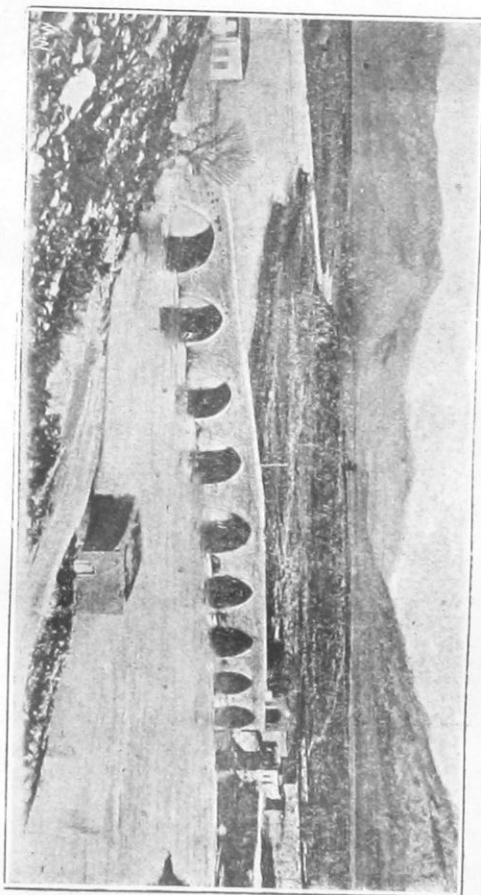
«Βλέπω» εἶπε, τότε ὁ ἔμπορος παρατηρῶν τὸν ἀγορα-

στην προσεκτικῶς, ὅτι ἡ διήγησις αὕτη σὰς συνεκίνησεν.
 Εὐλογητὸς ὁ Θεός! ἐνήργησεν ἤδη ἐπ' ἐμοῦ καὶ ἐπὶ τῶν ἐ-
 μῶν μεγίστην μεταλλαγὴν.»

Ο νέος ἔσπριξε τὴν χεῖρα τοῦ ἐμπόρου λέγων: «Μὴ λη-
 σμονῆτε τὴν ὁδὸν τῆς οἰκίας μου, ἐγὼ οὐδέποτε θὰ λησμο-
 νήσω τὴν γωνίαν, ἐν τῇ ἧ οἰκία κατοικεῖτε.»

ΟΡΕΣΤΗΣ

Ἡ παρὰ τῇ "Ἄδωνα γέφυρῳ" Χαμηλιεῖ.

ΕΙΣ ΕΚΕΙΝΗΝ

Τῆς αὐγῆς ρωτῶν τ' ἀγέρι ὁποῦ παίξει 'σ τὰ κλαδιά:
— Τέτοια χάρι ποῦ εὐρῆκε καὶ σκορπίζει ἡ πνοή σου

ὄλη μόσχο κι' εὐωδιά;

— Ἀπὸ τὰ μαλλιά της, μοῦ πε, πῶς ἐπέρασα θυμῆσου

Τὸ γλυκόφωνο ἀηδόνη ἐρωτῶ: πῶς τραγουδεῖ

μὲ γλυκεῖα φωνή καὶ χάρι τὰ ἐρωτικά του πάθη

'ς τὸ ἀντικρυνὸ κλαδί;

Καὶ μοὶ εἶπε:—**Δὲν τὸ ξεύρεις**; φῶς ἐκείνη μοῦ
δανείζει

— Καὶ σὺ θάλασσα, τὸ χρῶμα ποῦ φορεῖς τὸ γαλανὸ
ὄταν μ' ἐμμορφιά καὶ χάρι ἡ γαλήνη καθρεφτίζει

'σ τὸ γαλάζιο οὐρανό,

ποῦ τὸ βρῆκες; — Μιὰ ματιὰ της γαλήνη μου τὸ
χαρίζει

— Τὴν πολλὴ τὴν παγωνιά σου καὶ τὴν ἄσπρη σου
στολή

πέ μου χιόνι σὺ που 'θρῆκες; τὴ στολή; 'Σ τὴν ἀγκα-
λιά της

καὶ τὸ κρύο τὸ πολὺ;

Μὴ γυρεύης νὰ τὸ μάθης. . . . Τὸ εὐρῆκα 'στὴν καρ-
διά της!

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΥΖΗΣ

Αν υπάρχει τι τὸ ὁποῖον μὲ ἔκαμνε νὰ υπερηφανεύωμαι εἰς τὸν δημοσιογραφικόν μου βίον, τοῦτο εἶνε, ὅτι δὲν ὑπάρχει πλέον καλλιτέχνης εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ ὁποίου δὲν ἤχεῖ γνῶριμον τὸ ὄνομα τοῦ Νικολάου Γύζη. Ολίγα ἔτη προτοῦ ἀποθάνῃ εἰς τὸ Μόναχον, τὰ πλανώμενα βήματα ἐνὸς δημοσιογράφου, ζητοῦντος νὰ ἴδῃ καὶ νὰ μάθῃ, τὸν ἔφεραν μέχρι τῶν παρὰ τὸν Ἰσακρον Αθηνῶν. Ἡ προσωπικὴ γνωριμία τοῦ Ἑλληνοῦ καλλιτέχνου ἦτο μία ἐκ τῶν ἀπολαύσεων τῆς ἐπισκέψεως ἐκεῖνης. Αἱ ἑλληνικαὶ ψυχαὶ ἐνώνουνται μὲ δεσμούς μυστηριώδους τινὸς δικαιοσύνης.

Ὁ Ἕλλην δημοσιογράφος ἀπεθησαύρισεν ἐντυπώσεις ἄλλομονήτους διὰ τῶν ὁποίων μετὰ τινα ἔτη, ὅταν ὁ Γύζης ἐξέλιπε τόσον προῶρως, προσεπάθησε νὰ ἀναστήσῃ εἰς προβολήν, ὅσον τὸ δυνατὸν ζωηρὰν τὴν εἰκόνα τοῦ ἐκλείψαντος μεγάλου καλλιτέχνου. Καὶ γράφων σήμερον τὰς γραμμὰς αὐτὰς δικαιῶται νὰ εἴπῃ, ὅτι δὲν ὑπάρχει Ἕλληνα, εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ ὁποίου δὲν ἤχεῖ γνῶριμον τὸ ὄνομα τοῦ Νικολάου Γύζη.

Ὅτι γράφεται ἀνχινύσκειται ἀπὸ τόσας χιλιάδας, ἐνῶ ὅτι ζωγραφίζεται, τόσον ὀλίγοι τὸ βλέπουν.

Ὅποια ὑπῆρξεν ἡ καλλιτεχνικὴ φυσιογνωμία τοῦ Γύζη δὲν σκοπεύω νὰ εἰπῶ ἐκ νέου ἐνταῦθα. Προσεπάθησα νὰ τὸ κάμω εἰς τὴν μελέτην μου περὶ Γύζη, τὴν ἐκδοθεῖσαν πρὸ ἑξαετίας, εἰς μεγάλας γραμμὰς. Ὀνειρεύομαι λεπτομερέστερον, ἀναλυτικώτερον, μὲ ἐντονωτέραν ἐπιμέλειαν νὰ τὸ κάμω εἰς ἐκτενέστερον σχεδιάσμα, περιλαμβάνον τὸν βίον τοῦ καλλιτέχνου καὶ τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ ἔργου του, τοῦ σημειώσαντος ἕνα σταθμὸν τέχνης καὶ ἀφήσαντος ὀπισθεν του φωτεινὴν ὄλκον, ἐλκύουσαν μὲν πολλοὺς, ἀλλὰ πόσον ὀλίγον προσιτὴν καὶ εἰς τοὺς ὀλίγους.

Μᾶλλον ἀνεκδοτικὰ τινὰ σημεῖα τῆς ζωῆς του, φωτίζοντα ἐν τούτοις αὐτόν, ὡς διὰ προβολῆς δέσμης ἠλεκτρικῶν ἀκτίνων, θέλω νὰ δείξω ἐδῶ ἐνθυμούμενος ἀληθινήτον ὁμιλίαν μου μετὰ τῆς κυρίας Γύζη, ἡ ὁποία ἔν ἀπόγευμα περιστοιχιζομένη ἀπὸ τὰς ἀναμνήσεις τοῦ ἐκλιπόντος ἀριστοτέχνου, ἀνέλισσεν ἐνώπιον μου, ὡς ἐπὶ ταινίας κινηματογράφου, τὸν βίον τοῦ συζύγου της.

Ὁ Γύζης ἦτο υἱὸς ἀπλοῦ ξυλουργοῦ τῆς Τήνου καὶ ἡ οἰκογένειά του ἦτο εἰς τὴν πτωχὴν νῆσον μία ἀπὸ τὰς πτωχοτέρας. Ἐφοῖτα καὶ αὐτὸς εἰς τὸ σχολεῖον τοῦ χωρίου του, ἐγκατεστημένον εἰς τὸ χαμηλὸν ὑπόγειον σεσαθρωμένης οἰκίας. Εἰς τὸν πρῶτον διδάσκαλον τοῦ Γύζη, ὅστις ἦτο καὶ ἱερεὺς, ἀνήκει ἡ τιμὴ, ὅτι διέγνωσεν ἀορίστως καὶ ὡς εἰς μυστηριώδη προκίθητιν τὸ δικιμόνιον τοῦ μέλλοντος ζωγράφου. Λυποῦμαι, ὅτι δὲν γνωρίζω τὸ ὄνομα τοῦ

προμηνυτοῦ αὐτοῦ διὰ τὸ θέσω πλησίον τοῦ ὀνόματος τοῦ μεγάλου καλλιτέχνου. Γνωρίζω ὁμως ἀκριβῶς τὰς φράσεις του πρὸς τὸν πατέρα τοῦ παιδίου:

— "Ὅλα τὰ παιδιὰ εἰς τὸ σχολεῖο τὰ ἔδειρα, τοῦ εἶπεν. Ποτέ ὁμως τὸ Νικολό σου. Αὐτὸ τὸ παιδί εἶνε ἀμφοτρία νὰ μένη ἐδῶ. Πρέπει νὰ τὸ πᾶς στὴν Ἀθήνα!

Ὁ Τήνιος ξυλουργὸς ἐπίστευσεν εἰς τὴν προφητείαν. Ἦτο δυνατὸν καὶ νὰ μὴ πιστεύσῃ. Ἀλλὰ κἄποια δύναμις, πρυτανεύουσα εἰς τὸ θάλος τῶν μεγάλων ταλάντων, τὸν ἠνάγκασε νὰ πιστεύσῃ καὶ ἤλθε νὰ ἐγκατασταθῇ πτωχὸς, ὅσον καὶ εἰς τὴν Τήνον τὴν πρωτεύουσαν.

Ἀλλ' ὁ διδάσκαλος τῶν Ἀθηνῶν δὲν ἦτο φαίνεται τότεν ψυχολόγος ὅσον ὁ ἀγαθὸς ἱερεὺς τῆς Τήνου. Ἐκεῖνος εἶχε προειπῆ εἰς τὸν μικρὸν Τήνιον μέγα μέλλον.

Ὁ διδάσκαλος τοῦ Γύζη εἰς τὰς Ἀθήνας — ἄλλο ὄνομα, τὸ ὅποιον λυποῦμαι μὴ γνωρίζων — ἔκαμε τὴν ἀντίθετον προφητείαν, ἴσως χωρὶς νὰ τὴν πιστεύῃ καὶ ὁ ἴδιος. Διότι ὁ Ἀθηναῖος διδάσκαλος εἶχε τὸ ἀτύχημα νὰ εἶνε ἐπιτήδειος καὶ ἐζήτηε νὰ διατηρῇ τὴν θέσιν του κολακεύων. Ὁ διδάσκαλος αὐτὸς εἶχε τὴν παράδοξον συνήθειαν νὰ προλέγῃ εἰς τοὺς μαθητὰς του τὴν μέλλουσαν θέσιν των εἰς τὸν κόσμον. Καὶ κατένεμεν αὐτοὺς εἰς τὸ στάδιον τῆς ζωῆς, ἀναλόγως τοῦ ὀνόματος, τὸ ὅποιον ἔφεραν καὶ τῆς θέσεως τὴν ὁποίαν εἶχον αἱ οἰκογένειαι των. Εἰς τοὺς υἱοὺς τῶν πλουσιῶν, τῶν ἰσχυρῶν, τῶν πολιτευομένων ἰδίως, προέλεγεν:

— Ἐσὺ θὰ γείνης ὑπουργός!

— Ἐσὺ θὰ γείνης νύαρχος!

— Ἐσὺ θὰ γείνης πρέσβυς.

Εἰσῆγε οὕτω, διὰ σύριγγος μικροσκοπικῆς, εἰς τὰς ἀπαλὰς ψυχὰς τὸ δηλητήριο τῆς ματαιοδοξίας καὶ προητοιμαζεν ἢ ναυαγούς τῆς ζωῆς ἢ ἀποτυχημένας μετρίοτητας.

Ὁ μικρὸς Γύζης, μὲ τὰ ἡμιρακωμένα ἀλλὰ καθαρὰ ἐνδύματά του, τὸ ἄγνωστον ὄνομά του, τὴν δειλίαν τοῦ πτωχοῦ παιδίου δὲν ἐγέμιζε τὸ «μάτι» τοῦ διδασκάλου. Καὶ οὗτος συνείθιζε νὰ τοῦ ἐπανκλαμβάνῃ μὲ τὴν σκληρότητα τὴν ὁποίαν μόνον ψυχὴ «διδασκάλου» εἴμπορεῖ νὰ περικλείσῃ:

— Ἐσὺ, Γύζη, θὰ γείνης σκευτῆς.

Ἀπὸ ποῖον βαθύν πόνον ἐνύσσετο ἡ παιδικὴ ἐκείνη ψυχὴ εἰς τὸ ἄκουσμα τῆς βκνύσου προφητείας. Ποῖον ἀποστάλαγμα φαρμακερῶν μισῶν θ' ἀπέθετεν αὕτη εἰς ψυχὴν ὀλιγώτερον εὐγενεστέραν ἀπὸ τὴν ἰδικὴν (του). Ἀλλὰ καὶ πᾶσα ζώπουρα θελήσεως ἀνδροποιοῦ ἀνέπτυσε μέσα εἰς τὰ στήθη τοῦ υἱοῦ τοῦ ξυλουργοῦ. Κἄτι ἐπαναστάτει ἐντὸς αὐτοῦ καὶ τὸ κἄτι αὐτὸ ἦτο ἡ δύναμις τῆς αὐτενεργείας, τῆς αὐτοπειθίσεως, τῆς αὐτοδημιουργίας, ἡ μόνη ποῦ πλάττει **ἀνθρώπους**. Τὸ σχολεῖον τῆς ἐπιτυχίας εἶνε κακὸς πρόλογος διὰ τὴν ζωὴν καὶ μόνον ἐπάνω εἰς τὰς συσσωρευμένας πικρίας τῶν ἀπογοητεύσεων φύονται τὰ ἀνθη τῆς δυνάμεως. Ἡ ψυχὴ, τὴν ὁποίαν ἠλύκωσεν ὁ πόνος, ποτέ δὲν θὰ κατωρθώσῃ νὰ ἀναδώσῃ γενναῖα βλαστῆματα. Ἡ γῆ, ἡ μὴ ἀροτριωθεῖσα βελίως, ὀδυνηρῶς θὰ μείνῃ ἄγονος.

Ὁ Γύζης ἐφρίμασθε καὶ τὰ δάκρυα ἐγέμιζον τοὺς γαλακτοὺς ὀφθαλμοῦς τοῦ Κατ' ἀρχὰς δὲν ἤθελε νὰ πηγαίνει εἰς τὸ σχολεῖον, ἀλλ' ἔπειτα ὡς εἰς ἔντασιν θελησέως καὶ ψυχικῆς ἀλκῆς ἐπήγαγεν ἐπίτηδες, διὰ νὰ ἀντικρύξῃ δύναμιν προφήτου καὶ νὰ ἐπαναλαμβάνῃ ἐνδομύχως:

— Ἐγὼ ποῦ μὲ βλέπεις ἐδῶ, θὰ γείνω καλλίτερος ἀπὸ ὅλους αὐτούς!

Οἱ πλεῖστοι ἀπὸ τοὺς μέλλοντας ὑπουργούς, πρέσβεις ἢ ναύαρχους τοῦ μωροῦ τῶν Ἀθηνῶν διδασκάλου, καὶ ἂν ποτε ἀνῆλθον εἰς τὰ ἀξιόμικτα αὐτά, δὲν ἀφῆκαν τίποτε ὀπισθὲν των, ἐν ᾧ ἐκεῖνος, τὸν ὑποῖον ὠνόμαζε περιφρονητικῶς σκιτζῆν, ἐδόξασε τὸ ὄνομά του εἰς τὴν μεγάλην σκηνὴν τοῦ κόσμου καὶ ἔβαλεν ἀκτινα φωτεινῆς αἴγλης ἐπὶ τοῦ λευκοῦ μετώπου τῆς πατρίδος του!

Ἄλλ' εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Γύζη αἱ ἀγαθὰ προφητεῖαι ὑπερεῖχαν τῶν ἄλλων. Ὄταν ἐτελείωσε τὸ σχολεῖον, ὅπου τοῦ προέλεγον τόσον μεγαλοφρόνως μέλλον κοινῶς ξυλουργοῦ καὶ εἰσήλθεν εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον, ἡ ἰδιοφυΐα του ἤρχισε νὰ ἐκλύῃ τὴν προσοχὴν.

Εἰς μίαν ἐκθεσιν σχεδίων, τὴν ὁποίαν ἐπεσκέπτετο ὁ Βασιλεὺς Ὄθων καὶ κατὰ τὴν ὁποίαν ἕκαστος μαθητῆς ἐπέστρεκετο πρὸ τοῦ ἔργου του, ὁ διδάσκαλος τοῦ Γύζη ἐπέστησε τὴν προσοχὴν τοῦ βασιλέως ἐπὶ του νεαροῦ καλλιτέχνου.

— Ἐσὺ θὰ γείνης καλός, τοῦ εἶπε καλοκαγάθως, μειδιῶν καὶ κτυπῶν αὐτὸν εἰς τὸν ὦμον. Εὖγε!

Καὶ ὁ Γύζης ὁ ὁποῖος ἔκτιτε εἶχε τὸν ὀφθαλμὸν ὀξυ-

τάτου παρατηρητοῦ, ἐσημείωσεν ὅτι τὸ χρυσοστόλιτον ἐπιτελεῖον, τὸ βυδίζον κατόπιν τοῦ βασιλέως, τὸν ἐκτύπησεν εἰς τὸν ὦμον, ἐπαναλαμβάνον τὴν βασιλικὴν ἐπωδὸν:

— Εὖγε! Εὖγε!

Φαίνεται ἄλλως, ὅτι οἱ παππάδες ὑπῆρξαν ὁ ἀγαθὸς δαίμων τοῦ καλλιτέχνου—καὶ τοῦτο, ὅτι ἐνόησαν καὶ προησθάνθησαν τὸ κατὶ τὸ ὁποῖον, εἶχε μέσα του, τὸν σπινθῆρα, ὁ ὁποῖος ἔφλεγεν αὐτὸν καὶ προητοίμαζε τὸν λεπτότερον, τὸν ἀγνότερον, τὸν πνευματικώτερον ἴσως ζωγράφον τοῦ 19 αἰῶνος, ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον διὰ θαυμασίως περιεκτικῆς φράσεως μέγας κριτικὸς ὠνόμασε «Πραξιτέλην τοῦ χρωστήρος». Ἐξωγράφησε κάποτε ἐπὶ ξύλου σχέδια διὰ τὰ καλύμματα τῆς κεφαλῆς, τὰ ὀνομαζόμενα καλεμέρια. Ὁ ἱερεὺς τῆς ἐνορίας τὰ εἶδε καὶ ἐνεθουσιάσθη. Ἐπειδὴ δὲ ὁ νεαρὸς Γύζης ἐπαναλαμβάνων ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον πολλάκις ἄλλοτε ἔκαμεν εἰς τὴν μεγάλην τέχνην, διὰ τὴν αἰώνια κατατυραννοῦσεν αὐτὸν ἰδέαν τοῦ τελειοτέρου, ἐμουντζούρωσε τὸ σχέδιόν του, ὁ παππᾶς τὸν ἔδειρε.

— Ἦθελες φίλημα διότι τὸ ἐξωγράφησες καὶ ξύλο διότι τὸ ἐμουντζούρωσες! ἀπεφάνθη ἀπορθηγματικῶς ὁ ρασσοφόρος τεχνοκρίτης, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν ἀπλότητα τῆς ἀμορρότου, ἀλλὰ φυσικῆς κρίσεως ἐμάντευσεν ὀρθώτερον ἀπὸ ὅ,τι κατορθώνουν νὰ ἐννοοῦντο δοκησίσοροι ἡμιμαθεῖς.

Εἰς τὴν θέσιν αὐτὴν τίθεται ἓν ἐκ τῶν ὠραιοτέρων καὶ συγκινητικωτέρων ἀνεκδότων ὅχι τοῦ βίου τοῦ Γύζη, ἀλλ' αὐτῆς τῆς φιλίας, αὐτῆς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Ὁ Γύ-

ζης συνεδέετο ἀδελφικῶς μὲ τὸν συμμαθητὴν του Νικόλαον Λύτραν, ἄλλον ἐπιφανῆ ἑλληνα καλλιτέχνην, ὁ ὁποῖος ἂν κατὰ τὴν ζωὴν ὑπελείφθη τοῦ μεγάλου ὁμοτέχνου του ὑπελείφθη ὄχι δι' ἔλλειψιν ἐμπνεύσεως, ἀλλὰ διότι μὴ εὐτυχήσας νὰ ζήσῃ διαρκῶς εἰς περιβάλλον ὑψηλῆς καλλιτεχνικῆς μορφώσεως, ὡς ὁ Γύζης, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἴδῃ τὴν ἰδιοφυίαν του πτεροφυῶσαν μέχρι τοῦ τὰ τὸν φέρῃ εἰς τὰς ὑψηλοτέρας κορυφὰς τῆς τέχνης, ὅπου ἐπλανήθη τὸ δαιμόνιον ἐκείνου.

Ἐπρόκειτο ὁ Λύτρας, Τήνιος καὶ αὐτός, νὰ σταλῇ εἰς τὴν Εὐρώπην πρὸς τελειοποίησιν τῶν σπουδῶν του. Ὁ συμπατριώτης τῶν δύο καλλιτεχνῶν Νάζος, ὁ κατόπιν πενθερὸς τοῦ Γύζη, ἐμερίμνα ὑπὲρ τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς.

Ὁ Λύτρας ἐπρόκειτο ν' ἀναχωρήσῃ εἰς τὸ Μόναχον, διὰ νὰ λάβῃ συνείδησιν τῆς ἰδιοφυίας του πρῶτον, νὰ ἐνισχύσῃ καὶ ἀναπτύξῃ αὐτὴν κατόπιν διὰ τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς πρὸς τὰ μεγάλα ἀριστουργήματα συνεχοῦς ἐπικοινωνίας. Μίαν ἡμέραν ὁ νεαρὸς ζωγράφος, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ φίλου του Γύζη, πρорουσιάσθη εἰς Νάζον.

— Ἡ ὑποτροφία σου ἐτελείωσε, τοῦ εἶπεν ὁ συμπολίτης του.

— Αὐτὸν ἐδῶ νὰ στείλετε, εἶπεν ὁ Λύτρας δεικνύον τὸν Γύζην πρὸς τὸν Νάζον. Αὐτὸς εἶνε καλλιτέρας ἀπὸ ἐμένα!

Ἄλλ' ὁ Νάζος ἐπέμενε νὰ ὑπάγῃ ὁ Λύτρας.

— Ἠσύχασε, εἶπε, μειδιῶν εἰς τὸν Λύτραν. Πήγαίνε τώρα καὶ τοῦ χρόνου θὰ σοῦ τὸν στείλω ἐγώ!

Ὁ Λύτρας ἀνεχώρησεν εἰς τὸ Μόναχον. Ὁ Γύζης ἔ-

μεινεν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ καὶ ἡ νέα προφητεία διὰ τὸν Γύζην ἐξεπληρώθη. Ἄν ὁ Λύτρας ὑπῆρξε καλλιτέχνης εὐτυνεῖδης, ζωγράφος πλήρης ταλάντου, ἰσχυρὸς τοῦ χρωστῆρος χειριστῆς, ἀλλ' ὁ Γύζης ὑπῆρξεν ἐμπνευσμένος δημιουργός, ἐρμηνευτῆς μεγάλων ἰδεωδῶν, πρόδρομος καὶ προάγγελος τέχνης ἐσωτερικῆς, ἡ ὁποία εἶνε τὸσον ζωγραφικὴ ὅσον καὶ ποίησις.

Πέντε ἔτη παρῆλθον καὶ ὁ Γύζης δὲν εἶχε ἀναχωρήσει εἰς τὴν Εὐρώπην. Ἐπὶ τέλους ὁ ναὸς τῆς Εὐαγγελιστρίας τῆς Τήνου ἀπεράτισε νὰ ἀναλάβῃ καὶ αὐτοῦ τοῦ Τηνίου καλλιτέχνην τὴν ὑποτροφίαν. Ὁ νεαρὸς Γύζης μετέβη εἰς τὴν πατρίδα του διὰ νὰ κανονίσῃ μετὰ τῶν ἐπιτρόπων τοῦ ναοῦ τὰ τῆς ἀποστολῆς του. Εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀνάγονται πιθανῶς καὶ αἱ ἀγιογραφίαι τοῦ ναοῦ, αἱ ὀρειλόμεναι εἰς τὸν χρωστῆρα του καὶ προδίδουσαι ἂν ὄχι τὸν μέγαν καλλιτέχνην, ἀλλὰ τὸν πλήρη μέλλοντος τεχνίτην.

— Θωρεῖς με βρέ, διηγῆτο κατόπιν ὁ Γύζης ὅτε τοῦ εἶπεν εἰς ἓκ τῶν συμβούλων τοῦ ναοῦ, φροντίζων νὰ ἐξασφαλίσῃ θέσιν εἰς τὴν ἀθανασίαν. Θωρεῖς με; Σὰν γυρίσης θὰ μὲ κάμης ὅπως εἶμαι καὶ βρίσκομαι, γιὰτὶ σὲ μένα τὸ χρωστῆς ποῦ πηγαίνεις στὴ Φραγκιά!

Ἐνα πρῶτ' ἀπὸ τὴν Τήνον ἐπεβιβάζετο εἰς ἓν ἀτμόπλοιον, φέρων ἐντὸς μιᾶς κασσέλας τὰ ἐρόδια μὲ τὰ ὀπιῶν ἐξενιτεύετο.

Ὁ νεαρὸς Ἕλληνα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, εἷς νέος εἰκοσαετής, ὑψηλός, ὠχρὸς μὲ τοὺς ἰούλους μόλις στέροντος

τάς παρειάς, με δύο μεγάλους, βαθείς, έκστατικούς ὀρθαλμούς βυθιζομένους ρεμβά εἰς τὸ ἄπειρον, ἐπεθιβάζετο διὰ νὰ εὕρη τὸ ἀτμόπλοιο τῆς Τεργέστης εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ νὰ συνεχίσῃ τὸ πρὸς τὴ «Φραγκιά» ταξεῖδι του. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἡ μεγάλη παγκόσμιος τέχνη ἐκέριδιζεν ἓνα μύστην—ἡ Ἑλλὰς ἀπέκτα μίαν δόξαν.

Δὲν θ' ἀρηγηθῶ ἐδῶ οὔτε τὰς σπουδὰς τοῦ Γύζη εἰς τὸ Μόναχον, οὔτε τὴν ἀνέλιξιν τῆς ἰδιοφυΐας του, οὔτε τὰς πρώτας ἐπιτυχίας, τίποτε ἀπὸ τὴν καλλιτεχνικὴν ζωὴν.

Αἱ σημειώσεις αὐταὶ ἔχουν ἄλλον σκοπὸν νὰ δείξουν τὸν Γύζην ὡς ἄνθρωπον καὶ νὰ συμπληρώσουν τὴν γνῶσιν τῆς ζωῆς καὶ τοῦ χαρακτῆρός του, ἐξ αὐθεντικῶν ἀρηγήσεων διὰ τὸν βιογράφον τοῦ μέλλοντος.

Ὁ Γύζης ὑπῆρξεν ἀγνὸς καὶ λευκὸς εἰς τὴν ζωὴν του, ὅπως ἀγνή καὶ λευκὴ «ὄλη μάρμαρον ἑλάβεστρον» κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Οὐίλλιαμ Ρίττερ—ὑπῆρξεν ἡ τέχνη του. Διῆλθε διὰ τῆς ζωῆς ὡς μιὰ τῶν ἰδανικῶν μορφῶν τὰς ὁποίας ἐνεσάρκωσε καὶ ἐζωντάνευσεν ἐπάνω εἰς τὴν ὀθόνην τῶν πινάκων του. Ὅ,τι ἡγάπη κυρίως μεῖ ἔρωτα, με πάθος ἀληθές ἦτο ἡ ἀνεξαρτησία εἰς τὴν τέχνην, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀνεξαρτησία εἰς τὴν ζωὴν. Ὁ μόνος ζυγός, εἰς τὸν ὁποῖον ποτε ὑπετάχθη, ὑπῆρξεν ὁ τῆς στοργῆς. Νυμφευθεὶς κατόπιν εἰδυλλίου, στεφανώσαντος ὅλον τὸν βίον του ὡς διὰ τοῦ ἀρώματος τῶν λευκῶν ἀνθέων ἀγραμπελης, τὴν θυγατέρα τοῦ προστάτου του Νάζου, ὑπῆρξε τύπος συζύγου, πατρὸς καὶ οἰκογενειάρχου. Μετὰ τὴν σύζυγον του ἔζησε τὴν ζωὴν ἐκείνην τῆς ἀπολύτου ἐπικοινωνίας τῶν

ψυχῶν καὶ τῆς διανοίας, ἡ ὁποία μᾶς ἐπιτρέπει σήμερον μετὰ τὸν θάνατόν του—διότι ἐκείνος ἐμίδετο τόσον ὀλίγον καὶ ἦτο τόσον ἐπιφυλακτικὸς!—νὰ συλλέγωμεν ὡς ψήγματ' αὐτοῦ ὅ,τι τὸν ἀφορᾷ, ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν τέχνην του, τὸν χαρακτῆρα καὶ τῆς ἰδιοφυΐας του τὴν λεπτότητα, ἀκούοντες τὰς ὡς διὰ πέπλου βαθυψόχου μελαγχολίας σκεπασμένης ἀναμνήσεις τῆς κυρίας Γύζη. Εἰς τὸ πρόσωπον τῆς ἐκλεκτῆς τῆς καρδιάς του εὔρε τὸν σύντροπον, τὸν φίλον, τὸν θαυμαστήν, τὸν ἀρωσιωμένον λάτρην! Ὑπῆρξεν ἀπολύτως εὐτυχής.

Εἰς τὴν ἀνεξαρτησίαν του ἦτο τόσον προσηλωμένος, ὥστε ὅταν μετὰ τὴν καθιέρωσιν τῶν ἐπιτυχιῶν του τοῦ ἐπροτάθη ἡ ὑψίστη διὰ καλλιτέχνην καὶ μάλιστα ξένον καλλιτέχνην τιμὴ νὰ εἰσέλθῃ ὡς καθηγητῆς εἰς τὴν περιώνυμον Ἀκαδημίαν τοῦ Μονάχου, ἐζήτησεν εἴκοσι τεσσαρῶν ὠρῶν προθεσμίαν διὰ νὰ σκεφθῇ. Ἴσως καὶ ἡ ὑποχρέωσις νὰ ἐγκαταλείψῃ, ἔστω καὶ κατὰ πρόσχημα, τὴν ἐθνικότητά του, αὐτός, ὁ ὁποῖος ἦτο βαθέως Ἑλλήν, ὅχι μόνον τὴν καρδίαν, ἀλλὰ καὶ τὸν νοῦν καὶ τὴν ἰδιοφυΐαν καὶ περὶ τοῦ ὁποίου θαυμασίως ἐλέχθη, ὅτι ὑπῆρξεν «Νεοελλην ἐργασθεὶς κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐλληνικὴν παράδοσιν» ἴσως καὶ ἡ ὑποχρέωσις αὕτη εὐλόγως ἐπλήρωσε τὴν λεπτότητα τῶν αἰσθημάτων του.

Καὶ ἦτο τόσον ἀμφίρροπος εἰς τὴν ἀπόφασίν του, ὥστε λαβὼν μίαν μαργαρίταν ἀπεφάσισεν εἰς τὸ πρόχειρον μαρτεῖον τοῦ ἀπερυλλισμοῦ της νὰ ἀναθέσῃ ν' ἀποφασίσῃ ἀντ' αὐτοῦ.

— Νὰ δεχθῶ, νὰ μὴ δεχθῶ, νὰ δεχθῶ. . .

Ἡ μικροκαρία ἀπεράνθη ὑπὲρ τῆς ἀποδοχῆς.

— Θα λέγη ψεύματα ! εἶπεν ὁ Γύζης.

Καὶ ἐπανελάβε τὴν χρησιμολογίαν. Ἄλλ' ἡ μικροκαρία ἐπέμενεν εἰς τὸν χρησμὸν τῆς. Καὶ ὁ Γύζης ἐδέχθη.

Εἰς τὰ σημειωματάρια, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὁ Γύζης ἐνέγραφε καθημερινῶς τὰς σκέψεις του καὶ τὰ ὅποια, χάρις εἰς τὴν ἐμπιστοσύνην τῆς οἰκογενείας, ἐλπίζω, ὅτι θὰ δυνηθῶ νὰ ἐκδώσω μετὰ τῆς ἀλληλογραφίας του ταχέως εἰς τόμον, διετύπωσεν εἰς ἐπιγραμματικὰς φράσεις, γνώμας αἱ ὅποια δεικνύουν βαθύτερον ἀπὸ κάθε ἄλλο τὸν χαρακτῆρά του :

«Ἐλεύθερος δὲν εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος νομίζει ἐκυτὸν ἐλεύθερον, ἀλλ' ἐκεῖνος, τοῦ ὁποίου ἡ ἐλευθερία ἔχει ὡς θεμέλιον τὴν ἀρετὴν».

«Ἡ ἀληθινὴ ἀγάπη δὲν πολυσκοτίζεται διὰ παροδικὰς φροντίδας».

«Καὶ ὅταν ὄλα ἐξαρχνίζονται, ἡ ἀγάπη ἐξακολουθεῖ.»

«Τί παράδοξον πρᾶγμα νὰ ζητοῦμεν βοήθειαν κατὰ τοῦ θανάτου· μᾶλλον κατὰ τῆς ζωῆς ἔπρεπε νὰ ζητοῦμεν βοήθειαν».

«Ἐκεῖνος, ποῦ ἔχει ἄδεις τζέπες, οὔτε μὲ χαρτιὰ, οὔτε μὲ ἀγάπην πρέπει νὰ καταπιάνεται».

«Ἡ μελαγχολία εἶναι ἡ κρίσις τῆς ὀδύνης· εἶνε ὁ ψυχικὸς πυρετός, διὰ τοῦ ὁποίου φερόμεθα ἢ πρὸς τὴν ἐπούλωση τῶν πληγῶν μας, ἢ πρὸς τὸν θάνατον».

«Ἡ ἀγάπη, ἡ ὁποία δὲν βασίζεται ἐπὶ τῆς ἐκτιμῆσεως ὀλίγον διαρκεῖ».

«Οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι δὲν συμπάσχουν εἰς τὰς ἀτυχίας τῶν ἀδελφῶν των, δὲν εἶνε εὐτυχεῖς».

«Ἡ ἀγάπη εἶνε αὖρα ἐρχομένη ἀπὸ τὸν Παράδεισον. Ἡ ἀληθινὴ ἀγάπη εἶνε ἀγνή ὡς ἡ αὐγὴ καὶ σιωπηλὴ ὡς ὁ τάφος».

«Ἀληθινὰ ἀγαπῶσα καρδιά σπάνιον εἶνε νὰ μὴν αἰσθάνεται ζηλοτυπίαν».

«Εἰς τὴν ἀτυχίαν δοκιμάζονται οἱ ἀληθινοὶ φίλοι· εἰς τοὺς εὐτυχοῦντας κάθε σκυλί σπεύδει τρέχοντας».

«Φυλάττου ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ποῦ ἔχουν κρύα μάτια εἰς τὰ χεῖλη τῶν ὁποίων δὲν ἀνθεῖ ὁ γέλως καὶ τῶν ὁποίων τὸ πρόσωπον εἶνε ὠχρόν».

«Εὐτυχησμένος ὁ γέρων, ὁ ὅποιος εἰμπορεῖ νὰ αἰσθάνεται τὰς ἀγνάς χαρὰς τῆς νεότητος».

«Ἡ φτώχεια εἶνε πολλάκις ἀνοιχτοχέρα—καὶ τοῦτο διὰ νὰ κρύπτεται».

«Διὰ τὸν δυστυχῆ καὶ ἡ μικροτέρα χαρὰ εἶνε μεγάλη εὐτυχία».

«Ἐν ψεῦμα ἀρκεῖ νὰ συντρίψῃ εἰς τὴν ἀγαπῶσαν καρδίαν τὴν ἐμπιστοσύνην».

«Τὸ τάκτ εἶνε δῶρον τῆς φύσεως· ὁ ἐγωϊσμὸς μαρτυρεῖ πτωχεῖαν τῆς καρδίας».

Καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ εἰς πεζὸν μικρὰ ποιήματα.

«Παντοῦ ὁ ἴδιος εἶνε ὁ χρόνος ὅπως τὰ ἄνθη εἰς τὴν γῆν, τὰ ἄστρα στολίζουν τὸν οὐρανόν. Ἡ φύσις ὑφαίνει μὲ τὸ ἓνα χέρι καὶ μὲ τὸ ἄλλο ξεσχίζει».

«Τί ώραία ποῦ ἐνδύει τὸ πνεῦμα ἡ ταπεινοφροσύνη !»

«Τί ἀλλόκοτον εἰς τὸ στάδιον τῆς ζωῆς νὰ νικᾷ ὁ θάνατος !»

«Ὡς ἀστραπὴ ἐξαφάνιζεται τῆς εὐτυχίας τὸ ὄνειρον καὶ εἰς τὰς τυραννισμένους καρδίας ἀφίνει τὴν πικρίαν, Ὁ-λα εἰς τὴν γῆν εἶνε ἀπλὴ ἰδιοτροπία καὶ ἀληθινὸς εἶνε μόνος ὁ πόνος».

Αἱ σημειώσεις αὐταί, τὰς ὁποίας ὁ Γύζης ἡμέραν μετὴν ἡμέραν ἔρριπτεν ἐπάνω εἰς τὸ χαρτὶ προχείρου σημειωταρίου, ἀποδεικνύουν, ὅτι παρετήρει ὅλα περίξ του, ὅτι παρετήρει ἰδίως ἐντὸς ἑαυτοῦ, ὅτι ἔζη τὴν ἐσωτερικὴν καὶ πνευματικὴν ζωὴν, τῆς ὁποίας ἡ ἀνταύγεια καταφέγγει ὅλον του τὸ ἔργον. Δι' αὐτόν, ὅπως καὶ διὰ τὸν ἄγγλον ποιητὴν :

Ἡ ἀλήθεια ἦτο τὸ κάλλος—καὶ τὸ κάλλος ἦτο ἡ ἀλήθεια.

Καὶ εἰς αὐτὸ ἠσθάνετο, ὅτι συνοψίζεται ὅλη ἡ ζωὴ. Καὶ ἡ ζωὴ του περήχητο μεταξὺ τοῦ ἐργαστηρίου του εἰς τὴν Ἀκαδημίαν καὶ τῆς οἰκίας του, ἡ ὁποία ἦτο καὶ αὐτὴ ἐργαστήριον.

Μέσα εἰς τὸ ζωγραφεῖον του ἐλησημονεῖτο πολλὰκις. Ὑπάρχουν ἡμέραι ποῦ ἡ κυρία Γύζη μετὰ τέκνα τῆς βλεπόντες νὰ περήχηται ἡ ὥρα, διήρχοντο ἀπὸ τὴν Ἀκαδημίαν νὰ τὸν πάρουν. Εἶχε νυκτώσει καὶ ἐκεῖνος λησημονεῖ καὶ λησημονούμενος ἐσχεδιάζε, ἐμελέτα, ἐρρέμβαζε—ἄλλη μορφή τῆς ἐργασίας τοῦ καλλιτέχου αὐτῆ, καὶ ἴσως ὅχι ἡ ὀλιγώτερον γόνιμος.

— Ἐβράδυνασε ; ἔλεγεν εἰς τὴν σύζυγόν του! Ἀνάθεμα τὸ ἤλεκτρικόν! Ἐνόμιζα, ὅτι ἦτο ἀκόμη ἡμέρα.

Τὴν Κυριακὴν ἦτο ἡμέρα ἀργίας. Ἄλλ' ἀργίας, ὅπως τὴν ἐννοοῦν οἱ πολυάσχολοι. Ὁ Γύζης, ὅπως μερικοὶ ἡγεμόνες τοῦ παλαιοῦ καλοῦ καιροῦ, ἡγεμῶν καὶ κῦτος τῆς τέχνης, τὴν ἐχρησιμοποιοῦσε εἰς τὴν ξυλουργικὴν, εἰς τὴν «σκιτζίδικην» τοῦ μακαρίου διδασκάλου τῶν Ἀθηνῶν! Ἄλλ' ὁ Γύζης καὶ ὡς σκιτζίης ἦτο καλλιτέχνης καὶ πολλάκις μέγας καλλιτέχνης καὶ εἰς αὐτό. Τώρα ἔκοπτε ἕνα ὀκρίθαντα κλασικῆς εὐγραμμίας. Τώρα μίαν κομφὴν πρωτότυπον χρωματοδόχην, καὶ τόσον πρακτικὴν, ὥστε νὰ λάβῃ καὶ προνόμιον εὐρεσιτεχνίας.

Ὅλα τὰ ἀντελαμβάνετο δεὰ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς τέχνης ἄλλως. Ἐνεκ καλοκαίρι περιπτῶν εἰς τὴν ἐξοχὴν εἶδε χάμω ἕνα μικρὸν στάχυν. Ἐσκυψε καὶ τὸν ἐπῆρε:

— Θὰ ἰδῆτε, εἶπε, τί θὰ γείνη ἀπ' αὐτό!

Τὴν ἐπιούσαν ἐσχεδίασε κύπελλον καμπανίτου, λεπτοφυές καὶ καμπυλωτόν, τὸ ὁποῖον εἰς τὴν ὕκλον μίαν ἡμέραν θὰ ἦτο χάρμυ τῶν ὀρθαλμῶν, ὅταν ἡ λευκὴ χεὶρ γυμνωλέμου δεσποίνης, πλακισιουμένης ἀπὸ ἄνθη, ρῶτα καὶ κρύσταλλα, θὰ τὸ φέρῃ μέχρι τῶν ἐρυθρῶν χειλέων.

Ἡ δεξιότης του ἦτο, ἄλλως μοναδική. Κανεὶς δὲν ἐφωτογράφει τελειότερον ἀπ' αὐτόν. Καὶ κατέχω ἕν μοναδικὸν ἀντίτυπον τῆς Δόξης του—μοναδικὸν διότι αὐτὸς τὸ διώρωσεν ἐπάνω εἰς τὴν φωτογραφικὴν πλάκα—τὸ ὁποῖον νιμίζει κανεὶς, ὅτι ἔγραψεν αὐτὸς ὁ καλλιτέχνης. Τόσον αἱ γραμμαὶ αἱ φωτοσκιᾶσεις τῶν πτυγῶν, ὅλαι αἱ

λεπτομέρειαι διέσωσαν, χάρις εἰς τὴν ἐπέμβασιν τῆς μαγικῆς χειρὸς τοῦ καλλιτέχνου, τὴν ἀκρίβειαν τοῦ πρωτοτύπου.

— Ὁ ζωγράφος, ἔλεγε, πρέπει νὰ τὰ γνωρίζῃ ὅλα. Ἡ ζωὴ εἶνε μία. Καὶ προσέθετε μὲ τὸ μέθρι, τὸ ὁποῖον ἔβαζε πολλάκις εἰς τὴν ὁμιλίαν του:

— Δὲν εἴμεθα ἡμεῖς, ὅπως οἱ γιαντροὶ τῶν ἡμερῶν μας ποῦ ἄλλος γιαντροὺς χρειάζεται γιὰ τὸ παιδί, ἄλλος γιὰ τὸν πατέρα, ἄλλος γιὰ τὸν παπποῦ κι' ἄλλος γιὰ τὴν κυροῦλα. [Εἰς ἓνα μαθητὴν του, ὁ ὁποῖος δὲν ἐφαίνετο ἔχων ἰδιοφυῖαν πολὺ ἔντονον, ἔλεγε μειδιῶν:

— Ἔχω τὴν ιδέαν, ὅτι εἰς τὴν φιλολογίαν ὅθι εὐδοκίμησης πολὺ! Καὶ δὲν εἶχε βέβαια ἀναγνώσει τὸ τοῦ Βολταίρου, ὅστις εἰς τὸν δραματικὸν συγγραφέα ποῦ ἔφερε νὰ τοῦ διαβάσῃ δύο δράματα, εἶπε μειδιῶν, ὅταν τοῦ ἀνέγνωσε τὸ ἔν.

— Πρωτιμῶ τὸ ἄλλο!

Τὴν μουσικὴν ἠγάπα περιπαθῶς ὁ Γύζης. Εἰς ἡλικίαν 12 ἐτῶν, εἰς τὰς Ἀθήνας, ἐλάμβανε μέρος εἰς τὸν χορὸν τῆς Ρωσικῆς ἐκκλησίας καὶ ἔψαλλε μὲ ἀληθῆ ἔμπνευσιν μὲ πάθος. Ὁ μεγάλος μουσικὸς θαυμασμὸς τῆς ζωῆς του ἀπέμεινε ὁ Μπετόβεν. Καὶ ὁ Μπετόβεν ἐζήτηι πολλάκις νὰ τοῦ παίξουν, ὅταν ἐζωγράφιζεν, ὡς ἐὰν ὑπὸ τὴν αἰθερίαν μουσικὴν ἀνεθρόουν ἐντὸς αὐτοῦ αἰ αἰθέρια ὑπάρξεις τῆς φαντασίας του καὶ ἤρχοντο νὰ ἐνσωματωθῶν εἰς τὰ σχέδια καὶ τὰς εἰκόνας του. Εἰς κάθε μουσικὸν τόνον εὐρίσκαε καὶ μίαν γραμμὴν. Αὐτὴ ὑπῆρξεν ἡ μεταφυσικὴ τῆς γραμμῆς τοῦ Γύζη λέγει ὁ Ρίττερ.

Ὁ ἀρχαῖος κόσμος ἐπέδρασε βαθέως ἐπὶ τῆς καλλιτεχνικῆς ἰδιοφυῖας τοῦ Γύζη καὶ τῆς ἀναπτύξεως αὐτῆς. Εἰς τὸ μυστηριώδες βάθος τοῦ ψυχικοῦ ἀδύτου ἐτελειουργεῖτο ἐπὶ ἔτη πολλὰ ἐπεξεργασία, τῆς ὁποίας τὸ κορυφωμα εἶνε ἡ τελευταία καλλιτεχνικὴ περίοδος τοῦ Γύζη, κόσμος ἀγνῶν, ὑψηλῶν, ἰδεωδῶν, οἰονοὶ ἐκ μαρμαροῦ ἀπείρου διαφανείας μορφῶν.

Ἡ τελειουργία αὐτή, ὅσον καὶ ἂν τὴν ὑποθέσῃ κανεὶς μυστικῶς συνδεδεμένην πρὸς αὐτὴν τὴν καταγωγὴν τοῦ Γύζη—ὅπως ἤδη ἐξήγησα ἀλλοῦ καὶ πολλάκις—ἀλλ' ὑπεβοηθήθη καὶ ἐνεδυναμώθη βέβαια ἀπὸ ἐξωτερικὰς ἐπιδράσεις. Γνωρίζομεν ἤδη ὅτι ὁ Γύζης ἠρέσκετο νὰ ἀναγινώσκῃ Εὐριπίδην καὶ Σοφοκλῆ. Ἡ Ἑλληνικὴ μυθολογία, μὲ τὸν διάλεπτον καὶ βαθὺν συμβολισμόν τῆς, τὸν εἴλκυεν ὠσαύτως. Αἱ μορφαὶ, αἱ ὁποῖαι ἰδιαιτέρως τὸν ἐγώϊτευσεν ἐξ αὐτῆς—ὅπως ἐνθυμεῖται ἡ κυρία Γύζη—ἦσαν αἱ μορφαὶ τῆς χάριτος, τῆς δυνάμεως, τῆς ἀνατάσεως πρὸς τὰ ὑψηλὰ ἰδεώδη, ὡς ὁ Προμηθεὺς, ὁ Ἰαπετός, ὁ πατήρ τοῦ Προμηθεῦς ὁ Ἰκαρος, ὁ Τηλέμαχος. Πόσα ἀριστουργήματα χαμένα διὰ τὴν τέχνην, ὅτε ὁ Γύζης δὲν ἐπρόφθασε νὰ αἰσθητοποιήτῃ τὰ ἰνδάλματα αὐτὰ τῆς ἐπικοινωνίας γνησίως Ἑλληνικῆς ψυχῆς πρὸς τὰ πλάσματα τῆς πρωτογενοῦς ἑλληνικῆς ποιητικῆς φύσεως! Βλέπων κανεὶς τὸ σχεδιάσμα τῆς Ἀράχνης, τὸ λεπτεπίλεπτον ἀριστοτέχνημα, ἐννοεῖ κατὰ βάθος ὅλην τὴν ἀπώλειαν.

Ἡ καλλιτεχνικὴ εὐσυνειδησία τοῦ Γύζη ἦτο παροιμιώδης. Πρὸ τοῦ τοποθετήσῃ εἰς μίαν σύνθεσιν του ἓν πρόσω-

πον ένδεδυμένον, έσχεδιάζεν αυτό πολλάκις γυμνόν και έπειτα τὸ ένέδυνε, ώσάν έπρόκειτο περί δημιουργίας έμφύχου. Διά τὴν ζωγραφήσιν τούσ λέοντας τῆς Βαυαρίας — τοῦ μεγάλου διακοσμητικοῦ πίνακος, τοῦ εύρισκομένου σήμερον εἰς τὴν Νυρεμβέργην — έμεινε τρεῖς ολοκλήρους μήεις τὴν Φραγκουόρτην φοιτῶν επί ολοκλήρους ώρας εἰς τὸν περίφημον «Ζωολογικὸν Κῆπον» τῆς πόλεως.

Ὅτι εἰς τὸν Γύζην αἱ καλλιτεχνικαὶ αὐτοῦ μορφαὶ ἦσαν ἢ εύσωμάτως τῶν όνειρωδῶν συλλήψεων τῆς ψυχῆς του, άποδεικνύει τὸ μοναδικόν, καθόστον εἶνε γνωστόν εἰς τὴν τέχνην, αὐτὸ γεγονός, τὸ βεβαιωθέν υπό τοῦ Ρίττερ. Οἱ πίνακες τοῦ Γύζη μᾶς δίδουν τὸν τύπον άγνῆς, ιδεώδους, πνευματικῆς διαφωνίας γυναικείας μορφῆς, τῆς όποιας καταρχνῆς εἶνε ἢ όμοιότης πρὸς μίαν τῶν θυγατέρων τοῦ καλλιτέχνου. Οἱ άπροσέκτως εξετάζοντες ένόμιζαν ὅτι ὁ Γύζης, ὅπως πολλοὶ τῶν καλλιτεχνῶν, ὡς πρότυπον λαμβάνοντες τὰς πέριξ αὐτῶν οἰκείας μορφάς, έζωγράφιζε τὴν κόρην του. Ἄλλ' ὁ Ρίττερ διά τῆς χρονολογικῆς συγκρίσεως έβεβαίωσεν, ὅτι ὁ ιδεώδης αὐτός τύπος τοῦ πλαστικοῦ κάλλους και τῆς άρμονικῆς εύρυθμίας έμφανίζεται εἰς τούσ πίνακας τοῦ Γύζη, προτοῦ γεννηθῆ ἢ θυγάτηρ του, πρὸ τοῦ λάβῃ τὰς διαμορφώσεις αὐτῆς ὡς γυναικός. Ἡ καλλιτεχνικὴ σύλληψις τοῦ Γύζη εἶνε προγενεστέρᾳ τῆς άνθρωπίνης δημιουργίας του. Τόσον δ' έντονος ύφίστατο εἰς τὴν ψυχὴν του ὁ ὀρχματισμὸς τῆς σπανίας μορφῆς, ὥστε αἰσθητοποιήθη εἰς τὸ σχέδιον άμα και εἰς τὴν σάρκα. Ἡ παρατήρησις βεβασίως θά έπεκτείνεται

και εκτὸς τοῦ Γύζη, θά εἶνε κοινὴ και εἰς άλλους μεγάλους ζωγράφους, άλλὰ δεν γνωρίζω άν παρατηρήθη άκόμη, τόσον άκριβῶς εἰς τὸ έργον άλλου καλλιτέχνου, διότι δύσκολον εἶνε και τὴν έξακρωθῆ περί παλαιότερων καλλιτεχνῶν, τούσ ὁποίους κριτικοὶ τόσον ὀξεῖς και τόσον δικαιοσθητικοὶ, ὅσον ὁ Ρίττερ, δέν έσπούδασαν εκ τοῦ πλησίον.

Και μετὰ τούσ μεγάλους πίνακας τοῦ Γύζη, τούσ κοσμοῦντας σήμερον τὰ μουσεῖα τοῦ Μονάχου, τῆς Βιέννης, τῆς Γενεύης, τοῦ Βερολίνου — άν δέν άπατώμαι — τῆς Νέας Ὑόρκης, εύτυχῶς δέ και τῶν Ἀθηνῶν, ἡ δόξα του θά μείνουν τὰ σχεδιάσματά του, ἄνηθις χάριτος, πλαστικότητος, άρμονίας άνυπέρβλητος. Ὅλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του — πόσον δύσκολος ἦτο δι' εκυτὸν ὅσον και διά τούσ άλλους ὁ ζωγράφος! — συνείθιζε τὴν λέγη:

— Τώρα εἰμπορῶ πλέον τὴν σχεδιάζω!

Και ὅταν έλεγεν αὐτὸ εἶχε ζωγραφίσει τὴν «Ἐαρινὴν Συμφωνίαν» τὴν «Ἐξτοδὸν τοῦ Αἰῶνος» τὸν «Ὀλυμπιονικην» τὴν «Δόξαν» τὴν «Βρυαίαν».

Τὰ τῶρα του ἦσαν πολλά. Εἶχε και ἔν μεθυγραφικώτατον. Ἀποβλέπων μετ' άνθρωπιάσεων χαρῆς και εύφροσύνης πρὸς τὰ τελειώτερα τῶν άριστουργημάτων του έλεγεν άστειευόμενος πρὸς τὴν σύζυγόν του:

— Τώρα ἔνα μου μένει, γυναῖκα, τὴν κάμω και παράδες!

Δέν έπρόφρασε τὴν πραγματοποιήσῃ τὸ όνειρον αὐτό. Ἄλλὰ και ἔν ἔξῃ δέν θά τὸ έπραγματοποιεῖ. Ἦτο τότον άνώτερος τοῦ υἱικοῦ κόσμου τῶν ταπεινῶν αὐτοῦ μεριμνῶν

τῶν κοινῶν φροντίδων του! Ἠγάπα τόσον τὴν μοναξιά του καὶ ἦτο τόσον ὑπερήφανος, ὥστε ἐδέησε νὰ ἀποθάνῃ διὰ νὰ ἐκταθῇ ἡ ρῆμη του καὶ ὁ ἀστήρ του νὰ ἀναλάμψῃ στίλβων μετὰ τῶν ἀστέρων τοῦ πρώτου μεγέθους.

Αὐτός, ὁ ἰσχυρότατος δημιουργός, διετῆρει ψυχὴν πικρῶς ἀρελῆ τὴν ὁποῖαν τίποτε δὲν ἐρμηνεύει πιστότερον ἀπὸ τὴν εὐτυχίαν, τὴν ὁποῖαν ἠσθάνετο, ζῶν τὸν βίον τῆς ἐξοχῆς, ἀνατρεφόμενος μετὰ τῶν χωρικῶν, τείνων πρὸς τὸν ἀπλοῦν καὶ φυσικὸν βίον τῶν ἀνθρώπων τοῦ βουνοῦ ἢ τῶν ἀγρῶν. Εἶχεν εἰς τὴν οἰκίαν του μίαν συλλογὴν τυρολικῶν ποιμενικῶν κωδωνίσμων τοὺς ὁποίους εἰς στιγμὰς δυσθυμίας ἢ πλήξεως του ἐπικίζεν.

Ἀνεπτερόνετο οὕτως ἡ ψυχὴ του μέχρι τῶν αἰωνίως χιονοσκεπῶν κορυφῶν τοῦ Τυρόλου—σύμβολον ζωντανὸν τῆς ἀναστάσεως τῆς καλλιτεχνικῆς αὐτοῦ ιδιοφυΐας πρὸς ὅ,τι μέγα, ὑψηλὸν καὶ ἀγνόν.

Δ. ΚΑΚΛΑΜΑΝΟΣ.

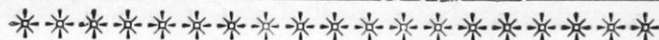

ΧΑΡΤΟΠΑΙΓΝΙΟΥ ΠΕΡΙΕΡΓΟΣ ΓΕΗΓΘΣΙΣ

Ἐν τῷ ναφ τῆς Γλασκῶθης ἐν Ἀγγλίᾳ ἀριθμὸς τις στρατιωτῶν Ἀγγλων συνεκκλησιάσθη ἑσπέρα τι-νὶ τῆς μεγάλης ἑβδομάδος. Κατὰ τὸ εἰωθὸς καὶ οἱ στρατιῶται διετάχθησαν ἵνα ἕκαστος φέρῃ μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸ Εὐαγγέλιον. Εἰς τῶν στρατιωτῶν ἐκεῖνων ἀντὶ τοῦ Εὐαγγελίου ἔλαβε μεθ' ἑαυτοῦ μίαν δέσμην τοῦ χαρτοπαίγνιου. Ἐνῶ δὲ ἅπαντες οἱ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἤνοιζαν τὸ Εὐαγγέλιον, ὁ πτωχὸς στρατιώτης ἤνοιξε τὴν δέσμην, τῶν χαρτιῶν, καὶ ἐθεώρει αὐτὰ μετὰ προσοχῆς.

Πάντες δὲ οἱ στρατιῶται ἤλεγχον αὐτὸν διὰ τὸ ἀτόπημα τοῦτο τὸ σκαδαλώδες, ἕως οὗ ὁ ὀδηγῆσας ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοὺς στρατιώτας δεκανεὺς ἐξέβαλεν αὐτὸν καὶ τὸν ᾠδήγησεν ἐνώπιον τοῦ ἀρμοδίου ἀξιωματικοῦ, κατηγορήσας εἰπὼν ὅτι ἐνφ πάντες προσήχοντο καὶ ἀνεγίνωσκον τὸ Εὐαγγέλιον ὁ στρατιώτης οὗτος ἐπαιξε τὰ χαρτιά. Ἄλλ' ὁ πονηρὸς καὶ ἀγχίνους στρατιώτης ἀπολογηθεὶς εἶπε; «Δὲν εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἐπαιζον τὰ χαρτιά, ἀλλὰ δι' αὐτῶν ἀνεγίνωσκον τὴν Ἀγίαν Γραφήν. Διότι ὁ ἄσος, μὲ ἐνθυμίζῃ ὅτι εἰς ὁ θεός· τὸ δύο καὶ τρία, τὸν

Γιόν καὶ τὸ "Ἅγιον Πνεῦμα τὸ τέσσαρα, τοὺς 4 Εὐαγγελιστάς· τὸ πέντε τὰς πέντε φρονίμους παρθένας, τὰς βιλούσας ἔλαιον εἰς τὰς λυχνίας αὐτῶν τὸ ἕξ' ὅτι ὁ Θεὸς ἔκτισε τὸν κόσμον εἰς 6 ἡμέρας· τὸ ἑπτὰ, ὅτι τὴν 7 κατέπαυσε τῶν ἔργων αὐτοῦ τὸ ὀκτώ, ὅτι μόνον ὀκτὼ ἄνθρωποι ἐσώθησαν ἀπὸ τὸν κατακλυσμὸν τοῦ Νῶε· τὸ ἑννέα τοὺς 9 καθαρισθέντας ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος λεπροῦς· τὸ δέκα τὰς 10 ἐντολάς τοῦ Θεοῦ· ἡ δάμα, τὴν βασιλισσαν Σαββά, ἐλθοῦσαν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς, ἵνα θαυμάσῃ τὴν σοφίαν τοῦ Σολομώντος· τὸν ρήγαν, αὐτὸν τὸν Σολομῶντα· τοὺς βαλέδες, ὅλους τοὺς ἀχρεῖους, ὧν ὁ μεγαλειότερος εἶνε ὁ ὀδηγῆσας με ἐνταῦθα δεκανεὺς. Ὁ στρατιώτης δὲ κατόπιν ἐμέτρησεν ὅλους τοὺς ἀριθμοὺς τῶν χαρτίων 365 εἰπὼν, ὅτι τοῦ ἐνθυμίζουσι τὰς ἡμέρας τοῦ ἔτους, τὰ πενήτηκοντα δύο χαρτῖα, τὰς 52 ἐβδομάδας τοῦ ἔτους· αἱ δὲ δεκαχαρτοσιαί, τοὺς 12 μῆνας τοῦ ἔτους. ἡ δὲ μία χαρτοσιά, φιλονεικεῖται, καὶ δὲν λαμβάνω αὐτὴν ὑπ' ὄψιν εἶπε· Ὁ ἀξιωματικὸς ἐπὶ τέλους θαυμάσας τὴν ἀγχίνουαν τοῦ στρατιώτου τούτου, μετὰ χαρᾶς ἀπέλυσε αὐτὸν ἀτιμωρητί.

Π Ο Ι Η Μ Α

Ἄχ! ὁ χρόνος ποῦ περναίει·
κάθε ὄνειρο μᾶς σβύνει
καὶ τὸν ἄνθρωπο ἀφίνει,
δίχως φῶς, δίχως φωτιά.

Θανατώνει κάθε πόθο
καὶ δειλὴ μὲν ἀναλαμπίδα·
φανερώνει τὴν ἐλπίδα
π' ἔλπισε ἡ φτωχὴ καρδιά.

Ἡ ψυχὴ μας κουρασμένη
σκελετὸς ἔρμος περναίει
δὲν ξεχνᾷ πῶς ἀγαπάει
ἓνα μνημῆμα καὶ μὴ σκιὰ.

Ἀπ' τὸν κόσμον αὐτὸν νὰ φύγῃ
περιμένει ἀπ' ὦρα σ' ὦρα
ἐκουράστηκε σὴν μπόρα
καὶ μὴ ἀνάπαυσι ζητᾷ.

Ἄν καὶ σὺ γλυκειὰ κοπέλλα
ἀγαπᾷς... Γέλασε, χάρον
Γιατὶ δὲν ἀργεῖ τοῦ Λάρου
καὶ τοῦ Κόρου ἢ συντροφιά.

μείψατε τὸ ψαρὰν διὰ τὸ καλὸν ποῦ τοῦ ἔκαμεν τὴν
πρώτην φοράν.

Ἡ κρίσις αὐτὴ ἐφάνη πολὺ δίκαια· ἀλλ' ὁ πνιγμέ-
νος φοβηθεὶς μήπως ἐκτελεσθῆ ἢ τοιαύτη ἀπέφασιν,
ἀπεχώρησεν ἐν σπουδῇ ἐκ τοῦ δικαστηρίου παραιτη-
θεὶς τῆς περαιτέρω καταδιώξεως τοῦ ἀντιδίκου του.

Ε. Δ.

ΠΕΡΙ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ ΤΩΝ ΚΙΛΙΚΩΝ

α'. Κίλικες καὶ Χεταῖοι:

Ὡς ἐκ τῶν μέχρι νῦν εἰρημένων σαφῶς προκύπτει, ὅτι
ὁ λαὸς ὁ ἀποτελῶν τοὺς Κίλικας τῆς μεγάλης Κιλικίας
τῶν ἱστορικῶν χρόνων παρήχθη ἀπὸ συναρείας ἢ συγχω-
νεύσεως Κιλικῶν καὶ Χεταίων.

Ἄλλ' ἦταν ἄρα Κίλικες καὶ Χεταῖοι δύο αὐτοτελεῖς
καθ' ἑαυτοὺς ὁμόφυλοι ἢ ἀλλόφυλοι λαοὶ διὰ πολιτικῆς
καὶ καθόλου ἱστορικῆς συναρείας συνδεθέντες πρὸς ἀλλήλους
καὶ ἀποτελέσαντες τὸν ἐνιαῖον λαὸν τῶν Κιλικῶν, τῶν
ἱστορικῶν χρόνων ἢ ὁ αὐτὸς λαὸς ὑπὸ δύο διάφορα ὀνόμα-
τα Χεταῖοι ἢ Χάττοι μὲν ὑπὸ Ἀσσυρίων καὶ Αἰγυπτίων
καλούμενοι καὶ τοῦτο ἔχων ὄνομα ἐθνικὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα δὲ
Κίλικες γενόμενος γνωστὸς εἰς τοὺς Ἕλληνας; Καὶ ἐὰν
Κίλικες καὶ Χεταῖοι ἦταν δύο διάφοροι λαοὶ διὰ πολιτι-
κῆς, ὡς εἴρηται καὶ ἱστορικῆς συναρείας ἀποτελέσαντες
τὸν λαὸν τῶν Κιλικῶν, ἀνήκον ἄρα ἀμρότεροι εἰς τὴν αὐ-
τὴν οἰκογένειαν λαοῦ ἢ ἑτεροειθεῖς ὄντες συνεχωνεύθησαν
εἰς ἓνα λαόν, τῶν ζητημάτων τούτων ἡ λύσις ὑπὸ πολ-
λὰς ἐπιόψεις εἶνε δυσχερῆς, καθ' ὅσον ταῦτα μετὰ πολλῶν

ΚΑΜΕ ΤΟ ΚΑΛΟ

ΣΤΟΥ ΔΙΑΒΟΛΟΥ ΤΟ ΧΩΡΙΟ

Ἐνφ ἔρριπτε τὰ δίκτυα του εἰς ἀλιεὺς εἶδεν ἄν-
θρωπον πίπτοντα εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ἔσπευσεν εἰς
βοήθειαν του. Δυστυχῶς ὁ κάραξ διὰ τοῦ ὁποίου προ-
σεπάθει νὰ τὸν συλλάβῃ ἀπὸ τῶν ἐνδυμάτων του,
ἐξώρυξε τὸν ἓνα του ὀφθαλμόν. Ἐφερε τὸν πνιγμέ-
νον εἰς τὴν οἰκίαν του, τὸν ἐπεριποιήθη καὶ τὸν ἐ-
κράτησεν ἕως ὅτου ἐθεραπεύθη. Ἄλλ' οὗτος εὐθύς
ὡς ἠδυνήθη νὰ ἐξέλθῃ ἔτρεξεν εἰς τὸ δικαστήριον
καὶ κατήγγειλε τὸν σωτήρᾶ του, διότι τὸν ἐπλήγω-
σεν. Ἐνεφανίσθησαν καὶ οἱ δύο ἐνώπιον τοῦ δικα-
στοῦ ὁ ὁποῖος δὲν ἤξευρε ποίαν ἀπόφασιν νὰ ἐκδώ-
σῃ, ὅτε εἰς τρελλὸς παρευρισκόμενος ἐκεῖ ἐφάναζεν:
Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος παραπονεῖται διότι τοῦ ἔβγαλεν
ὁ ἄλλος τὸ ἓνα μάτι λοιπὸν ρίξτε τον στὴ θάλασσα,
στὸ ἴδιο μέρος ὅπου ἔπεσε τότε, καὶ ἂν εἰμπορέσῃ
νὰ ἔβγῃ μόνος του, καταδικάσατε τὸν ψαρὰν νὰ τοῦ
πληρώσῃ ἀποζημίωσιν· ἂν ὅμως δὲν εἰμπορέσῃ νὰ
ἔβγῃ ἀφήσατέ τον ἐκεῖ νὰ πνιγῇ, καὶ ἀπὸ τὴν περι-
ουσίαν του, ἢ ὅποια θὰ μείνῃ ὡς κληρονομία, ἀντα-

ἄλλων ἐπιπλέκονται καὶ περιπλέκονται ζητημάτων. Ἐν πρώτοις τίθεται τὸ ζήτημα τίνος καταγωγῆς ἦσαν οἱ λεγόμενοι Χεταῖοι καὶ τίς ἡ πρώτη αὐτῶν χώρα.

Ἐπειτα ἔρχεται τὸ ζήτημα τίς ἡ πρώτη ἀρχὴ τοῦ ὀνόματος τῶν Κιλικίων εἶναι τοῦτο Φοινικικὸν ἦτοι Σημητικὸν ὡς παρέστησαν αἱ σχετικῶς μεταγενέστεροι παραδόσεις (1) ἢ ὄνομα Φρυγοπελασγικόν, Τρωϊκὸν ὡς δύναται τις νὰ εἰκάσῃ ἐκ τοῦ Ὀμήρου, παρ' ᾧ τὸ τῶν Κιλικίων ὄνομα συνδέεται μετὰ ὀνομάτων Ἑλληνικῶν (οἷον Ἀνδρομάχη) ἢ ἑλληνικῶς ἐσχηματισμένωι (Ἡετίων, Χρύσης, Χρυτής, Βριτής) ὡς καὶ μετὰ τυπικῶν ὀνομάτων ἑλληνικῶι (Ἰδη) ἢ Φρυγοπελασγικῶν (Θήθη); Πρὸς τούτοις τίθεται πάντοτε τὸ ζήτημα τῆς φυλετικῆς συναρείας ἢ ἐτερογενείας τῶν Κιλικίων τῆς Τροίης πρὸς τοὺς Κίλικας τῆς ἀνατολικῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τὸ τῆς ἱστορικῆς συναρείας τῶν δύο ὁμωνύμων λαῶν.

Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς φυλετικῆς ἢ ἐθνικῆς καταγωγῆς τῶν Χεταίων εἶναι γνωστὸν, ὅτι ὁ λαὸς οὗτος ἐν τῇ Π. Δ. κατατάσσεται εἰς τὸν οἶκον Σήμ. Οἶκι δὴ ποτε δὲ κἄν ἦσαν αἱ περὶ τῆς πρώτης καταγωγῆς καὶ τῆς χώρας ἐξ ἧς ἦλθον εἰς τὸ Ἀράμ, ἦτοι εἰς τὴν βόρειον Συρίαν, κἄν ἔτι ὑπάρτεθῃ ὑπὸ τινων, ὅτι οἱ Χεταῖοι ἦσαν ἐν ἀρχῇ οὐχὶ

(1) Καὶ νεώτεροι τινες ἐρμηνεύουσι τὸ ὄνομα Κίλιξ ἐκ τοῦ Φοινικικοῦ Καλλεκίλιν=πετρῶδης, φηροῦντες ὅτι τὸ ὄνομα ἐδόθη τὸ πρῶτον εἰς τὴν Τραχεϊαν Κιλικίαν ἢ Τραχειώτιδα καὶ ἐντεῦθεν κατέστη γενικὸν τῆς ὅλης χώρας ὄνομα.

Σημῆται, ὅτι ἦσαν οἱ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Ἀλαρόδιοι καλούμενοι οἰκήτορες τοῦ Πόντου, ἐντεῦθεν κατελθόντες εἰς τὴν Συρίαν, ἀληθῆς καὶ βέβαιον εἶναι ὅτι ὁ λαὸς οὗτος εἶτε ὡς οἰκῶν ἐν μέσῳ τῶν σημητικῶν λαῶν τῆς Συρίας εἶτε ὑποκύβας ἰσχυρῶς εἰς τὴν ῥοπὴν καὶ ἐπίδρασιν τοῦ Ἀσσυροβαβυλωνιακοῦ πολιτισμοῦ ἐγένετο ἐντελῶς Σημητικὸς τοῦλάχιστον ἐν Συρίᾳ. Ἐντεῦθεν βεβλῶς οὐδαμῶς ἐξίγεται ὅτι ἔνεκα τῶν Σημητικῶν τούτων ἢ ἐσχηματισθέντων Χεταίων καὶ πᾶσα ἡ ἐντεῦθεν τοῦ Ἀμκνῦ καὶ τοῦ Εὐφράτου ἐκτεινομένη Κιλικία καλουμένη χώρα, ἧς μέγα μέρος ἀνήκεν εἰς Χεταϊκὸν κράτος, ἐγένετο Σημητικὴ ἀνακτιρητὸν ἐν τούτοις καθίσταται ὅτι καὶ ἡ χώρα αὕτη ἡ ἀποτελοῦσα μέρος τοῦ τῶν Χεταίων μεγάλου κράτους ὑπέκυψεν ἰσχυρῶς εἰς τὴν Σημητικὸν πολιτισμόν, ὡς τοῦτο καὶ ἐξ ἄλλων μὲν γίνεται δῆλον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ἰκανὰ ἀναφέρονται κτίσματα Φοινικίων ἐν τῇ παραλίᾳ Κιλικίᾳ ὑπὸ καθόλου δ' ἐπιψιν δὲν ἔχει πολλὴν σπουδακίτητα τὸ ζήτημα ἂν τὰ κτίσματα ταῦτα ἦσαν ἀληθῶς φοινικικὰ ἢ Χεταϊκὰ ὄντα διὰ τὸ ὁμόφυλον Φοινικίων καὶ Χεταίων παρεστάθησαν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν παρ' αὐτοῖς γνωστοτάτων τῶν Σημητικῶν λαῶν τῶν Φοινικίων.

Λυομένου οὕτω τοῦ περὶ καταγωγῆς τῶν Χεταίων ζητήματος, ἔρχεται νῦν τὸ τῆς αὐτότητος ἢ ὁμοφυλίας Χεταίων καὶ Κιλικίων. Ἄν θεωρήσωμεν τοὺς Κίλικας ὡς τὸν αὐτὸν πρὸς τοὺς Χεταίους λαὸν ὑπὸ διάφορον ὄνομα τότε πιθωνωτάτη καθίσταται ἡ ὑπόθεσις ὅτι οἱ ἐν Τροίᾳ Κί-

λικες οἱ Ὀμηρικὴ παριστώσι λείψκον Χεταϊκῆς αὐτόθι ἐποικήσεως ἢ ὅτι τὸ ὄνομα αὐτῶν ἐν τοῖς ὀμηρικοῖς ἔπεισι παρίστησιν ἀνάμνησίν τινα Χεταϊκῆς κατακτήσεως καὶ ἐποικήσεως τῆς περὶ τὴν Ἰθην χώρας ἐν χρόνοις προομηρίοις γενομένης. Πρέπει δὴλον ὅτι νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι οἱ Χεταῖοι ἐν τῇ περιόδῳ τῆς ἀκμῆς καὶ δυνάμεως αὐτῶν τῆς ἀναγομένης εἰς χρόνους προομηρίους προήλασαν ποτὲ νικηφόροι μέχρις Ἑλλησπόντου ὑπὸ τὸ ὄνομα τῶν Κιλικίων καὶ ἐπόησαν ἐνταῦθα Κίλικας ἢ τε Χεταίους καὶ ὅτι ἀμφότερα ταῦτα τὰ ὀνόματα διετηρήθησαν ἐν τοῖς **Κέλεξ** τῆς Ἡλιάδος καὶ ἐν τοῖς **Κητείοις** τῆς Ὀδυσσεΐας.

Ἀναμνησκόμενοι τῶν ὅσα ἀνωτέρω ἐξετάθησαν περὶ **Χεταίων** καὶ τῆς ἐν Μικρῇ Ἀσίᾳ δυνάμεως αὐτῶν τοιαύτη τις εἰκασία δὲν εἶναι οὔτε παράλογος, οὔτε πάντη ἀπίθκνος· ἀλλ' εἶναι ὅπωςδὴποτε ὑπόθεσις λίαν ἐπισηχλῆς, ἀρ' οὐ ἐν τοῖς Κίλιξι τοῦ Ὀμήρου βλέπομεν λαὸν ὀμόρῳλον πρὸς τοὺς Τρῶας, οἵτινες εἰσι λαὸς (Πελασγικός) (Φρυγοπελασγικός ἢ Θρακοπελασγικός) συγγενῆς τοῖς Ἑλλησιν, ἐκτὸς ἂν ὑποθεθῇ οἱ Κίλικες ἐκείνοι ὄντες ἀρχῆθεν Χεταῖοι καὶ Σημίται ἄποικοι ἀφωμοιώθησαν σὺν τῷ χρόνῳ πρὸς τοὺς Πελασγικοὺς λαοὺς, ὧν ἐν μέσῳ ὄκουν.

Πάντως δὲ τὰ περὶ Χεταίων καὶ Χεταϊκῆς ἐποικήσεως τῆς Τροίας ἀνήκουσιν εἰς τὰ ἐθιολογικὰ ἐκείνα ζητήματα τῆς προϊστορικῆς Μικρῆς Ἀσίας, ὧν ἡ λύσις ἀποκλείεται ἔτι ἐκ τοῦ χώρου τῆς ἀσραλοῦς καὶ νηραλίου ἐρεῦνης. Ἀρχαιόταται δὲ, ὡς εἶδομεν, Ἑλληνικὰ παραδόσεις, παριστώσαι τοὺς Κίλικας ἀπὸ Τροίας ὀρμηθέντας πρὸς κατὰ-

ληψιν τῆς Παμρυλίας καὶ τῆς Κιλικίας μαρτυροῦσιν ὅτι τὸ τῶν Κιλικίων ὄνομα (ὅπερ ἄλλως ἐν παρόδῳ ἀναφέρεται ἐν ταῖς Ἀσσυριακαῖς ἐπιγραφαῖς) εἶναι Μικρασιανὸν καὶ ὅτι οἱ Κίλικες καὶ Χεταῖοι δὲν εἶναι ὁ αὐτὸς λαός, ἀλλ' ὅτι οἱ Κίλικες τῆς μεγάλης Κιλικίας ὑπέκυβαν ἐν μέρει εἰς τὸ κράτος τῶν Χεταίων τῆς Συρίας. Ἀλλὰ τίνος καταγωγῆς ἦσαν οἱ Μικρασιανοὶ οὗτοι Κίλικες;

6'. Ἰπαχαιοὶ καὶ Κίλικες.

Κατὰ παράδοσιν τινα ἀξιωμαθμόνευτον τοῦ Ἡροδότου (H 91) οἱ Κίλικες εἰς τὸ παλαιὸν ἐκαλοῦντο Ἰπαχαιοὶ εἶτα δὲ ἀπὸ Κίλικος τοῦ Ἀγήνορος, ἀνδρὸς Φοίνικος, ἐκλήθησαν Κίλικες. Τινὲς τῶν ἐρευνητῶν ἐν τῇ ἀντιθέσει τῶν δύο ὀνομάτων ἐνόμισαν, ὅτι ἐκπροσωποῦνται δύο λαοὶ ἀντίθετοι, ὁ μὲν Πελασγικός ὁ τῶν Ἰπαχαιῶν, ὁ δὲ Σημητικός ὁ τῶν Κιλικίων. Ἀλλ' οἱ οὕτω νοοῦντες καὶ ἐρμηνεύοντες τὰ πράγματα οὐδὲν ἕτερον εἶχον συνηγοροῦν ἢ πὲρ τῆς περὶ Πελασγικῆς καταγωγῆς τῶν Ἰπαχαιῶν γνώμης αὐτῶν ἢ τὸ ἐν τῷ Ἰπαχαιοὶ νοούμενον ὑπ' αὐτῶν Ἀχαιοί, ἐν ᾧ ἄλλοι τὸ Ἰπαχαιοὶ ἐρμήνευον ἀποκείμενοι τοῖς Ἀχαιοῖς νοοῦντες οὕτω Ἰπαχαιοὺς τοὺς ἐγγωφίους Κίλικας ὡς ὑποταχθέντας ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν. Ἀλλ' οἱ μὲν Ἀχαιοὶ ἢ μᾶλλον Ἀργαῖοι ἄποικοι ἤλθον εἰς Κιλικίαν ἐν χρόνοις σχετικῶς πολλῶ μεταγενεστέρους τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ ὀνόματος τῶν Κιλικίων.

Ἄλλως δὲ τὰ περὶ τῶν Ἑλληνικῶν ἀποικίων τῆς Κιλικίας περιπλέκονται ἐν μέρει μετὰ μύθων, ἦσαν δὲ αἱ ἀ-

ποικίαι αὐταὶ ἐν τοῖς πρὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου χρόνοις οὐχὶ ἰσχυρά, καὶ ἡ τοιαύτη ἐρμηνεία τοῦ Ὑπαχαιῶς βουδαιῶς φαίνεται δεδικοιολογημένη διότι οὕτω καθίσταται ἀκατανόητος ἡ παράδοσις ὅτι τὸ Ὑπαχαιῶς ἦν ἀρχαιότερον τοῦ Κίλιξ. Καθόλου δὲ δύσκολον εἶναι ἐν τῷ Ὑπαχαιῶς νὰ νοήσῃ τις Ἀχαιῶς ἢ νὰ ἐκλάβῃ τὸ ὄνομα ὡς σύνθετον ἀπὸ τοῦ Ἀχαιῶς ἢ ἔχων ὅπως δῆπote σχέσιν πρὸς τὸ ὄνομα τοῦτο, ἀλλ' ἐγγωρίον τι πιθανώτατα ὄνομα παρετυμολογικῶς οὕτως εἰπεῖν, παραφθαρὲν εἰς τὸ Ὑπαχαιῶς. (1)

Ἄλλως ἢ τοῦ Ἡροδότου παράδοσις φαίνεται διαφωνοῦσα καὶ πρὸς τὴν Ὀμηρικὴν περὶ Κιλικίων παράδοσιν, ἀφ' οὗ τὸ ὄνομα ἐν τῇ παραδόσει ταύτῃ φαίνεται ἀρχαιότατον Μικρασιακόν, ἐνῶ τὸ Κίλιξ παρ' Ἡροδότου, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ Ὑπαχαιῶς φαίνεται ἀναφερόμενον εἰς τὴν ἐν Κιλικίᾳ ἐπικράτησιν τοῦ Σημητικῆς ἢ Φοινικικοῦ στοιχείου. Ὁ Κίλιξ ἐπώνυμος ἦρως τῆς Κιλικίας τῶν ἱστορικῶν χρόνων ὁ ἀγνωστος παρ' Ὀμήρῳ καὶ ἐν ταῖς ἀρχαιότεραις Ἑλληνικαῖς παραδόσεσιν, πρῶτα ἀκριβῶς ἐν τῇ Ἡροδοτείᾳ παραδόσει ὡς ἔφηλος, ἐκπροσωπῶν τὸν

1) Κατ' ἐμὴν γνώμην πιθανῶς τὸ Ὑπαχαιῶς εἶναι σύνθετον, ἐνῶ τὸ δεύτερον ἴσως συνθετικόν. Χαίριος ἔχει σχέσιν πρὸς τὸ ἐκ τῶν Ἀσσυριακῶν ἐπιγραφῶν γνωστῶν ὄνομα τῆς παραλίας Κιλικίας K o a καὶ ἰδίᾳ πρὸς τὸ τῶν κατοίκων, οἵτινες καλοῦνται K á ο υ σ ι (ἐν ταῖς βασιλικαῖς ἐπιγραφαῖς τοῦ Θαλασφελλασάρ.) Τὸ K á ο υ σ ι δὲ τοῦτο παραβλητέον ἴσως πρὸς τὸ παρ' Ἡσυχίου ἐθνογραφικόν ὄνομα Α ω ο ι (Αωοὶ Κίλικες ἀπὸ Αἴου τοῦ Κεφάλου (ἢ) τοῦ παρρέοντος ποταμοῦ.

ἐπιδρομικὸν ἢ ἀποικιακὸν ἢ κατακτητικὸν χαρακτήρα τοῦ ἐν Κιλικίᾳ Σημητικοῦ στοιχείου. Ἀλλὰ τὸ ὄνομα Κίλιξ τὸ μυθικὸν τὸ σημάζον ἦρωα εἶναι μεταγενέστερον τοῦ τῶν Κιλικίων ὀνόματος καὶ οὐδαιῶς ὑπὸ ἔποψιν πραγματικῆς συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς γνώμης ὅτι οἱ Κίλικες ἦσαν Σημητικὸς λαὸς, ὑπὸ πραγματικῆν δ' ἀκριβῶς ἔποψιν κατ' ἀντίθεσιν τῶν ὑπὸ τῆς παραδόσεως λεγομένων, οὐχὶ τὸ Κίλικες ὡς ἐθνογραφικὸν ὄνομα προῆλθεν ἐκ τοῦ μυθικοῦ ὀνόματος τοῦ Κίλικος, ἀλλὰ τὸ ὄνομα τοῦτο τὸ ἐπώνυμον ἐθνικοῦ ἦρωος προῆλθεν ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἔθνους τῶν Κιλικίων, καὶ δὴ Κιλικίων ὑφ' αἴαν ρυλετικὴν ιδιότητα ἦσαν οὗτοι γνωστοὶ εἰς τοὺς Ἑλληνας ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Ἡροδότου ὑπὸ ιδιότητα δῆλον ὅτι Σημητικῆν. (1)

Ὡστε καὶ ἐκ τῆς Ἡροδοτείου παραδόσεως οὐδὲν ἄλλο θετικῶς ἐξάγεται ἢ ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐφρόνουν ἢ ἐνόουν ὅτι ἐν τῇ Κιλικίᾳ τῶν ἱστορικῶν χρόνων ἐγένετο συγχώνευσις δύο λαῶν, ἐνὸς ἀρχαιότερου ἐγγωρίου καὶ ἐτέρου σχετικῶς μεταγενεστέρου Σημητικοῦ. Ἡ τοιαύτη δὲ παράδοσις συναπτομένη πρὸς ὅσα ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ παραδόσεις ἀνέφερον πρὸ τῆς ἐκ τῆς δυτικῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἐκ Τροίας καὶ Μυσίας, εἰς τὰ νότια τῆς Χερσονήσου μετοικεσίας τῶν Κιλικίων, καὶ ὅσα ἐν ταῖς ἀνωθι [ἐρρήθησαν, περὶ τῆς μεγάλης εἰς τὰ ἔνδον τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐκτάσεως τοῦ ὀ-

1) Καὶ ὁ Κιννύρας δὲ ὁ ἀπὸ Κιλικίας καταγόμενος καὶ ἐν τῇ μυθικῇ ἱστορίᾳ τῆς Κύπρου ἐκπροσωπῶν τὴν αὐτόθι δυνάμιν τῶν Φοινίκων, ἐκπροσωπεῖ καὶ ἐν Κιλικίᾳ τὸν Σημητισμόν.

νόματος τῶν Κιλικίων ἄγει ἡμᾶς ὁπωσοῦν ἀσφαλῶς εἰς το συμπέρασμα, ὅτι οἱ Κίλικες τῶν ἱστορικῶν χρόνων προήλθον ἐξ ἀναμίξεως δύο λαῶν ἐνὸς Μικρασιατικοῦ Φρυγοπελασγικοῦ καὶ ἐτέρου Σημητικοῦ Χεταϊκοῦ κατὰ πρῶτον λόγον, ἐν τῇ μεσογαίᾳ καὶ Φοινικικοῦ κατὰ δεύτερον λόγον ἐν τῇ παρὰλίᾳ.

γ'. Περὶ τῆς γλώσσης τῶν Κιλικίων.

Πάντως τὸ ζήτημα τὸ περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν Κιλικίων καὶ δὴ τὸ τῆς διπλῆς καταγωγῆς ἀπὸ Φρυγοπελασγῶν Μικρασιατικῶν καὶ ἀπὸ Χεταίων τοῦ Ἀράμ ἤθελε διαφωτισθῆ σπουδαίως καὶ λυθῆ ὀριστικῶς, ἂν ὑπῆρχον λείψανα σπουδαῖα τῆς ὑπὸ τῶν Κιλικίων πρὸ τοῦ ἐντελοῦς ἐξελληνισμοῦ τῆς χώρας ταύτης λαλουμένης γλώσσης. Ἀλλὰ ταυτὸν λείψανον δὲν ἐσώθησαν. Ἀλλ' ὅμως καὶ οὕτω ἐσώθησαν τινὰ ὀνόματα μυθικὰ καὶ τοπικὰ μαρτυροῦντα τὴν διπλὴν ταύτην καταγωγὴν. Τὸ ὄνομα τοῦ ποταμοῦ Σάρου ἤδη ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἠρμηνεύετο ὡς προερχόμενον ἀπὸ γλώσσαν Σημητικὴν (ιδ. Στερ. Βυζ. ἐν λ. Ἄδαια, Σάρος = κοίρανος) ἐν ᾧ τὸ Πύραμος εἶναι προφανῶς Ἄριον. Αἱ κατὰ τὰ παράλια τῆς Κιλικίας, πρὸ τῆς αὐτόθι ἰδρύσεως Ἑλληνικῶν ἀποικιῶν ἐκτισμένοι πόλεις φέρουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὀνόματα Φοινικικά, ἐνᾧ ἄλλων πόλεων ὡς τῆς Ποδανδοῦ, τὸ ὄνομα εἶναι προφανῶς Ἄριον. Ὁ Θεὸς Σανδάν ὁ κατ' ἐξοχὴν λατρευόμενος ἐν Κιλικίᾳ, εἶναι ὁ αὐτὸς πρὸς τὸν Σαρδάν ἢ Σανδάν (ἢ Σανδῶν) τῶν Λυδῶν καὶ εἶναι λέξις Ἀρίας καταγωγῆς σημαίνουσα τὸν ἥλιον· ὡσαύτως δὲ

τὸ ὄνομα τῆς Σαρωνιδονίας ἄκρας μαρτυρεῖ τὴν ἐν Κιλικίᾳ λατρείαν τοῦ Σαρωνιδόνος οὗ τὸ ὄνομα εἶναι Φρυγοπελασγικόν. Καὶ τὸ σύνθετος ὄνομα δὲ τῶν βασιλέων τῆς Κιλικίας, εἴτινες καλοῦνται Συένεσις ἐτιμολογεῖται ὑπὸ πολλῶν καὶ ἐρμηνεύεται ὡς λέξις Σημητικῆ.

Περὶ τῶν μυθικῶν Σολύμων, περὶ ὧν ἐγένετο λόγος ἐν ταῖς ἔμπροσθεν ὡς οἰκούντων ἐγγὺς Κιλικίας ἢ ἐν αὐτῇ τῇ Κιλικίᾳ καὶ ὧν τὸ ὄνομα αὐτὸ ἐρμηνεύεται ἐκ τῶν Σημητικῶν γλωσσῶν ὡς σημαίνον ληστής, δηλητήρ, ὑπάρχει παράδοσις ὅτι ἐρθέγγοντο Φοινικιστί. Πιθανώτατον λοιπὸν ὅτι ἢ τῶν Κιλικίων γλώσσα κατὰ μὲν τὰς παρὰλίαις χώρας, καθόλου δὲ ἐν τῇ ἐκείθεν τοῦ Ταύρου πεδιάδι· Κιλικίᾳ ἦν ἴδρυμα Σημητικόν, ἐν δὲ τισὶ μεσογαίαις ταῖς ἐντεῦθεν τοῦ Ταύρου, ἐν ταῖς χώραις δὴλον ὅτι αἴτινες εἶτα Καππαδοκικαὶ ἦτο μάλλον Ἀρία. Ἀλλὰ πᾶσα περὶ τούτων εἰσασία περιοριζομένη εἰς σημεῖα λίαν γενικὰ, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ διαφωτισθῆ προσηκόντως ἐν ταῖς κατέκαστα.

Διὰ τοῦτο ἀρκούμενοι ἐνταῦθα εἰς ὅσα ἐλέχθησαν περὶ τῶν ἀρχαιότατων κατοίκων τῆς Κιλικίας καὶ τῆς καταγωγῆς αὐτῶν, μεταβαίνομεν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ λαοῦ καὶ τῆς χώρας ἐρ' ὅσον αὕτη εἶναι γνωστὴ ἐκ πηγῶν ἀληθῶς ἱστορικῶν.

δ'. Ἱστορία τῆς Κιλικίας ἀπὸ τῶν ἀρχαιότατων χρόνων μέχρι τῆς Περσικῆς ἐπὶ τὴν Μ.

Ἀσίαν κυριαρχίας (548 π. Χ).

Ἀρισμένις κατὰ μέρος τῆς ἱστορίας τῶν μεταξὺ Αἰγυ-

πτίων καὶ Χεταίων πολέμων τῶν ἀρχομένων ἀπὸ τοῦ 15 π. Χ. αἰῶνος καὶ τῶν λοιπῶν εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν Χεταίων ἀναχομένων γεγονότων, διότι ταῦτα ἀνήκουσι εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Συρίας, ἀριεμένων ὡσαύτως κατὰ μέρος τῶν μυθικῶν περὶ Κιλικίων παρὰ δόσεων καὶ τῶν μυθῶδων περὶ τῶν Χεταίων τῆς Μικρῆς Ἀσίας ἱστορικῶν ὑπανιγμῶν, ἢ θετικῆ ἱστορίᾳ τῆς Κιλικίας ἄρχεται ἀπὸ τοῦ 11 π. Χ. αἰῶνος πηγὴν ἔχουσα τὰ Ἀσσυριακὰ βασιλικὰ χρονικὰ τῶν σφηνοειδῶν Ἀσσυριακῶν ἐπιγραφῶν. Ἡ μεγάλη ἀπὸ τοῦ 11 π. Χ. αἰῶνος ἀρχεμένη πρὸς τὴν Συρίαν καὶ τὸν Ἀμυγόν ἐπιθετικὴ κίνησις τῶν Ἀσσυρίων βασιλέων ἔνθεν μὲν ἔβηκεν ἐπὶ μακρὸν τέρμα εἰς τὰς πρὸς κατὰ κτησιν τῆς Συρίας Αἰγυπτιακὰς ἐπιχειρήσεις, ἔνθεν δὲ περιήγαγε τὸ Ἀσσυριακὸν κράτος εἰς δεινὰς συγκρούσεις πρὸς τὸ Χεταϊκὸν κράτος τῆς Συρίας καὶ Κιλικίας.

Οἱ μεγάλοι μεταξὺ τῶν Ἀσσυρίων καὶ τῶν Χεταίων πόλεμοι ἀρχόμενοι ἀπὸ τοῦ βασιλέως Θαλγαλζελ λασάρ Α (1115-1100 π. Χ.) τοῦ ἐκτείναντος τὰς πολεμικὰς αὐτοῦ ἐπιχειρήσεις μέχρι τῶν Ἀνατολικῶν ὀρίων τῆς νῦν Μικρῆς Ἀσίας καὶ οἱ περυσάμενοι ἐπὶ τῶν πρώτων διαδόχων αὐτοῦ. νικῶντων ἐναλλάξ καὶ ἡττωμένων τῶν Χεταίων, καὶ οἱ κατὰ Χεταίων πόλεμοι, τοῦ ἰσχυροτάτου Ἀσσυρίου βασιλέως Ἀσσυρκασιπάλ (884-830 π. Χ.) δὲν ἤβαντο τῆς πρὸς νότον τοῦ Ταύρου Κιλικίας, περιωρίσθησαν δὲ εἰς ἐπιδρομὰς γενόμενας εἰς Καταονίαν καὶ Μελητινήν, χώρας κειμένης μεταξὺ Εὐρράτου καὶ Ἀντιταύρου καὶ ἀποτελουσας, ὡς εἴρηται, ἐν ταῖς τότε χρόνις μέρος τῆς Κιλικίας. Σφοδρότερον ἐπικνηλήθησαν οἱ μεταξὺ Χεταίων καὶ Ἀσ-

συρίων πόλεμοι καὶ ἐπεξετάθησαν εἰς ἅπασαν τὴν Κιλικίαν ἐπὶ τοῦ Ἀσσυρίου βασιλέως Σαλμανασσάρ Α'. (859-825 π. Χ.) Ὁ βασιλεὺς οὗτος ἐστράτευσε τῷ 22 ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ (837 π. Χ.) ἐναντίον τῶν ὁμόρων τοῖς Κίλιξι Τιβαρινῶν καὶ ἐδέξαστο ἐν τῇ στρατείᾳ ταῦτα τὰ δῶρα 24 ἡγεμόνων καὶ ἐπορεύθη, ὡς λέγει ὁ ἴδιος ἐν τοῖς βασιλικαῖς χρόνις αὐτοῦ ἵνα καταλάβῃ «τὰ ὄρη τὰ παρὰ γοντα ἄργυρον, ἄλλας καὶ ἀλάβαστρον» (πιθανῶς τὸν Κιλικίον Ταύρον, ἔνθα τὰ μεταλλεῖα ἀργύρου, καλούμενα νῦν Μπερεκετλή μαχαδὲν—δαψιλῆ μεταλλεῖα, καὶ τὸν Ἀντίταυρον.) Περὶ δὲ τῆς στρατείας ἦν τῷ ἐπομένῳ ἔτει ἐπεχείρησε πρὸς τὰς αὐτὰς χώρας, λέγει ὁ αὐτὸς βασιλεὺς «τῷ 23 ἔτει τῆς βασιλείας μου (ἐπὶ ἄρχοντος ἐπωνύμου Βιλιμουράνη) διέβην τὸν Εὐρράτην καὶ κατέλαβον τὴν πόλιν Οὐϊτασα, τὸ φρούριον Δάλλα ἐν τῇ Μελητινῇ καὶ ἤλθον οἱ βασιλεῖς τῆς Τιβαρηνῆς καὶ ἐδεξάμην τὸν φόρον αὐτῶν. Φαίνεται ὅτι καὶ ἐν ταύτῃ τῇ στρατείᾳ καὶ ἐν ἄλλαις στρατείαις πρὸ τοῦ 26 ἔτους τῆς βασιλείας αὐτοῦ γενομέναις (ἐν ὅλῃ στρατείᾳ 6) εἰσῆλασεν ὁ Σαλμανασσάρ καὶ εἰς τὴν μεταξὺ Ἀμυγῶν καὶ Ταύρου Κιλικίαν, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τῆς ἐν τῷ μέλανι ὀβελίσκου (τῆ μεγάλης ἐπιγραφῆ τοῦ μέλανος καλουμένου, ὡς ἐκ χρώματος, ὀβελίσκου τοῦ εὐρεθέντος ἐν ταῖς ἐρειπίαις τῶν ἀνακτόρων τοῖς Νινεῦϊ) γενομένης ἀναγραφῆς τῶν γεγονότων τοῦ 26 ἔτους τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ὅτι ῥητῶς ἀναφέρεται καὶ τὸ ὄνομα τῆς Κιλικίας. «Τῷ 26 ἔτει τῆς βασιλείας μου ὑπέβησαν τὸ ἔθρονον τὸν Ἀμυγόν καὶ εἰσῆλασα τὸ τέταρτον εἰς τὰς

πόλεις τοῦ Κάτι (ἡγεμόνος τοῦ Κάσεν) ἐπολιόρησα τὴν πόλιν Τανκκού, εἰσήλσα εἰς τὴν χώραν Λάμινα. Οἱ ἄνθρωποι ἔρουγον ἔμπροσθέν μου καὶ εἰσέδυσαν εἰς τὰ δυσπρόσιτα ὄρη, ἐγὼ δὲ περιέκλεισα τὰς κρυφὰς τῶν ὀρέων καὶ κατέλαθον καὶ κατέσφαξα αὐτούς, καὶ κτετίθισα ἐκ τῶν ὀρέων τοὺς βόας, τὰ πρόβατα καὶ τὰς αἰγας αὐτῶν ἠρήμωσα, κατέστρεψα, ἔκαυσα τὰς πόλεις αὐτῶν. Ἐπῆλθον κατὰ τῆς πόλεως Τηρζί (1) ἐρίλησαν τοὺς πόδας μου (οἱ κάτοικοι ἢ οἱ ἡγεμόνες;) ἐδεξάμην ἄργυρον καὶ χρυσὸν ὡς φόρον. Τὸν Κίρραν, τὸν ἀδελφὸν τοῦ Κάτι ἐπέστησα αὐτῶν ἡγεμόνα. Κατὰ τὴν ἐπάνοδόν μου διήλθον διὰ τοῦ Ἀμκνού, ἔτεμον ἐνταῦθα ξύλα κέδρου καὶ ἤγαγον αὐτὰ εἰς τὴν πόλιν μου Ἀσσοῦ.»

Ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ Σαλμανασσάρ τοῦ Β'. καὶ ἰδίᾳ τοῦ ἰσχυροῦ Ραμαννιρρι Γ'. (812-783 π. Χ.) συνετρέθη ἡ ἠνωμένη δύναμις τῶν Χεταίων τῆς Συρίας καὶ Κιλικίας ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἀθηνῶν τοῦ Ραμαννιρρι Γ'. διαδόχων πολλοὶ μικροὶ ἡγεμόνες τῆς Συρίας καὶ Κιλικίας συμμαχήσαντες μετὰ τῶν ἡγεμόνων τῆς περὶ τὸν Εὐφράτην χώρας Οὐραρτου ἀπετέλεσαν σύστασιν ἰσχυρὰν κατὰ τῆς Ἀσσυριακῆς ἀρχῆς. Ἀλλὰ τὴν σύστασιν ταύτην καὶ τὴν δύναμιν καθόλου τῶν ἡγεμόνων τούτων ἀνέτρεψεν ὁ μετὰ τὰ μέσα τοῦ 8 π. Χ. αἰῶνος (745-727) ἀρχὴς ἰσχυρὸς βασιλεὺς Θαλαθραελλασάρ Β'. (ὁ καὶ Πῶρος ἢ Φούλ καλούμε-

(1) Προδῆλως πρόκειται περὶ τῆς Ταρσοῦ τῆς Κιλικίας.

νος) καὶ ὑπέταξε τὴν ἀνατολικὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ τὴν τότε μέρος τῆς Κιλικίας ἀποτελοῦσαν Μελιτηνὴν «τῷ τρίτῳ ἔτει τῆς βασιλείας μου (λέγει ὁ Θ.) ἠγέρθη κατ' ἐμοῦ ὁ Σαρδοναρί (ἡγεμὼν τῆς χώρας Οὐραρτου) καὶ συνεμάχησαν ἐναντίον ἐμοῦ μετὰ Ματιλιλοῦ τῆς χώρας Ἀλσιος, τοῦ Σαλουμίλ τῆς Μελιτηνῆς. Ἐν τῇ δυνάμει τοῦ Ἀσσοῦ, τοῦ κυρίου μου, ἠγωνισάμην πρὸς αὐτούς καὶ ἐνίκησα αὐτούς· ἀπέκτεινα τοὺς πολεμιστὰς αὐτῶν τὰς χαράδρας καὶ τοὺς κρημνοὺς τῶν ὀρέων ἐπλήρωσα διὰ τῶν πτωμάτων αὐτῶν ἀναριθμήτους ἀπήγαγον αἰχμαλώτους.»

Ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ βασιλέως τούτου Σαλμανασσάρ Δ'. (727-721 π. Χ.) ἔνεκα τῶν συγῶν τοῦ μεγάλου τούτου βασιλέως πρὸς ἄλλας διευθύνσεις πολέμων φαίνεται, ὅτι μέρος τῆς Κιλικίας καὶ τῆς ἄλλης ἀνατολικῆς Μικρῆς Ἀσίας ἀπηλλάγη τῆς Ἀσσυριακῆς κυριαρχίας. Ἀλλ' ὁ μετὰ τὸν Σαλμανασσάρ Δ'. ἀρχὴς μέγας καὶ κρατα ὡς Σαργῶν (721-704 π. Χ.) ὁ γενόμενος ἰδρυτὴς τοῦ περιωνύμου οἴκου τῶν Σαργονιδῶν βασιλέων τῆς Ἀσσυρίας στρατεύσας τῷ 719 ἐπὶ τὴν ἀνατολικὴν Μικρὰν Ἀσίαν, καθυπέταξε μέρος τῆς Κιλικίας, ὅπερ ἔδωκεν ὡς προῖκα εἰς τὸν Ἀμβριν τῆσέν τῇ βορειοανατολικῇ Καππαδοκίᾳ Τιβαρηνῆς δούς αὐτῷ εἰς γάμον τὴν θυγατέρα αὐτοῦ.

Ἀλλ' ὁ ἀγνώμων Ἀμβρις συμμαχήσας μετὰ τοῦ ἡγεμόνος τοῦ ἐν τῇ βορείῳ Καππαδοκίᾳ ὁμοφύλων τοῦ Τιβερηνίτις Μόσχων, καλουμένου Μίτα (Μίδα) καθηρέθη ὑπὸ τοῦ κῆθις στρατεύσαντος ἐπὶ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν πενθεροῦ ἠττήθη καὶ καθηρέθη ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἦλθον αἰχμαλώτους εἰς Ἀσ-

συρίαν (τῷ 713-712 π. Χ.) μέγξ δὲ μέρος τοῦ κράτους αὐτοῦ, αἱ χώραι Λουραταῖαι (Βιτ Βουραταῖαι) καὶ Χιλικαοῦ (Κιλικία) ἐγένοντο νῦν ἐπαρχίαι Ἀσσυριακαῖ.

Ὁ αὐτὸς δὲ Σαργῶν, ὑπέταξε καὶ τὴν ἀπέναντι τῆς Κιλικίας κειμένην Κύπρον εἰς τὸ Ἀσσυριακὸν κράτος.

Ἐπὶ τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Σαργῶν Συναχερήμ ἡ Συναχερήβ ν (704-681 π. Χ.) συνέδησαν σπουδαιότατα γεγονότα ἐν Κιλικίᾳ. Καθ' ὃν χρόνον ὁ βασιλεὺς οὗτος τῆς Ἀσσυρίας ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον τῆς Νινευῖ, πρὸς τὰς ἄλλας αὐτοῦ στρατείας ἐπεχείρησε καὶ τὴν κατὰ τὴν Μικρᾶς Ἀσίας. Ἡ Κιλικία κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους, (περὶ τὰ τέλη τοῦ 8 καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 7 π. Χ. αἰῶνος) ἡ ἀποτελοῦσα μέχρι πρὸ μικροῦ μέρος τοῦ ἐκσημιτισθέντος ἤδη μεγάλου Χεταϊκοῦ κράτους εἶχεν ὑποκύψει εἰς ἰσχυρὰν ῥοπὴν Σημιτισμοῦ θεωρουμένη καὶ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἡ χώρα τὸ πλεῖστον Φοινικικὴ ἢ μετέχουσα ἰσχυρῶς τοῦ Φοινικικοῦ βίου καὶ πολιτισμοῦ. Ἀλλὰ κατὰ τοὺς αὐτοὺς περιπίπτου χρόνους εἶχεν ἐπικρατήθει ἐν μέρει ἰσχυρῶς καὶ ὁ Ἑλληνισμὸς ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῇ. Ἑλληνικαὶ ἀποικίαι ἀντικαθίσταντο κατὰ μικρὸν τὰς Φοινικικὰς ἐν τῇ παραλίᾳ ἢ ἐξελθῆνίζον αὐτάς, ἐκ τῶν παραλίῶν δὲ εἰσεχώρει ὁ Ἑλληνισμὸς καὶ εἰς τὰ μεσόγεια. Κατὰ τινὰ μυθώδη ἐν μέρει Ἑλληνικὴν παράδοσιν ἡ Ταρσὸς ἦτο κτίσμα Ἀργείων πλανηθέντων ἐνταῦθα εἰς ἀναζήτησιν τῆς Ἰοῦς. Ἀληθῶς δὲ ἡ Ταρσὸς, ὅπως ἡ Σινώπη καὶ μάλιστα ἡ Ἀμισὸς ἐν τῇ βορείῳ παραλίᾳ τῆς Μικρασιατικῆς χερσονήσου, ἦτο πόλις Ἑλληνικῆ ἄμξ δὲ καὶ Ἀσιατικῆ. Οὕτω δὲ κατὰ τὴν εἰς

Κιλικίαν ἐκστρατείαν τοῦ Συναχερήμ Ἀσσύριοι καὶ Ἕλληνες ἤλθον πρὸς ἀλλήλους ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῇ εἰς ἐπαρῆν ἀξιομνημόνευτον ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Περὶ τῆς εἰς Κιλικίαν στρατείας αὐτῆς ἐκ τῶν ἐν ταῖς Ἀσσυριακαῖς ἐπιγραφαῖς μνημονευμένων μαθητόμενοι ὅτι καὶ ἡ στρατεία αὕτη ἐγένετο ὡς πολλαὶ τῶν ὑπὸ τῶν προγενεστέρων βασιλείων γενομένων διὰ τῶν ὄρειων χωρῶν τοῦ Ἀντιταύρου, ἅς διήλθεν ὁ βασιλεὺς ἐν μέσῳ μυρίων δυσχερειῶν, ὑπερβαίνων, ὡς αὐτὸς λέγει, ἀποτόμους ἀκρωρείας καὶ κατερχόμενος εἰς ἐλώδεις κοιλάδας, ἅς οὔτε ἄρματα οὐδ' ἵππεῖς ἠδύνατο νὰ διέρχωνται. Ἄλλως τὰ κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ἐκτίθενται γενικῶς καὶ συντόμως ἄνευ οὐδεμιᾶς τῶν κατὰ ἕκαστα πολεμικῶν ἢ πολιτικῶν γεγονότων μνείας.

Ἄλλ' ὑπάρχουσιν ἑλληνικαὶ παραδόσεις μεταγενέστεραι μὲν, ἀλλὰ προσερχόμεναι πάντως ὑπὸ πηγῶν ἱστορικῶν Ἀσιατικῶν ἀναφέρουσαι λεπτομερεῖας ἀξιομνημονεύτους ὡς πρὸ τὴν πρὸς Ἕλληνας ἐπαρῆν καὶ σύγκρουσιν τῶν Ἀσσυρίων τὴν γενομένην ἐν Κιλικίᾳ. (1) Οὕτω κατὰ τὸν Ἀλέξανδρον Πολυίδωρα, οὗ τὰς εἰδήσεις περὶ τοῦ ἱστορομένου ἐνταῦθα γεγονότος διετήρησεν ὁ Εὐσέβιος ἐν τοῖς χρονικοῖς αὐτοῦ, ὁ Συναχειρὶμ μωθῶν, ὅτι οἱ Ἕλληνες εἶχον

1) Σημειωτέον, ὅτι ἡ πρώτη μνεία τῶν Ἑλλήνων (Ταδάν) ἐν ταῖς σχιννοειδέσιν Ἀσσυριακαῖς ἐπιγραφαῖς γίνεται ἐν τοῖς ἐπιγραφικοῖς μνημείοις τοῦ Συναχειρὶμ, ἐξ ὧν μαθητόμενοι ὅτι τοῦ στόλου ὃν ὁ βασιλεὺς οὗτος κατασκευάσας ἐν Νινεὶ ἐπὶ τοῦ Τίγριτος κατήγαγεν εἰς τὸν Περδικὸν κόλπον, ἐπέβαινον πλὴν Φοινίκων καὶ Ἕλληνες.

συναθροίσει πολλήν δύναμιν ἐν Κιλικίᾳ ἐναντίον αὐτοῦ ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτοῖς αἰφνιδίως καὶ ἐνίκησε πηθὼν καὶ αὐτὸς πολλὰς ζημίας. Πρὸς δικαιώντιν δὲ τῆς μνήμης τῆς νίκης ταύτης ὁ Σεναχειρῆμ κατὰ τὸν παρὰ τοῖς Ἀσσυριοῖς βασιλεῦσιν εἰωθότα τρόπον, ἔστησεν ἀνδριάντα αὐτοῦ παρὰ τὴν Ταρσὸν χαράξας ἐπ' αὐτοῦ τὴν τῆς νίκης ἀναγραφὴν (ἰδ. κκτωτέρω), αὐτὸς δὲ κατὰ τὴν παράδοσιν ταύτην ἔκτισε τὴν Ταρσὸν κατὰ τὸ σχέδιον τῆς Βαβυλωνίας καὶ ἔδωκεν αὐτῇ τὸ ὄνομα Θαρσός.

Κατ' ἄλλην παράδοσιν Ἑλληνικὴν, τὴν τοῦ Ἀθωδηνου σωζομένην καὶ αὐτὴν ἐν τοῖς χρονικοῖς τοῦ Εὐθεβίου, ὁ Σεναχειρῆμ κατενκαμάχησε διὰ τοῦ στόλου αὐτοῦ (τοῦ Φοινικικοῦ) τὸν στόλον τὸν Ἑλληνικὸν κατὰ τὰ παράλια τῆς Κιλικίας, ἔκτισε δὲ καὶ νῆον εἰς τὴν Ἀθηναίαν ἵδρυσεν δὲ καὶ ἀνδριάντα ἐκυτοῦ χρυσοῦν καὶ ἀνέγραψεν ἐπ' αὐτοῦ τὴν δύναμιν αὐτοῦ, ἔτι δὲ ἔκτισε τὴν Ταρσὸν, κατὰ τὸ πρότυπον τῆς Βαβυλωνίας διαρρεαμένην ὑπὸ τοῦ Κύδνου ὄν τρόπον ἡ Βαβυλωνία διακρίεται ὑπὸ τοῦ Εὐρράτου. Καὶ περὶ μὲν τοῦ ἐν ταῖς παραδόσεσι ταύταις ἀναγερομένου ἀνδριάντος καὶ τῶν ἐπ' αὐτοῦ ἐπιγραφῶν εὐρύτερος κκτωτέρω γενήσεται λόγος. ὡς πρὸς δὲ τὴν μνημονευομένην ἐν αὐταῖς κτίσιν τῆς Ταρσοῦ ὑπὸ Σεναχειρῆμ. παρατηρητέον, ὅτι αὕτη πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὡς ἀναγκασίσις ἤτοι ἐπὶ νέον εὐρύτερων διαστάσεων μετακρῦμσις τῆς πρότερον ὑπαρχούσης πόλεως.

Ὅτι δὲ ἡ Ταρσὸς ὑπῆρχε πρὸ τῆς βασιλείας τοῦ Σεναχειρῆμ μαρτυροῦσιν οὐ μόνον αἱ Ἑλληνικαὶ παράδοσεις αἱ ἀνάγονται τὴν ἀρχὴν τῆς πόλεως εἰς τὴν μέχρι Τρι-

πολέμου μυθικὴν Ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα, ἀλλὰ καὶ ἡ Π. Δ. ἐν ἣ γίνεται μνεῖα τῆς Θαρσείας (1) ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Ἰωανᾶ τῇ ἀνηκούσῃ εἰς τὸν χρόνον τῆς βασιλείας τοῦ Ἰερειβᾶμ Β'. τοῦ κράτους Ἰσραὴλ (781-741 π. Χ.) χρόνον αἰῶνα περίπου ὁλόκληρον προγενέστερον τοῦ βασιλείως Σεναχειρῆμ, μαρτυροῦσι δ' ἔτι τοῦτο καὶ αὐτὴ ἡ κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθειμένα ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Σαλμανασσάρ Β'. γενομένη μεταξὺ τῆς ἐν Κιλικίᾳ πόλεως Ταρσί, ἧς ἡ ταυτότης πρὸς τὴν Ταρσὸν εἶναι ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας.

Καὶ τὴν Ταρσὸν ὑπέταξεν ὁ Σεναχειρῆμ ἐν τῇ εἰρημνῇ στρατεία ὡς πόλιν μᾶλλον ἑλληνικὴν πολέμων ἐν Κιλικίᾳ οὐχὶ κατὰ τῶν ὑποτεταγμένων ἤδη τοῖς Ἀσσυριοῖς Κιλικίων, ἀλλὰ κατὰ τῶν αὐτοῖσι ἀποικισάντων Ἑλλήνων. (2)

Καὶ ὁ μὲν Σεναχειρῆμ ἐπολέμη ἐν Κιλικίᾳ ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλ' ὁ μέγας υἱὸς καὶ διάδοχος αὐτοῦ Ἀσσαρδὶν ἢ Ἀσσορδάν (680-669 π. Χ.) περιῆλθε ἐν τῇ αὐτῇ γῶρᾳ εἰς πόλεμον πρὸς ἕτερον λαὸν πολέμιον τῶν τε

1) Ἡ π. Θ α ρ σ ε ἰ ς ἡ μνημονευομένη ἐν τῷ βιβλίῳ Ἰωανᾶ (Κεφ. α'. ἔδαφ. 8) θεωρεῖται γενικῶς ὡς ἡ Ταρσὸς (νῦν Τερσίζ) τῆς Κιλικίας καὶ οὐχὶ ἡ Ταρτησις τῆς Ἰβηρίας ὡς ἐνόμισάν τινες ἠκιστα πιθανῶς.

2) Ἐρρήθη ἀνωτέρω ἐπὶ τοῦ Σεναχειρῆμ πρῶτον καὶ ἐν ταῖς βασιλικαῖς ἀναγραφαῖς τούτου μνημονεύεται τὸ τῶν Ἑλλήνων ὄνομα ἐν τῇ Ἀσσυριακῇ ἱστορίᾳ. Ἀξιοσημείωτον ἔξ ἄλλου εἶναι ὅτι ὁ Σεναχειρῆμ ἢ ὡς ἀποκαλεῖ αὐτὸν ὁ Ἡρόδοτος Σαναχάριβος εἶναι ὁ πρῶτος ἱστορικῶς καὶ ὡς πρόσωπον ἀκραιφνῶς ἱστορικὸν γνωστὸς εἰς τοὺς Ἑλληνας βασιλεὺς τῆς Ἀσσυρίας (ἰδ. Ἡρ. Β. 141).

Ἀσσυρίων καὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ διεξήγαγε τὸν πόλεμον τοῦτον διὰ στρατοῦ μισθοροικοῦ ἐξ Ἑλλήνων μισθοφόρων συγκειμένου. Εὐθύς κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Ἀσσαραδὶν ἐνέσκηψεν ἀπὸ βορρᾶ εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν προχωρήσασα μέχρι τῶν προθύρων τῆς Νινευί ἢ φοβερὰ θύελλα ἐπιδρομῆς Κιμμερίων, οἵτινες ὀρμηθέντες ἀπὸ τῶν πέραν τοῦ Εὐξείνου Σκυθικῶν χωρῶν εἰσέβαλον κατὰ ξηρὰν διὰ τῶν Καυκασίων πυλῶν ἢ κατὰ θάλασσαν ἔτι διὰ τοῦ Εὐξείνου Πόντου εἰς τὰς ἐντεῦθεν τοῦ Καυκάσου χώρας καὶ προήλασαν δηλοῦντες καὶ ἐρημοῦντες τὰς χώρας, ἃς δέηλανον, ἔνθεν μὲν μέχρι ἐγγὺς τῆς πρωτευούσης τῆς Ἀσσυρίας, ἔνθεν δὲ μέχρι Κιλικίας πρὸς νότον καὶ Ἰωνίας πρὸς δυσμὰς φόβον ἐνταῦθα ἐμπνέοντες καὶ τρόμον τοῖς Ἕλλησι τῆς δυτικῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Αὕτη ἡ ἰσχυρὰ Ἀσσυρία κατελήφθη ὑπὸ στενοχωρίας καὶ τρόμου καὶ κατέρρευγεν εἰς ἰεσίας θεῶν καὶ ἀγρυπνίας καὶ λειτανείας. Ἄλλ' αὕτη μὲν συνελθοῦσα ταχέως ἐκ τοῦ πρώτου φόβου ἀπηλλάγη ταχέως τῆς ἐπιδρομικῆς μάστιγος διὰ τῆς δραστηριωτάτης ἀμύνης τοῦ Ἀσσαραδὶν νικήσαντος κατὰ κράτος τοὺς ἐπιδρομεῖς ἐν Ἀρβήλοις, (ἐγγὺς τῆς Νινευί) εἶτα δὲ καὶ καταδιώξαντος αὐτοὺς κατὰ τὴν ὑποχώρησιν καὶ ἐμβυλόντος εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ δὴ εἰς τὴν Κιλικίαν, ἔνθα εἶχον προχωρήσει ἐν τῷ μετὰ τὸ εἶς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον καὶ δυσμὰς διελεύοντες ἀδελφοὶ τῶν ἐν Ἀρβήλοις κατατροπωθέντων βαρβάρων. Περὶ τῆς εἰς Κιλικίαν εἰσβολῆς τῶν

Κιμμερίων (1) αἰ Ἀσσυριακαὶ ἐπιγραφὰὶ ἐλάχιστον ποιοῦνται λόγον. «Τὸν βασιλέα τῶν Τιμιραίων Τιούσπαν (Θεῖσπαν) τὸν στρατηλάτην Μάδι (τὸν παρ' Ἡροδότῳ Α'. 603 καὶ Στραβ. Α 62 Σκύθων βασιλέα Μάδαν) οὗ ὁ τέλος εἶναι μικρὰν, καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς πολεμιστὰς αὐτοῦ πάντας διετρόπησα διὰ τῆς λόγῃς ἐν τῇ χώρᾳ Χουβούσνα» λέγει ὁ Ἀσσαραδδὶν ἐν τοῖς βασιλικοῖς αὐτοῦ ἐπιγραφικοῖς μνημείοις. Ὡς χώραν Χουβούσναν θεωροῦσιν οἱ πολλοὶ τῶν ἐρμηνευτῶν τῶν σφηνοειδῶν ἐπιγραφῶν τὴν Καππαδοκίαν, ἀλλ' αἰ ἐκ τῶν ἑλληνικῶν ἀκριβῶς πηγῶν περὶ τῆς Κιμμερικῆς ἐπιδρομῆς εἰδήσεις, εἰ καὶ περαδίονται ἐν μέρει συγκεχυμένα, μαρτυροῦσιν, ὅτι ἡ χώρα, ἐν ἧ ὁ Ἀσσαραδδὶν κατενίκησε τοὺς Κιμμερίους, ἦν ἡ Κιλικία. Ἡ περὶ τῆς ἐνταῦθα ὁ λόγος Κιμμερικῆ ἐπιδρομῆς ἡ γενομένη τῷ πρώτῳ ἢ δευτέρῳ ἔτει τῆς τοῦ Ἀσσαραδδὶν βασιλείας (τῷ 680-679) γενομένη εἶναι πιθανώτατα ἢ ὑπὸ τοῦ Καλλίνου (ἐν τῷ ἀνωτέρῳ παρκατεθέντι ἀποσπάσματι), τοῦ Ἡροδότου Α (15) καὶ τοῦ Στράβωνος (ἰδ. κατωτέρω) ἀναφερομένη. Ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρει ὅτι ἐπὶ τοῦ βασιλείως τῆς Λυδίας Ἄρδου (τοῦ ἀνεληθόντος εἰς τὸν θρόνον τῷ

1) Αἱ Ἑλληνικαὶ παραδόσεις πολλὰς ἀναφέρουσι Κιμμερίων ἐπιδρομὰς εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν γενομένας, ὧν ἡ ἀρχαιοτάτη συμπίπτει κατὰ τὸν Στράβωνα πρὸς τοὺς χρόνους αὐτοῦ τοῦ Ὀμήρου εἰ καὶ παρὰ τῷ ποιητῇ παραστάνται οδοὶ ὡς λιτὸς ὄλιος μυθικός. «Ἡερί καὶ νεφέλη κεκαλυμμένοι: οὐδέποτε αὐτοῦς Ἡέλιος ἐπιδέρκεται ἀκτί-νεσσιν (Ὀδυσ. Α. 13—18).

680 679 π. Χ. περίπου). Οἱ Κιμμέριοι ἤλασαν μέχρι Σάρδεων καὶ κατέλαβον καὶ τὴν πρωτεύουσαν αὐτὴν πόλιν τοῦ Λυδικοῦ κράτους πλὴν τῆς Ἀκροπόλεως. Τὰς εἰδήσεις τοῦ Ἡροδότου ἀναφέροντος ἀπλῶς τὴν εἰς τὴν δυτικὴν Μικρὰν Ἀσίαν εἰσβολὴν τῶν Κιμμερίων ἕως καὶ συμπληρῶν ὁ Στράβων (Α 61) λέγει «Οἷτε Κιμμέριοι οὓς καὶ Τρηῆρας ὀνομάζουσιν, ἡ ἐκείνων τε ἔθνος, πολλὰκις ἐπέδραμον τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ Πόντου καὶ τὰ συνεχῆ αὐτοῖς, τοτέ μὲν ἐπὶ Παρλαγόνας, τοτέ δὲ καὶ ἐπὶ Φρύγας ἐμβαλόντες ἡνίκα Μίδαν αἶμα ταύρου πίνοντα ρασίν ἀπελθεῖν εἰς τὸ χρεῶν. Λύγδαμις δὲ τοὺς αὐτοὺς ἄγων μέχρι Λυδίας καὶ Ἰωνίας ἤλασε καὶ Σαρδεῖς εἶλεν, ἐν Κιλικίᾳ δὲ διεθάρη.»

Ἡ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος ἀναφερομένη εἰσβολὴ τῶν Κιμμερίων ὑπὸ τῶν ἡγεμόνα αὐτῶν Λίγδαμιν, ὅστις, ἄφ' οὗ ἐπέδραμε καὶ εἰς τὰ νότια τῆς Κιλικίας καὶ διεθάρη ἐν Κιλικίᾳ εἶναι προφανῶς ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου ἀναφερομένην Κιμμερικὴν εἰσβολὴν τοῦ ἔτους 679-678 (π. Χ) καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀσσωρδᾶν ἀναγγραφομένην ἐν Χουβούσνα καταστροφὴν τῶν Κιμμερίων τὴν λεγομένην, ὡς εἴρηται τῷ 679-78 (π. Χ.) Ὅτι δὲ ὁ στρατὸς τῶν Κιμμερίων πράγματι διεθάρη ἐν Κιλικίᾳ ὡς λέγει Στράβων, καὶ ὅτι ὁ Ἀσσωρδᾶν Χουβούσναν λέγων ἐνοεῖ τὴν Κιλικίαν, τοῦτο μαρτυρεῖται καὶ ἐπιβεβαιοῦται ἐκ τινος ὑπὸ τοῦ Ἀβυδηνοῦ παραδεδομένης καὶ ἐν τοῖς Ἀρμενικῶς καλουμένοις χρονικοῖς τοῦ Εὐσεβίου σωζομένης εἰδήσεως, ὅτι ὁ Ἀσσωρδᾶν καταδιώξας τὸν πολέμιον στρατὸν

ἐνέκλεισεν αὐτὸν ἐν τῷ Βυζαντίῳ.» Τὸ ὄνομα Βυζάντιον ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ὅπερ τοσαῦτα παρῆχε πράγματα εἰς τοὺς ἱστορικοὺς ἐρμηνευτάς, εἶναι καθ' ἃ ἀπεδείξαμεν ἡμεῖς (1) οὐχὶ τὸ ὄνομα τοῦ παρὰ τὸν Βόσπορον Θρακικοῦ Βυζαντίου, ἀλλ' ὁ ὑπὸ τοῦ Ἀρμεν. μεταφραστοῦ τοῦ Εὐσεβίου παρανοηθεὶς τύπος τοῦ ὀνόματος τοῦ Κιλικικοῦ φρουρίου Πουζάντειος ἢ Πουζαντίου τοῦ ἄλλως καλουμένου Ποδενδοῦ ἢ Ποδυενδοῦ, νῦν δὲ Πόζαντα ἢ Βόζαντα, φρουρίου κειμένου ἐν ἐπικαιροτάτῃ θέσει ἐν τοῖς μεταξὺ τῆς ἐκείθεν τοῦ Ταύρου Κιλικίας καὶ τῆς Καππαδοκίας ὁρίσας ἐν τῇ πρὸς τὴν Καππαδοκίαν ἐξόδῳ τῶν περιρῆμων Κιλικίων Πυλῶν.

Καὶ τοιοῦτον μὲν τέλος ἔλαβεν ἡ τῷ 678 γενομένη εἰς Κιλικίαν Κιμμερικὴ ἐπιδρομή, ἧς ἀρχηγὸς ἦν κατὰ μὲν τὸν Στράβωνα ὁ Λίγδαμις κατὰ δὲ τὰς Ἀσσυριακὰς ἐπιγραφὰς ὁ Τείσπης. Ἡ δὲ διὰ τῶν ὄπλων τῶν Ἀσσυριακῶν γενομένη αὕτη ἔμνηα τῆς Κιλικίας ἐναντίον τῶν βαρβάρων ἐπιδρομῶν ἔτι μᾶλλον, ὡς εἰκὸς ἐστερέωσεν ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῇ τὸ κράτος τῶν Ἀσσυρίων, ὅπερ ὡς τοῦτο ἐγένετο καὶ ἐν τῇ ἀπέναντι τῆς Κιλικίας περσικῆς κειμένη Κύπρῳ, ἦν εὐρίσκωμεν ἐν ταῖς τοῦ Ἀσσωρδᾶν ἀνα-

1) Ἐν τοῖς πρακτικοῖς τοῦ ἐν Ἀμβούργῳ τῷ 1902 συνελευθόντος συνεδρίου τῶν Ἀσιανολόγων (Verhandlungen der XIII internationalen orientalisten vion grener, Hamburg september 1902) σ. 376 Paul Karolidis. Über die stadt der Byzantiner (Urbs Byzantinorum in der chronik der Anyrischen König Assarbadan).

γραφικῆς διηρημένην εἰς δέκα κράτη κυβερνώμενα ὑπὸ ἰδίῳν βασιλείῳν (ὧν τὰ ἑλληνικὰ ὀνόματα παρεφθαρμένα ἐπὶ τὸ βαρβαρικώτερον ἀναγράφονται ἐν ταῖς βασιλικαῖς χρονικοῖς τοῦ Ἀσσυραδίν) ἀναγνωρίζοντων πάντων τὴν κυριαρχίαν τοῦ μεγάλου Ἀσσυρίου βασιλέως.

Καὶ ἐπὶ τοῦ υἱοῦ δὲ καὶ διαδόχου τοῦ Ἀσσυραδίν τοῦ μεγάλου καὶ κραταίου Ἀσουρβανεπάλ, οὗ τὸ ὄνομα παρεφθάρην πρὸς Ἑλλήσιν εἰς Σαρδανάπαλος, ἕνεκα τῆς πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ Λυδικοῦ καὶ Κιλικίου θεοῦ Σαρδάν συγγύσεως, κατέστησε πρὸς αὐτοῖς μυθώδη τὴν τε ἱστορίαν καὶ τὸ πρόσωπον τοῦ ἐσχάτου τῶν μεγάλων βασιλείῳν τῆς Ἀσσυρίας, ἢ Κιλικίας ἔμεινε χώρα ὑπὸ καθόλου ἐποψίν ὑποταχμένη ταῖς Ἀσσυρίαις.

Ἄλλ' ὅμως ὑπῆρχον καὶ ἡγεμόνες ἄρχοντες ἐν Κιλικίᾳ ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Ἀσσυρίου βασιλέως. Τοῦτο τεκμηριοῦται ἐκ τῶν ἀναφερομένων ἐν ταῖς βασιλικαῖς ἀναγραφαῖς τοῦ Ἀσουρβανεπάλ περὶ τοῦ βασιλέως τῆς Κιλικίας Σανδάρημ ἢ Σανδασάρημ. (Τὸ ὄνομα εἶναι Κιλικιον ὡς δηλοῖ τὸ ἀποτελοῦν τὸ πρῶτον συνθετικὸν αὐτοῦ μέρος **Σάνδι** ὅπερ ὑπὸ διαφόροις τύποις Σάνδιν, Σανδάν, Σαρδάν, εἶναι ὄνομα τοῦ Θεοῦ τοῦ ἡλίου) πέμψαντος ὅπως καὶ ἄλλοι ἄλλων χωρῶν τῆς Μικρῆς Ἀσίας μικροὶ ἡγεμόνες, θυγατέρας καὶ ἀνεψιάς, μετὰ πλουσίων δώρων, εἰς Νινευί, εἰς τὸν γυναικῶνα τοῦ Ἀσσυρίου βασιλέως, καθ' ὃν χρόνον καὶ αὐτὸ τὸ ἰσχυρότατον ἐν Μικρῇ Ἀσίᾳ Λυδικὸν κράτος συνῆπτε σχέσεις φιλικὰς πρὸς τὴν αὐτὴν τῆς Νινευί. Ἄλλο τι περὶ Κιλικίας δὲν λέγουσι τὰ χρονικά τοῦ βασιλέως Ἀσουρβανεπάλ.

Καὶ ὅμως αἱ Ἑλληνικαὶ παραδόσεις αἱ ποιήσασαι ἐκ τοῦ Ἀσουρβανεπάλ τὸν μυθώδη Σαρδανάπαλον ἐνοῦσαι καθόλου ἐν αὐτῷ καὶ τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς κακίας καὶ δὴ τὸν ἀνημμένον καὶ ἡδυπαθῆ βίον Ἀσιάτου ἡγεμόνος ποιοῦνται λόγον περὶ τινος δῆθεν στρατείας τοῦ Σαρδαναπάλου εἰς Κιλικίαν, καθ' ἣν στρατείαν ὁ βασιλεὺς οὗτος λέγεται ὅτι ἔκτισεν ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ τὴν Ταρσὸν καὶ τὴν Ἀγγίαλον, ὅτι καὶ ἀπίθανον δὲν εἶναι νὰ ἐτάξη ἐν Κιλικίᾳ, ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ κτισθεῖσιν Ἀγγιάλω. Ὁ Στράβων μάλιστα ἀναφέρει καὶ μνημεῖον καὶ ἐπὶ τούτου λιθίνην εἰκόνα (λίθινον τύπον) τοῦ Σαρδαναπάλου παρισταμένου ὡς συμβάλλοντος τοὺς τῆς δεξιᾶς χεῖρὸς δακτύλους, ὡσεὶ ἐκρότει («ὡς ἂν κροτεῖ») ἀναφέρει δὲ καὶ ἐπιγραφὴν ἐπὶ τοῦ μνημεῖου ἐν Ἀσσυρίαις γράμμασι λέγουσαν. «Σαρδανάπαλος ὁ Ἀνακωδάρᾳξω Ἀγγίαλον καὶ Ταρσὸν ἔδειμεν ἡμέρα μιᾷ ἔσθιε, πίνε, παῖζε, ὡς τᾶλλα τούτου οὐκ ἄξια».

Ἐν ταῖς περὶ τοῦ ἐν Ταρσῷ μνήματος καὶ τοῦ ἀγάλματος καὶ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ Σαρδαναπάλου λεγομένης ἔγκειται μεγάλη σύγχυσις ἱστορικῶν πρὸς μυθικά, Ἀσσυρίου τινὸς βασιλέως πρὸς τὸν Μικρασιατὴν καὶ Κιλικιον Ἡρακλῆν Σανδάν ἢ Σανδέν. Καὶ τάφος μὲν ἀληθῶς οὐδενὸς Ἀσσυρίου βασιλέως ὑπῆρχεν ἐν Κιλικίᾳ. Ἀγάλμα δὲ ὑπῆρχε πιθανῶς ἐνταῦθα τοῦ Σεναχειρήμ, ὡς λέγει πραγματικώτερον καὶ ἱστορικώτερον ἢ τοῦ Ἀβυθηνοῦ παράδοσις, ἀλλ' ἀγάλμα ἢ τύπος λίθινος οὐχὶ ἐπὶ μνήματος οἷον δήποτε ἰδρυμένον· φαίνεται δὲ ὅτι ὁ λεγόμενος τάφος τοῦ Σαρδαναπάλου ἦτο τάφος ἐγγωρίου τινὸς βασιλέως ἢ με-

γιστᾶνος ἔχων ὡς ἐπιγραφὴν τὸ σύνθημα γνωμικῶν τῶν Φρυγικῶν καὶ Κιλικίων ἐπιτυμβίων ἐπιγραφῶν, γνωμικὸν δὴλον ὅτι χαρκατηρίζον τὸν ἀνθρώπινον βίον κατὰ τὴν συνήθη πρὸς τοὺς Μικρασιατικοὺς τούτοις λαοὺς ἀντίληψιν αὐτοῦ, ἀντίληψιν εἰκονιζομένην καὶ ἐν τῇ συμβολῇ τῶν δακτύλων τῆς δεξιᾶς τῇ σημαίνουσῃ κρότησιν τῆς χειρός, ὡς γίνεται τοῦτο ἔτι νῦν ἐν τοῖς πρὸς τέρψιν χοροῖς τῶν Μικρασιατικῶν.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι μετὰ τὸν Ἀσσυρβανιπὰ ἐπὶ τῶν ἀσθενῶν τούτου διαδόχων (625-606 π. Χ.) τὸ μέγα καὶ ἰσχυρὸν Ἀσσυριακὸν κράτος κατέρρευσε ταχέως ἐξασθενήσαν σφόδρα ἐκ τῆς μεγάλης καὶ φοβερᾶς κατὰ τὰ ἔτη 610-606 π. Χ. εἰς τὰς πέραν τοῦ Εὐφράτου χώρας ἀπὸ Καυκάσου μέχρι Αἰγύπτου καὶ μέχρι Μηδίας καὶ Ἀριανῆς ἐκταθείσης Σκυθικῆς ἐπιδρομῆς.

Τὴν ἐξασθένεισιν ταύτην ἐπικρατήθησαν πρῶτον οἱ Βαβυλώνιοι καὶ οἱ Μῆδοι καὶ οὐ μόνον ἀπέστησαν τοῦ Ἀσσυριακοῦ κράτους, ἀλλὰ καὶ συμμαχήσαντες πρὸς ἀλλήλους ἐπῆλθον κατὰ τῆς Νινευὸς καὶ κατέστρεψαν αὐτήν, (605 π. Χ.) τοὺς Μῆδους καὶ Βαβυλωνίους μιμούμενοι ἀπέστησαν τῆς Ἀσσυριακῆς ἀρχῆς πρὸ τῆς καταστροφῆς τῆς Νινευὸς καὶ πάντες οἱ ἄλλοι ὑποτεταγμένοι λαοί, ἐν οἷς καὶ οἱ Κίλικες, καὶ ἐγένοντο αὐθις ἐλεύθεροι. Νῦν δὲ βλέπομεν νέον Κιλικικὸν κράτος μέγα καὶ ἰσχυρὸν σύμμαχον Μήδων ἅμα καὶ Βαβυλωνίων, ἄρχον τοῦ πλείστου τῆς ἀνατολικῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ ἀκριβέστερον ἀπάτης τῆς νοτιοανατολικῆς τῆς ἐκεῖθεν τοῦ Ἄλως ἐκτεινομένης Μι-

κρᾶς Ἀσίας, ὅπως ταυτοχρόνως ἤρχε συμπάσης σχεδὸν τῆς δυτικῆς, τῆς ἐντεῦθεν τοῦ Ἄλως ἐκτεινομένης Μικρᾶς Ἀσίας τὸ Λυδικὸν κράτος τὸ ἔχον πρωτεύουσαν πόλιν τὰς Σάρδεις. Νῦν τὰ τέσσαρα ταῦτα κράτη Μηδίας, Βαβυλωνία, Κιλικία καὶ Λυδία μετὰ τούτων δὲ καὶ ἡ Αἴγυπτος διεῖπον τὰ τῆς συμπάσης δυτικῆς Ἀσίας πράγματα. Τίνα ἔκτασιν εἶχε τὸ νέον τοῦτο μέγα κράτος Κιλικίας, ἀκριβῶς δὲν εἶναι γνωστὸν. Τὸ χωρίον τοῦ Σολίνου τὸ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν παρθετὲν τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὸ μέγα κράτος τῆς Κιλικίας, λέγει ὅτι τὸ μέγα τοῦτο κράτος περιωρίσθη ὑπὸ τῶν Ἀσσυρίων ἐντὸς στενωτέρων ὁρίων.

Τὸ νέον Κιλικικὸν κράτος τὸ ἀναφερόμενον ἐν τῇ ἱστορίᾳ μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Νινευὸς δὲν εἶχε πάντως τὴν ἔκτασιν τοῦ καταλυθέντος Χεταϊκοῦ, ἀλλ' ἦν ἀκριβῶς Κιλικικόν, οὐχὶ Χεταϊκόν, δὲν ἐξετείνετο πέραν τοῦ Ἀμανοῦ ἀλλ' ἐντεῦθεν τοῦ Ἀμανοῦ καὶ τοῦ Εὐφράτου ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ Ταύρου καὶ Ἀντιταύρου εὐρυτάτης περιελάμβανε χώρας. Τοῦτο μαρτυροῦσι τὰ ὅρια ἅτινα διδουσι εἰς τὴν Κιλικίαν, κατὰ τὰ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένει, ὁ Ἡρόδοτος καὶ περὶ οὗ ἤδη γέγονε λόγος ἐν τοῖς ἔμπροσθεν. Τὰ ὅρια ταῦτα περιελάμβανον πλὴν τῆς Κιλικίας τῆς πέραν τοῦ Ταύρου σύμπασαν τὴν πρὸς βορρᾶν τοῦ Ταύρου ὑπὸ τοῦ Ἄλως διαρροεμένην Καππαδοκίαν καὶ πάσας τὰς ἀπὸ τοῦ Ἀντιταύρου μέχρις Εὐφράτου ἐκτεινομένης χώρας. Ὅτι δὲ τοιαῦτα καὶ τούτων ἴσως εὐρυτέρα ὅρια εἶχεν ἡ Κιλικία μετὰ τῆς Ἀσσυριακῆς καὶ τῆς Περσικῆς κυριαρχίας μαρτυρεῖ καὶ ἡ λίαν ἐντιμὸς θέ-

σις ἦν ὁ βασιλεὺς τῆς Κιλικίας εἶχεν ἐν τῇ τετραδίῃ ἢ πεντάδι τῶν εἰρημένων μεγάλων κρατῶν τῆς Δυτικῆς Ἀσίας. Ὅτε κατὰ τὸ 590 π. Χ. δύο τῶν κρατῶν τῆς πεντάδος ταύτης τὸ Λυδικὸν καὶ τὸ Μηδικὸν περιῆλθον ἕνεκα τυχαίου τινὸς γεγονότος εἰς πόλεμον πρὸς ἄλληλα καὶ ὁ πόλεμος οὗτος διεξήγετο ἄνευ ἀποτελέσματος ἐπὶ πέντε ἔτη τῷ 585 (π. Χ.) ἐπερατώθη ὁ πόλεμος καὶ συνωμολογήθη εἰρήνη μεταξύ τῶν δύο κρατῶν, διὰ τῆς μεσιτείας τοῦ Σουενέσιος Α'. (1) τῆς Κιλικίας καὶ τοῦ Ναβουπαλασσάρην (ἢ ἀκριβέστερον τοῦ Ναβουχιδονόσορος Α'.) τῆς Βαβυλωνίας. Διὰ τῆς εἰρήνης ταύτης ὄριον μεταξύ τοῦ Λυδικοῦ καὶ τοῦ Μηδικοῦ κράτους καθωρίσθη ὁ Ἄλυς, πάντως ἐν τῷ κάτω πρὸς τὸν εὐξείνιον ρῆν αὐτοῦ· οὕτω δὲ σύμπασα ἡ νῦν Μικρὰ Ἀσία ὑπέκειτο εἰς τὰ τρία κράτη, Λυδίαν, Κιλικίαν καὶ Μηδίαν, μέγιστον δὲ μέρος τῆς χώρας πλέον τοῦ 1)4 ἀπετέλει τὸ κράτος τῆς Κιλικίας.

Δ'. Ἡ Κιλικία

ἐπὶ τῆς Περσικῆς Κυριαρχίας.

Ἀλλὰ τὸ σύστημα τοῦτο τῆς πεντάδος τῶν μεγάλων κρατῶν ἢ δυνάμεων βραχὺν διήρκεσε χρόνον. Πρὶν ἢ παρέλθῃ ἔτι εἰκοσιπενταετία ἀπὸ τῆς συνθήκης τοῦ 585 π. Χ. ἐνέσκηψεν ἀπ' ἀνατολῶν ἡ φοβερὰ δύναμις ἡ Περσικὴ

1) Τὸ ὄνομα ἐρμηνεύουσι τινὲς ἐκ τῶν Σημητικῶν γλωσσῶν «ἀνὴρ ἐπιφανής» καὶ θεωροῦσιν ὡς προσωνυμίαν βασιλικήν. Ἄλλ' ἢ ἐρμηνεῖα αὐτῆ δὲν εἶναι ἐν πᾶσιν ἀσφαλής.

καὶ ἡ τοῦ Μεγάλου Κύρου ἐπὶ τῆς σκηνῆς τῆς παγκοσμίου ιστορίας ἐμράνισις ἀνέτρεψε ριζηδὸν τὸ πολιτικὸν καθεστὸς τῆς Δυτικῆς Ἀσίας καὶ ἠλλοίωσε τὴν πολιτικὴν ὄψιν αὐτῆς. Τὸ Λυδικὸν καὶ Βαβυλωνιακὸν κράτος κατελύθησαν ὑπ' αὐτοῦ ἢ Αἴγυπτος ἐπὶ τῶν υἱῶν καὶ διαδόχων αὐτοῦ ἐγένετο ἐπαρχία Περσικὴ· μόνον ἡ Κιλικία ἐσώθη ἐκ τῆς θυέλλης διατηρήσασα ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Μεγάλου βασιλέως τὴν αὐτοτέλειαν αὐτῆς ὡς κράτος ἐντὸς τῶν ὀρίων ἄπερ ἐκέκτητο πρότερον, ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν καὶ προστασίαν τοῦ μεγάλου ἀπὸ τοῦ Ἰνδοῦ μέχρι τοῦ Αἰγαίου ἐκτεινομένου Ἀσιατικοῦ κράτους. Οὐδεὶς εἰς Κιλικίαν ἐπέμνη σατράπης, ἀλλ' ἄρχοντες χωρῆς κλούμενοι ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων συγγραφῶν βασιλεῖς. Καὶ μὲν κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ Δαρείου Α'. γενομένην διαίρεσιν τοῦ ἀρχοντοῦ Περσικοῦ κράτους βλέπομεν, καθ' ἃ καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐγένετο λόγος, τὴν Κιλικίαν ἀποτελοῦσθαι αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν ἓνα τῶν μεγίστων νομῶν τοῦ κράτους· ἀλλὰ τοῦτο οὐδαμῶς ἀνικεῖ τὴν περὶ αὐτοτελοῦς Κιλικιακοῦ κράτους γνῶσιν ἡμῶν, διότι αἱ νομαὶ δὲν ἦσαν ἐπαρχίαι, ἀλλὰ περιφέρειαι φορολογικαί· αὐτὸ δὲ τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ Κιλικία αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἀπετέλει ἴδιον νομὸν ἐνῶ αἱ λοιπαὶ χωραὶ τῆς Μικρῆς Ἀσίας πολλὰ ὁμοῦ ἠνωμένα ἀποτελοῦσιν νομοὺς ἰδίους, μαρτυρεῖ τὸ αὐτοτελὲς τῆς Κιλικίας ὡς κράτος. Ὡς εἶπομεν ἀνωτέρω, ἡ Κιλικία ἐτέλει φόρον ἐτήσιον τῷ Μεγάλῳ βασιλεῖ 500 τάλαντα, ὧν τὰ μὲν 360 εἰσῆρχοντο ἀπ' εὐθείας εἰς ταμεῖον τὸ βασιλικόν, τὰ δὲ 140 ἔμενον ἐν Κιλικίᾳ πρὸς διατήρησιν τῆς ἐρίπου φρου-

ρᾶς τοῦ τόπου (τῆς Περσικῆς ὡς φαίνεται) ἔπεμπε δ' ὡς εἴρηται, καὶ ἵππους κατ' ἐνιαυτὸν 360. Φαίνεται δὲ ὅτι, ὡς ἡ Φοινίκη, οὕτω καὶ ἡ Κιλικία ἦτο ὁ βασιλεὺς τῆς Κιλικίας, παρεῖχεν εἰς τὸν Μέγαν βασιλέα καὶ ναυτικόν. Κατὰ τὴν μεγάλην ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα στρατείαν τοῦ Ξέρξου (479-480 π. Χ.) τὴν ἀπολήξασαν εἰς τὴν ναυμαχίαν τῆς Σαλαμῖνος οἱ Κίλικες εἶχον ἴδιον ναυτικὸν ἦτοι μοῖραν ναυτικὴν, ἧς ἠγεῖτο αὐτὸς ὁ βασιλεὺς Συέννεσις Β'. ὅστις καὶ ἀνδρείως μαχόμενος ἔπεσεν ἐνδόξως ἐν τῇ ναυμαχίᾳ ταύτῃ (Δίσχ. Περσ. στ. 326-329).

Καὶ βραδύτερον δὲ, ὅτε ὁ Κίμων ἐστράτευσε τὸ δεύτερον μετὰ ναυτικοῦ πρὸς τὰ νοτικατολικά παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ δὴ ἐπὶ τὴν Κύπρον (449 π. Χ.) οἱ Κίλικες εἶχον ἴδιαν μοῖραν ἐν τῷ στόλῳ τοῦ Μεγάλου Βασιλέως (Θουκυδ. Α 12) «Καὶ πλεῦτάντες ὑπὲρ Σαλαμῖνος ταῖς ἐν Κύπρῳ Φοίνιξι καὶ Κίλιξι ἐναυμάχησαν καὶ ἐπεζομάχησαν ἅμα καὶ νικήσαντες ἀμρότερα ἀπεχώρησαν ἐπ' οἴκου». Αὐτονομίαν καὶ τὴν πολιτικὴν αὐτοτέλειαν τῆς Κιλικίας, βλέπομεν διατηρουμένην ἔτι ἡμισυ αἰῶνα μετὰ τὸ εἰρημένον γεγονός. Ὅτε ὁ Κύρος ὁ νεώτερος ἐστράτευσεν ἐπὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἀρταξέρξην Β'. τὸν Μνήμονα, (402-401 π. Χ.) ἐν Κιλικίᾳ ἐβασίλευεν ὁ Συέννεσις (Γ'). οὗ ἡ γυνὴ Ἐπύαξα, καθ' ὃν ἔτι χρόνον ὁ Κύρος εὕρισκετο ἐν Φρυγίᾳ, μακρὰν ἔτι τῶν ὁρίων τῆς Καππαδοκίας καὶ τῆς Κιλικίας (τρεῖς σταθμοὺς καὶ παρασάγγας εἰκοσιν ἦτοι ἐν ὄλῳ 110 χιλιομέτρα πρὸς δυσμὰς τοῦ Ἰκονίου) ἦλθε πρὸς προϋπάντησιν τοῦ Κύρου φέρουσα ὡς δῶρον πολλὰ

χρήματα, δῶρον ἀληθῶς εὐπρόσδεκτον τῷ Πέρσῃ βασιλόπαιδι ὡς ἀποροῦντι χρημάτων καὶ μὴ δυναμένῳ νὰ δώσῃ τῷ στρατῷ τὸν καθυστερούμενον μισθόν. Χάριν δὲ τῆς Κιλικίσσης βασιλίσσης καὶ κατ' ἐπιθυμίαν αὐτοῦ ἐποιήσατο καὶ στρατιωτικὴν ἐπιθεώρησιν, καθ' ἣν ἡ λαμπρὰ παράταξις καὶ ἔφοδος τῶν Ἑλλήνων τοῦ Κύρου μισθοφόρων, καίπερ ἐμποιήσασα φόβον εἰς τὴν ἐρ' ἀμάξης παρακολουθοῦσαν τὴν ἐπιθεώρησιν Κιλικίσσαν καὶ τρέψασα αὐτὴν εἰς φυγὴν εἴλκυσε τὸν θαυμασμὸν αὐτῆς πρὸς τὴν παράταξιν τὴν Ἑλληνικὴν. Ἡ Ἐπύαξα ἐπέστρεψεν εἰς Κιλικίαν οὐχὶ καθ' ὅλην τὴν ὁδὸν μέχρι Κιλικίας συμπορευθεῖσα τῷ Κύρῳ, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ Ἰκονίου διὰ τῆς πρὸς νότον τῆς πόλεως ταύτης εἰς Κιλικίαν φερούσης ταχίστης ὁδοῦ, πεμρθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κύρου μετὰ συνοδείας στρατιωτικῆς ἐξ Ἑλλήνων συγκεκριμένης ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Μένωνος. Τοῦτο ἔπραξεν ὁ Κύρος, οὐχὶ ἵνα φρουρήσῃ ἢ τιμῆσῃ τὴν Κιλικίαν, ἔχουσαν ἄλλως περὶ ἑαυτὴν, φρουρὰν Κιλικίων καὶ Ἀσπενδίων, ἀλλὰ δι' αἰτίαν ἐξηγηθησομένην ἐν ταῖς κατωτέρω ρηθησομένοις.

Ὅτε δὲ ἐν τῇ βασιλικῇ φρουρᾷ τῆς Κιλικίας ὑπηρετοῦν καὶ Πάμφουλοι τῆς Ἀσπένδου μακρυνεῖ ἴσως ὅτι ἡ Παμφυλία ἡμερος αὐτῆς, τοῦλάχιστον ἢ μέχρι Ἀσπένδου χώρα ὑπήγετο κατὰ τοὺς χρόνους τούτους εἰς τὸ κράτος τῆς Κιλικίας. Ἀλλ' ἐξ ἄλλου ἐκ τῆς «Κύρου Ἀναβάσεως» τοῦ Ξενοφάντος μανθάνομεν, ὅτι ἡ Κιλικία τοῦ Συεννεσίου Γ' καὶ τῆς Ἐπύαξης εἶχεν ὄρια πολλῶ στενότερα τῶν ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου δεδομένων αὐτῇ ἐπὶ τοῦ Δαρείου Α'. τῶν

Περσῶν βασιλέως καὶ Σουεννέσιος Β'. βασιλέως τῶν Κιλικίων ὁρίων, ἀρ' οὐ νῦν βλέπομεν αὐτὴν περιοριζομένην εἰς τὰς ἐκείθεν τοῦ Ταύρου χώρας, τὴν δὲ Καππαδοκίαν ἐκτεινομένην μέχρι Ταύρου, καὶ τὴν Λυκαονίαν, ἧς τὸ πρῶτον γίνεται νῦν μνεία ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Νῦν τὸ πρῶτον ὡσαύτως γίνεται μνεία ἐν τῇ ἱστορίᾳ καὶ τῶν Κιλικίων πολῶν, ὑπὸ τοῦ ἱστοροῦντος τήνιστρατεῖαν ταύτην Ξενοφῶντος, μὴ χρωμένου μὲν τῷ ὀνόματι, κλοῦντος δὲ ἀπλῶς τὰς περιωνύμους ταύτης Πίλας «εἰσβολὴν» (εἰσβολὴν δῆλον ὅτι, ἦτοι ὁδὸν εἰσβολῆς, δίοδον ἀπὸ Καππαδοκίας εἰς Κιλικίαν) ἀλλὰ περιγράφοντος αὐτὰς πιστῶς καὶ ἀκριβῶς.

Αἱ Κιλικίαι Πίλας κλοῦνται ὑπὸ τῶν Ρωμαίων συγγραφῶν καὶ στρατόπεδον Κύρου (Castrum Cyri) ἀκριβῶς διότι ὁ Κύρος ὁ νεώτερος ἐστρατοπέδευσε πρὸ τῶν στενῶν τούτων, τῶν ἑκτοτε τοῦλάχιστον περιωνύμων καταστάσεων διὰ τὴν στρατηγικὴν σπουδαιότητα αὐτῶν, ἀρ' οὐ εὐάριθμος δὴν κρισιμὴ στρατιωτικὴ κατέχουσα τὰ περὶ αὐτὰς ὑψώματα ἠδύνετο νὰ κωλύσῃ τὴν διάβασιν οἴου δήποτε στρατοῦ. Κατὰ παράδοξον δ' ἐν πρώτοις καὶ ἀπροσδόκητον τρόπον καθ' οὗ χρόνον εἰσέβαλλεν εἰς τὰ στενά ὁ Κύρος, ὁ βασιλεὺς τῆς Κιλικίας Σουέννης, αὐτὸς οὐ ἢ γυνὴ κατ' ἐντολὴν πάντως τοῦ ἀνδρὸς προὔπηγχεσε τῷ Κύρῳ τοσοῦτον μακρὰν τῶν ὁρίων τῆς Κιλικίας φέρουσα δῶρα καὶ τοσοῦτον ἐτιμήθη ὑπὸ τοῦ Κύρου καὶ μετὰ τιμητικῆς φρονιμῆς Ἑλλήνων ἐπέμφθη εἰς τὸ κράτος αὐτῆς, ἐρύλαττε τὰς Πίλας (τὴν εἰσβολὴν, ὡς λέγει ὁ Ξενοφῶν) κατέχων μετὰ μαχητῶν Κιλικίων τὰ ἐπ' αὐτὴν ὑψώματα, ἵνα

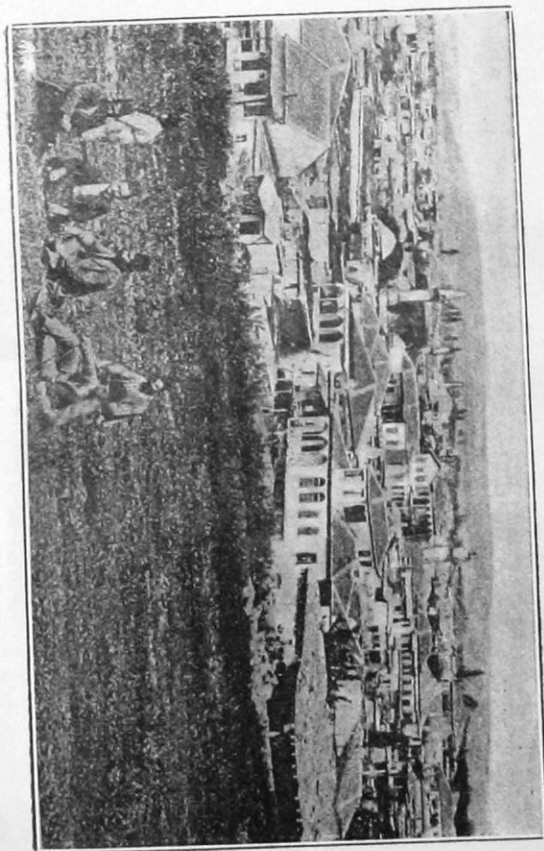
κωλύσῃ τὴν δι' αὐτῶν διάβασιν τοῦ Κύρου ἀναγκασθέντος οὕτω νὰ μείνῃ ἡμέραν ὅλην ἐν τῷ πεδίῳ τῷ πρὸ τῶν Πυλῶν (ὅθεν καὶ τὸ μνημονευθὲν ὄνομα τοῦ μέρους τούτου «Κύρου στρατόπεδον»). Τῇ δ' ἐπαύριον ἔμαθε παρ' ἀγγελιοφόρων, ὅτι ὁ Σουέννης εἶχε καταλίπει ἤδη τὸ στενὸν μαθὼν, ὅτι οἱ Ἕλληνες (οἱ ὑπὸ τὸν Μένωνα συνοδεύσαντες τῇ βασιλείᾳ) εἶχον εἰσβάλει ἤδη δι' ἄλλης ὁδοῦ εἰς τὴν Κιλικίαν καὶ ὅτι ὁ στόλος τοῦ Κύρου ἔλθων ἀπὸ τῆς Ἰωνίας περιέπλεε ἤδη τὰ παράλια τῆς Κιλικίας. Μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Σουέννης ὁ Κύρος ὑπερέβη ἤδη τὰ στενά καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν πεδιάδα λεγομένην Κιλικίαν ἣν περιγράφει ὁ Ξενοφῶν ὡς «πεδίον μέγα καὶ καλόν, ἐπίρρυτον καὶ δένδρων παντοδαπῶν σύμπλεων καὶ ἀμπέλων πολὺ δὲ καὶ σήσαμον καὶ μελίτην καὶ κέγγρον καὶ πυρούς καὶ κριθὰς φέρον» καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ταρσὸν «καθέδραν τοῦ Σουέννης (ἐνθα τὰ βασιλεία τοῦ Κιλικίων βασιλέως) πόλιν μεγάλην καὶ εὐδαίμονα διαρροεμένην ὑπὸ τοῦ Κύνου ποταμοῦ. Ἐπὶ τῇ ἐμραίνει τοῦ στρατοῦ τοῦ Κύρου οἱ κάτοικοι τῆς Ταρσοῦ καταληθθέντες ὑπὸ φόβου κατέλιπον τὴν πόλιν, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ Σουέννης καὶ μετέβησαν εἰς τὰς περὶ τὴν πόλιν ὄχυρας ὀρεινὰς θέσεις πλὴν τῶν παντοπωλῶν (τῶν καπηλεῖα ἔχόντων), οἵτινες ἐθεώρησαν τὴν περίστασιν κατάλληλον πρὸς τὴν ἐμπορίαν αὐτῶν. Φαίνεται, δὲ ὅτι οὐ μόνον οἱ τῆς Ταρσοῦ, ἀλλὰ καὶ πάσης τῆς Κιλικίας οἱ κάτοικοι κατέρυγον εἰς τὰ ὄρη, μόνον δὲ οἱ παρὰ τὴν θάλασσαν οἰκοῦντες ἐν Σόλοις καὶ ἐν Ἰσσαῖς δὲν κατέλιπον τὰς οἰκήσεις αὐτῶν.

Ἡ φυγή τῶν κατοίκων ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν στρατὸν νὰ διαρπάσῃ τὰ ἐγκαταλειφθέντα χωρία. Δὲν διέφυγε δὲ οὐδ' ἡ Ταρσός τὴν διαρπαγὴν καὶ δὴ ὑπὸ Ἑλλήνων γενομένην δι' αἰτίαν τοιαύδα :

Δύο λόχοι ἦτοι 100 ἄνδρες τοῦ στρατοῦ Μέμνωνος τοῦ συναδεύσαντος τῇ Ἐπυάξῃ, ἐν τῇ ὑπερβάσει τοῦ ὄρους εἶχον ἀρκανισθῆ εἴτε κατακοπέντες ὑπὸ τῶν Κιλικίων, ὡς ἐλέγετο, εἴτε πλανηθέντες καὶ μὴ εὐρόντες τὸ ὄλον στρατεύμα τοῦ Ἑλληνος ὀπλαρχηγοῦ. Οἱ στρατιῶται λοιπὸν τοῦ Μέμνωνος ὀργισθέντες ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ ταύτῃ διήρπασαν οὐ μόνον τὴν πόλιν, ἀλλὰ καὶ τὰ βασίλεια. Ὁ δὲ Κύρος ἀφ' οὗ εἰσῆλατεν εἰς τὴν πόλιν προεκάλει τὸν Σουέννεσιον, ἵνα προσέλθῃ πρὸς αὐτὸν ἀλλ' ὁ Σουέννεσις ἠρνήθη ἐν ἀρχῇ νὰ πράξῃ τοῦτο, πεισθεὶς δ' ἐπὶ τέλους ὑπὸ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ, προσῆλθεν, ἀφ' οὗ ἔλαβε πίστει, ἦτοι ἐγγύησιν τῆς ἀσφαλείας αὐτοῦ, καὶ ἤνεγκε χρήματα πολλὰ τῷ Κύρῳ, ὅστις πρὸς ἀνταμοιβὴν ἔδωκεν αὐτῷ τὰ τιμιώτατα παρά βασιλεῖ νομιζόμενα δῶρα, ἵππων χρυσοχάλινον καὶ στρεπτὸν χρυσοῦν καὶ ψέλλια καὶ ἀκινάκην χρυσοῦν καὶ στολὴν περσικὴν. Ὑπεσχέθη δὲ νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ τοῦ λοιποῦ τὴν διαρπαγὴν τῆς χώρας καὶ τὴν ἀπόδοσιν τῶν διαρπαγέντων δούλων, ἐὰν εὐρεθῶσιν οὗτοι

Ὁ κατὰ συνθήκην, οὕτως εἰπεῖν, διεξαγόμενος εἰρηνοπόλεμος οὗτος μεταξὺ Κύρου καὶ Σουέννεσιος. ἡ λίαν ἀντιφατικὴ δοκοῦσα πολιτικὴ ἀμοτέρων τῶν ἡγεμόνων, ἡ ὑπὸ τοῦ Σουέννεσιος ἀποστολὴ τῆς Ἐπυάξης μετὰ χρημάτων πρὸς τὸν Κύρον ὄντα ἔτι μακρὰν τῶν ὁρίων τῆς Κιλικίας

Ταρσός.—Γενικὴ ἄποψη.

ἡ μετὰ τιμητικῆς προουρίας τῆς Κιλικίσης βασιλίσσης δι' ἄλλης ὁδοῦ κατ' εἰσήγησιν τοῦ Κύρου εἰς τὰ ἴδια ἐπιστροφή καὶ ἔπειτα ἡ τοῦ Σουενέσιος στιγμαία παρὰ τὰς Κιλικίας Πύλας ἐπιτήδευσις ἀντιστάσεως καὶ ἡ ἀμαχηταὶ ὑποχώρησις καὶ ἡ ταχὺ ἐπελθοῦσα (μετὰ τὴν ἀπαράκλιτον ὑπὸ τοῦ στρατοῦ διαρπαγὴν τῆς χώρας) τελεία σμυλίωσις, πάντα ταῦτα ἀντιπρακτικά ἐκ πρώτης ὄψεως δοκῶντα ἐξηγοῦνται ἀπλούστατα ἐκ τῆς ὅλως ἐνωμάλου καὶ ἀντιπρακτικῆς οὕτως εἰπεῖν, καταστάσεως τῶν πραγμάτων, ὅταν ἀναλογισθῶμεν, ὅτι ὁ Σουένεσις δὲν ἠδύνατο καὶ δὲν ἤθελε νὰ πολεμήσῃ πρὸς τὸν Κύρον, διότι ἦτο ἰσχυρότερος αὐτοῦ, ἐν ᾧ εἶδει νὰ πράξῃ οὕτω ἢ νὰ δοκῆ ὅτι ἔπραξεν οὕτω ὡς ἀπῆται ἡ θέσις αὐτοῦ ἀπέναντι τοῦ Ἀρταξέρξου Β'. δὲν ἠδύνατο δὲ καὶ νὰ συμμαχήσῃ μετὰ τοῦ Κύρου ἀναρχανδόν, διότι τοῦτο θὰ ἦτο πράξις οὐ μόνον προδοτικὴ ἀπέναντι τοῦ Μεγάλου Βασιλέως, ἀλλὰ καὶ κινδυνωδестаτή ἐν περιπτώσει ἥττης τοῦ Κύρου, δυναμένη νὰ ἐπενέγκῃ οὐ μόνον τὴν τοῦ Σουενέσιος καθίρρεσιν, ἀλλὰ καὶ τῆς τοῦ Κιλικίου κράτους αὐτονομίας τὴν κατάργησιν. Διὰ τοῦτο πάντα τὰ ἀπὸ τῆς συναντήσεως τοῦ Κύρου καὶ τῆς Εὔπαξης γενόμενα φέρουσι χαρακτηριστὴρα συμπαγινίας, οὕτως εἰπεῖν, μεταξὺ τῶν δύο ἡγεμόνων γενομένης, καὶ πολέμου κατὰ συνθήκην εἰρηνικοῦ. Τοιαύτης συμπαγινίας χαρακτηριστῆρα φέρει ἰδίως ἡ ἀπὸ τοῦ στρατοῦ τοῦ Κύρου ἀποχώρησις τῆς Κιλικίσης βασιλίσσης καὶ ἡ δι' ἄλλης ὁδοῦ εἰς τὰ ἴδια ἐπιστροφή μετὰ συνοδείας Ἑλληνικοῦ μισθορροικοῦ στρατεύματος τοῦ Κύρου, ὅπερ ὑπὸ τὸ

πρόσχημα τιμητικῆς προουχῆς τῆς βασιλείσσης πεμφοθέν ὑπὸ τοῦ Κύρου μετ' αὐτῆς ἐντολὴν εἶχε ν' ἀπειλήσῃ ἐκ τῶν νώτων τῶν ἐχθρότατα πρὸς τὸν Κύρον ἐπιτηδεύοντα καὶ προσποιούμενον Συνένεσιν καὶ νὰ δώσῃ αὐτῷ εὐλογοφανῆ πρόφασιν ὑποχωρήσεως πρὸ τοῦ τὰς Κιλικίας Πύλας διερχομένου στρατοῦ τοῦ Κύρου.

Ἐν Ταρσῷ ἔμεινεν ὁ Κύρος ἢ μᾶλλον ἠναγκάσθη νὰ μείνῃ εἰκοσὶν ἡμέρας, διότι ὁ στρατὸς νοήσας πλέον ἐνταῦθα ὅτι ἡ στρατεία διηυθίνετο οὐχὶ κατὰ ληστών Πισιδῶν, ὡς ἔλεγεν ὁ Κύρος, ἀλλὰ κατὰ τοῦ Μεγάλου Βασιλέως ἔδυσανασχέτει πρὸς τὴν πρὸς τὰ πρόσω πορείαν. Ἄφ' οὗ δὲ διὰ πολλοῦ μόχθου κατώρθωσεν ὁ Κύρος νὰ ἐξομακλύνῃ τὴν δυσχερεῖαν ὁρμηθεὶς ἀπὸ τῆς Ταρσοῦ ἐπορεύθη πρὸς τὸν Ψάρον ποταμὸν (τὸν Σάρον πάντως Ψάρον καλῶν αὐτὸν ὁ Ξενοφῶν) καὶ εἶτα πρὸς τὸν Πύραμον, καὶ ἐντεῦθεν εἰς Ἰσσοῦς «πόλιν ἐσχάτην τῆς Κιλικίας, ἐπὶ θαλάττῃ κειμένην» κατὰ Ξενοφῶντα, ὅθεν προήλασαν εἰς τὰς λεγομένας Ἀμυνίδας Πύλας, τὰς διὰ τοῦ Ἀμυνοῦ εἰς τὴν Συρίαν ἀγούσας, ἃς ὁ Ξενοφῶν, καλεῖ «Κιλικίας Πύλας» τὰς ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων καὶ μέχρι νῦν Κιλικίας κλουμένας πύλας λέγει ἀπλῶς «εἰσβολὴν» ὡς ἐρρήθη ἐν ταῖς ἔμπροσθεν λέγει δὲ ὁ Ξενοφῶν ὅτι αἱ Πύλαι αὗται ἀποτελοῦντο ἐκ δύο τειχῶν, τοῦ μὲν ὑψουμένου κατὰ τὸ πρὸς τὴν Κιλικίαν στόμιον τοῦ στενοῦ καὶ ὄντος ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ Συνένεσιος καὶ ἔχοντος προῦραν Κιλικικὴν τὸ δὲ ἕξω τὸν ὑψοῦμενον κατὰ τὸ πρὸς τὴν Συρίαν στόμιον κατεῖχε προῦρά τοῦ Μεγάλου Βασιλέως.

Καὶ ἐκ τοῦ σχετικοῦ δὲ χωρίου τοῦ Ξενοφῶντος ὡς καὶ ἐξ ἀπάντων τῶν περὶ Κιλικίας ἱστορημένων ἐν τῇ διαβάσει διὰ τῆς χώρας ταύτης τοῦ Κύρου γίνεται δῆλον ὅτι ἡ Κιλικία κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἐντὸς ὁρίων μᾶλλον περιωρισμένων τῶν ἐπὶ τοῦ Δαρείου Α'. διετῆρει τὴν αὐτονομίαν αὐτῆς. Δὲν εἶναι γνωστὸν τίνα ροπήν ἔσχον ἐπὶ τὴν Κιλικίαν αἱ πρὸς τὸν Κύρον σχέσεις τοῦ Συννεσίου μετὰ τὴν ἀτυχῆ διὰ τὸν Κύρον ἔκβασιν τοῦ πολέμου. Ἐν τούτοις φαίνεται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως Ἀρταξέρξου Β'. εὐθύς μετὰ τὸν πόλεμον ἢ μικρὸν μετὰ τοῦτον ἢ αὐτονομία αὕτη καταλυθεῖσα. Διότι ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως Ἀρταξέρξου τοῦ Β'. ἐν τῷ μεταξύ τοῦ 400 καὶ 372 π. Χ. χρόνῳ βλέπομεν, ἄδηλον πότε ἀκριβῶς, ἀντὶ βασιλέως σατράπην ἐν Κιλικίᾳ καὶ δὴ οὐχὶ Κίλικια, ἀλλ' ἀλλόφυλόν τινα. Ὁ σατράπης οὗτος, ἐκαλεῖτο Καμισσίρης καὶ ἦν ἀνήρ ἀπὸ Καρίας καταγόμενος.

Καθ' ὃν χρόνον ὁ Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν ἐστράτευεν ἐπὶ τὴν Κιλικίαν ἐναντίον τοῦ Δαρείου τοῦ Κοδομανοῦ, σατράπην τῆς Κιλικίας εὐρίσκομεν τὴν Ἀραάμην, ὅστις ὑπῆρξε καὶ τελευταῖος Πέρσης σατράπης τῆς χώρας καὶ ἐπίτροπος τῆς ἀρχῆς τοῦ Μεγάλου βασιλέως, ἦν κατέλυτε νῦν ὁ μέγας τῆς Μακεδονίας βασιλεὺς.

(ἔπεται συνέχεια) 283

ΕΥΤΡΑΠΕΛΑ

— Ἀπεφάσισα νά γίνω γκουβερνάντα.

— Ἀλήθεια ; Αὐτό δὲν μπορῶ νά τὸ καταλάβω.
Θά προτιμοῦσα καλλίτερα νά παντρευθῶ ἓνα χῆρον
μὲ ἑννέα παιδιά. Καί ἐγὼ ἀλλὰ ποῦ εἶνε ὁ χῆρος ;

— Θεωρεῖς ἱκανὸν τὸν Παῦλον ν' ἀπατήσῃ ἓνα
φίλον ;

— Ποτέ ! Κανεῖς ἀπὸ τοὺς φίλους του δὲν πι-
στεύει λέξιν ἀφ' ὅσα λέει.

Ἡ μία.

— Τί σοῦ γράφει τὰ ραντεβού του εἰς κάρτ πο-
στάλ !

Ἡ ἄλλη.

— Βέβαια ! τὰ γράμματα τὰ ἀνοίγουν, ἐνῶ τῆς
κάρτες σήμερα κανεῖς δὲν τῆς προσέχει πλέον.

Δικαστής.

— Ἐμπήκες, κατηγοροῦμενε, εἰς τὸ κατάστημα

ἀρχαιοτήτων καὶ ἐκλείψες τὸν προύτζινον λαμπτή-
ρα, ἔ ;

Ὁ κατηγορούμενος.

— Ἐσεῖς κύριε δικαστά, τι θά ἐπέρνατε ;

Παιδικὴ ἀντίληψις.

— Ἡ μικρὰ Ἐλιζα (βλέπουσα τὴν ἀδελφὴν τῆς
φιλουμένην πρώτην φορὰν ἀπὸ τὸν ἀρραβωνιαστικόν
τῆς τρέχει ὀρμητικὰ πρὸς τὴν θύραν.)

— Μαμά, μαμά, ἔλα γρήγορα αὐτοὶ ἐδῶ δαγκώ-
νονται !

Ἐπισκέπτης πρὸς τὴν οἰκοδέσποιαν.

— Βέβαια ! θά ἔχετε μερικά πολύτιμα ὄμορφα πράγ-
ματα.

Ὁ μικρὸς τοῦ σπητιοῦ ἐπεμβαίνων,

— Ἄλλ' ἔπρεπε νά δῆτε πόσα ἔχομε πάει στὸ ἐ-
νεχυροδανειστήριον.

Η ΔΡΟΣΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΔΑΚΡΥ

Εἶπ' ἡ δροσιά σὺ δάκρυ γεράτη περηφάνεια
'Σ τῆ γῆ παραρριγμένο ἢ μοῖρα σ' ἔχει φέρει.
Δὲν μοιάζεις σὺ μ' ἐμένα τὴν κόρη τὴν οὐρανία
Τὴν ἀδελφὴν τοῦ ἀνέμου τῶν λουλουδιῶν τὸ ταῖρι

Κ' εἶπε τὸ δάκρυ πάλι «Γεννιέμαι ἀπὸ τὸν πόνο
Καὶ βγαίνω ἀπ' τῶν ἀνθρώπων τὸ μάτι τὸ κλαμμένο.
'Εσὺ ἀπ' τὰ οὐράνια στὴ γῆ σταλάζεις μόνο
'Εγὼ ἀπ' τῆ γῆ ἐδῶ κάτω 'στὸν οὐρανὸν πηγαίνω.

Γ. ΔΡΟΣΙΝΗΣ

Ο ΝΟΜΟΣ ΑΔΑΝΩΝ

Ἐθνολογικὴ σύστασις αὐτοῦ. — Πληθυσμὸς, Γεωργία,
'Εμπορία καὶ Ναυτιλία. — Ἑλληνικαὶ κοινότητες.
Πληθυσμὸς καὶ Σχολεῖα αὐτῆς.

Ὁ νομὸς (βιλαγέτιον) Ἀδάνων περιλαμβάνει τὸ μέγιστον μέρος τῆς ὑπὸ τὸ ἀρχαῖον ὄνομα γνωστῆς Κιλικίας, ἀξιόλογον δὲ τμήμα τῶν ἀνατολικῶν χωρῶν τῆς Παμφυλίας καὶ περικλείει τῆς ὅλης Μικρᾶς Ἀσίας μίαν τῶν ὑπὸ πλείστας ἐπόψεις ἀξιολογωτῶν χωρῶν. Ἡ σπουδαιότης ἀκριβῶς αὕτη τῶν χωρῶν τούτων ἔπεισε τὴν Τουρκικὴν κυβέρνησιν νὰ προβιβάσῃ τὰ Ἀδανα εἰς πρωτεύουσαν νομοῦ καὶ νὰ συμπήξῃ τῷ 1868 τὸν ὁμώνυμον νομὸν ἀποσπάσασα τὰ Ἀδανα μὲν μετὰ τῆς ἄλλης διοικητικῆς ὑπ' αὐτὸ ὑπαγομένης Χώρας τῆς Κιλικίας ἀπὸ τοῦ νομοῦ Χαλεπίου τὴν Σελεύκειαν δὲ μετὰ τῆς περὶ αὐτὴν χώρας ἀπὸ τοῦ νομοῦ Ἰκονίου. Ὅριζεται δ' οὕτω ὁ νομὸς οὗτος ἀπὸ βορρᾶ μὲν ὑπὸ τῶν νομῶν Ἰκονίου, Ἀγκύρας καὶ Σεβαστείας, ἀπ' ἀνατολῶν ἀπὸ τοῦ Συριακοῦ νομοῦ Χαλεπίου, πρὸς δυσμᾶς δὲ ὑπὸ τοῦ

Διοικητική διαίρεσις τοῦ νομοῦ Ἀδάνων

ΝΟΜΑΡΧΙΑ	ΔΙΟΙΚΗΣΕΙΣ	ΥΠΟΔΙΟΙΚΗΣΕΙΣ	ΝΑΧΙΕΔΕΣ		ΧΩΡΙΑ		
			Εδραι	μουδίων			
Ἀδάνων	Μερσίνα	Καραϊσαλοῦ Χαμηδὲ	Μισίς	14	138		
			Σαρκηντή	12			
			Καρχανχς	39			
			Καραδάς	73			
		Τζερὶτ	18	18	44	62	599
					22		
		Ταρσοῦς	46	37	98	88	269
					83		
		Δζεπελι περε- κὲτ	3	5	3	8	67
					5		
	Ἰσλαχιέ Παγιας	25	25	21	46	222	
				11			12
	Ἰσομανιέ	11	12	11	23	38	
				12			23
	Χασσὲ Παγτσὲ	17	17	40	77	17	
				40			77
	Κοζάν (Σίς)	17	17	17	91	300	
				17			90
	Ἰτζ-ιλ - Σαν- δζαγή	13	6	13	17	19	
				6			19
	Σελεύκεια	15	32	15	36	47	
				32			47
Ἐρμενέκ	21	8	21	65	29		
			8			29	
Μουτ Κιουλνάκ	53	24	53	77	254		
			24			77	
Ἀναμούκ	24	77	24	77	254		
			77			254	
			1644				

Νομοῦ Ἰκονίου καὶ πρὸς νότον ὑπὸ τοῦ Ἰσοικοῦ κόλ-
που καὶ τῆς Μεσογείου ἐν γένει θαλάσσης.

Ὁ νομὸς Ἀδάνων ἔχει τέσσαρας διοικήσεις τῆς
Μερσίνης, Δζεπέλι-Περεκέτ, Κοζάνης (Σίς) καὶ Σε-
λευκείας (Ἰτζ-Ἰλ) εἰς δέκα καὶ πέντε ὑποδιοικήσεις
καὶ εἰς εἴκοσι καὶ δύο δήμους (ναχιέδες) καὶ περι-
λαμβάνει 1664 συνοικισμοὺς, πόλεις κώμας καὶ χω-
ρία.

Ὁ πληθυσμὸς τοῦ νομοῦ κατὰ τὴν ἐπίσημον τουρ-
κικὴν στατιστικὴν ἀνέρχεται εἰς 480,000 κατοίκους,
τὴν μεγίστην δὲ πλειονοψηφίαν ἔχουσιν οἱ Τούρκοι,
ἐν οἷς συμπεριλαμβάνονται οἱ Σύριοι, Μωαμεθανοὶ
καὶ Κοῦδροι ἀνερχόμενοι εἰς 400,000 περίπου, μετὰ
τούτους ἔρχονται ἐκ τῶν ἀνατολικῶν Χριστιανικῶν
ἐθνῶν οἱ Ἀρμένιοι ἀνερχόμενοι εἰς τριάκοντα καὶ
πέντε χιλιάδας περίπου, καὶ μετὰ τούτους οἱ ὀρθό-
δοξοι, ὧν ὁ ἐν τῇ ὅλῃ χώρᾳ πληθυσμὸς δὲν ὑπερβαί-
νει τοὺς δεκαπεντακισχιλίους.

Ἐκ τῶν Ἀρμενίων, οἵτινες ἐκ πάντων τῶν χρι-
στιανικῶν λαῶν τῆς ἀνατολῆς παρέσχον ἑαυτοὺς τὰ
ἐκλεκτότατα θύματα τοῦ ζενικοῦ θρησκευτικοῦ προση-
λιτισμοῦ, τρεῖς χιλιάδες καὶ πεντακόσιοι περίπου ἀ-
νήκουσιν εἰς τὸ δόγμα τῶν Διαμαρτυρομένων· οἱ
Ἑβραῖοι ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ εἶναι παραδόξως ἐλάχι-
στοὶ μὴ ὑπερβαίνοντες τοὺς διακοσίους, ἐλάχιστοι δ'
ἄσάτως καὶ οἱ Εὐρωπαῖοι.

Γλωσσῶν κυριαρχοῦσα ἐν τῷ νομῷ ταύτῃ εἶναι ἔνε-

κα τοῦ μεγίστου μέρους τοῦ πλήθους, ὡς εἰκὸς ἢ Τουρκική, μετ' αὐτὴν ἔρχεται ἡ Ἀραβική ἐν τοῖς ἀνατολικῶν ἰδίᾳ ὄριος τοῦ νομοῦ ἕνεκα τῆς γειτνιασεως αὐτοῦ πρὸς τὴν Συρίαν καὶ Μεσοποταμίαν ἐν αἷς, ὡς γνωστὸν κυριαρχεῖ ἡ ἀραβική.

Πλὴν δὲ τούτου καὶ διότι ἱκανὰ περιεσώθησαν λείψανα τοῦ Ἀραβικοῦ ἔθνους ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ, ἐν τῇ ὀ ἐνδοξότατος οἶκος τῶν Χαμβδανιδῶν τοῦ Χαλεπίου περιλάμπρος καὶ κοσμοϊστορικοὺς διεξήγαγεν ἀγῶνας κατὰ τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας.

Ἡ ἀναγωγή τῶν Ἀδάνων εἰς πρωτεύουσαν νομοῦ ἀποτελεῖ λαμπρὸν μαρτύριον τῆς ὀξυδερκειᾶς τῆς Τουρκικῆς διοικήσεως, ἣτις πρῶτῳ διεύρω τὴν ποικίλην σπουδαιότητα τῶν ἐν αὐτῷ περιλαβανόμενων χωρῶν. Καὶ πρῶτον μὲν ὁ νομὸς οὗτος ἀποτελεῖ τὸ φυλετικὸν ὄριον τοῦ Τουρκικοῦ πρὸς τὸ Ἀραβικὸν γένος τὸ τὴν Συρίαν καὶ Μεσοποταμίαν οἰκοῦν, ἐν αὐτῷ δὲ κείνται τὰ περιώνυμα στενά τὰ γνωστά ὑπὸ τὸ ὄνομα Κιλίκια (Κουβλὲκ Βογάζ) καὶ Ἀμαήδες πύλαι φρούρια, ἅτινα ἢ φύσις κατέστησεν ἀπόρητα καὶ ἅτινα ὁ κατέχων δεσπόζει μετ' ἀδιασειστοῦ ἀσφαλείας τῆς τε Συρίας καὶ Μικρᾶς Ἀσίας. Ἀλλὰ καὶ ἄλλως ἠγνοήθησαν ὑπὸ τῆς φύσεως αἱ χώραι αὗται.

Ὁ νομὸς Ἀδάνων εἶναι εἰς τῶν γονιμοτάτων τῆς ὀλης τουρκικῆς αὐτοκρατορίας, ἢ ποικιλία δὲ καὶ ἢ ἀφθονία τῶν προϊόντων τῆς γῆς συμβαδίζουσαι μὲ

τὴν προϊούσαν ἀνάπτυξιν τοῦ πολιτισμοῦ ἐν ταῖς χώραις ταύταις, τὴν αὔξησιν τῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας τὴν σκόπιμον προστασίαν τῆς γεωργίας, βιομηχανίας καὶ ἐμπορίας ἣν ἐπιδαφιλεῦει εἰς τὸν νομὸν τοῦτον ἢ Αὐτοκρατορικὴ Κυβέρνησις ἐγγυοῦνται εἰς τοὺς εὐτυχεῖς κατοίκους αὐτοῦ λαμπρότατον μέλλον.

Ἡ πεδιάς τῶν Ἀδάνων, τὸ ὑπὸ τὸ Ὀμήρου ὕμηθην καὶ ἕνεκα τούτου περιώνυμον καταστάν Ἀλήϊον πεδίον (Τζουκούρ ὀβά) διαρρομένη ὑπὸ τῶν ποταμῶν Σάρου καὶ Πυράμου, ἀποτελεῖ ἀληθῆ γῆν τῆς ἐπαγγελίας.

Τὰ ὀρη φέρουσιν ἐπὶ τῶν ὀμων αὐτῶν πεκνότατα καὶ ἄριστα συντηρούμενα δάση, ἐξ ὀν ἄφθονος ἐξάγεται ἀνά τὴν Συρίαν καὶ Αἴγυπτον καὶ λοιπὴν Τουρκίαν ἢ οἰκονομικὴ καὶ ναυπηγικὴ ζήτεια καὶ ἄνθρακες, ἐν τοῖς ἐγκάτοις δ' αὐτῶν ἐγκρύπτονται πλουσιώτατα, ὡς καὶ μέχρι τοῦ νῦν κατὰ τὸ πλείστον ἀνεκμετάλλευτα μεταλλεῖα σιδήρου, χαλκοῦ, μολύβδου μάλιστα δὲ χρωμίου. Ἐν δὲ τοῖς κοιλάσι καὶ τοῖς πεδίοις τοῦ νομοῦ, ἅτινα διαρρέουσι μεγάλοι ποταμοί, οἷοι ὁ Σάρος καὶ ὁ Πύραμος καὶ ὁ Κῦδνος, καὶ πληθὺς ἄλλη ποταμίων, εὐρωστος βλαστάνει ἢ ἄμπελος καὶ παχύκορμος ὕψοῦται ἢ ἀγήρατος ἐλαία καὶ ἢ συκαμινέα καὶ πεκνά τὴν πρασίην αὐτῶν εὐχρῶν καὶ τὸ εὐῶδες ἄρωμα σκορπίζουσι τὰ ἐσπε-

ριδοειδή. Ἐκ τῶν ἄλλων καρπῶν, ἅτινα παράγουσιν αἱ ἐριθώλακες· πεδιάδες, πρωτεύουσι τὸ σηοάριον, τὰ δημητριακά, ὁ καπνὸς καὶ ὁ βάμβαξ. Εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο προϊόν ὀφείλει ὁ νομὸς Ἀδάνων τὴν τεραστίαν βιομηχανικὴν ἀνάπτυξίν του, ὡς παρακατιόντες θά ἴδωμεν ἀναγράφοντες τὰ ἐν Ἀδάνοις καὶ Ταρσῶ ὑφαντουργεῖα καὶ νηματουργεῖα. Ἔνεκα τοῦ πλούτου τούτου τοῦ φυσικοῦ αἱ πόλεις τοῦ νομοῦ Ἀδάνων ἠύξησαν τὸν πληθυσμὸν μετὰ καταπληκτικῆς ταχύτητος καὶ ἡ ἐμπορία ἐποίησε προόδους ἀξιοθαυμάστους ἔνεκα τῆς σπουδαιότητος γεωγραφικῆς θέσεως τῆς χώρας.

Ἡ Μερσίνα πρὸ πεντηκονταετίας περίπου ἄσημος παραλιακὸς συνοικισμὸς κατέστη νῦν ἀξιολογιάτη πόλις ἀριθμοῦσα ὑπερδεκαπεντοκισχιλίους κατοίκους. Ἄλλὰ πολὺ μείζον ἔσται τὸ μέλλον τῆς νεοκτίστου ταύτης πόλεως ὅταν προεκταθῇ ὁ ἐνὼν αὐτὴν σιδηρόδρομος πρὸς τὰ Ἄδανα (67 χιλμ.) μέχρι τῆς γραμμῆς τῆς μεγάλης σιδηροδρομικῆς ἀρτηρίας, ἣτις μέλλει νὰ συνδέσῃ τὸ Βαγδάτιον καὶ τὸν Περσικὸν κόλπον πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἡ ἀρτηρία αὕτη ἔφθασε σήμερον μέχρι τῆς Ἡρακλείας (Ἐρεγλι) Ἰκονίου, τῆς ἀρχαίας Κυβίστρας. Ὀλόκληρος τότε ὁ ἀμύθητος πλοῦτος τῆς κεντρικῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ τῆς Μεσοποταμίας καὶ τῶν ἀκτῶν τοῦ Περσικοῦ κόλπου θά ἐξάγεται εἰς τὴν Εὐρώπην διὰ τοῦ λιμένος τῆς Μερσίνης καὶ ἡ ἐξ Εὐρώπης εἰσαγωγή εἰς τὰς

ἀπεράντους ταύτας χώρας διὰ τῆς Μερσίνης θά διέρχεται.

Οἱ ὄξεις παρατηρηταὶ διαβλέπουσιν ἤδη ἀπὸ τοῦδε ἐν τῇ πολίχνῃ τῆς Μερσίνης τὴν ἐπικίνδυνον ἀντίζηλον τῆς κραταιᾶς ἐμπορικῆς Σμύρνης· διότι ἡ διὰ τῆς Μερσίνης καὶ νῦν ἐνεργουμένη ἐμπορικὴ συναλλαγὴ δὲν εἶναι πολλοῦ γε καὶ δεῖ εὐκοταφρόνητος, ὡς θά δεῖξωμεν ἐν τοῖς κατωτέρω παρατιθεμένοις πίναξιν. Σπεύσωμεν μόνον ἀπὸ τοῦδε νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ ἀξία τῶν διὰ τοῦ λιμένος Μερσίνης εἰσαγομένων καὶ ἐξαγομένων ἐμπορευμάτων ἀνέρχεται εἰς τεσσαράκοντα περίπου ἑκατομμύρια φράγκων χρυσῶν. !

Μετὰ τὴν Μερσίαν ἔρχεται ὡς ἐξαγωγικὸς λιμὴν τοῦ νομοῦ τὸ Γιουμούρταληκ.

Τὸ κλίμα τοῦ νομοῦ Ἀδάνων εἶναι εὐκραὲς ἀλλ' ἢ ἐν ταῖς παραλίαις θερμοκρασία κατὰ τὸ θέρος φθάνει ὑπὸ σκιάν εἰς 36 βαθμοὺς ἑκατονταβάθμου. Ἡ ἀτμοσφαῖρα εἶναι κατὰ τὸ θέρος ὑπερβολικῶς ὑγρὰ κατὰ τὰ παράλια, δι' ὃ καὶ οἱ κάτοικοι ἀνέρχονται κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον πρὸς τὰ ὑψηλότερα τῆς χώρας μέρη, ὅπως παραθερίσωσιν.

Ἡ ἐν τῷ νομῷ Ἀδάνων βιομηχανία.

Καὶ ἡ εὐφορία τοῦ τόπου, ἀλλὰ καὶ ἡ προστασία τῆς Αὐτοκρατορικῆς ἡμῶν Κυβερνήσεως συνετέλεσαν ὥστε νὰ ἀναπτυχθῇ ἐπιζήλως ἡ ἐν τῷ νομῷ Ἀδάνων βιομηχανία, μάλιστα δὲ ἐν τῇ πόλει τῶν Ἀδάνων, ἥτις διὰ τοῦτο κατέστη ἡ βιομηχανικωτέρα πόλις τῆς Τουρκικῆς Αὐτοκρατορίας ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ. Εἰς δέκα καὶ τέσσαρα ἀνέρχονται τὰ ἐν Ἀδάνοις βιομηχανικὰ ἐργοστάσια, ὅσα ἐκκοκιστήρια βάμβακος, ἀλευροποιεῖα, νηματουργεῖα καὶ ὑφαντήριον.

Τούτων ἀπάντων πρωτεύουσι τὰ κολοσσιαῖα ἐργοστάσια τῶν ὁμογενῶν Τρυπάνη καὶ Υἱῶν ἅτινα φέρουσι τὴν ἐπωνυμίαν **Χαμηδιε** καὶ ἅτινα συνίστανται α'.) εἰς ἐκκοκιστήριον περιέχον ἐξήκοντα ἐκκοκιστικὰς μηχανὰς β'). εἰς τέλειον μηχανικὸν ἀλευροποιεῖον γ'). εἰς νηματουργεῖον περιλαμβάνον δεκακισχιλίους ἀτράκτους δ'). εἰς ὑφαντήριον κινούμενον δι' 150 ὑφαντουργικῶν μηχανῶν καὶ ε'). εἰς μηχανουργεῖον. Μετὰ τὰ ἐργοστάσια ταῦτα ἔρχεται ἐν Ἀδάνοις τὸ τῶν ὁμογενῶν Ἀριστείδου Συμεώνογλου καὶ Σιας μέγα νηματουργεῖον ὑπὸ τὸ ὄνομα **Ὀσμάνιε** περιλαμβάνον πεντακισχιλίους ἀτράκτους. Ὑπάρχει προσέτι τῶν τῶν τοῦ ἀειμνήστου Κοσμᾶ Συμεώνογλου συνεργαζομένων μετὰ τοῦ ὁμογενοῦς ἀσαύτως Ἴ.

Ποδούρογλου τέλειον ἀλευροποιεῖον καὶ μέγα ἐκκοκιστήριον διὰ 30 μηχανημάτων κινούμενον. Μετ' αὐτὸ δὲ τάσσονται ἕτερα ἐκκοκιστήρια ἐργοστάσια, ὧν ἐν τὸ τοῦ ὁμογενοῦς Δ. Μ. Κοκκινάκη, ἐν γερμανικῆς ἐταιρείας καὶ τὰ λοιπὰ τουρκικὰ καὶ ἀρμενικά

Ὑπάρχει ἐπίσης ἐν Ἀδάνοις μέγα ἐργοστάσιον καπνοῦ τοῦ μονοπωλείου τῶν καπνῶν.

Ἐν Ταρσῷ δὲ ἡ πᾶσα σχεδὸν βιομηχανικὴ κίνησις ἀνήκει εἰς τοὺς ὁμογενεῖς ἡμῶν προέχουσι δὲ πάντων τὰ μεγάλα ἐργοστάσια τοῦ μεγαλωνύμου ἐκ Κύπρου οἴκου τῶν Μαυρομμάτη ἃ ἰδρυσεν ὁ ἀείμνηστος μεγαλοπράγμων ὁμογενῆς Κωνσταντῖνος Μαυρομμάτης, εἰς ὃν ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ Ἑλληνικὴ παιδεία καὶ ἡ βιοτεχνία καὶ ἡ οἰκονομικὴ πρόοδος ἐν τῷ νομῷ Ἀδάνων πολλὰ ὀφείλει εἰς τὸν οἶκον τοῦτον ἀνήκουσιν ἐν Ταρσῷ α'.) τὰ ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «Κύδνος ἐργοστάσια περιλαμβάνοντα νηματουργεῖον, μέγα ἀλευροποιεῖον καὶ μέγα ἐκκοκιστήριον β'.) μηχανικὸν ἀλευροποιεῖον. Προσέτι λειτουργοῦσιν ἕτερα ἐν Ταρσῷ δύο ἀλευροποιεῖα τὸ τοῦ ὁμογενοῦς Χρ. Παρασκευᾶ καὶ τὸ τῶν Σαλβαρτζιάν (Ἀρμενίων.)

Προστίθεται δὲ εἰς τὰ ἐν Ταρσῶν ἀνωτέρω ἐργοστάσια ἕτερον σεβαστῶν διαστάσεων κτιζόμενον νέον ἐργοστάσιον μέλλον νὰ ἐξάγῃ καθ' ἑκάστην 2000 πακέτα νήματα τοῦ ἐξ Αἰγύπτου Χασάν Ραῆμ περὶ εἰς ὃ

τόσοι πτωχοὶ οἰκογενειάρχαι θὰ πορίζωνται τὸν ἐπιούσιον αὐτῶν ἄρτον.

Ἐν Μερσίνη δὲ λειτουργεῖ μέγα μηχανικὸν ἀλευροποιεῖον τὸ τῶν ὁμογενῶν Α. Λυκιαρδοπούλου καὶ Υἱῶν καὶ τρία μεγάλα ἐκκοκιστήρια ὧν τὰ δύο ὁμογενῶν καὶ ἓν Ἀρμενικόν.

Πρὸς δὲ τούτοις τοῖς ἐργοστασίαις ὑπάρχουσιν ἐν ταῖς τριοὶ κυριωτάταις πόλεσι τοῦ νομοῦ παγοποιεῖα καὶ ταχινοποιεῖα ὡς καὶ ἐργοστάσιον σακχαροπλαστικῆς τοῦ ἐν Μερσίνη ὁμογενοῦς Ε. Γιαρδοπούλου καὶ Σια.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ

Στατιστικός πίναξ
τῶν κατὰ τὸ ἔτος 1904

εἰσαχθέντων διὰ τοῦ λιμένος Μερσίνης προϊόντων
καὶ τῶν ἐρ' ὧν ἦλθον ἀτμοπλοίων.

Ἐμπορεύματα	Καντάρ.	Φράγκα	Ἐθνικ.	Καντάρ.
	190020	12149150	ἀτμοπλ.	
Οἰνόπνευμα καὶ Οἶνος	2630	144000	Αὐστρ.	61830
Ἀνθρακες	38900	125000	Ἀγγλικὰ	53400
Χάρτης καὶ πυ- ρεῖτα	4430	216500	Ἑλλην.	20300
Ἀποικιακὰ	42350	1695000	Γερμαν.	14170
Ἰνδία καὶ σακκία	18680	3736000	Ρωσικὰ	13500
Μέταλλα καὶ μηχαναὶ	22350	1815000	Βελγικὰ	12350
Πετρέλαια	14450	250000	Γαλλικὰ	7800
Καπνὸς καὶ ταμπάκος	3820	1819000	Ἰταλικὰ	3950
Κατράμι καὶ πίσσα	8160	122400	Τουρκικὰ	2720
Διάφορα	34250	2226250		190020
	190020	12149150		

Στατιστικός πίναξ
τῆς κατὰ τὸ ἔτος 1904

ἐκ τοῦ λιμένος Μερσίνης ἐξαγωγῆς ἐμπορευμάτων
καὶ τῶν ἐρ' ὧν ἐφορτώθησαν ἀτμοπλοίων.

Ἐμπορεύματα	Καντάρ.	Φράγκα	Ἐθνικ.	Καντάρ.
	676200	18282300	ἀτμοπλ.	
Δημητριακὰ	463500	5560000	Ἀγγλικὰ	148000
Βαμβάκια	43700	4807000	Αὐστρ.	137440
Χρῶμιον	6000	42000	Ἰταλικὰ	77000
Ἄλευρον καὶ πίτυρα	34800	417800	Γερμαν.	68400
Νήματα	2300	390000	Ἑλλην.	60560
Γραγάκανθη καὶ κηρὸς	5350	885000	Τουρκικὰ	56700
Ἐλαιοφόροι σπόροι	85400	2560000	Βελγικὰ	48600
Ἐρια κοινὰ καὶ Ἀγκύρης (Τιφ- τικ)	6300	845000	Γαλλικὰ	44500
Συλλείας κ. μ 5600		224000	Ρωσικὰ	35000
Βόες κεφ. 1120				676200
Πρόβατα κίγες 136860		600000		
Ἄλογα 115				
Δέρματα	2450	367500		
Διάφορα εἶδη	26400	1584000		
	676200	18282300		

Στατιστικὸς πῖναξ
τῶν κατὰ τὸ ἔτος 1905

εἰσαχθέντων διὰ τοῦ λιμένος Μερσίνης προϊόντων
καὶ τῶν ἐρ' ὧν ἤλθον ἀτμοπλοίων

Ἐμπορεύματα	Καντάρ.	Φράγκα	Ἐθνικ. πλοίων	Καντάρ.
	323830	18823650		
Οἰνόπνευμα καὶ Οἶνος	3135	179200	Ἀγγλικά	57757
Ἀνθρακίς	92950	261150	Αὐστρ.	56164
Χάρτης καὶ πυ ρεῖτα	5955	298100	Ἑλλην.	54550
Ἀποικιακὰ *)	47315	1806200	Ἰταλικά	42057
Υφάσματα καὶ σάκκοι	31830	6642800	Γερμαν.	36993
Μέταλλα καὶ μηχαναὶ	32125	2910400	Βελγικά	28314
Πετρέλαια	38120	680400	Γαλλικά	25275
Καπνὸς καὶ Ταυβάκος	3895	1752700	Ρωσικά	14357
Κατράμι καὶ Πίσσα	9305	148300	Τουρκικά	8363
Διάφορα	59200	4144400		323830
	323830	18823650		

*) Ἐκ τῶν ἀποικιακῶν μόνον σακχαροὶς εἶναι
34160 καντ.

Ἄλλα δὲ διάφορα 13155 » 47315

Στατιστικὸς πῖναξ
τῶν κατὰ τὸ ἔτος 1905

ἐξαχθέντων ἐκ τοῦ λιμένος Μερσίνης προϊόντων
καὶ τῶν ἐρ' ὧν ἐφορτώθησαν ἀτμοπλοίων.

Ἐμπορεύματα	Καντάρ.	Φράγκα	Ἐθνικ. ἀτμοπλ.	Καντάρ.
	780500	22898785		
Δημητριακὰ	450000	5765700	Ἑλλην.	165875
Βύμβαξ	56715	6238800	Ἀγγλικά	146163
Χρώμιον	16185	113300	Αὐστρ.	122332
Ἄλευρα καὶ πί- τυρα	54000	933000	Ἰταλικά	78525
Νήματα	4200	587650	Γερμαν.	66497
Τραγάκανθα καὶ κηρὸς	4515	739750	Γαλλικά	58820
Ἐλαιοφόροι σπόροι	130970	3912500	Βελγικά	48820
Ἐρια κοινὰ καὶ τιρκίγια	8085	885335	Ρωσικά	48783
Εὐλεῖα κ. μ. 6625		308400	Τουρκικά	44685
Βόες 1082				780500
Πρόβατα, κίγες 64140		1532350		
Ἄλογα 145				
Δέρματα	1980	297000		
Διάφορα εἶδη.	53200	1585000		
	780500	22898785		

*) Ἐκ τῶν ἐλαιοφόρων σπόρων μόνον σιτάμια
εἶναι 101710 καντάρια
ἄλλα δὲ διάφορα 29260 » 130970.

Στατιστικός πίναξ
τῶν κατὰ τὸ ἔτος 1906

εἰσαχθέντων διὰ τοῦ λιμένος Μερσίνης προϊόντων
καὶ τῶν ἐρ' ὧν ἦλθον ἀτμοπλοίων

'Εμπορεύματα	Καντάρ.	Φράγκα	'Εθνικ. Πλοίων	Καντάρ.
	287415	20544800		
Οινόπνευμα καὶ Οἶνος	4505	270000	Αὐστρ.	87110
'Ανθρακες	30000	105000	'Αγγλικὰ	70050
Χάρτης καὶ Πυρεῖτα	5350	267500	'Ιταλικὰ	39390
'Αποικιακὰ Σακχάρεις	46250		'Ελλην.	20820
'Αλλα διάφορα	11450		Γαλλικὰ	19010
	57700	2120500	Τουρκικὰ	15740
'Υγράσματα καὶ σάκκους	29240	5948000	Γερμαν.	14015
Μέταλλα καὶ μηχαναὶ	29325	2938500	Ρωσικὰ	9885
Πετρέλαια	36170	600000	Βελγικὰ	8545
Καπνὸς καὶ Τάμβακος	4315	3452000	'Ολλανδ.	2850
Κατράμι καὶ Πίσσα	15765	315300		
Διάφορα	75045	4628000		
	287415	20544800		287415

Στατιστικός πίναξ
τῶν κατὰ τὸ ἔτος 1906

ἐξαχθέντων διὰ τοῦ λιμένος Μερσίνης προϊόντων
καὶ τῶν ἐρ' ὧν ἐφορτώθ. ἀτμοπλοίων.

'Εμπορεύματα	Καντάρ.	Φράγκα	'Εθν. πλοίων	Καντάρ.
	597050	23975865		
Δημητριακὰ	256070	3418235	'Αγγλ.	152070
Βάμβαξ	79950	8794500	'Ιταλικ.	136140
Χρώμιον	30500	305000	Αὐστρ.	132250
'Αλευρα καὶ πίτυρα	1977'	286680	Γερμαν.	48300
Νήματα	5320	824800	Ρωσικὰ	45730
Τραγάκανθα καὶ κη- ρός	4935	942750	Γαλλικ.	35490
'Ελαιορόροι σπόροι σησάμια Κ. 105440			'Ελλην.	21320
ἄλλα διάφορα 53715	159155	5284000	Ολλανδ.	13200
'Ερια κοινὰ καὶ τιρκικια	7350	958900	Βελγικὰ	6490
Ευλεία κ. μ. 7250		350000	Τουρκικ.	6160
Βόες 7420				597050
Πρόβ. αἴγες 59416		1400000		
'Αλογα 304				
Δέρματα	2300	460000		
Διάφορα εἶδη	31700	951000		
	597050	23975865		

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ ΕΙ-

διὰ τὰ ἐσωτερικὰ

Κατὰ τὰ ἔτη

Εἰσαγωγή εἰς Μερσίναν

Ἐμπορεύματα		1904	1903	1906
Σίτος	ΚΚ.	300635	284000	218700
Λιναρόσπορος	»	29160	6380	6900
Ροβίθια	»	7620	1450	1700
Φασόλια καὶ Φακὴ	»	1530	2815	3263
Τραγάκανθα	Σακκ.	2458	1768	1166
Δζεχριά	»	2630	3226	2862
Μαλλία	Δέμ.	6762	4615	3878
Δέρματα	»	1028	750	728
Τάπητες	»	157	235	186
Κλωστή μάλλινη	»	522	340	30
Κουκούτζια	Σακκ.	876	1508	1545
Ἄλευρα	»	178	1648	2640
Ἄρνια	Κεφ.	23830	14140	12087
Αἴγες, βόες	»	4043	3300	5991
Καρύδια	Σακκ.	84	98	168
Παστουρμάς	»	1390	1522	1368
Διάφορα	»	1616	2054	1752

Σημ. Ὁ Σίτος ἔρχεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπὸ τὸ Ἄκσερτζι, ὁ λιναρόσπορος ἀπὸ Νεβσεχίρ καὶ Ροβίθια ἀπὸ Ἐρεγλι.

ΣΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΕΞΑΓΩΓΗΣ

τῆς Μικρῆς Ἀσίας

1904-03-06

ἐκ Μερσίνης Ἐξαγωγή

Ἐμπορεύματα		1904	1903	1906
Σίδηρος	ΟΚΚ.	610000	403800	258400
Σακχάρεις	Σακκ.	10140	11270	16620
Καφές	»	1482	1310	1740
Σάπων	»	2052	3200	3504
Διάφορα	»	14302	20351	20185
Πετρέλαια	Κιβ.	37307	31568	43329
Καπνὰ	»	616	341	498
Μανιρατοῦρα	Δέμ.	5578	6884	5880

Υ. Γ. Τὰ ἐμπορεύματα μεταφέρονται διὰ καμηλῶν καὶ δι' ἡμιόνων.

Ἐν ᾧ δὲ ὡς ἐκ τῶν ἄνω στατιστικῶν παρατηρεῖται ἡ ἐκ Μερσίνης εἰς τὰ ἐσωτερικὰ ἐξαγωγή αὐξάνει καταπληκτικῶς αἱ ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ εἰς Μερσίναν προελεύσεις ὀλιγοστεύουν ἐπαισθητῶς· τοῦτο δὲ προέρχεται ἐκ τῆς προμνησθείσης ἐπεκτάσεως τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Χαϊδάρ Πασᾶ-Ἰκονίου μέχρι Ἡρακλείου οὕτως ὥστε τὰ περισσότερα προϊόντα μάλιστα δὲ ὁ σίτος μετακομίζεται διὰ μέσου Ἡρακλείας εἰς τὴν Κων)πολιν.

Οἱ ἐν τῷ νομῷ Ἀδάνων ὀρθόδοξοι.

Πλὴν ἀσημάντων τινῶν ἰχνῶν ἅτινα τὸ παρελθὸν ἀφήκεν ἐπὶ τῶν χωρῶν τούτων καὶ περὶ ὧν βραχείας σημειώσεις παρέχουμεν κατωτέρω ἐν οἷς λέγομεν περὶ μικροτέρων τινῶν ὑφισταμένων ἔκπαλαι συνοικισμῶν, νεόβλαστος εἶναι ἡ ἐν τῷ νομῷ τούτῳ παρατηρουμένη ἐμπορικὴ καὶ βιομηχανικὴ δύναμις τοῦ ὀρθοδόξου Ἑλληνικοῦ στοιχείου ἧς ἡ μὲν ἀρχὴ δὲν ἀνέρχεται πέραν τοῦ δευτέρου ἡμίσεως τῆς ληξιάσης ἐκατονταετηρίδος, τὰ δ' αἷτια κείνται εἰς τοὺς ὑπὸ τῆς θείας προνοίας ἀπαραβάτους τοῖς ἀνθρώποις τεθειμένους ἱστορικοὺς νόμους, καθ' οὓς αἱ τῶν ἀνθρώπων φυλαὶ ὠθοῦνται ἀσυνειδήτως πρὸς τὰ αὐτὰ τοῦ βίου των ρεῖθρα, ὧν ἡ ὄρμη ἐμποδίζει πᾶσαν ἀνάστροφον κίνησιν. Καὶ τὸ μὲν ἐν τρίτον τῶν Ἑλλήνων ὀρθοδόξων τῶν ἐν τῷ νομῷ Ἀδάνων νῦν ἐγκαταβιούστων προέρχεται ἐκ τῶν ἔκπαλαι ὑφισταμένων κατοίκων, τὸ δ' ἕτερον τρίτον εἰς τῶν φιλαποδήμων κατοίκων τῆς Καππαδοκίας, μάλιστα δὲ τῶν περὶ τὴν Καισάρειαν ὄρειαν καὶ ἀγόνων χωρῶν, τὸ δ' ἕτερον τρίτον ἐκ τῶν ἄλλων Ἑλληνικῶν χωρῶν, μάλιστα δὲ τῶν νήσων ἐν αἷς πρώτη τάσσεται, ἡ Κύπρος μερικοὶ δὲ ἐκ τῶν μερῶν Τριπόλεως καὶ Λαοδικείας (τῆς Συρίας.)

Τούτου ἔνεκα βλέπεις ἐν ταῖς κοινότησι ταύταις ἐκτός τῆς Ἀραβικῆς ὀμιλουμένης ὑπὸ τῶν τελευταί-

ΔΕΙΓΤΟΜΕΡΗΣ ΚΑΤΑΔΑΟΣ

ἀναγράφων τοὺς κατάπλητους καὶ ἀνάπλητους

ἐκ τοῦ λιμένος Μεροῖνης Μερσίνης ἀτμηπλῶν καὶ ἱστοφόρων κατὰ τὴν ἐθνικότητα
τῷ 1904-1905-1906 καὶ χωρητικότητᾳ αὐτῶν.

Ἐθνικὸν πλοῖον	1904		1905		1906	
	Ἀριθμ. Ἀτμηπλῶν	Χωρητικότης εἰς τὸν βάρους	Ἀριθμ. ἱστοφόρων	Χωρητικότης εἰς τὸν βάρους	Ἀριθμ. Ἀτμηπλῶν	ἱστοφόρων
Ἀγγλικά	122	130147	116	128100	119	132191
Ἀυστριακά	81	130025	86	136754	83	132031
Βελγικά	11	15324	13	17886	9	13535
Γαλλικά	23	44255	27	53699	27	51223
Γερμανικά	22	29352	23	31181	17	25787
Ἑλληνικά	35	18868	49	32706	29	16680
Ἰτανικά	27	44109	31	51158	34	61474
Ρωστικά	27	33670	31	60077	48	58507
Τουρκικά	31	21408	49	60077	21	16141
Οζαλανδικά			34	24992	12	8543
Ἀίθιορα			1	1405	4	1216
Τὸ ὅλον	379	467158	429	537058	403	519328
		974	15233	575	14027	626
						14990

ων τὴν ὑπάρχουσαν διγλωσσίαν μάλιστα δὲ τῆ τῶν Ἀδάνων, ἔνθα ἐκ τῶν τετρακισχιλίων Ἑλλήνων Ὀρθόδοξων τὰ δύο μὲν τρίτα ὀμιλοῦσι τὴν Τουρκικὴν τὸ δὲ λοιπὸν τὴν Ἑλληνικὴν. Ἀλλὰ καὶ τὴν διαφορὰν ταύτην σὺν τῷ χρόνῳ ἐξαλείφει ἡ ὁσημέραι ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐμπεδουμένη Ἑλληνικὴ παιδεία κοινὸν ὄργανον συνειδήσεως πράττουσα μεταξὺ τῶν ἐν τῷ νομῷ ὀρθόδοξων τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν. Πολλοὶ μάλιστα καὶ αὐτῶν τῶν εἰς τὴν ἀνδρικήν ἡλικίαν εἰσελθόντων καὶ ἐκ τῶν Τουρκοφάνων μερῶν τῆς Μεσογαίας Μικρᾶς Ἀσίας καταγομένων ἐν τῷ νομῷ Ἀδάνων ἐξέμαθον ἤδη τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἐμπορίας καὶ βιομηχανίας ἐν αἷς δεσπόζει τὸ ὁμογενὲς στοιχεῖον, ὡς δεσπόζει ἀνανταγωνίστως ἐν τῇ γεωργίᾳ καὶ κτηνοτροφίᾳ τὸ Τουρκικὸν στοιχεῖον.

Οἱ Ἕλληνες Ὀρθόδοξοι εὖρον εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς πατρικὴν τὴν προστασίαν παρὰ τῶν τοπικῶν ἀρχῶν, ἀπέδωκαν δὲ τὴν συνετὴν ταύτην προστασίαν πολλαπλασίως διὰ τῆς ἀκαταβλήτου αὐτῶν φιλοπονίας καὶ μεγαλοπράγμονος εὐρυΐας κατορθώσαντες νὰ ἐκμεταλλεθῶσι τὸν πλοῦτον τῆς χώρας, νὰ εἰσαγάγωσι τὰ μέσα τῆς χρησιμοποίησεως του καὶ αὐξήσωσιν ἐν γένει τὰ παραγωγικὰς δυνάμεις τοῦ τόπου.

Κατὰ πόλεις δὲ καὶ χωρῖα οἱ ὀρθόδοξοι ἔχουσιν οὕτω.

Ἄδανα

Ἡ πόλις τῶν Ἀδάνων, ἐξ ἧς καὶ ὁ νομὸς ὅλος ἔλαβε τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἶναι μία τῶν ἀρχαιοτάτων πόλεων, ἐνδοξοτάτη καὶ περιμάχητος καταστάσα κατὰ τὴν ἐνάτην καὶ δεκάτην ἰδίᾳ μετὰ Χριστὸν ἑκατοταετηρίδα. Νῦν ἀριθμεῖ περὶ τοὺς 60,000 κατοικοὺς καὶ εἶναι τῶν βιομηχανικωτάτων, ἂν μὴ ἡ βιομηχανικωτάτη πόλις τῆς Τουρκίας δι' οἷς λόγοις εἶδομεν ἐν τοῖς πρόσθεν. Ἐκ τῶν κατοίκων αὐτῆς οἱ μουσουλμάνοι μὲν (τὸ πλεῖστον Τούρκοι, ὀλιγότεροι δὲ Ἀραβες) ἀνέρχονται εἰς 38,000 περίπου οἱ Ἀρμένιοι δὲ εἰς 18,500 οἱ ὀρθόδοξοι δὲ Ἕλληνες εἰς 4,000 περίπου ὧν μέγα μέρος ἐντόπιοι καὶ ὁ λοιπὸς πληθυσμὸς κατανέμεται εἰς διαφόρους ἄλλας φυλάς.

Τὰ Ἄδανα εἶναι ἔδρα μητροπολίτου ὀρθόδοξου ἀργοῦσα νῦν δυστυχῶς ἔνεκα τοῦ ἀπὸ δεκαετίας περίπου ὑφισταμένου γνωστοῦ Ἀντιοχικοῦ ζητήματος.

Ἡ Ἑλληνικὴ κοινότης Ἀδάνων πρωτότατα συμπηθεῖσα, συνέστησεν ἀνάλογα σχολεῖα οὕτως ὥστε δύναται τις εἰπεῖν ἄσβεστον ἐτήρησεν ἀεὶ τὴν λυχνίαν τοῦ πατρῶου φωτός. Τὰ σχολεῖα ταῦτα ἀναδιοργανωθέντα πρὸ δεκαετίας ἐκτελοῦσιν ἄριστα τὸν ἐκπολιτιστικὸν προορισμὸν τῶν, καίτοι δεινοὶ μντίπαλοι, τὰ σχολεῖα τῶν Εὐαγγελιστῶν καὶ τῶν καθολικῶν διεκδικοῦσι κατ' αὐτῶν τὴν τρυφερὰν Ἑλληνικὴν νεότητα.

Οί φιλόμουσοι Ἀδανῖται συντηροῦσι σήμερον ἐπιτάκτον μὲν ἀρρένων σχολεῖον ἐπιτάκτον δὲ Παρθεναγωγεῖον καὶ νηπιαγωγεῖον εἰς ἅ φοιτῶσιν ἄρρενες μὲν μαθηταὶ 200 περίπου θήλεις δὲ περὶ τὰς 150. Ἐν τοῖς σχολείοις τούτοις διδάσκουσι διδάσκαλοι τέσσαρες μετὰ τοῦ διευθυντοῦ, τέσσαρες διδασκάλισσαι καὶ δύο βοηθοί. Τὸ τῶν ἀρρένων δὲ σχολεῖον κέκτηται καὶ παιδονόμον.

Ἡ λειτουργία τῶν σχολείων τούτων ἀπαιτεῖ τὴν μεγάλην δαπάνην κατ' ἔτος τριακοσίων τουρκικῶν λιρῶν, ἀλλὰ τὴν ἐκ τούτου δυσχέρειαν ὑπερπηδᾷ ἡ γενναιοδωρὸς φιλομουσία τῶν ἡμετέρων ὁμογενῶν. Ἦδη κατάρθωσαν νὰ ἐξασφαλίσωσι πάγιον ἐτήσιον πόρον ἐξ ἑκατὸν πεντήκοντα λιρῶν ἐκ καταστημάτων κοινοτικῶν, ἅτινα ἴδρυσαν διὰ δωρεῶν καὶ ἐράνων τὴν δὲ λοιπὴν δαπάνην ἐκπορίζονται τὸ μὲν ἐκ τῶν εἰσιτηρίων τῶν εὐπόρων μαθητῶν (100 λίρας) 50 δὲ λίρας ἐκ λαχείων καὶ θεατρικῶν παραστάσεων. Εἰς τὰ κοινοτικά ἐκπαιδευτικά κτίρια τῆς ὁμογενοῦς κοινότητος Ἀδάνων μέλλει ἐφέτος νὰ προστεθῇ καὶ νέον νηπιαγωγεῖον κτιζόμενον δαπάναις τῆς γενναιοφρονος χήρας ἐριτίμου κυρίας Ρεβέκκας Κ. Συμεώνογλου πρὸς ἀνάμνησιν τοῦ πολυκλαύστου αὐτῆς υἱοῦ ἀειμνήστου Κωνσταντίνου.

Δαμπρὰ σχολεῖα καὶ πολυἀριθμα ἔχουσιν ὡσαύτως οἱ Τοῦρκοι, οἱ Ἀρμένιοι, οἱ Καθολικοὶ καὶ οἱ Εὐαγ-

γελισταί, εἰς τὴν τελευταίαν τούτων πολλοὶ ἀτυχῶς φοιτῶσιν Ἑλληνόπαιδες.

Ἐκκλησίαν ἔχει ἡ ὁμογενὴς κοινότης Ἀδάνων μίαν, τὸν Ἅγιον Νικόλαον κτισθεῖσαν κατὰ τὸ 1845 μητροπολίτου Ταρσοῦ ὄντος Χρυσάνθου πατριάρχου δὲ Ἀντιοχείας τοῦ Μεθοδίου. Τὸ δὲ πρῶτον σχολεῖον κτίριον χρησιμεῖον εἰς τε τοὺς ἄρρενας καὶ τὰ θήλαια ἀκοδομηθὲν τὸ 1875.

Κωμόπολις τῶν Ἀδάνων εἶναι τὸ Καραδάς ὄρμος παραλλήλως τῇ Μερσίνη κείμενος ἔχει μίαν Ἐκκλησίαν τιμωμένην ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Νικολάου καὶ ἔχων ὀρθόδοξον συνοικίαν 25 οἰκῶν διατηροῦσαν ἓνα ἱερέα.

Ταρσός.

Ἡ μεγαλάνυμος αὕτη πόλις οἰκεῖται σήμερον ὑπὸ τριάκοντα πέντε χιλιάδων ἀνθρώπων ὧν οἱ εἴκοσι πεντακισχίλιοι ρωαμεθανοὶ (Τοῦρκοι καὶ Ἀραβες) πεντακισχίλιοι Ἀρμένιοι, δισχίλιοι περίπου Ὀρθόδοξοι Ἕλληγες καὶ Σῦροι καὶ οἱ λοιποὶ εἰς διάφορα ἔθνη ἀνήκοντες. Τὴν ὁμογενῆ κοινότητα Ταρσοῦ κατέχει μαρασμός τις, ἐξ οὗ ἐλπίζωμεν, ὅτι θὰ σωθῇ διὰ τῶν ἐνεργειῶν τῶν προκρίτων αὐτῆς, οἵτινες ἐφέτος ὑπὸ ἀξιεπαίνου ζήλου κινούμενοι νὰ προάγωσι τὴν αὐτόθι φθίνουσαν Ἑλληνικὴν ἐκπαίδευσιν συνέστησαν ἐπιτροπὴν ἣτις συνέλεξεν ὑπὲρ τῶν σχολείων περὶ τὰς διακοσίας τουρκικὰς λίρας. Διότι τὰ μέχρι

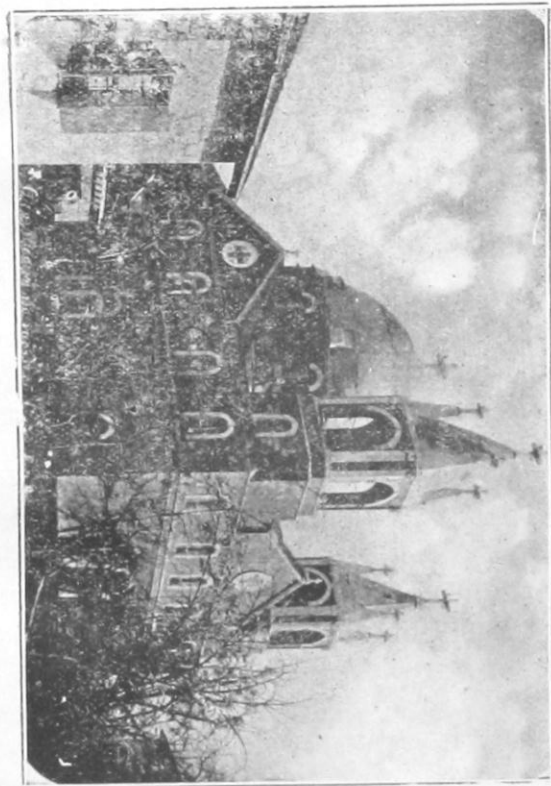
τοῦ νῦν λειτουργοῦντα ἐν Ταρσῷ σχολεῖα μὴ ὑπερβαίνοντα τὴν ἐκπαιδευτικὴν δύναμιν κοινῶν γραμματειῶν (εἰς μὲν τὸ ἄρρεναγωγεῖον φοιτῶσι περὶ τὰ 35 παῖδια, εἰς δὲ τὸ τῶν θηλέων 25 μαθήτρια) οὔτε πρὸς τὴν δύναμιν τῆς ὁμογενοῦς κοινότητος εἶναι ἀνάλογα, οὔτε τὰς ἀνάγκας αὐτῆς θεραπεύουσι, καταλείπουσι δὲ πρόχειρον λείαν τὴν ὁμογενῆ παιδικὴν ἡλικίαν εἰς τὰς προσηλυτιστικὰς σχολὰς τῶν ἀλλοφύλων.

Ἡ Ταρσὸς ἔχει πλὴν παρεκκλησίου τινὸς καὶ μίαν μεγάλην ἐκκλησίαν τιμωμένην ἐπ' ὀνόματι τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου. Ἡμίσειαν περιπέριον ἄραν ἀπὸ τῆς Ταρσοῦ ἀπέχει ὁ ἐλληνορθόδοξος συνοικισμὸς **Σικιέτσι** καλούμενος, κείμενος δὲ παρὰ τοὺς καταρράκτιας τοῦ Κύδνου, ἐν ᾧ τὸ ἐπικίνδυνον ἐποίησε λουτρὸν ὁ μέγας Ἀλέξανδρος καὶ ἀριθμεῖ περὶ τὰς 60 οἰκογενεῖας ἢ κατοίκους περὶ τοὺς τριακοσίους.

Οἱ κάτοικοι ὀμιλοῦσι τὴν Τουρκικὴν. Κέκτηνται Ἐκκλησίαν τιμωμένην ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ γραμματεῖον ἐν ᾧ κοινῇ παιδεύονται περὶ τὰ 30 θήλεια καὶ ἄρρενα παῖδια. Ἄλλος συνοικισμὸς παρὰ τῇ Ταρσῷ εἶναι τὸ Χριστιανοχώριον καλούμενον χωρίον ἔχον μίαν Ἐκκλησίαν τιμωμένην ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Νικολάου καὶ ἀποτελούμενον ἐξ 25 περιπέριον ὀρθοδόξων οἰκογενειῶν ὀμιλούντων τὴν Τουρκικὴν.

Γλῶσσαι παρὰ τῇ ὁμογενεῖ κοινότητι τῆς Ταρσοῦ

Ὁ ἐν Μερόνῃ ἱερός ναὸς τοῦ Ἁγ. Γεωργίου

είναι ή μητρική των αποτελούντων αυτήν στοιχείων και αναλόγως τής προελεύσεως εκάστου ήτοι ή Τουρκική όμιλουμένη, υπό των εκ Μικρας 'Ασίας έλθόντων, ή 'Ελληνική υπό των εκ νήσων τινων προελθόντων και ή 'Αραβική υπό των Σύρων καλουμένων.

Μερσίνα.

Τής προόδου του νομού 'Αδάνων το περιφανεστόν μαρτύριον είναι ή πόλις τής Μερσίνης. Μέχρι του 1841 εκεί, όπου νυν άραία και σχετικώς πολυάριθμος έγείρεται πόλις και σφύζει ή ζωή διά τής ζωηροτάτης του λιμένος κινήσεως, δι' ου μέγα τμήμα τής Μικρας 'Ασίας πέμπει προς τά τέσσαρα πέρατα τής οικουμένης τους καρπούς τής γής και τά προϊόντα τής χειροτεχνίας και λαμβάνει εκείθεν ούτινος στερεΐται, εκεί το 1841 σινωθούντο όλίγαι καλύβαι άλιέων και άγροτών άθλιώτατόν τινα συνοικισμόν προσλαμβάνοντα το όνομα Μερσίνα εκ τής άφθόνης περίξ τής πόλεως φουομένης Μυρσίνης· επί τής αυτής ακριβώς θέσεως ήγείρετο το πάλαι ή πόλις Ζεφύριον, τίς δ' οΐδεν, αν μη οί άλιείς εκείνοι τής νέας Μερσίνης ήσαν οί τελευταίοι μάρτυρες και άπόγονοι του εκ τής Ιστορίας του κόσμου έξαφανισθέντος Ζεφυρίου, ο ήλθε περίλαμπρος να αντικαταστήση ή Μερσίνα.

'Η πρόοδος τής νέας ταύτης πόλεως άνάγεται κυρίως εις το έτος 1822 οτε όμογενείς εκ Καππαδοκί-

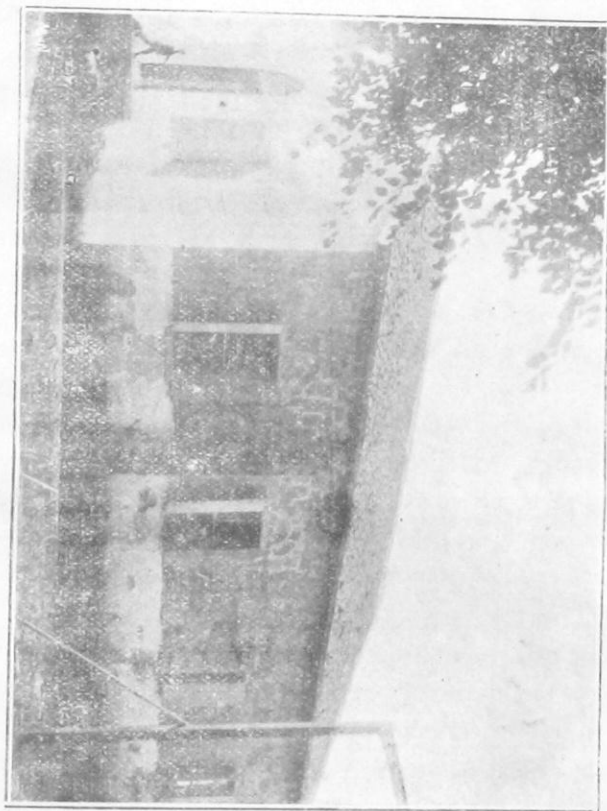
ας και των νήσων ἤρχησαν συρρέοντες εἰς τὴν ἄσσηρον κώμην οἱ πρῶτοι ἀληθεῖς οἰκισταὶ τῆς νέας πόλεως γινόμενοι. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς πόλεως τότε ἤρχησε ραγδαία. Ἀπὸ τοῦ 1865 ἡ ναυτιλία διείδεν ἐν τῷ νέῳ κτίσματι σπουδαιότατον σταθμὸν ἐμπορίας καὶ πυκνά ἔκτοτε ἤρχησαν νὰ καταπλέωσι τὰ ἀτμόπλοια.

Ἡ Αὐτοκρατορικὴ Κυβέρνησις διέγνω ταχέως τὴν σπουδαιότητα αὐτοῦ καὶ ἔσπευσε χωρίσασα τὴν Μερσίναν τῆς Ταρσοῦ τὰ ἀναγάγη αὐτὴν εἰς ἔδραν ὑποδιοικήσεως τῷ 1865 εἰς δὲ τὸ 1889 παρακολουθοῦσα τὴν γοργοτάτην ἀκμὴν ἀνέδειξε τὴν Μερσίναν ἔδραν διοικήσεως εἰς ἣν ὑπήγαγε καὶ τὴν ὑπερήφανον Ταρσόν. Ἡ Ρωσσία καὶ ἡ Γαλλία ἔκτοτε ἔσπευσαν νὰ ἐγκαταστήσωσι ὑποπροξενεῖα, ἄς τελευταῖον ἐμιρήθη καὶ ἡ Ἑλλάς πασαὶ δὲ αἱ λοιπαὶ εὐρωπαϊκαὶ δυνάμεις ἐγκατέστησαν προξενικά πρακτορεῖα τῆς Περσίας ἐχούσης ἐν Ἀδάνοις γενικὸν Προξενεῖον.

Τὴν Μερσίναν περιβάλλει πλουσιωτάτη βλάστησις ἀμπελώνες καὶ κήποι κατάφυτοι ἐξ ἐσπεριδοειδῶν περιστέφουσι τὴν ἐπὶ τῆς παραλίας ἀπλουμένην πόλιν καὶ καθιστῶσιν αὐτὴν ἰδίᾳ τὸν χειμῶνα τερπνὸν ἐνδιαίτημα.

Εἰς δύο ὥραν ἀπόστασιν ὑπάρχουσι ἀπὸ τῆς Μερσίνας θειοῦχοι ἱαματικά πηγαὶ «Ἰζιμέ» καλούμεναι εἰς ἃς κατὰ τὸ θέρος πολλοὶ εἶναι ἐκ παντὸς τοῦ νομοῦ Ἀδάνων οἱ προσερχόμενοι.

Ἡ Ἀρμεναγωγέζον.

Νῦν ἡ Μερσίνα ἔχει κατοίκους ὑπὲρ τοὺς 15 000 ὧν δέκα μὲν χιλιάδες Μουσουλμανοὶ Τοῦρκοι καὶ Ἄραβες ἔννεακόσιοι περίπου Ἀρμένιοι πεντακόσιοι Εὐρωπαῖοι ἑκατὸν Ἑβραῖοι οἱ δὲ λοιποὶ Ἑλληνορθόδοξοι ἄποικοι ἐκ τῆς Καππαδοκίας, καί τινων νήσων προπάντων δὲ Κύπρου καὶ Χίου. Εἰς τοὺς Ὀρθόδοξους συναριθμοῦνται καὶ ὀκτακόσιοι περίπου Σύροι ἐκ τῶν μερῶν Τριπόλεως καὶ Λαοδικείας προερχόμενοι, ὁμιλοῦντες τὴν Ἀραβικὴν καὶ ἔχοντες ἐκκλησίαν τιμωμένην ἐπ' ὀνόματι τοῦ Μιχαὴλ Ἀρχαγγέλου.

Οἱ Ἑλληνορθόδοξοι ἔχουσι μίαν Ἐκκλησίαν, τὴν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου κτισθεῖσαν ὑπὸ τῆς κοινότητος τῆς 1885 σὺν τῇ γενναίᾳ συνδρομῇ τοῦ μεγάλου τῆς κοινότητος εὐεργέτου ἀειμνήστου Κωνσταντίνου Μαυρομάτη ὃν ἄνευ ὑπερβολῆς δύναται τις νὰ ὀνομάσῃ τὸν πρῶτον καὶ σπουδαιότατον οἰκιστὴν τῆς Μερσίνης καὶ τὸν θεμελιωτὴν τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθοδόξου κοινότητος, δι' ὧν παρέσχε γενναιοτάτων δωρεῶν ὑπὲρ τῶν ἐκπαιδευτηρίων αὐτῆς.

Ταῦτα δὲ κυρίως εἶπεν πρὸ δεκαπενταετίας μόνον ἰδρῦθησαν, διότι πρὸ τούτου ἰδιωτικὰ μόνον ὑφίσταντο, ἀναδιοργανωθέντα δὲ πρὸ δεκαετίας ἔφθασαν εἰς τὴν νῦν περιωπὴν των. Διότι τάξιν νῦν ἡμιγυμνασίου ἐπέχει ἡ ὀκτάτακτος σχολὴ τῶν ἀρρένων ἐν ἣ διδάσκουσι πέντε διδάσκαλοι καὶ εἰς ἣν φοιτῶσι περὶ τὰ 120 ἄρρενα. Ἡ σχολὴ αὕτη κέκτηται καὶ ἓνα

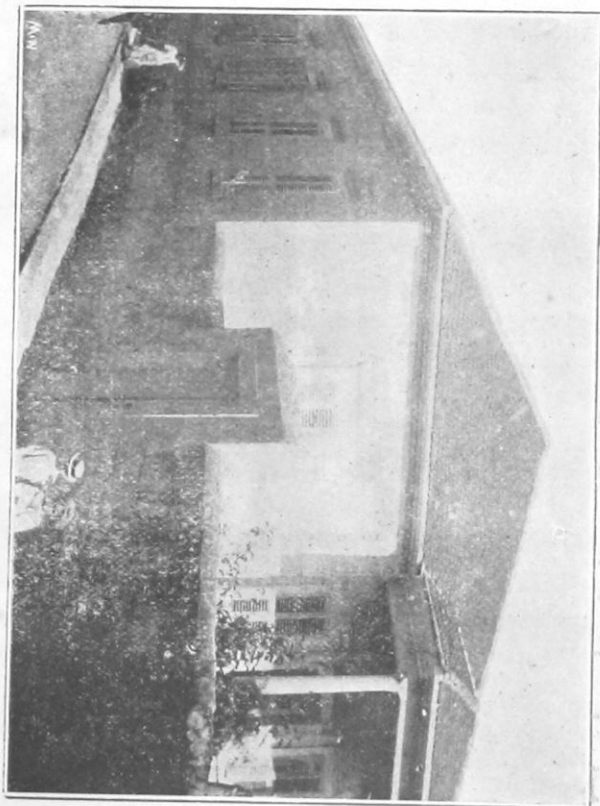
παιδονόμον. Ξέναι γλώσσαι διδάσκονται ἐν τῇ σχολῇ ἡ Τουρκικὴ καὶ ἡ Γαλλικὴ· διδάσκεται δ' ὡσαύτως καὶ ἡ γυμναστικὴ.

Ἡ δαπάνη τῆς σχολῆς ταύτης ἀνέρχεται ἐτησίως εἰς 360-400 τουρκικὰς λίρας, ἃς ἡ κοινότης μηδένα ἔχουσα πάγιον πόρον πορίζεται διὰ συνδρομῶν, εἰσιτηρίων, θεατρικῶν διδασκαλιῶν καὶ τῶν τοιούτων. Τὴν ἔλλειψιν ταύτην ἀκριθῶς ὅπως θεραπεία καὶ δημιουργήσῃ ἀσφαλῆς πόρους πρὸς ἀπρόσκοπον συντήρησιν τῶν σχολείων καὶ προαγωγὴν τῆς παιδευτικῆς αὐτῶν δυνάμεως συνέστη ἡ Ἐπιτροπὴ Ὁρθοδοξία εἰς ἧς τὴν μέριμναν ὀφείλεται καὶ τοῦ παρόντος Ἡμερολογίου ἡ σύνταξις.

Ἐν ἀληθείᾳ δὲ μεγάλῳ εἶναι ἐγκατεστημένον τὸ Παρθεναγωγεῖον κτῆμα τοῦ εὐγενοῦς οἴκου Μαυρομμάτη, **Μαυρομμάτειον Παρθεναγωγεῖον** καλούμενον· ἐπὶ περιλαμβάνον τάξεις μετὰ νηπιαγωγείου ἐν ᾧ διδάσκουσι τέσσαρες διδασκάλισσαι μετὰ διευθυντοῦ ἔχοντος τὴν διεύθυνσιν τοῦ ὅλου σχολείου. Ἐν τῷ σχολείῳ τούτῳ πλὴν τῶν συνήθων ἄλλων μαθημάτων διακόσια θήλεα διδάσκονται καὶ τὴν ραπτικὴν καὶ ἐκ τῶν ξένων γλωσσῶν τὴν Γαλλικὴν. Διδάσκεται ὡσαύτως καὶ ἡ Γυμναστικὴ.

Τὸ παρθεναγωγεῖον ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς του συντηρούμενον δαπάνη τοῦ ἀειμνήστου Κωνσταντίνου Μαυρομμάτη καὶ νῦν δαπάνη τῶν υἱῶν αὐτοῦ συντηρεῖται, ὧν ὁ δευτερότοκος Ἀνδρέας Μαυρομμάτης

Παρθεναγωγεῖον.

συνεχίζων τὸν φιλογενῆ καὶ φιλόμουσον ζῆλον τοῦ αἰοδήμου πατρὸς του συστηματικῶς δρα πρὸς ὅσον τὸ δυνατόν τελειότεραν μὲν ῥομφωσιν τῆς θηλείας νεολαίας. Ἄλλ' ὁ οἶκος Μαυρομμάτη συνέδεσεν ἀρρήκτως τὸ ὄνομά του πρὸς τὴν τῶν ὁμογενῶν ἀνάπτυξιν ἐν τῷ νομῷ Ἀδάνων οὐ μόνον διὰ τῆς βιομηχανικῆς δραστηριότητός του κατωρθώσας νὰ παρέχη πόρον ζωῆς εἰς 700 ἐργάτας ἐν τοῖς ἐργοστασίοις αὐτοῦ, οὐ μόνον διὰ τῶν γενναίων συνδρομῶν του ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῆς κοινότητος Μερσίνης, ἀλλὰ τὸν φιλογενῆ τοῦτον ζῆλον ἐπεξέτεινε καὶ πέραν τῆς Μερσίνης. Παράδειγμα δὲ τὸ εἰς ὀλίγην ἀπόστασιν κείμενον Ἑλληνορθόδοξον χωρίον, ὅπερ καὶ διὰ τοῦτο Χριστιανοχώριον ὀνομάζεται. Οἱ κάτοικοι αὐτοῦ μόλις ὑπερβαίνουνσι τοὺς 150 ἔχουσιν ἐκκλησίαν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Νικολάου καὶ κοινὸν δημοτικὸν σχολεῖον εἰς ὃ φοιτῶσι περὶ τὰ 30 ἄρρενα καὶ θήλααιδία, παιδευόμενα ὑπὸ ἑνὸς διδασκάλου. Καὶ τοῦ σχολείου τούτου τὰς δαπάνας τῆς συντηρήσεως παρέχει **γενναιοφρόνως** ὁ οἶκος Κ. Μαυρομμάτη.

Ἄλλοι συνοικισμοὶ

ὀρθοδόξων ἐν τῷ νομῷ Ἀδάνων.

Πλὴν τῶν καταλεχθέντων ἐν τοῖς ἀνωτέρω συνοικισμῶν οἱ οἱ ὑπάρχουσιν ὀρθόδοξοι τοιοῦτοι ὑπάρχουσι καὶ ἐν τοῖς ἐπομένοις, τοῖς μόνοις καθ' ὅλον τὸν νομὸν, ἐν οἷς ῥίσκομεν ἴχνη ὁμογενῶν καὶ οἷτινες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶναι ἐπὶ τῆς παραλίας ἢ ἐγγὺς αὐτῆς.

παιδ
λη ἢ
τως
Ἡ
εἰς 3
ἔχουσ
σιηοί
Τὴν ἔ
δημιου
συντήρ
δευτικί
θοδοξία
ρόντος
Ἐν
Παρθεν
μάτη,
λούμενο
γείου ἐν
διευθυντ
Ἐν τῷ σ
θημάτων
κὴν καὶ ἔ
δάσκεται
Τὸ παρ
ρούμενον
Μαυρομμά
ρεῖται, ὡν

Σελεύκεια. Τό μεγαλύνυμον ἐπὶ τοῦ Καλικάνδου ποταμοῦ κτίσμα Σελεύκων τοῦ Νικάτορος ἄσημον νῦν κεῖται πόλισμα μόλις ἀριθμοῦν πεντακισχιλίους κατοίκους. Εἶναι ἔδρα διοικήσεως. Ἐκ τῶν κατοίκων οἱ ἑξακόσιοι εἶναι Ἕλληνας Ὀρθόδοξοι τὴν τουρκικὴν λαλοῦντες. Συντηροῦσι μίαν ἐκκλησίαν, τοῦ Ἁγίου Βασιλείου μεθ' ἑνὸς ἱερέως καὶ δημοτικὸν σχολεῖον πεντάτακτον μετὰ τριῶν διδασκάλων καὶ μαθητῶν ἀμφοτέρων τῶν φυλῶν 120.

Τσιφλίκ. Ἐκ τῶν κατοίκων οἱ 350 εἶναι Ἑλληνορθόδοξοι ἔχουσι μίαν Ἐκκλησίαν, τὸν Ἁγίον Γεώργιον καὶ δημοτικὸν σχολεῖον μεθ' ἑνὸς διδασκάλου, εἰς 8 φοιτῶσι 70 παῖδες.

Βαγτζέ. Αναμίκτως μετὰ Τούρκων ὑπάρχουσιν ἑνταθθα 150 Ἕλληνες Ὀρθόδοξοι. Ἡ ἐκκλησία των τιμᾶται ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Νικολάου. Τὸν χειμῶνα δὲ ὁ ἱερεὺς διδάσκει τὰ πρῶτα γράμματα εἰς 10—12 παῖδια.

Αρκ-Αρασί. Συνοικοῦσι μετὰ Τούρκων 250 Ὀρθόδοξοι ἔχουσι Ἐκκλησίαν (Ἁγίον Γεώργιον) ἀλλ' ὄχι καὶ σχολεῖα.

Σκάλα. (Τὰς-Οὐδζοῦ) 250 Ἕλληνες Ὀρθόδοξοι ἔχουσα καὶ Ἐκκλησίαν καὶ γραμματεῖον μετὰ 30 μαθητῶν.

Μάρα. Ὀρθόδοξοι 350 σὺν τῇ Ἐκκλησίᾳ (Κοίμησις τῆς Θεοτόκου) συντηροῦσι καὶ δημοτικὸν σχολεῖον μετὰ μαθητῶν 70.

Μοῦτε (Κλαυδιούπολις). Συνοικοῦσι μετὰ Τούρκων περὶ τοὺς 250 Ὀρθόδοξοι ἔχουσι μίαν Ἐκκλησίαν (Ἁγίος Γεώργιος) καὶ δὲν ἔχουν σχολεῖον.

Ἀλά-Ἐκκλησία. Ἐκατὸν μόνον ὑπάρχουσιν ἑνταθθα Ἑλληνορθόδοξοι ἔχουσι μίαν Ἐκκλησίαν (Ἁγίον Ἀλέξιον) ἀλλ' ὄχι καὶ σχολεῖον.

Κυλίνδρεια. Ἡ ἀρχαία Κελένδερικ, ἐν ἣ ἄσημψ σήμερον συνοικισμῷ, συνοικοῦσι μετὰ Τούρκων περὶ τοὺς 250 Ἑλληνορθόδοξους διατηροῦντες μίαν Ἐκκλησίαν τιμωμένην ἐπ' ὀνόματι τοῦ Εὐαγγελισμοῦ μεθ' ἑνὸς ἱερέως καὶ γραμματεῖον, εἰς 8 φοιτῶσι περὶ τὰ 30 παῖδια.

Ἀνεμοῦριον. Συνοικισμὸς διατηρήσας τὸ ἀρχαῖον ὄνομα τῆς ὁμωνύμου ἄκρας, παρ' ἣ καὶ κεῖται ἐν αὐτῷ συμβροῦσι μετὰ Τούρκων περὶ τοὺς 600 Ἑλληνορθόδοξους ἔχοντας μίαν Ἐκκλησίαν τὸν Ἁγίον Γεώργιον, ἀλλὰ στερουμένοις σχολεῖου τοῦθ' ὅπερ εἶναι ἀδιορθώρητον διότι καὶ πολυπληθῆς εἶναι σχετικῶς ἡ κοινότης αὐτῆ καὶ πορῶν δὲν στερεῖται. . . Ἐν πᾶσι τοῖς συνοικισμοῖς περὶ ὧν ἄρτι εἰπομέν κρατοῦσα γλῶσσα εἶναι ἡ Τουρκικὴ, ἡ συντήρησις δὲ τῶν σχολείων γίνεται τῇ συνδρομῇ τῶν κατοίκων.

Οὗτοι εἶναι οἱ ἐν τῷ νομῷ Ἀδάνων συνοικισμὸς, ἐν οἷς βιοῦσι οἱ Ὀρθόδοξοι Χριστιανοί.

Η ΝΕΟΤΗΣ

Ἡ ζωὴ εἶνε ὁδὸς ταχεῖα καὶ ἀνωφερῆς, ὑψομένη πρὸς τὸν οὐρανὸν διὰ μέσου κρημνῶν ἀποτόμων καὶ παρέχουσα λαμπρὰς σκηνογραφίας, εἰς τὰς ἀρρενωπὰς προσβολὰς τῶν ὑποίων, δὲν ἀντέχουσιν ὄλαι ἐπίσης αἱ ψυχαί. Ἡ νεότης μένει κεκμηκυῖα εἰς τὰς ρίζας τοῦ κρημνοῦ. Μήπως ἐδελεάσθη ὑπὸ ἄνθους τινὸς θάλλοντος παρὰ τὸ χεῖλον τοῦ βαράθρου; ἢ μὴ κατελήρητο ὑπὸ κενοῦ ἔρωτος πρὸς τὴν κυανὴν ὀθόνην, ἣν ἐκτυλίσσει ἡ λίμνη εἰς τὸ βάθος τῆς στενῆς ταύτης φάραγγος; Ἐν ᾧ ὁ νεανίας ἀποθαυμάζει τὰ τόσα κάλλη, δι' ὧν ἡ φύσις ἠθέλησε νὰ κοσμήσῃ τὸ μονότονον ἀνεχώρητόν του, καταλαμβάνεται αἶφνης ὑπὸ ἀνίας, ἣτις καταβάλλουσα κατὰ σμικρὸν τὰς αἰσθήσεις του, καταβάλλει ἐπὶ τέλους καὶ αὐτὴν τὴν ψυχὴν του. Λησμονεῖ τὸ ἐπιδιωκόμενον τέρμα διότι πιθανὸν ἀπεγοητεύθη ἐκ τραχύτητος τῆς ὁδοῦ. Ἀποστρέφει τὰ βλέμματά του, κάθηται παρὰ τὸ χεῖλος τῆς ὁδοῦ καὶ κλίνων τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τοῦ στήθους παραδίδοται εἰς ἀποθάρρουν.

Ὁ ἀνὴρ, ὃν μικροτέρῃ πείρᾳ ἐνίσχυσε κατὰ τῆς ἀπάτης καὶ τῶν ἀνιῶν τῆς ζωῆς, πλησιάζει τὸν νεανίαν· ἔχει περιζωσμένην τὴν ὄσφυν του ὡς ἐν ὁδοπορίᾳ· ἀντιμετω-

πίζει μεγαλοπρεπῶς τὸν ἄνεμον τῶν ὀρέων, ὅστις παίζει μὲ τὰ ἐνδύματά του ὡς μὲ ὠραῖον πέπλον. Ὁρθὸς πρὸ τοῦ νεανίου, εὐθύς καὶ σταθερὸς ἐκτείνει αὐτῷ τὴν χεῖρά του, καὶ διὰ τῆς ἄλλης τῷ δεικνύει τὸ ὕψος τῆς ὁδοῦ, λέγων αὐτῷ: Ἐμπρὸς νεανία, ὀρεῖλεις νὰ μᾶς ἀκολουθήτης. Ἐγνωρίσαμεν ὡς σὺ θλίψεις καὶ δάκρυα. Ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ βίου νομίζεις, ὅτι ἡ ψυχὴ μεθυσμένη ἔτι ἐκ τῶν ἀρωμάτων τῆς διαμονῆς, ἣν ἐγκατέλειπε δὲν δύναται νὰ συνειθίσῃ εἰς τὸν νέον τοῦτον τῆς γῆς, εἰς ἣν ἐγεννήθη, ἀέρα. Μᾶλλον ἐξωκειωμένη πρὸς τὴν μυστηριώδη ὑπαρξίν ἀρ' ἧς ἀνεχώρησεν, ἢ πρὸς ἐκείνην, ἧς μέρος ἀποτελεῖ, λέγει ὅτι καταβεβλημένη ὑπὸ πικρᾶς θλίψεως ἐπιθυμεῖ νὰ στρέψῃ τὰ νῶτα, ζητοῦσα νὰ ἀνοιγῶσιν αὐτῇ ἐκ νέου αἱ πύλαι ὧν πρὸ μικροῦ ἐξῆλθε καὶ ἀρνούμενη νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὸ κοινὸν πεπωμένον ὅπερ ὠθεῖ αὐτὴν νὰ διέλθῃ ἐπὶ χρόνον διὰ τῆς μακρᾶς ὁδοῦ τῶν θλίψεων καὶ τῶν πόνων.

Ὅταν δὲ φθάσῃ εἰς τὸ μέσον τῆς ὁδοῦ ἐξίσου ἀπομεικρωσμένης τοῦ σημείου, ὅθεν ἀνεχώρησε καὶ ἐκείνου πρὸς ὃ ζητεῖ νὰ ρθᾶσῃ τότε μόνον δύναται νὰ κρίνῃ ὀρθῶς περὶ τῶν δύο τοῦ βίου τεματίων καὶ περὶ τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ, ὅστις μᾶς ἀνεγκάξει νὰ ἐπιστρέψωμεν πρὸς Αὐτὸν διὰ τῆς σκολιᾶς ταύτης ἀτραποῦ, ἐν ἣ βαδίζεις καὶ ἣν θέλεις κατόπιν ἀγαπήσει τόσον.

Ἐμπρὸς νεανία! ἔγειρον τὴν κεφαλὴν σου σπόγγισον τὰ δάκρυα ἀπὸ τῶν ὀρθαλμῶν σου· μάτην ρέουσιν ἐπὶ τῶν χόρτων τῆς ὁδοῦ· μάτην μίγνυνται τοῖς διαχυέσι κύμασι τῆς λίμνης. Πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν ἀνθῶν καὶ διατήρησιν τῶν

πηγῶν ὁ Θεὸς καταπέμπει ἡμῖν τὰ δικυγῆ τοῦ οὐρανοῦ
νάμακτα. Ἡ ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἀνθρώπου ρέουσα δρό-
σος εἶναι πικρὰ φέρει ἄλλας δριμύ· εἶναι μεμιγμένη τῇ χο-
λῇ τῶν θορυβωδεστέρων παθῶν μας, καὶ δὲν πραύνει ἢ τὸ
πῦρ, ὅπερ τὴν πρυκκαλεῖ. Οφείλομεν νὰ μάθωμεν πῶς νὰ
γίνωμεν κύριοι τῶν ἀκριβῶλων τούτων πῶθων μας, πρὶν ἢ
οὔτοι συνταράξωσι τὴν καρδίαν ἡμῶν καὶ ἀποξηράνωσι
τοὺς ὀφθαλμούς μας.

Ἡ φύσις τοὺς ἔθεσεν ἐν ἡμῖν δι' οὐδὲν ἄλλο ἢ πρὸς αὐ-
ξησιν τῆς δόξης τῆς ἐλευθερίας ἡμῶν εἶναι ἰσχυρὰ κέντρα
διεγείροντα ἡμᾶς, ὅπως ποιήσωμεν χρῆσιν τῆς θελήσεως
ἡμῶν, καὶ παράγοντα τὴν κινδυνώδη, ἀλλ' ἐπίσημον ἐ-
ξάσκησιν αὐτῆς. Δὲν αἰσθάνεσαι αὐτὰ ἐν τοῖς στήθεσί
σου; Δὲν σε ὠθοῦσι νὰ προχωρῆς;

Εμπρὸς! ἐγέρθητι, νεανία ἀνάλαβε στιβαρὰ χεῖρὶ τὴν
ὄδοιπορικὴν σου ῥάβδον. Θέλομεν ὁδεύσει ὁμοῦ. Ἐσεταί μοι
ἡδὺ τὸ ἀναπολεῖν ἐν συνοδείᾳ τῶν εὐσεβῶν τούτων θλίψε-
ων, ἐν αἷς ἐξαγνίζεται ἡ ψυχὴ τοῦ νέου. Ἰσως δὲ καὶ σοί
ἔσεται ἐπωφελὲς νὰ διδασθῆς πῶς νικᾷ τις αὐτάς· τινὲς
σοβαρὰ ἐργασίαι τὰς ἀποκρούουσι καὶ τὰς ἀντικαθιστῶσι.
Νέος ὢν, παραπονεῖται ὅτι αἰσθάνεται τις ἐν αὐτῇ νεαρὰς
δυνάμεις ἀργαί. Ἀργότερον ἐπέρχονται ἄλλαι θλίψεις. Ἀμα
ἀναλάβῃ τὰς ἐργασίας ἀπορροφᾶται ἀπὸ τὰς λεπτότητας,
αἵτινες καταφθείρουσι τὸν καιρὸν χωρὶς νὰ ἐπασχολῶσι τὸ
παράπαν τὴν ψυχὴν, καὶ ἐρεθίζεται, διότι, ἐν ᾧ ἔχη νὰ
πράξῃ τότε, προχωρεῖ τότε βραδέως. Ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ
δὲν εὐχαριστεῖται ἐνταῦθα· οὐδὲν τῶν ἐπιγεῖων τὴν πλη-

ροῦ. Τὴν δραστηριότητά ἐτι κύτην μεθ' ἧς ἀναστενάζει,
ἐν ᾧ εἶνε τόσον εὐκλόην νὰ τὴν προμηθευθῆ, δὲν δύναται
νὰ τὴν ἱκανοποιήσῃ δὲν τῷ εἶναι δὲ ἀρεστή, ἢ διότι εἶναι
αἰτία τῆς ἀπειροῦ καὶ ἀκηλιδώτου ἐνεργητικότητος, ἣτις
ἐπιφυλάσσεται ἡμῖν ἐκεῖ ἄνω;

Εμπρὸς, νεανία! πρέπει νὰ φθάσωμεν ἐκεῖ. Ἀναρριχη-
θῶμεν ἐπὶ τοῦ βράχου, καὶ μὴ παύσωμεν ἀναμένοντες.
Δεικνύομεν ἀλλήλοις τὸ τέρμα ἐκεῖνο ὅπερ φεύγει ἀεν-
νάως πρὸ ἡμῶν. Ἐν ἐκάστη καμπῇ τῆς ὁδοῦ ἢ καταπονη-
μένη ψυχὴ ἐρωτᾷ. Δὲν εἶναι ἐνταῦθα τὸ τέρμα, κύριε; Ὁ
ἄθεος, ὁ φοβούμενος τὸν θάνατον ὡς τὸ τέρμα τῶν εὐτελῶν
ἀπολαύσεων του, τρέμων ἐν ἐκάστη καυγῇ ἀνακράζει:
Ὁ ματαιότης! ἐνταῦθα λιπὸν θέλουσιν ἀφανισθῆ αἱ τρο-
φαί μου τὰ πλούτη μου; Ἐν τούτοις ἢ θεῖα Πρόνοια ἐξα-
πατῶσα τὴν ἐλπίδα τῶν μὲν, πάλιν εὐσεβῶν δὲ μετὰ τὸν φόβον
τῶν δὲ, κρᾶζει πρὸς πάντας: Εμπρὸς! βυθίζετε ἐτι, δοκι-
μάσατε ἐτι τὰ κοσμικὰ ἀγαθὰ τε καὶ κακὰ μέχρι τῆς
ἡμέρας, καθ' ἣν θέλω ἀπονεύει ἡμῖν ἀληθῆ τοιαῦτα. Οὐ-
τω πρέπει νὰ ζητεῖ ἐπὶ τῇ προσδοκίᾳ τῆς ἡμέρας ἐκείνης!

«Εὐφραίνου, νεανίσκε, ἐν τῇ νεότητί σου καὶ ἡ καρδία
σου ἕως σὲ χαροποιῆ ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς νεότητός σου καὶ
περιπάτει κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς καρδίας σου καὶ κατὰ
τὴν ὄρασιν τῶν ὀφθαλμῶν σου πλὴν ἤξευρε, ὅτι διὰ πάντα
ταῦτα ὁ Θεὸς θέλει σὲ φέρει εἰς κρίσιν».

Η ΠΛΑΣΙΣ ΤΗΣ ΕΥΑΣ

Ἄφ' οὗ ἐπλάσθη ὁ Ἀδὰμ, πρὶν ἢ σκεφθῆ ὁ Πλάστης
 ὅτι καλὰ δὲν ἤρχετο νὰ μένη οὗτος μόνος,
 ἠγάπα ὁ ἀπόλυτος ἐπὶ τῆς γῆς δυνάστης
 νὰ κατακλίνηται συχνὰ ἐντὸς τερπνοῦ ἀνθρώπου
 καὶ νὰ διάγῃ τὴν ζωὴν τὴν ἀπειρον ἀγῶνος.

Καὶ ὄχι μόνον ὁ Ἀδὰμ συχνάκις ἐκοιμᾶτο,
 ἀλλὰ καὶ ὕπνου νήδυμον καὶ ὄφιν τις (ἐκεῖνος,
 ὕφ' οὗ ἡ Εὐὰ ὕστερον ὁ ἄφρων ἠπατάτο)
 εἰς τὸν Ἀδὰμ προσήρχετο καθ' ὕπνον ἀκινδύνως,
 καὶ τὴν πλευρὰν του ἔλειχε τὴν μίαν εὐφροσύνης.

Καὶ λείπων τὴν γυμνὴν πλευρὰν ἀφήρει ἀπ' ἐκείνης
 πᾶν μόριον ἀνθρώπινον, καὶ αὐτ' ἐκείνου πάλιν
 ἐνέβαλλεν εἰς τὴν πλευρὰν μετὰ δικαιοσύνης
 τὰ μόρια τῶν ὄψεων καὶ ἡδονῆν μεγάλην
 ἣτις τοῦ ὕπνου τοῦ Ἀδὰμ, ἐπέτεινε τὴν ξάλην

Καὶ ἐκοιμᾶτο ὁ Ἀδὰμ, ὡς εἰρηται, συχνάκις
 χωρὶς τὸ πρᾶγμα ὁ πτωχὸς ποτὲ νὰ ἐννοήσῃ,
 ὅτε ὁ ὄφιν, ἐκτελῶν τὸ ἔργον του πολλάκις,
 κατώρθωσεν ἐκ τῆς πλευρᾶς τὸ πᾶν νὰ ἐκμυζήσῃ
 καὶ εἰς αὐτὴν — τῶν ὄψεων τὴν ὕλην νὰ ἐγγύσῃ.

Ἄλλ' ἂν καὶ ἦτο ἀδλαθῆς τῶν ὄψεων ἡ ὕλη,
 δὲν ἦτο ὅμως βέβαια καὶ ὡς ἡ ἀνθρωπίνη,
 καὶ μετ' ὀλίγον γάγγραινα κακόχυμος ἠπέλει,
 τὸ σῶμα ὅλου τοῦ Ἀδὰμ τὸ θεῖον νὰ μολύνῃ,
 καὶ τὸν προπάτορα ἡμῶν ἐδέξατο ἡ κλίνη.

Καλεῖ τὸν Πλάστην ὁ Ἀδὰμ καὶ ὁ Θεὸς προστρέχει
 — «Τί ἔχεις, τέκνον μου Ἀδὰμ;» — «Θεέ μου, τὴν
 [πλευρὰν] μου
 πόνος δορμὺς κατέλαθε καὶ ἀγνοῶ τί ἔχει. . .
 ὦ πάτερ, ἀποδίωξον τὰ θάσανα μακρὰν μου».
 — «Ἀρκεῖ παιδίον. ἔλιπζε ἐπὶ τὴν δεξιάν μου».

Καὶ τείνας ἤδη ὁ Θεὸς τὴν χεῖρα τὴν ἀρίαν,
 τὴν τοῦ προπάτορος πλευρὰν ἐκβάλλει ἄνευ πόνου.
 καὶ ἐπουλώσας τὴν πληγὴν ἀμέσως τὴν ἀθλιαν,
 δημιουργεῖ ἐκ τῆς πλευρᾶς χωρὶς πολλῶν ἀγῶνων
 λαμπρὸν τι καλλιτέχνημα — κατὰ τὴν ὄψιν μόνου.

Τότε . . νεφέλη ἐκρυσσε τὸν δίσκον τοῦ ἡλίου,
 ἐσίγησεν ἡ ἀηδῶν, τὸ ρόδον ἐμαρᾶνθη,
 καὶ μετ' ὀλίγον ἡ φωνὴ ἠκούσθη τοῦ Κυρίου
 (ἄφ' οὗ καὶ πάλιν τοῦ Ἀδὰμ ὁ ὕπνος ἐπεράνθη,
 καὶ εἶδεν οὗτος ἄνθρωπος ζῶν παρὰ τὰ κύκλω ἄνθη)

«Σύ, κύριε, ὁ ἀγῶν καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν
 εἰς τὸν Μορφέα νὰ δωρῆς ἄδρωῶς τὰ βλέφαρά σου,
 λαβὴ πρὸς τιμωρίαν σου τῶν πόνων σκληροτέρων,

λαδὲ τὴν Εὐάν παρ' ἐμοῦ, τὸ πλάσμα τῆς πλευρᾶς σου,
καὶ μάθε ἤδη ν' ἀγρυπνῆς Ἀδὰμ μὲ τὰ σωστά σου!»

ΑΛΩΠΗΞ ΓΑΛΗ ΚΑΙ ΑΡΑΧΝΗ

Γάτης καὶ ἀλώπηξ ἐπίασαν πολὺν στενήν φίλιαν.
καὶ ἤρχισαν νὰ κάμνωσι μαζὶ περιοδεῖαν,
καὶ συνεζήτουν ἠθικῆς προτάσεις διαφόρους
ἢ ὥρα διὰ νὰ περῶ στυοῦς δύο ὁδοιπόρους.
«Τί πράγμα ἀξιόραστον ἦν ἡ δικαιοσύνη!
»τοῦ ἄλλου δικαιώματα νὰ βλάψης δὲν ἀφίνει»
»τί νὰ φρουῆς περὶ αὐτοῦ, εἰπέ καὶ σὺ κύρ γάτης».
«—Μεγάλο ἔχεις δίκαιον ἀλώπηξ μου φιλάτη»
τὸν λόγον τέλοξ ἔστρεψεν διὰ τὸν ἑαυτὸν των,
καὶ μόνου τὴν ἀγνότητα ἐπήνουν τῶν ἐθῶν των.
Τότ' αἰφνης θεωροῦν ποῦ βγήκε ἀπὸ λαγκάδι,
καὶ πεινασμένοι ὄρμησεν εἰς παμπληθὺς κοπάδι.
Ἐεσύρουν οἱ βοσκοὶ φωναίς, γαυγισματιαῖς οἱ σκύλοι,
καθεὶς ζητεῖ ἀπ' τὸ μανθρὶ τὸν λύκον ν' ἀναστείλῃ.
Αὐτὸς τοὺς πάντας ἀψηφᾷ, ἐν πρόδατον ἀρπάξει,
τὸ σχίζει μὲ τὰ δόντια του, καὶ μέσα του τὸ βίξει·
'Ο γάτης ἄμα εἶδ' αὐτὰ στὴν φίλην του γυρίζει
καὶ λέγει· «τί ἀνόημα! ὁπόσον μὲ συγχίζει!»
«Πρὸς τί νὰ φάγῃ ὁ σκληρὸς μὲ τόσην ἀσπλαχνίαν

»τὸ ἄκακον τὸ πρόδατον χωρὶς καμμίαν αἰτίαν;
»'Ἄλλο φαγὶ δὲν εὔρισκεν ὁ λαίμαργος ὁ λύκος;
»μὲ σάρκας πάντοτ' ἀγαπᾷ καὶ τρέφεται ἀδίκως;
»Δὲν εὔρισκεν ἂν ἤθελεν ἄχυρα καὶ κριθάρι
»ἢ βαλανίδια νόστιμα ἢ τρυφερὸ χορτάρι;»
Πλειότερον ἢ ἄλεποῦ μὲ πάθος καὶ μὲ ζήλον
τὴν κατηγορεῖ ἐμπροσθεν στὸν πλαγιὸν τῆς φίλου·
«τί βαρβαρότης εἶν' αὐτὸ καὶ τί θηριωδία!
»τὴν ἀποτροπιάζομαι κ' ἐγὼ τῇ ἀληθείᾳ
»τὸ ἡσυχον τὸ πρόδατον τί σφάλμα εἶχε πράξει·
»ὥστε τοσοῦτον ἀπηνῶς νὰ τὸ κατασπαράξῃ;
»Πῶς τέχνην δὲν ἐμάθαινε νὰ ζήσῃ τιμημένα;
»τί γουῆστο βρῖσκει ἄρᾳ γε νὰ κλέπτῃ ἀπ' τὰ ξένα;
»'Αἰθῶν αἶμα ἀπορῶ πῶς ῥέγεται νὰ χύνη;
»τὰς σάρκας πῶς δὲν τὰς ξερονᾷ ὅταν τὰς κατυπίνῃ;»
καὶ οἱ καλοὶ ἀπόστολοι μ' αὐτὴν τὴν οὐμίαν
ἀνεπαισθήτως ἐφθασαν εἰς μίαν ἀγροικίαν·
τότ' ἡ κυρὰ ἡ ἄλεποῦ τὴν γυαλισάδα
στὰ μάτια τῆς ἐκτύπησε μὴ παχειὰ πουλάδα·
Εἰς τὴν στιγμὴν τὰς προτινὰς ξεχνᾷ διδασκαλίαις
καὶ τὰς ὑπὲρ τῆς ἠθικῆς μακρὰς δημηγορίας
δὲν χάνει ὥραν, χύνεται, ἀπ' τὸ μερὶ τὴν πιάνει
μὲ δόντια τῆς τὰ μυτερὰ τέταρτα τῆνε κάνει,
'Οπίσω δὲν ἀπέμεινε καὶ ὁ φρόνιμός μας γάτης,
νὰ κάμῃ δὲν ἐδίστασε τὰ ἴδια τὰ δικά της,
Λαμπρὸ καὶ νόστιμο μεζὲ μ' ἓνα μικρὸ ποτιτικί
ποῦ τότε ἐξετρούπωνεν ἀπὸ σιταποθήκη·

Ἄραχνη ὅτις ἔτυχε νὰ εἶν' ἐκεῖ πλησίον
τοὺς εἶδες ἐνῶ ὕφαινε λεπτὸν αὐτῆς παντίου
γιὰ τὴν σαρκοφαγίαν των πικρὰς μορφὰς ἐκχύνει
καθὼς στὸν λύκον ἔκαμναν προτῆτερα κ' ἐκεῖνα·
ἀλλὰ μιὰ μυῖα ἔπεσεν εὐθὺς στὸ δίκτυόν της,
καὶ ἀπὸ τὴν φιλεύσπλαχρον ἤδρε τὸν ὄλεθρόν της.

Ἐπιμύθειον

Ἀρμόζει τὸ παράδειγμα εἰς τοὺς ἀνθρώπους μᾶλλον,
συχνάκις τὴν διαγωγὴν μεμφόμεθα τῶν ἄλλων,
ἀλλ' ἂν μᾶς παρουσιασθοῦν αἱ ἴδιαι περιστάσεις
χειρότερα θὰ κάμωμεν μετὰ χαρᾶς μας πάσης.

ΑΛΗΘΗΣ ΦΙΛΙΑ

Πῶτος φίλος σου εἶναι τόσο πιστὸς ὅσον ἐγώ ; εἶπεν ἡ
σκιά εἰς τὸ σῶμα. Σὲ συνοδεύω παντοῦ ὅπου πηγαίνεις.
Μὲ τὸν ἥλιον, μὲ τὴν σελήνην, ποτέ, ποτέ δὲν σὲ ἐγκα-
ταλείπω.

— Ἀλήθεια εἶνε, εἶπε τὸ σῶμα, δὲν μὲ ἐγκαταλείπεις
οὔτε εἰς τὸν ἥλιον οὔτε εἰς τὸ φέγγος τῆς σελήνης. Ἄλλὰ
δὲν μοῦ λέγεις σὲ περικαλῶ, ποῦ εἶσαι ὅταν ὁ ἥλιος ἢ ἡ
σελήνη δὲν μὲ φωτίζουν ; Ὁ ἀληθὴς φίλος μᾶς ἀκολου-
θεῖ καὶ εἰς τὸν Ἄδην ἀκόμη.

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΦΙΛΟΙ

Πρὸς τὴν τράπεζαν τοῦ συμποσίου ὑπάρχουσι περισσό-
τεροι τούτων ἢ παρὰ τὴν θύραν τοῦ δεσμοτηρίου. Ἄν-
θρωπὸς τις εἶχε τρεῖς φίλους. Δύο τούτων ἠγάπα πολὺ, ὁ
δὲ τρίτος ἦτο αὐτῷ ἀδιάφορος. Ἄλλὰ συνέβη αὐτῷ πο-
τὲ νὰ κληθῆ εἰς δικαστήριον, κατηγορούμενος ἐπὶ μεγάλῳ
ἐγκλήματι, ἐνῶ ἦτο ἀθῶος. «Τίς ὑμῶν, εἶπεν, ἐπιθυμεῖ
νὰ πορευθῆ μετ' ἐμοῦ, καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ ἵνα μαρτυρήσῃ ; δι-
ότι ἔκατηγοροῦμαι δεινῶς, καὶ ὁ βασιλεὺς εἶνε παρωργι-
σμένος. » Ὁ πρῶτος τῶν φίλων του ἀπεκρίθη ἀμέσως ὅ-
τι δὲν δύναται νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ ἕνεκα σπουδαίων του
ὑποθέσεων, ὁ δεύτερος συνώδευεν αὐτὸν μέχρι τῆς θύρας
τοῦ δικαστηρίου καὶ ἐπέστρεψεν φοβούμενος τοὺς δικαστάς,
ὁ δὲ τρίτος εἰς ὃν ὀλιγωτέραν εἶχε πεποιθήσιν εἰσῆλθεν ὡ-
μίλησεν ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ ἐμαρτύρησεν ὑπὲρ τῆς ἀθώωότητός
του μετὰ τότης εὐλικρινείας, ὥστε οἱ δικασταὶ ἠθώωωσαν
τὸν φίλον.

Τρεῖς φίλους ἔχει ὁ ἄνθρωπος ἐν τούτῳ τῷ κόσμῳ. Πῶς
φέρονται δὲ οὗτοι ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ θανάτου, ὅταν ὁ Θεὸς κα-
λῆ αὐτὸν πρὸ τοῦ δικαστηρίου ; Τὸ γ ρ ἦ μ α, ὁ κάλλι-
στός του φίλος, ἐγκαταλείπει αὐτὸν εὐθὺς οἱ σ υ γ γ ε ν εῖ ς
καὶ φίλοι συνδέουσιν αὐτὸν μέχρι τοῦ τάφου καὶ ἐ-
πιστρέφουσιν, ὁ τ ρ ῖ τ ο ς, ὃν ἐν τῷ βίῳ συχνάκις τὰ μέ-

γιστα ἐλησμόνησεν, εἶναι τὰ κ α λ ἄ α ὕ τ ο ὕ ἔ ρ γ α.
Ταῦτα μόνα συνοδεύουσιν αὐτὸν μέχρι τοῦ θρόνου τοῦ δικαστοῦ. Ταῦτα προηγούντι ὁμιλοῦσιν ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ ζητοῦσιν ἔλεος καὶ χάριν.

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΕΚΤΟΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Ἡ ἱστορία οὔτε δύναται, ὡς εἰκός, οὐτ' ἐπιχειρεῖ νὰ περιλάβῃ τὴν γνῶσιν τοῦ βίου παντὸς ἀτόμου. Τὸ τοιοῦτον δὲν εἶναι δυνατόν διὰ τὸ ὅπως δυσπερίληπτον πλῆθος τῆς ὕλης· ἀλλ' οὔτε ἔργον αὐτῆς εἶνε τοῦτο. Καὶ αὐτῆς ἡ βιογραφία δὲν ἐπαναλαμβάνεται τοῦ βίου παντὸς ἀνδρὸς ἢ πάσης γυναικὸς. Τὸ ἐγγέγραμμά δὲν θὰ εἶχε σημασίαν. Μόνον ἐπιφανοὺς τινος δι' οἰονόησιν λόγον ὑποκειμένου ἐνδικαφερόμεθα νὰ μάθωμεν τὰς πράξεις καὶ τὰς περιπετείας, καὶ πάλιν δὲ πρὸς χαρακτηρισμὸν αὐτοῦ καὶ γνῶσιν τῶν κατ' αὐτὸν δὲν εἶναι ἀναγκαῖα ἄπαντα τὰ φαινόμενα τοῦ βίου αὐτοῦ.

Οἱ δὲ λοιποὶ ἄνθρωποι δὲν εἶναι μὲν βεβχίως παντελῶς ἀδιάφοροι εἰς τὸν ἐρευνητὴν, ἀλλὰ δὲν ἐκλύουσι τὴν ἡμετέραν προσοχὴν ὡς ἄτομα, ἀλλ' ἐν τῷ συνόλω καθ' ὅσον ἀποτελοῦσιν ὁμάδας τινάς, ὧν ὁ βίος εἶνε ἀντικείμενον τῆς ἱστορίας· ὑπάρχουσι δὲ καὶ τοιαῦται ὁμάδες μὴ ἀνερχό-

μεναι εἰς ἱστορικὴν σημασίαν πλὴν ἢ ὅταν ἔρχονται εἰς συνάφειαν πρὸς λαοὺς ἱστορικοῦς.

Γίνεται δὲ ὁ ἄνθρωπος ἀντικείμενον οὐχὶ καθ' ἑαυτὸν, ἀλλ' ὡς μέρος κοινωνικῆς τινος ἢ πολιτικῆς ὀλομελείας, οὔτε ὧν φύσει πολιτικὸν ζῆον κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ Ἀριστοτέλους. Καὶ ὅμως ὁ ἄνθρωπος δὲν ἀπετέλεσεν ἀμέσως καὶ ἐξ ἀρχῆς ταικῦτας κοινωνικὰς καὶ πολιτικὰς ὁμάδας. Ἡ δὲ ταικῦτη κατάστασις τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἀνήκει εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς ἱστορίας, ἀλλ' εἶναι ἀντικείμενον τῆς ἀνθρωπολογίας. Ἀλλὰ καὶ ὁμάδες ὀλόκληροι ὑπάρχουσι μὴ ἔχουσαι ἱστορικὸν βίον, ἤτοι μὴ συμμετασχῶσαι ἢ μὴ συμμετέχουσαι τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἀνθρωπότητος, αἵτινες διὰ ταῦτα δὲν εἶναι θέμα τῆς ἱστορίας, ἀλλ' ἀντικείμενον τῆς ἐθνολογίας.

Ἀλλὰ πολὺ πρὶν μορφωθῶσι λαοὶ ἱστορικοί, οἵτινες ἀποτελοῦσι τὸ ἀντικείμενον τῆς μελέτης τῶν φιλοιστορῶν, πολὺ δηλαδὴ πρὶν ἀρχίσῃ τὸ ἔργον τῆς ἱστορίας, ἤτοι ἡ ἐξέτασις τῆς ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ πολιτείᾳ προόδου τοῦ ἀνθρώπου, παρρυσιάζεται εἰς ἡμᾶς ὁ ἄνθρωπος ἐκ τῆς πρώτης αὐτοῦ καταστάσεως βαίνων πρὸς τὰς ἀρχὰς ταύτης τῆς ἀναπτύξεως. Ὡς ἐν τῇ ἱστορίᾳ παρρυσιάζεται καθ' ὁμάδας μετ' ἄλλων ὁμοίων ἐργαζόμενος ἐν ταῖς τέχναις, πηλαίων ἐν ἀγῶσιν ὑπὲρ ἐπικρατήσεως ἰσχύος ὕλικῆς ἢ ἰδεῶν, οὕτω καὶ τότε ἐν τῷ πρώτῳ ἐκείνῳ σταδίῳ βλέπομεν αὐτὸν ἀγωνιζόμενον, ἀλλ' ὁ ἀγὼν του εἶναι κυρίως κατὰ τῆς φύσεως καὶ τῶν θηρίων, αἱ τέχναι του εἶναι τέχναι βασιζόμεναι οὕτως εἰπεῖν εἰς τὸ ἐνστικτον καὶ σκοποῦ-

σαι τὴν συντήρησιν ἑαυτοῦ καὶ τῶν περὶ ἑαυτὸν ταπεινὴν ἄρα ἔχουσαι τὴν γένεσιν καὶ περιορισμένον τὸν σκοπὸν.

Ὁ τοιοῦτος ἄνθρωπος δὲν εἶναι ὁ ἄνθρωπος τῆς ἱστορίας ἀλλ' ὁ τῆς ἀνθρωπολογίας καὶ τῆς ἐθνολογίας. Ἡ δὲ διάκρισις τῶν δύο τούτων ἀνθρώπων, ὅπως ἐκφρασθῶ οὕτω, δὲν εἶναι τις χρονικὴ, ἀλλ' εἶναι διάκρισις ἔχουσα βῆλλην βᾶσιν, τὸν βαθμὸν τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἀνθρωπίνων δυνάμεων ἐν χρόνοις καὶ τύποις διαφοραῖς. Δὲν δυνάμεθα δηλαδὴ νὰ εἴπωμεν, ὅτι μέχρι τῆς τοιαύτης, ἢ τοιαύτης ἐποχῆς ὁ ἄνθρωπος ἀνήκει εἰς τὴν ἀνθρωπολογίαν ἢ ἐθνολογίαν, ἔπειτα δὲ ἄρχεται ὁ ἱστορικὸς ἄνθρωπος. Ἀκόμη καὶ τὴν σήμερον ἔχομεν λαοὺς μὴ ἀνήκοντας εἰς τὴν ἱστορίαν, ἀλλ' οἵτινες εἶναι το ἀντικείμενον τῆς ἐξετάσεως τῶν ἀνθρωπολόγων καὶ ἐθνολόγων καὶ οἵτινες κινουσι τὸ διάφορον τοῦ ἱστορικοῦ μόνον καθ' ὅσον ἔρχονται εἰς συνάφειαν ἢ σχέσιν πρὸς τοὺς λαοὺς τοὺς δρῶντας ἐν πνεύματι ἱστορικῷ, πρὸς τοὺς λαοὺς τοὺς δεσπόζοντας πνευματικῶς, πρὸς τοὺς λαοὺς ὧν ἡ πορεία καὶ ὁ βίος ἔχει σημασίαν διὰ τὴν καθ' ὅλου ἀνθρωπότητα.

Οἱ λαοί, ὧν τὸν βίον καθ' ἑκάστος ἢ τὴν ἀμοιβαίαν σύγκρουσιν καὶ σχέσιν παρακολουθοῦμεν ἐν τῇ ἱστορίᾳ, δὲν ἔχουσι μὲν πάντες τὸν αὐτὸν βαθμὸν προόδου, οὔτε τὰς αὐτὰς στάσεις, οὐδὲ τὰ αὐτὰ ιδεώδη, ἀλλ' ἔχουσιν ὅμως ὅλοι ἀνάπτυξιν τινὰ ἣν παρουσιάζουσι προοδοποιούντες βαθμηδὸν τὸ τάλαντον τῶν προγενεστέρων. Καὶ οἱ κατώτατοι αὐτῶν ποιοῦνται χρῆσιν εὐχερῆ τῆς ἰδίας ἑαυτῶν ἱπωστῆποτε ἀνεπτυγμένης γλώσσης, ἔχουσι γραφὴν, με-

ταχειρίζονται τὰ μέταλλα, ἔχουσι τέλος τοῦλάχιστον τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα ἐπὶ τῶν ὁποίων βασιίεται ἡ πρόοδος τοῦ ἀνθρώπου. Ἡμεῖς σήμερον δὲν δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν τὸν ἄνθρωπον ἄνευ αὐτῶν, τὰ θεωροῦμεν ρυθικὰ καὶ οὕτως εἰπεῖν ἀχώριστα ἀπὸ τῆς ιδέας τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ εἶναι ἀληθῶς τοιαῦτα ὅταν ἔχομεν κατὰ νοῦν τὸν ἄνθρωπον τῆς ἱστορίας.

Ἄλλὰ δὲν εἶναι τοιαῦτα ὅταν πρόκειται περὶ τοῦ ἀνθρώπου τοῦ ἐκτὸς τῆς ἱστορίας. Καὶ σημειωθῆτω καλῶς, ὅτι δὲν λέγω τοῦ πρὸ τῆς ἱστορίας, ἀλλὰ τοῦ ἐκτὸς τῆς ἱστορίας, καθότι ὡς προεῖπον καὶ τὴν σήμερον ἀκόμη πλὴν λαῶν ἱστορικωτάτων ὑπάρχουσι λαοὶ μὴ ἱστορικοὶ ὑπὸ τοιαύτην ἔννοιαν, ἅτε στερούμενοι καὶ αὐτῶν τῶν στοιχείων, ἅτινα εἶναι ὁ βλαπτικὸς ἐν τῇ ἱστορίᾳ προόδου, στερούμενοι καὶ αὐτῶν τῶν ἀρχῶν, ἀφ' ὧν ἀπελύθη καὶ προεχώρησεν ὁ πολιτισμὸς, οὗ τὰς διαφορὰς ἀνελιξίεις τὰς ποικίλας φάσεις παρακολουθοῦμεν ἐν τῇ ἱστορίᾳ.

ὑπάρχουσι καὶ τὴν σήμερον ἄγριοι, ὧν ἡ γλῶσσα εἶναι οὕτως ἀτέλης, ὥστε εὐρέθησαν ἐρευνηταὶ διῶχυρισθέντες ὅτι οἱ τοιοῦτοι λαοὶ οὐδεμίαν ἔχουσι γλῶσσαν. Ἄλλ' οἱ προσεκτικώτεροι τῶν ἀνθρωπολόγων θεωροῦσι τὰς τοιαύτας διηγήσεις τῶν περιηγητῶν ὑπερβολικὰς καὶ κατέληξαν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι καὶ κατώτατοι τῶν γνωστῶν κέκτηνται γλῶσσαν τινὰ, ἀτελῆ μὲν καὶ πολλαχῶς ὑποβοηθουμένην ὑπὸ νευμάτων καὶ σημείων, ἀλλ' ὅμως ἔναρθρον. Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ ἀτέλεια ἢ ἐκδηλουμένη ὑπὸ τῆς χρήσεως

τῶν πολλαπλῶν νευμάτων δὲν ἐξηγεῖται εἰς τῆς ἀδυναμίας περὶ τὴν ἄρθρωσιν λέξεων πρὸς ἔκφρασιν τῶν εὐδιαθέτων ἔννοιῶν, ἀλλ' ἀποδίδεται ἐν μέρει εἰς τὴν πληθὺν τῶν λαῶν τῶν κατοικούντων τὰς χώρας τῶν ἀγρίων καὶ εἰς τὴν ὡς ἐκ τούτου χάριν εὐκολίας τῆς συνεννοήσεως τῶν πολυφθόγγων ἐκεῖνων λαῶν πρὸς ἀλλήλους ἐπεκρατήσασαν συνήθειαν τῆς χρήσεως σημείων ἢ νευμάτων, ἣτις κατέστη δευτέρα φύσις.

Καὶ ἡμεῖς γνωρίζομεν ἄριστα τὰς λέξεις τὰς σημαινούσας τὴν κατάφρασιν ἢ τὴν ἀπόφρασιν, αἵτινες εἶναι συνηθέσταται ἐν τῇ γλώσσῃ, εἶνε μάλιστα ἐκ τῶν πρώτων ἃς μακθάνει ν' ἄρθρῳ τὸ παιδίον, καὶ ὅμως καθ' ἕξιν ποιούμεθα χρῆσιν, ἀντὶ τοῦ καὶ καὶ τοῦ ὅχι, ἀνακλήσεων ἢ κατακλήσεων τῆς κεφαλῆς ἢ κινήσεων τῆς χειρὸς ἢ ἰδιορρυθμῶν τινῶν πλαταγημάτων τῶν χειλέων. Ἡ δὲ γλώσσα αὕτη τῶν σημείων καὶ τῶν νευμάτων, ἣς μικρὰν τινα χρῆσιν ποιοῦνται καὶ οἱ μάλιστα πεπολιτισμένοι τῶν λαῶν, εἶνε πολὺ συνηθεστέρα παρὰ λαοῖς, στερουμένης ἀναπτύξεως μεγάλης, οἷτινες δὲν ἔχουσι τὰ ἐκφράσσει πολλὰς καὶ ποικίλας ἰδέας. Ἄν ἤθελεν ὁ Περικλῆς νὰ ἀπαγγεῖλῃ τὸν ἐπιτάφιον αὐτοῦ εἰς τινα τῶν ἀγρίων φυλῶν τῆς Αὐστραλίας διὰ σημείων καὶ νευμάτων, βεβαίως δὲν θὰ ἤθελε κατορθώσει νὰ ἐκφράσῃ διὰ μέσων οὕτως ἀπλῶν καὶ ἐξωτερικῶν τὰ πυκνὰ καὶ ὑψηλὰ νοήματα, ἅτινα διετύπωνεν ὁ Θουκυδίδης.

Ἄλλ' οἱ Ἴνδοι συνεννοῦνται, καὶ εἰς φυλάς διαφόρους ἂν ἀνήκωσι, πολὺ καλῶς ἀνεμεταξὺ τῶν διὰ νευμάτων καὶ

σημείων, διότι ἔχουσι νὰ ἐκφράσωσι πράγματα ἀπλᾶ καὶ τοῦ καθ' ἡμέραν βίου, ἀνάλογα πρὸς τὴν μικρὰν ἀνάπτουξιν τοῦ πνεύματός των. Ὅσῳ δὲ μικροτέρα εἶνε ἡ ἀνάπτουξις αὕτη τόσῳ πτωχοτέρα ἢ γλωσσο τῶν ἐνάρθρων φωνῶν καὶ τόσῳ περισσότερα τὰ νεύματα καὶ τὰ σημεία. Ὑπάρχει φυλὴ τις τῆς βορείας Ἀμερικῆς, οἱ λεγόμενοι Αραπαχῶς, οἵτινες οὕτω μεγάλην ποιοῦνται χρῆσιν νευμάτων ἐν τῷ λέγειν ἢ μᾶλλον ἐν τῷ μὴ λέγειν, ὥστε δὲν δύναται νὰ συνεννοηθῶσι πρὸς ἀλλήλους ἐν τῷ σκύτει, καὶ ἀνεκμάζονται, ὅπως συνδιαλεχθῶσι μετὰ τινος ξένου ἢ, διὰ νὰ εἴπω ὀρθότερον, ὅπως ἐκφράσωσιν εἰς αὐτὸν τὰ διανοήματά των, νὰ προσέλθωσι μετ' αὐτοῦ πλησίον τοῦ πυρὸς τῆς ἐστίας, ἵνα γείνωσι κατακρανεῖς αἱ κινήσεις τῶν χειρῶν καὶ οἱ μορφασμοὶ τοῦ προσώπου των.

Ἄλλ' ὁ κατώτερος βαθμὸς τῆς νοημοσύνης οἷα ἐκδηλοῦται ἐν τῇ γλώσσῃ, ἣτις εἶνε ἐν τῶν ἱστορικῶν δημιουργημάτων τοῦ ἀνθρώπου, οὐδαμοῦ καταδεικνύεται σαφέστερον ἢ ἐν τῇ ἐκφράσει τῶν ἀριθμῶν. Ὑπάρχουσι λαοὶ μὴ δυνάμενοι ν' ἀριθμήσωσι πέραν τοῦ ἀριθμοῦ δύο ὑπάρχουσιν ἄλλοι παρ' οἷς ὁ ἀριθμὸς πέντε σημαίνει ἤδη τὸ πάλυ. Ἄλλοι δὲ πάλιν ἔχουσι λέξεις μόνον διὰ τὸ ἐν καὶ τὸ δύο εἶτα δ' ἐκφράζουσι τὸ πέντε διὰ τῶν λέξεων αἵτινες σημαίνουσι μία χεῖρ καὶ τὸ δεκά διὰ τῆς περιφράσεως δύο χεῖρες. Ἄλλοι τέλος, ὡς οἱ Ἑσκιμῶι τῆς Γροιλανδίας, ὅπως ἐκφράσωσι τὸ εἴκοσι λέγουσιν εἶς ἄνθρωπος, καθότι οἱ μὲν ἄνθρωπος, ἔχει εἴκοσιν ἐν ὄλῳ δακτύλους, οἱ δὲ δάκτυλοι

εἶνε σημεντικοί ἐν τῇ ἀριθμῆσει παρὰ πᾶσι τοῖς λαοῖς, οὐδ' αὐτῶν τῶν πεπολιτισμένων ἐξαιρουμένων, ὡς γνωστόν. Περιεργότατον δὲ εἶνε τὸ μέτρημα τῶν φυλῶν τῆς Ἰνδικῆς αἰτίνας κελοῦνται Ζ α μ ο ὕ κ α καὶ Μ ο υ ὕ σ κ α. Παρ' αὐτοῖς τὸ μὲν πέντε καλεῖται χ ε ἰ ρ τ ε λ ε ι ω μ ἔ ν η τὸ δ' ἕξ ὀνομάζεται ἔ ν τ ῆ ς ἄ λ λ η ς χ ε ι ρ ὄ ς, τοῦθ' ὅπερ δηλοῖ τὴν περκαλαβὴν ἐνὸς δακτύλου ἐκ τῆς ἐτέρας μετὰ τὴν τελείαν ἀπαρίθμησιν τῶν τῆς πρώτης. Μετὰ δὲ τὴν τελείωσιν καὶ τῶν τῆς δευτέρας χειρὸς δακτύλων ἄρχεται τὸ μέτρημα τῶν δακτύλων τοῦ ποδός. Οὕτω τὸ ἔ ν δ ε κ α καλεῖται πο ὕ ς ἔ ν, ἧτοι πρώτη μονὰς ἐκ τῶν δακτύλων τοῦ ποδός μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς δεκάδος τῶν χειρῶν. Τέλος δὲ τὸ εἴ κ ο σ ι καλεῖται παρ' αὐτοῖς πόδες τ ε λ ε ι ω μ ἔ ν ο ι ἡ ἄ ν θ ρ ω π ο ι .

Ὅτι συμβαίνει περὶ τὸ λέγειν συμβαίνει κατὰ μείζονα λόγον περὶ τὸ γράφειν. Γραφὴν δὲν ἔχουσι πᾶσαι αἱ φυλαί, ἀλλὰ μόνον οἱ ἱστορικοὶ λαοί.

Ἡ ἀνάπτυξις τῆς γραφῆς εἶνε ἱστορικὸν ἔργον τοῦ ἀνθρώπου, ἐχρειάσθησαν δ' αἰῶνες πολλοὶ ὅπως φθάσωσιν οἱ ἱστορικοὶ λαοὶ εἰς τὰ βραχέα καὶ συνθηματικὰ σημεῖα, τὰ ὅποια μεταχειριζόμεθα σήμερον οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ τὰ ὅποια βᾶσιν ἔχουσι τὴν ἐκφρασὴν τῶν καθ' ἑκάστον φθόγγων τῶν φωνῶν. Ὁ ἀγὼν τῆς ἀνθρωπότητος ὑπῆρξε μακρὸς καὶ μέγας μέχρις αὐτῆς καταλήξει αὕτη εἰς τὴν φωνογραφικὴν μετάδοσιν τῶν ἐνδιαθέτων νημάτων, καὶ μάλιστα εἰς τὴν τελειοτάτην τοῦ συστήματος τούτου ἀνάπτυξιν, τὴν γραφὴν τὴν ἀλφαβητικὴν, δι' ἧς δηλοῦ-

ται ἕκαστος φθόγγος χωριστὰ καὶ οὐχὶ συλλαβαί ὀλόκληροι δι' ἐνὸς σημείου. Ἐπὶ μακρὸν δὲ, μακρότατον χρόνον οἱ ἄνθρωποι, αἰθανθέντες ποτε τὴν ἀνάγκην τῆς μεταδόσεως ἢ τῆς μονιμοποιήσεως τῶν ἐγνωσμένων ἢ διανενοημένων διὰ σημείων ὑποπιπτόντων εἰς τὰς αἰσθήσεις, περιωρίζοντο εἰς τὴν ζωγράφησιν, εἰς τὴν παράστασιν αὐτῶν τῶν πραγμάτων τὰ ὅποια ἤθελον νὰ ἐκφράσωσιν ἢ εἰς τὴν συμβολικὴν αὐτῶν ἐξεικόνισιν, ἧτοι εἰς τὴν κληθεῖσαν ἰδιογραφίαν. Παράδειγμα τῶν πρώτων τούτων ἀποπειρῶν τοῦ ἀνθρώπου καταφανέστατον δυνάμεθα νὰ λάβωμεν ἐκ τῶν συγχρόνων ἡμῶν ἰθαγενῶν τῆς Ἀμερικῆς, ἐπειδὴ τὸν ἄνθρωπον ἐν ταῖς πρώταις αὐτοῦ καταστάσεσι δυνάμεθα ν' ἀναπαραστήσωμεν καὶ μελετήσωμεν κατ' ἀναλογίαν ἐν τῷ σημερινῷ ἀγρίῳ, ὅστις μένων ἐκτὸς τῆς προόδου τοῦ πολιτισμοῦ, διαφυλάσσει τὰς παραδόσεις τοῦ προἰστορικοῦ ἀνθρώπου καὶ παρουσιάζει τὴν κατωτέραν πνευματικὴν βαθμίδα τοῦ ἐκτὸς τῆς ἱστορίας ἀνθρώπου οὐχ' ἦτον ἢ ὁ πρὸ τῆς ἱστορίας. Οἱ Ἰνδοὶ ἰθαγενεῖς τῆς Ἀμερικῆς, περὶ ὧν ὁ λόγος ἐνταῦθα, δὲν εἶνε μὲν παντελῶς ἐστερημένοι γραφῆς, ἀλλ' ἡ γραφὴ αὐτῶν οὔτε ἀλφαβητικὴ εἶνε ὡς ἡ ἡμετέρα οὔτε συλλαβικὴ ὡς ἡ τῶν Φοινίκων καὶ τῶν Ἑβραίων, ἀλλὰ ἰδιογραφικὴ, καὶ δὴ ἐκ τῶν στοιχειωδεστάτων. Θέλοντές ποτε νὰ δηλώσωσιν εἰς τὸν πρῶτον ἐδρον τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῶν περὶ κτήσεως τινῶν λιμνῶν, ἔστειλαν εἰς αὐτὸν ἀναφορὰν, δι' ἧς ἄνευ γραφῆς τὸ αἴτημα αὐτῶν ἐξεφράσθη ὡς παρ' αὐτοῖς εἶθισται δι' εἰκόνας. Ἡ εἰκὼν αὐ-

τη παρίστανε διάφορα ζῷα, κατὰ μὲν τ' ἄλλα ἀπλῶς ἐσχεδιασμένα, ἔχοντα δὲ σαφῶς δεδηλωμένην τὴν καρδίαν καὶ τοὺς ὀφθαλμούς. Αἱ δὲ καρδίαι πᾶσαι καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ ἦσαν συνδεδεμένοι διὰ γραμμῆς πρὸς τὴν καρδίαν καὶ τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ πρώτου ζώου τοῦ ἐπὶ τῆς εἰκόνης ἐσχεδιασμένου, ὅπερ ἦτο γέρανος. Ἀπὸ τῆς καρδίας δὲ τούτου τοῦ γεράνου ἄλλη γραμμὴ διήκουσα διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ του προεξείχε, διευθυνομένη πρὸς τὰ ἄνω· ἐτέρα δὲ πάλιν γραμμὴ συνήνωνε στοιχειώδη τινὰ ἐξεικόνισιν τῶν λιμνῶν, ὧν ἐζητεῖτο ἡ ἐκχώρησις πρὸς τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ γεράνου.

Τοιαύτη ἀναφορὰ θὰ ἦτο δι' ἡμᾶς οὐδὲν ἄλλο ἢ γρῆρος. Καὶ ὅμως οἱ Ἴνδοι ἐκεῖνοι σαφῶς τὸ καθ' ἑαυτοὺς ὅτι ἐζήτουν. Τὰ ζῷα ἐκεῖνα ἀντεπροσώπευον τοὺς ὑποβάλλοντας τὴν αἴτησιν, ἐπειδὴ ἐδήλουν τὸ τοτέμ ἦτοι τὸ οἰκογενειακὸν ἔμβλημα τῶν Ἰνδῶν ἀρχηγῶν.

Ὁ δὲ γέρανος ἦτο τὸ σύμβολον τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν αἰτούντων. Ἡ δὲ διὰ γραμμῆς σύνδεσις τῶν ὀφθαλμῶν τῶν ἄλλων ζώων πρὸς τὸν τοῦ γεράνου ἐσήμαινεν ὅτι πάντες ἀποβλέπουσι εἰς τὸ αὐτὸ αἴτημα, ὡς ἦσαν συνηνωμένοι διὰ γραμμῆς καὶ αἱ καρδίαι πρὸς δῆλωσιν τῆς τῶν ἀναφερομένων συμπνοίας πρὸς τε ἑαυτοὺς καὶ πρὸς τὸν ἀρχηγόν. Ποῦ δε τείνουσι πάντες; Εἰς τὰς λίμνας, ὡς εἶδομεν συνενουμένους ἐπ' ἴσης μετὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀρχηγοῦ. Καὶ πρὸς τίνα ἀναφέρονται; Πρὸς τὸν πρόεδρον τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν, πρὸς ὃν ἀπευθύνεται οὐ μόνον ἡ σταλεῖσα ἀναφορὰ, ἀλλὰ καὶ ἡ γραμμὴ ἡ πρὸς τᾶν ἀνερχομένη ἐκ τοῦ τὰς βλέψεις ἀπάντων τῶν ζώων συγκεντροῦντος ὀ-

φθαλμοῦ τοῦ γεράνου ὅστις δηλοῖ τὸν ἀρχηγὸν τῶν ἀγρίων.

Ἄρ' οὐ δὲ οἱ ἀπολίτιστοι τῆς Ἀμερικῆς οὕτω περιπλόκουι σχέσεις κατωρθόνοσι νὰ ἐκφράζωσι διὰ τῆς γροφειδοῦς αὐτῶν ζωγραφικῆς ἄνευ γραμμάτων, εὐνόητον εἶναι ὅτι ὁ συμβολικὸς ἐκεῖνος καὶ ιδεογραφικὸς τρόπος τῆς παραστάσεως ἤρκεσεν ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας καὶ ἀρκεῖ σήμερον ἐν πολλαῖς χώραις εἰς ἔκφρασιν ἐννοιῶν ἀπλουστέρων εἰς λαοὺς μὴ ἐξιοῦντας νὰ ἔχωσι φιλολογίαν, ἀλλ' ἀρκουμένους εἰς τὴν ἐξοικονόμησιν τῶν πρακτικῶν ἀναγκῶν τοῦ καθ' ἡμέραν ἀνιστορήτου αὐτῶν βίου. Ὡς δὲ ἡ γλώσσα καὶ ἡ γραφίς, οὕτω καὶ ἡ τέχνη καὶ ἡ διακόσμησις τοῦ σώματος τῶν ἀνθρώπων ἔχει στάδια πολλὰ ἀναπτύξεως ἀπὸ τοῦ πρώτου ἀνθρώπου τοῦ ἐκτὸς τῆς ἱστορίας ὃν ἀντιπαριστάνει ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος τῶν ἐθνογραφικῶν ἐρευνῶν, μέχρι τοῦ ἀνθρώπου τοῦ ἀνήκοντος εἰς λαοὺς ἱστορικούς. Ἐπ' ἴσης δὲ ἡ μεταλλουργία δὲν παρουσιάζεται εὐθύς ἐν ταῖς πρώταις ἀρχαῖς τῆς ἐμμανίσεως τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλ' εἶναι ἱστορικὸν προῖον ἀναπτύξεως βαθμιαίας. Πολὺ δὲ πρὶν ἢ ὁ ἄνθρωπος μεταχειρισθῆ τὸν χαλκὸν καὶ τὸν σίδηρον, ἔχει ἀνά χεῖρας ὡς ὄργανον πρὸς τὰς διαφόρους αὐτοῦ χρεῖας τὸν λίθον, οἷον εὐρίσκει ἐν τῇ φύσει ἢ οἷον κατεργάζεται αὐτὸν δι' ἄλλων λίθων προφυέστερον πρὸς τὰς ποικιλίας ἑαυτοῦ ἀνάγκας.

Ἐκ τῶν στοιχειωδεστάτων τούτων, τῆς γλώσσης, τῆς γραφῆς, τῶν πρώτων τεχνῶν, τῆς μεταλλουργίας, καταφαίνεται, ὅποῖαν κληρονομίαν δυσυπολόγιστον παρέλαθεν ὁ ἄνθρωπος ἐκ τῶν αἰώνων, ὅποσον μακρὰ καὶ βαθμιαία ὑ-

πῆρξεν ἡ ἀνάπτυξις αὐτῶν τῶν ἀπλουστάτων στοιχείων ἅτινα ἐνδεικνύουσι τὸν ἄνθρωπον τῆς ἱστορίας τὸν δράσαντα ἐν ἀγῶσι καὶ μεγαλουργήσαντα, τὸν διακριθέντα ἐν τοῖς γράμμασι καὶ ταῖς τέχναις, τῷ ἐμπορίῳ καὶ τῇ πολιτικῇ ἐπιδόσει.

Ἡ ὁδὸς ὑπῆρξεν οὕτω δυσχερῆς καὶ μακρῶς ὥστε ἀκόμη καὶ τὴν σήμερον πλεῖστοι λαοὶ ὑπάρχουσιν οἱ σταματήσαντες ἐν τῇ κατωτάτῃ πρώτῃ βαθμίδι.

Ἡ ἱστορία παραλαμβάνει τὸν ἄνθρωπον μακρὰν ἀπέχοντα τῆς νηπιώδους ἐκείνης καταστάσεως, ἀλλὰ δὲν δύναται καθ' ὀλοκληρίαν νὰ φροντίσῃ περὶ τῶν πρώτων σταδίων τῆς ἀναπτύξεως αὐτοῦ καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις ἀναγκάζομεθα πρὶν ἢ ἐξετάσωμεν τὸν ἄνθρωπον τῆς ἱστορίας νὰ μελετήσωμεν τὴν ἱστορίαν τοῦ ἀνθρώπου.

ΣΠ. ΛΑΜΠΡΟΣ

ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΩΝ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΦΙΛΟΜΑΘΕΙΑ

Ἄν «πάντες ἄνθρωποι τοῦ εἰδέναι ὀρέγονται φύσει» ὡς εἶπεν ὁ μέγας Σταγειρίτης, οἱ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ὁμογενεῖς μαρτυροῦσιν ἕνα ὄνον ἀνθρωπίνην ὑπόστασιν ὡς ἰδιαζόντως ἔχοντες τοῦ ἀνθρωπισμοῦ τὸ γνῶρισμα τοῦτο.

Προέρχεται δ' ἡ φιλομάθεια αὕτη ἄρα γε ἐκ μακρῆς λανθανούσης κληρονομικότητος, ἐξ ἀρυπνισθείσης ἀνεπιγνώστου ἀνακνήσεως τῶν χρόνων, καθ' οὓς ἡ χώρα αὕτη ἐξέπεμπε μεγάλας ιδέας καὶ μεγάλους ἄνδρας, ἢ δὲ πρὸς τὸ εἰδέναι τάσις ἀνευρέθη ἐν τῇ μικρασιατικῇ ψυχῇ ὡς ἀνευρίσκειται μετ' αἰῶνος πηγὴ ἀναβλύζουσα ἐπὶ μακρὸν κεκρυμμένη καὶ ἀγνοουμένη; Ἡ αἰτίαν ἔχει τὸ ὅτι ἡ στέρησις κρατύνει τὸν πόθον, ὅτι τὸ δυσεπίτευκτον κεντρίζει τὴν ἐπιθυμίαν καὶ ὅτι ὅσα ἰσχυρότερα ἐμπόδια ὀρθοῦνται μεταξὺ τοῦ στόμακος καὶ τοῦ ὕδατος, τόσον ἡ ἐξαρθεῖτα δίψα βαθύτερον αἰσθάνεται πόσον ἀπαραίτητον, πολύτιμον ἀναντικατάστατον εἶνε τὸ ζωογόνον καὶ δροσίζον ποτόν.

Μέγιστον ἐμπόδιον πρὸς μάθησιν ἦτο καὶ εἶναι ἐν πολλοῖς εἰσέτι τὸ ἀλλόγλωσσον τῶν Μικρασιατῶν τῶν ἀνατολικῶν περσικῶν τῆς Προποντίδος. Ἐξαιρέσει καὶ τῆς ἀπο-

τῆς Τρωάδος μέχρι τῆς Λυκίης δυτικῆς λαοῖδος τῆς Μ. Ἀσίας, εὐθὺς ὡς μητρικὴ ὀμιλεῖται ἢ Ἑλληνικὴ, ἀπὸ τῶν συνόρων τῆς Κολχίδος τοῦ Εὐξείνου Πόντου, ἕως μέχρι τῶν συνόρων τῆς Συρίας κάτω, μυριάδες ὄλαι χιλιάδων ἐλάλουν καὶ λαλοῦσι τὴν τουρκικὴν καὶ ταύτην δὲ ἰδιωματικὴν, τραχεῖαν μὲ τὴν βαρείαν προσφορὰν **Καραμανλῆ** ὡς συλλήθδην ἀποκαλοῦνται οἱ Μικρασιαῖται ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἄλλ' ἢ γλῶσσα εἶνε ἡ γέφυρα, δι' ἧς εἰσκομίζονται εἰς τὴν ψυχὴν αἱ ἐκ τῆς φύσεως, τοῦ βλαστάνοντος, κινουμένου καὶ ζῶντος περιβάλλοντος, καὶ ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας ἐντυπώσεις, ἐμπειρίαν διδασκαλίαν, καὶ ἡ γέφυρα δι' ἧς ἐκκομίζονται ἐκ τῆς ψυχῆς εἰς τὸν ἐξωτερικὸν τὰ αἰσθητά, αἱ ἰδέαι, αἱ ἀποράσεις. Ὅπου ἡ γέφυρα αὕτη εἶνε κατεστραμμένη ἐκεῖ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα μένει ἀτροφικὸν καὶ ἄγονον, οὐτ' ἐξώθεν τροφοδοτούμενον οὐτ' ἐνδοθεν κινούμενον πρὸς ἐνέργειαν ὄντως δὲ ἡ ψυχολογικὴ ἐπιστήμη ἐξηκριβώσιν ὅτι οἱ ἐκ γενετῆς κωφάλοιοι πνευματικῶς εἶναι ὑποδιέστεροι καὶ αὐτῶν ἐκ γενετῆς τυρῶν.

Τὰ πυκνὰ στρώματα τῶν Μικρασιατικῶν ἐγίνωσκον μὲν προσωρικῶς τὴν τουρκικὴν, ἀλλὰ καὶ ταύτην ἀτελῶς ὡς στοιχειώδης εἶναι οὐκ ἀδέποτε γλῶσσα ἀπὸ στόματος ἀγραμμάτων διδασκαλόμενῃ ἢ δι' αὐτῆς ἔκφρασις περιορίζετο εἰς τὴν ὀνομασίαν τῶν ἀπαραιτήτων ἀντικειμένων καὶ τὴν πρᾶστασιν τῶν ἀπλουτάτων σχέσεων οἰκογενειακοῦ καὶ κοινωνικοῦ βίου. Ἐνῶ δὲ τοιοῦτο ἦτο τὸ πενιχρὸν τοῦτο λεξιλόγιον, ὅπου ὑπῆρχον σχολεῖα τὰ παιδιὰ ἐδιδάκοντο

τὸ ἑλληνικὸν ἀλφάθησον καὶ μηχανικὴν τινα ἀνάγνωσιν ἀκατανόητων λέξεων. Ἄν τὸ μέσον τῆς συγκοινωνίας τοῦ πνεύματος μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, τῶν ψυχῶν μετὰ τῶν ἰδεῶν, δὲν ἔλειπε παντελῶς ὁμοιάζεν πάντως πρὸς τοὺς χονδροειδεῖς ἐκείνους κορμούς, τοὺς ὁποίους ἔρριπτον οἱ ἀρχέγονοι ἄνθρωποι ἐπὶ τῶν ποταμῶν διὰ τὰ μεταβαίνωσιν ἀπὸ τῆς μιᾶς ὄχθης εἰς τὴν ἐτέραν.

Τὸ κρημνῶδες χάσμα μεταξὺ τουρκικῶν λέξεων καὶ ετερογλώσσου ἀναγνώσεως εὐφυῶς ἐσκέφθη τὰ ζεύγη προχείρως ὁ ἀείμνηστος Μισσηλίδης συμπληρώσας τὸ ἑλληνικὸν ἀλφάθητον διὰ τινων στιγμῶν ἐπὶ τῶν γραμμάτων β, ζ, σ, πρὸς ἔκφρασιν φθόγγων ἐλλειπόντων ἐν αὐτῷ παράστησε διὰ τῶν γνωρίμων Ἑλληνικῶν γραμμάτων τὰς γνωρίμους τουρκικὰς λέξεις. Ἰδρυσε τὴν περιφρημον ἐφημερίδα «Ἄνατολή», μετέφρασε δὲ καὶ ἐξέδωκε πληθὺν θρησκευτικῶν καὶ ἠθοπλαστικῶν βιβλίων ἐν οἷς καὶ τὸν πασίγνωστον Γεροστάθην τοῦ Λέοντος Μελά.

Ἄλλ' ἢ προσωρινὴ γέφυρα, δι' ἧς ἐπεκοίνωσιν πρὸς τὸν λοιπὸν κόσμον πρὸς τὸ παρελθόν, πρὸς τὸν Θεόν, πρὸς ταῖς ἀνθρώποις, ἐφαίνετο εἰς τοὺς Μικρασιατάς στενὴ, δυσδιάβατος καὶ ἀνάρμοςτος ἤθελον ἄλλην εὑρεῖαν, στερεάν, ὠραίαν, δι' ἧς, τὰ ἐπικοινωνήσωσιν ἀμέσως πρὸς τὰ μεγάλα διδάγματα τῶν προγόνων τὰ ἐκφρασθέντα ἐν τῇ γλώσσῃ, τὴν ὁποίαν κατὰ τὸν Κικέρωνα θὰ ὁμίλει ὁ Θεὸς ἂν κατήρχετο εἰς τὴν γῆν, πρὸς τὰ μεγάλα διδάγματα τοῦ Χριστοῦ, τὰ ὁποῖα διὰ τῆς γλώσσης ταύτης διέδωκαν ἀνὰ τὴν οἰκουμένην οἱ Ἀπόστολοι.

Καὶ ἰδρύθησαν σχολεῖα, σχολεῖα πολλά. Ἰδρύθησαν σωματοεῖα, ἠνοίχθησαν πλούσια χρηματοκιβώτια, καὶ ἠνοίχθησαν βελάντια πενιχρὰ τὰ ὅποια χεῖρες τυλώδεις ἐν τῷ βάθει παντοπωλείον τινὸς ἢ μαγαζεῖον παστῶν ἢ καπνιστῶν ἰχθύων, μετὰ τὸ κέρδος τῆς ἡμέρας τὸ ἐπιτευχθὲν δι' ἀμειλίχτου οἰκονομίας, ἀνήρτων εἰς τὸν λαϊκὸν καὶ ἐρόρων κατάσαρκα. Τὰ ἐγκαινία τῶν σχολείων τούτων ἐγένοντο μετὰ μεγάλης ἐπισημότητος, ἦσαν εἶδος ἐγκαινίων σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ χαιρετίζοντων τὴν ἐγκατάστασιν νέας τυγκινωνίας.

Ἀλλὰ διὰ τὴν λειτουργίαν τῶν σχολείων ἀπητοῦντο διδάσκαλοι οἱ δὲ ὑπάρχοντες ἦσαν καὶ ὀλίγοι καὶ ἀνεπαρκεῖς. Ἐδῶ μὲν ἐδίδασκον οἱ ἱερεῖς, ἐκεῖ τελειόροιοι γυμνασίων, ἀλλαχοῦ δὲ καὶ αὐτοδιδάσκαλοι ὅπως δῆποτε μαθόντες γράμματα τινα. Βαθμηδὸν ἐγένετο αἰσθητὴ ἡ ἀνάγκη διδασκάλων παιδαγωγικῶς ἐν διδασκαλείσι μεμωμένων, θεωρητικῶς καὶ πρακτικῶς πεπαιδευμένων περὶ τὸ διδάσκειν.

Μία τῶν κοινοτήτων τῆς Πισιδίας, πρὸ δώδεκα περίπου ἐτῶν ἐξοικονομήσασα τοὺς πόρους ἀπέστειλεν ἕνα μαθητὴν γυμνασίου εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις Διδασκαλεῖον. Οὗτος μετὰ τριετῆ φοίτησιν φέρων τὸ πολῦτιμον πτυχίον ἐπανέκαμψεν εἰς τὸ γενέθλιον ἔδαφος. Τότε συνέβη τι παράδοξον καὶ χαρακτηριστικόν. Ἡ κοινότης ἀπεφάσισε νὰ ὑποδεχθῆ ἐπισήμως τὸν πρῶτον ἀληθῆ διδάσκαλον. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἀρχή, ἡ δημογεροντία, οἱ πρόκριτοι, αὐτὸς ὁ καὶ μακάμης συναρπασθεὶς ὑπὸ τοῦ γενικοῦ ἐνθουσιασμοῦ

ἐξῆλθον ἔριπποι εἰς ὑπάντησίν του. Πλήθος κόσμου παρηκολούθει. Εἰς δῶρον ἀπόστασιν συνήνησεν ἡ πομπὴ τὸν μορφωτὴν τῆς μελλούσης γενεᾶς. Τὸν ἐχαιρέτησεν μὲ λόγους, μὲ πυροβολισμοὺς καὶ ὁ νεαρὸς διδάσκαλος εἰσῆλθεν ὡς θριαμβευτὴς εἰς τὴν γενέτειραν.

Ἡ τιμὴ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτήτων χρόνων οὐκ ἐξ καθεύδειν.

Τὸν ἐπόμενον Αὐγούστον ἀρκετοὶ νέοι ἐκ Πισιδίας δύο δὲ ὠρισμένως ἐκ Βουρδουρίου κατηυθύνθησαν εἰς Ἀθήνας ἐνεφανίσθησαν εἰς τὸ Διδασκαλεῖον φεσοφόροι καὶ ἄτολμοι καὶ προσῆλθον εἰς εἰσιτηρίους ἐξετάσεις. Αἱ γνώσεις των δὲν ἦσαν ἀντάξιαι τοῦ ἐνθουσιασμοῦ των. Τὴν Ἑλληνικὴν ἐλάλουν βαρέως καὶ δυσχερῶς· ἦτο δὲ προφανές ὅτι ἡ φράσις δὲν ἀνέβλυζεν αὐτομάτως ἑλληνικὴ ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ των, ἀλλ' ἡ διανόησις ἐγένετο τουρκιστὶ καὶ εἶτα μεταγλωττίζετο προφορικῶς ἑλληνιστί. Ἐγένοντο δεκτοὶ ἐξ ἐπιεικέως εὐνοήτου.

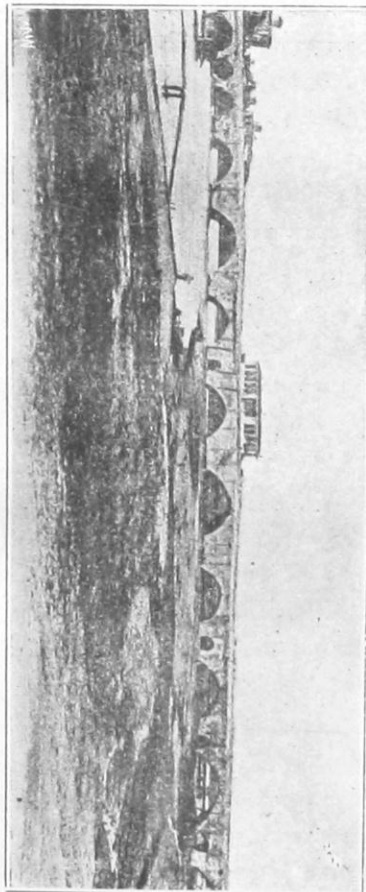
Τὸ ὑπουργεῖον εἶχεν ἐκσφενδονῆσαι τότε τὸ Διδασκαλεῖον εἰς τὸ ἄκρον τῆς Γαργαρέτας ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς φερούσης εἰς Φάληρον. Οἱ δὲ «διδασκαλισταὶ» συνεσπειρώθησαν, ὡς ἦτο ἐπόμενον, περὶ αὐτὸ, ἐνοικιάσαντες δωμάτια εἰς πενιχροὺς πέριξ οἰκίσκους καὶ ἐν τῇ πλησίον συνοικίᾳ Μακρυγιάννη. Ἐκεῖ που, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ δι' ἧς διέρχονται αἱ πένθιμοι νεκρικαὶ πομπαὶ εὗρον δωμάτιον καὶ οἱ δύο ἐκ Βουρδουρίου ἀχώριστοι καὶ συγγενεῖς, ὁ Κόκκινος καὶ ὁ Φιλιππίδης. Ἐπιμελέστατοι καὶ οἱ δύο κατώρθωσαν τὸ πρῶτον ἔτος νὰ λειάνωσι τὴν τραχύτητα τῆς προφορᾶς καὶ νὰ ἀφυπνήσωσι τὸ ἡμιναρκαμένον πνευμά των. Ἄλλα

τὸ θέρος κατὰ τὰς διακοπὰς προσεβλήθησαν ἀμρότεροι ὑπὸ τύφου, πρῶτον ὁ Κόκκινος καὶ εἶτα ὁ Φιλιππίδης.

Τοῦ πρώτου ἡ κατάστασις ἐδεινώθη εἰς ἄκρον, καὶ ὁ δυστυχὴς μεῖραξ μετηνέχθη εἰς τὸν Εὐαγγελισμόν πρὸς νοσηλείαν. Εἶχεν ἐπέλθει ἐπιπλοκὴ μετὰ μηνυγγίτιδος· μετὰ τινὰς ἡμέρας ἐξέπνευσεν. Ὁ πρόεδρος τοῦ Μικρασιατικοῦ Συλλόγου, ὁ Διευθυντὴς, καὶ δύο τρεῖς καθηγηταὶ τοῦ Διδασκαλείου μετέβημεν εἰς τὸν Εὐαγγελισμόν διὰ νὰ τὸν συνοδεύσωμεν εἰς τὴν τελευταίαν κατοικίαν του.

Ὁ ἀμύσταξ νεκρὸς ἔκειτο ἐν τῷ παρεκκλησίῳ τοῦ Νοσοκομείου ἐξηπλωμένος ἐν τῷ φερέτρῳ του μὲ ἓνα ὀδυνηρὸν σπασμὸν εἰς τὰ χεῖλη ὡς σαρκασμὸν πρὸς τὸ "Ἄγνωστον. Τὸ σῶμα αὐτὸ τὸ ἔρημον μίᾳ ἀγκάλῃ τὸ ἔσφιγγε τὴν στιγμὴν τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ, καὶ εἰς τὰ χεῖλη αὐτὰ τὰ παγωμένα, τὰ ὁποῖα ποτὲ δὲν θάνοίξουν, χεῖλη ὀλόθερμα ἐξ ἀγάπης προσεκολλήθησαν. Ποῖος ἐφραντάζετο ὅτι τὸ σίλημα τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ ἔμελλε νὰ ἦναι ὁ τελευταῖος ἀσπασμὸς!» Τόσον ἐπίεζε τὴν καρδίαν ἡ μόνωσις, ἡ σιωπὴ ἐκείνη περὶ τὸ φέρετρον ἀδίως μανούλας κλάμματα» ὥστε ἡ Διευθύντρια τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ἡ τόσον συχνὰ ἐν τούτοις δικηκωνίζουσα τὸν θάνατον, ἐξερράγη εἰς γόους.

Ἐξεκίνησεν ἡ θλιθερὰ κηδεῖα τοῦ ξηνητευμένου μὲ τοὺς ἀραιοὺς προπεμπτάς. Μία ἄμχξά ἐμπρὸς μὲ τὸν νεκρὸν καὶ τὸν σταυρὸν καὶ δύο ἄλλαι κατόπιν μὲ ἡμᾶς. Ἡ λύπη, ὡς γνωστόν, ἔχει τοὺς σταθμούς της, της φάσεις της· ἡ στιγμή τῆς ἐξόδου τοῦ νεκροῦ ἐκ τῆς κατοικίας του, ἡ

Ἔξοδος.— Π. Γεφύρια τῆς Ἀγίας Ἐλένης

στιγμὴ τοῦ τελευταίου ἀσπασμοῦ, ἡ στιγμὴ τοῦ ἐνταφιασμοῦ ἐντείνουσι τὸν σπαραγμὸν τῆς ψυχῆς καὶ τὴν ἔκρηξιν Ἡ κηδεῖα μοιραίως ἔπρπεε νὰ διέλθῃ πρὸ τῆς κατοικίας του, ἡ σύμπτωσης αὕτη ἐπέυξανεν ὄχι μόνον τὴν λύπην μας διὰ τὸν νεκρὸν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀνησυχίαν μας διὰ τὸν ζῶντα, τὸν μόλις ἀναρρώσσαντα. Εἶχομεν λάβει πᾶσαν προφύλαξιν νὰ μὴ μάθῃ ὁ Φιλιππίδης τὸν θάνατον τοῦ φίλου του. Εἶχε προσεγγίσει τόσον εἰς τὸ μνήμα ὥστε ὁ αἰφνίδιος τιναγμὸς θὰ τὸν ἐκύλιεν ἀφρεύτως εἰς αὐτό. Ἐφροντίσαμεν νὰ εἴναι κλειστὰ τὰ παράθυρα καὶ ἡ πομπὴ διήλθε σπεύδουσα καὶ σιωπηλὴ τὴν ὁδὸν Ἀναπαύσεως. Πρὸ τῆς πύλης τοῦ Νεκροταφείου κατεβιβάσθη τὸ φέρετρον καὶ ἔμετεκομίσσαμεν ἡμεῖς τὸν μαθητὴν μας εἰς τὸ παράμερον ἄκρον τοῦ Νεκροταφείου ὅπου τὸν ἀνέμενον ὁ νεοσκαφῆς τάρως. Τὸ φέρετρον κατετέθη παρὰ τὸ χεῖλος, ἀπήγγειλεν ὁ ἱερεὺς τὰς τυπικὰς εὐχὰς, ἐψιθύρισέ τις, ἐξ ἡμῶν μὲ φωνὴν τρέμουσαν καὶ δακρύβρεκτον λέξεις τινὰς ἀποχαιρετισμοῦ, καὶ οἱ νεκροθάπται ἠτοιμάζοντο νὰ καταβιβάσωσι τὸ φέρετρον εἰς τὸν τάφον.

Ἐξάρνα διὰ τῶν κυπαρίσσων ἐράνη παρὰρόως τρέχων ὑπερπηδῶν μάρμαρα προσκρούων εἰς σταυροὺς εἰς ἄνθρωπος καὶ σπαρακτικὴ πνευστιῶσα φωνὴ ἠκούσθη: Σταθῆτε! Ἦτο ὁ Φιλιππίδης βλοσυρὸς, ὠχρὸς, ἡμίγυμνος ὡς ἀναπηδήσας ἐκ τινος τάρου ὤρμησε πρὸς τὸν φίλον του καὶ ἔπεσεν ἐπ' αὐτοῦ καὶ τὸν ἔσφιγγε καὶ τὸν ἐβίλα, σφαδάζων ὠρῶμενος. Εἰς τὸν συγκλονισμὸν αὐτόν, εἰς τὴν ἀνατάραξιν αὐτὴν τοῦ βυθοῦ τῆς ὑπάρξεώς του, εἰς τὸ στόμα

του ἀνήρχοντο ἀπὸ τὰ τρίσβραχ τοῦ πόνου του αἰ λέξεις τῆς μητρικῆς του γλώσσης.

Ἡ ὀδύνη ἐκεῖνη ἢ βιαία, ἢ ἀχαλίνωτος, ὁ κοπιετὸς ἐκεῖνος ὁ γοερός, ἀξενόγλωστος εἶχον τὴν ἀγρίαν ἔκρηξιν πόνου ἀρχεγόνων ἀνθρώπων ἀνευρισκόντων τὸν πατέρα ἢ τὸν ἀδελφὸν εἰς τὸ δάσος μακρὰν τοῦ σπηλαίου των κατασπαρχγμένον ὑπὸ θηρίων. Ἡμεῖς καθηλώθημεν ἀκίνητοι καὶ ἐνεοὶ περὰ τὸν ἀνοικτὸν τάρον. Τὸ ἀπειρῶς τραγικὸν τῆς σκηνῆς μᾶς εἶχε μακμαρώσει. Παγωμένοι ἐκ φρίκης δὲν ἐσκέφθημεν ν' ἀποσπάσωμεν τὸν ἴσως ἐτοιμοθάνατον πλέον ἀπὸ τὸν νεκρὸν. Ἐχρειάσθη ὥρα καὶ ἀγὼν διὰ νὰ τὸ κατορθώσωμεν. Ἐπὶ τέλους κατεβιάσασμεν τὸν ἕνα εἰς τὸ χαῖνον στόμα τῆς γῆς καὶ ὠδηγήσαμεν τὸν ἄλλον ἐπὶ μῖς τῶν ἀναμενουσῶν ἔξω ἀμαξῶν εἰς τὴν κοιτίαν του.

Τὸν κατέλαβεν ἀμέσως πυρετὸς σφοδρὸς καὶ παρκλήρημα Ἄνετινάσσετο ἐκ τῆς κλίνης του ὡς νὰ ἐπάλαιε μὲ τὸν χάρον. Ὁ θάνατος ἔψαυσε τὸ προσκεφάλαιόν του ἀλλ' ἀπῆλθε μὲ κενὰς τὰς χεῖρας. Καὶ ἐνῶ, πέραξ μικροῦ ξυλίνου στειροῦ ἡ γλῶττις ἤρχισε νὰ φύεται ἐπὶ τοῦ τάρου τοῦ Κοκκίνου, ἐπὶ τῆς ὠχρᾶς καὶ ἰσχνῆς μορφῆς τοῦ Φιλιππίδου ἤρχισε νὰ διαγράφηται ἡ βροδίνη ἡὼς τῆς ὑγείας.

Καὶ ὁ τῆς αὐξήσεως τῶν ὀργανικῶν ὄντων νόμος εἶναι αἰώνιος ὡς ὁ τῆς φθορᾶς. Ὁ Φιλιππίδης διήνυσεν εὐδοκίμως τὰς σπουδὰς του, ἔλαβε μετὰ διαιτίαν, μεσοτὸς πλέον νεός, τὸ πτυχίον τοῦ διδασκάλου καὶ ἐπανκακάπτων εἰς τὴν πατρίδα του ἦλθε νὰ μὲ ἀποχαιρετίσῃ.

Ὅλοι γνωρίζομεν πῶς εἰς τὰς στιγμὰς αὐτὰς τοῦ ἀποχωρισμοῦ, αἵτινες δύνανται νὰ ὀνομασθῶσι «στιγμὰὶ ἀνακεραλαιώσεως» ἢ μήτηρ, ὁ πατήρ, ὁ σύζυγος, ὁ προεστάμενος ἐφοδιάζουσι διὰ συμβουλῶν, προτροπῶν τὸν ἀποδημοῦντα. Ἐν τῷ ἐνδιαιρέροντί των δὲν φοβοῦνται νὰ ἐπαναλάβωσιν ὅτι πολλάκις εἶπον, νὰ ὑπομνήσωσι τὰ γνωστὰ ν' ἀνακεραλαιώσωσι τὸ παρελθὸν ἐν σχέσει πρὸς τὸ μέλλον.

Τοῦτο ἔπραξα καὶ ἐγώ. Διδάσκω ἐν τῷ Διδασκαλείῳ τὴν Μεθόδολογίαν καὶ διευθύνων τὰς πρακτικὰς ἀσκήσεις, πολλάκις ὠμίλησα εἰς αὐτὸν καὶ εἰς ἄλλους Μικρασιάτας, ὡς καὶ εἰς Μακεδόνας μέλλοντας νὰ διδάξωσι εἰς ξενόγλωσσα χωρὶα περὶ τῆς πρώτης διδασκαλίας τῆς γλώσσης εἰς παιδία μὴ φέροντα οἶκον ὡς μητρικὴν τὴν Ἑλληνικὴν.

— Ἐνθυμεῖσαι λοιπὸν τί εἶπαμεν. Θὰ κάμωμεν ὅτι κάμνει ἡ φύσις. Γνωρίζομεν πῶς τὸ μικρὸν παιδίον συναγαγεῖ κατ' ὀλίγον τὸ ὑλικόν, τὸ ὁποῖον θ' ἀποτελέσῃ τὸ περιεχόμενον τῆς ψυχῆς του. Μὲ τὰς αἰσθήσεις του.

Τὰ πέντε αἰσθητήρια εἶναι αἱ ὀλάνοικτοι θύραι διὰ τῶν ὁποίων εἰσέρχονται αἱ ἐντυπώσεις περὶ τοῦ κόσμου ἄνθρωποι καὶ πράγματα, ὡς καὶ σκότος, σχήματα μεγέθη, χρώματα, ἤχοι, φθόγγοι, θόρυβοι, τραχύτης, λειότης, θερμότης, ψυχρός, ὁμαὶ γεύσεως, ὅλα συνδεδεμένα πρὸς τ' ἀντικείμενα καὶ ἀχώριστα αὐτῶν κατ' ἀρχάς. ἐντυπῶνται δι' ἐνὸς αἰσθητηρίου εἰ μὴ πλειοτέρων εἰς τὴν ψυχὴν καὶ ἀφίνου ἐντὸς αὐτῆς τὰ ψυχικὰ ἐνδάλματα, ἅτινα θὰ συνυρχνηθοῦν βραχυμῶς εἰς ποικίλους συνδιασμούς. Ἄλλὰ πῶς

προχωρεί ή κατάκτησις αὐτῆ τῆς ἰγνώσεως; Τὸ παιδίον μανθάνει πρῶτον τὰ ἀμέσως πλησίον του, ὅσα ἤμπορεῖ νὰ ψαύσῃ μὲ τὰς χεῖρας του, νὰ γευθῆ μὲ τὴν γλῶσσαν του, νὰ ὀσφρανθῆ μὲ τὴν ῥίνα του, νὰ ἴδῃ μὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς του, ν' ἀκούσῃ μὲ τὰ ὦτα του. Μανθάνει τὰ πράγματα καὶ ἔπειτα τὸ ὄνομά των. Κἄποτε μανθάνει ταυτοχρόνως καὶ τὸ ὄνομά των. Ἄλλὰ ποτὲ τὸ ὄνομα χωρὶς τὸ πρᾶγμα. Καὶ ὁ κύκλος ὁλονέν εὐρύνεται πρὸς τὰ ἔξω καὶ ἡ περιφέρεια ἀνάγεται βαθμηδὸν ἀπομακρυνομένη ἀπὸ τὸ κέντρον τὸ σχολεῖον καὶ τὴν οἰκίαν.

Λοιπὸν θ' ἀρχίσης ἀπὸ τ' ἀμέσως αἰσθητά· τὴν μητέρα, τὸν πατέρα, τὸ ψωμί, τὸ νερὸν, τὸ σπῆτι, τὸ σχολεῖον, τὸ θρανίον, τὸν τοῦλον, τὸ παράθυρον, τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὰς στοιχειώσεις σχέσεις τὰς συνδεομένας πρὸς αὐτὰ, τὸ ἔρχομαι, πηγαίνω, πεινῶ, διψῶ, ἔμιλλῶ, ἀκούω, κάμνω τὸν σταυρόν μου, ἀνοίγω τὸ βιβλίον, καὶ θὰ προχωρήσης εἰς τὸ χωράρι, τὸ ἀμπέλι, τὸν μύλον, καὶ εἰς τὰ θερίζω, τρυγῶ, ἀλέθω. Εἰς ὅλον τὸν πολιτισμένον κόσμον μεταχειρίζονται τώρα χαρακτηριστικούς πίνακας παριστῶντας τὰς ἐποχὰς τοῦ ἔτους, φυσικὰ φαινόμενα, ἢ σκηνὰς τοῦ βίου τῶν πόλεων ἢ τῶν ἀγρῶν. Τοὺς πίνακας τούτους χρησιμοποιοεῖ ὁ δεξιὸς διδάσκαλος διὰ δεξιέως καὶ ὀνοματισμοῦ τῶν ἀντικειμένων καὶ τῶν σχέσεών των πρῶτον καὶ εἶτα δι' ἐρωτήσεων, εἰς λεκτικὰς ἀσκήσεις τῶν παιδίων, διορθούσας καὶ συμπληρούσας τὴν μητρικὴν γλῶσσαν. Ἄλλὰ καὶ ἄγνωστος γλῶσσα δυνατὸν νὰ διδαχθῆ εὐκόλως δι' αὐτῶν. Σήμερον ἡ γαλλικὴ, ἡ ἀγγλικὴ, ἡ γερ-

μανικὴ, οἰαδήποτε γλῶσσα, διδάσκονται μὲ τοιοῦτους πίνακας ὡς ζωνταναί, ὡς μητρικαὶ γλῶσσαι.

— Ἄλλὰ ποῦ νὰ τοὺς εὐρωμεν τοὺς πίνακας αὐτοὺς ἡμεῖς ἐκεῖ κάτω εἰς τὰ βάθη τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, εἶπε μὲ στεναγμὸν ὁ νέος.

— Μὲ τὸν φλογερὸν ζῆλόν σου, τὸν ἀκοίμητον ἐnthουσιασμόν σου ἠλέκτρισε τὴν ἐφορείαν νὰ τοὺς φέρῃ. Ἄλλὰ καὶ ἂν δὲν τοὺς ἔχῃς ἐnthυμήσου τί εἶπαμεν. Εἶχαις ἐμπρὸς σου τὸν μέγαν, τὸν ἀπκράμιλλον, τὸν ἀνεξάντλητον πίνακα τῆς φύσεως.

Φέρε τοὺς ἀλλογλώσσους μαθητὰς σου ἐνώπιον αὐτῆς, δείκνυς καὶ λέγε· αὐτὸ εἰς τὴν γλῶσσαν μας] λέγεται οὐρανός, αὐτὸ γῆ, αὐτὸ ἥλιος, αὐτὸ δένδρον, αὐτὸ ποταμός, ἐκεῖνο βουνόν, ἐκεῖνο σύνερον. Ἀργότερα θὰ κάμῃς λόγον διὰ τὴν πίστιν διὰ τοὺς μάρτυράς της. Καὶ δίδε πάντοτε ἀσφραμῆν νὰ συνδέουν τὰς λέξεις, νὰ σχηματίζουν φράσεις, καὶ κίνει διαρκῶς τὸ ἐνδιαφέρον πρὸς τὰ πράγματα διὰ νὰ ἐξεγείρεται καὶ πρὸς τὰς ἐκφραζούσας αὐτὰ λέξεις. Καὶ προσπάθησε νὰ συγκοινωνήσῃ ἡ ψυχὴ τῆς γενεᾶς τῆς ὁποίας σὲ ἔταξα παιδευτήν, πρὸς τοὺς προγόνους μας, καὶ ν' ἀνοίξῃς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς των πρὸς τὸν πάγκalon ἐκεῖνον κόσμου, ὠραιότερον τοῦ ὁποίου οὐδέποτε ὑπῆρξεν, καί, ὅπως δὲν διστάζουν νὰ ὁμολογοῦν οἱ ἐπισημότεροι σοφοὶ τῆς ὑψηλίου, οὐδέποτε θὰ ὑπάρξῃ. Μὴ ἀρκείσθῃς νὰ δώσης μόνον μάθησιν εἰς τοὺς μαθητὰς σου, ἀνάψε ἐντὸς των τὴν δίψαν τῆς μαθήσεως.

Καὶ πρότερον μὴ σκοτάπτῃς εἰς τὰ λεξίδια καὶ δὲν εἰς-

δύεις μέχρι τῶν Ἰδαίων. Μὴ μένε εἰς τὸν νάρθηκα, προχώρει μέχρι τοῦ ἱεροῦ. Μόνον τότε θὰ εἶσαι ἀληθῆς διδάσκαλος μόνον τότε θὰ ἔχῃς τὴν ἐπιδοκιμασίαν τῆς συνειδήσεώς σου ὅτι ἐξετέλεσες τὸν προορισμὸν σου, ἂν κατορθώσῃς ὅσον ἠμπόρεσῃς νὰ ἀκίσθανθῇ ἡ γενεὰ τὴν ὁποίαν θὰ μωρῶσῃς ὅλον τὸ βάθος τῶν λόγων ἐνὸς τῶν προγόνων μας.

«Πανύγηρις ἐστὶ ψυχῆς ἡ παιδεία· πολλὰ γὰρ ἐστὶν ἐν αὐτῇ ψυχῆς θεάματα καὶ ἀκούσματα.

ΑΡΙΣΤ. ΚΟΥΡΤΙΔΗΣ.

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΜΙΑΣ ΕΥΩΧΙΑΣ

Ἐλάτης προσεκάλεσεν εἰς εὐωχίαν τρεῖς συναδέλφους του. Ὅτε δὲ μετὰ διάφορα φηγητὰ προσεφέρθη καὶ εἰς ἰχθύς ὁ μὲν εἰς εἶπεν: «Ἐν κεραλίδι βιβλίον γέγραπται» καὶ ἀπέκοψε καὶ ἔλαβε τὴν κεφαλὴν τοῦ ἰχθύος· ὁ δὲ δεύτερος εἰπὼν «Ἰδοὺ ὁ Μεστίας ἔρχεται» ἔλαβε τὴν κοιλίαν ὁ δὲ τρίτος ἐπειπὼν «Καὶ τὸ Σουδάριον αὐτοῦ» ἔλαβε τὴν οὐραν.

Τότε ὁ δυστυχῆς οἰκοδεσπότης, ἀγκυκατήσας διὰ τὴν ἀνάδειάν των, ἀνεφώνησε «Καὶ ἰδὼν ὁ Κύριος τὴν ἀδικίαν τούτην ὠργίσθη καὶ ἔβρεξε πῦρ καὶ φωτιὰν καὶ κατέκαυσε τὰ Σόδομα καὶ Γόμορα» καὶ συνάμα ἀνλαβὼν τὸ πικρακείμενον πύραυλον ἐπέχυσε τὸ πῦρ ἐπ' αὐτούς.

ΤΟ ΠΑΣΧΑ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ

Ὅπου καὶ ἂν εὐρίσκεται κανεὶς τὴν ἡμέραν τοῦ Πάσχα εἴτε εἰς πόλιν, εἴτε εἰς χωρίον, πάντοτε αἰσθάνεται τὴν ἀγαλλίασιν τῆς ἐπισήμου ἑορτῆς, πάντοτε τὴν ψυχὴν του τὴν διαπνέει τὸ γλυκὺ ἐκείνο ἄρωμα τῆς πανδήμου χαρᾶς, Ἄλλ' ὅσοι δὲν εἶδαν, δὲν ἀντελήφθησαν μὲ τὰ μάτια των, μὲ τὴν ψυχὴν των, τὸ Πάσχα εἰς ἓνα χωρίον δὲν δύνανται βεβαίως νὰ ὁμολογήσωσιν μαζύ μου, ὅτι δὲν ὑπάρχει ὠραιότερα ἀπόλαυσις, ἀπὸ τὴν ἑορτὴν τῆς Λαμπρᾶς εἰς τὸ χωριό. Τὸ Πάσχα ἐκεῖ δὲν ὁμοιάζει καθόλου μὲ τὸ θορυβῶδες Πάσχα τῶν πόλεων, ὅπου ὅσας συγκινήσεις καὶ ἂν προξενῇ δὲν ἠμπορεῖ ποτὲ νὰ παραβληθῇ πρὸς τὴν γλυκίαν εἰκόνα ἢ ὁποῖα θὰ παρυσιασθῇ εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας σήμερον. Σκότος πυκνὸν βασιλεύει ἀκόμη εἰς τὴν γῆν οἱ μικροὶ καὶ πολυάριθμοι ἀστέρες τρέμουσιν ἀκόμη φωτεινοὶ ἐν τῇ καταστικτῷ ἀγκάλῃ τοῦ οὐρανοῦ, κάτω εἰς τὴν κοιλάδα ἀντηχοῦν γλυκὰ τὰ κωδωνίσματα τῶν ποιμνίων, ἀναμειγμένα μὲ ἀδιάκοπα βελάσματα, ἐν ᾧ ἐκ τῶν μικρῶν λευκῶν οἰκίσκων τοῦ χωρίου, τῶν μόλις διαγραφομένων εἰς τὸν πέπλον τῆς νυκτὸς φθάνουσιν ὀξείς οἱ λαρυγγι-

σμοι τῶν ἀλεκτόρων. Ἄλλὰ τί θόρυβοι εἶναι ἐκεῖ εἰς τὸ βάθος, τί ἀναρίθμητα ἀστεράκια σκορπισμένα, καὶ κινούμενα ἐδῶ κ' ἐκεῖ; Εἶπε οἱ χωρικοί, οἱ εὐθυμοὶ καὶ εὐτυχεῖς χωρικοὶ ποῦ γυρίζουν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, ὅπου ἐψάλλῃ ἡ Ἀνάστασις καὶ τὸ Χριστὸς Ἀνέστη, μὲ τὰς χρυσοχαρτίνους λαμπάδας τῶν ἀνημμένας ἀπὸ τὴν ἰδίαν λαμπάδα τοῦ ἀσπρομάλλη παπᾶ, ποῦ ἔψαλε πλήρης γαλήνης, καταστόλιστος ἀπὸ τὰ ἱερά του ἄμφια, καὶ πλημμυρισμένος ἀπὸ τὴν ἀκτινοβολίαν τῶν κωνδηλιῶν καὶ τῶν λαμπάδων. «Δεῦτε, λάβετε φῶς!» Καὶ οἱ χωρικοὶ καὶ αἱ χωρικαὶ καὶ αἱ λυγεραὶ καὶ τὰ παιδάκια μὲ τὸ ἴδιο ἐκεῖνο φῶς τρέχουν εἰς τὰ σπιτάκια, τὰ κάτασπρα καὶ καθαρὰ σπιτάκια τῶν, ποῦ λάμπουν μιὰ χαρὰ εἰς τῆς ἡμέρας τὸ φῶς, γιὰ ν' ἀνάψουν αἱ οἰκοκυραὶ τὰ μικρὰ κωντηλάκια τῶν πρὸ τῶν εἰκονισμάτων. Τὸ χωρίον πληροῦται τώρα φωνῆν, κραυγῶν οἱ ἀλέκτορες τονίζουσι ὑψηλότερον τὸ ἄσμα τῶν, οἱ σκύλοι, οἱ πιστοὶ φίλοι καὶ φύλακες μολοσσοί, ὑλακτοῦν καὶ σαίνουν ζωηρῶς τὴν οὐρανῶν τῶν, ἡ ἀνατολὴ ροδίζει πλέον, καὶ τὰ πουλάκια εὐμορφότερα θαρρεῖς ἀπὸ κάθε φοράν, διασχίζουν τὸν ἀέρα, καὶ κελαιοῦν τῆς μεγάλης ἡμέρας τὴν χαρὰν, τῆς θείας ἀναστάσεως τὸ τραγοῦδι.

Αἱ πυραὶ ἴχουν ἀναφθῆ εἰς ὅλας τὰς αὐλάς, εἰς ὅλας τὰς οἰκίας· φλόγες ἀστράπτουν παντοῦ. Αἱ πρῶται ἐκρήξεις τῶν τουφεκιῶν, τοῦ χαρακτηριστικοῦ αὐτοῦ ἐθίμου τῆς Λαμπρᾶς εἰς τὰ χωρία, ἀντηχοῦν ἤδη, καὶ ἡ λαγγαδιὰ, καὶ ἡ κοιλὰς ἀντηχεῖ κάτω μὲ χίλια στόματα.

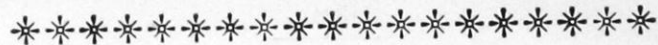
Τὰ μικρὰ ἀρνάκια περασμένα εἰς τὰ κοντάριά τῶν, κόκκινα, κόκκινα καὶ παχύτατα ἀρχίζουν νὰ στρέφονται ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὰς ἀνθρακιάς, ὁ ἥλιος ἀνέροχεται ἐκ τῶν βουνῶν εἰς τὸν ὀρίζοντα, τὰ κόκκινα αὐτὰ διαγωνίζονται εἰς τὰς χεῖρας ὄλων, αἱ οἰκοκυραὶ κύπτουν ἐπιμόνως εἰς τὸ μαγειρεῖον φιλοτιμούμεναι ποῖα νὰ παραθέσῃ τὸ πλουσιώτερον καὶ τὸ καλλίτερον γεῦμα εἰς τοὺς οἰκείους τῆς. Διότι σήμερον εἶναι ἡ ἐκλεκτὴ ἡμέρα τῶν φαγητῶν καὶ τῶν ἐδεσμάτων, κατόπιν μάλιστα τῶν μακρῶν ἡμερῶν τῆς Τεσσαρακοστῆς καθ' ἃς οἱ μέχοι ἐξαντλήσεως ἐργαζόμενοι εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ τὰς ἀμπελοφυτεῖας χωρικοὶ μόνου διὰ ξηροῦ ἄρτου καὶ ὀλίγων ἐλαίων ἐτρέφοντο. Μὲ πόσῃν ἀγαλλίασιν ὑποδέχονται οἱ καλοὶ ἄνθρωποι τὸ εὐλογημένον Πάσχα, καὶ πόσον ἀληθινὴ εἶνε δι' αὐτοὺς ἡ ἐξαιρετικὴ ἐπισημότης τῆς ἡμέρας! Ἡμεῖς εἰς τὰς πόλεις δὲν θὰ εὐρωμέν ποτε ὁμοίως συγκινήσεις, δὲν θὰ αἰσθανθῶμεν ποτὲ τὴν εὐχαρίστησιν αὐτὴν τὴν ἀπλήν, ἀλλὰ τόσον μεγάλην. Βλέπετε ὁ βίος τῶν πόλεων, ὁ πεζὸς αὐτὸς βίος, δὲν μᾶς παρέχει αὐτὴν τὴν ποιήσιν καὶ μακαρίζομεν ἰδιαιτέρως, τοὺς ἀναγνώστας ἡμῶν, ὅσοι ἐξ αὐτῶν ἔχουν τὴν ἐξαιρέσιν νὰ φορτάζουσι τὸ Πάσχα εἰς τὰ χωρία, ἐν μέσῳ τῆς ἀνθισμένης ἐξοχίης τῆς γεοστολισμένης φύσεως. Τὸ μεσημέρι ἔρχεται τέλος. Ὁ ἥλιος μεσουρανεῖ, τὰ βουνὰ καὶ οἱ κάμποι ἀκτινοβολοῦν ὑπὸ τὰς φλογερὰς ἀκτίνάς τῶν, αἱ πυραὶ ἀρχίζουν νὰ σβύνονται, τὰ ἀρνάκια διαμελίζονται, ὅλοι ἔχουν συναχθῆ εἰς τὴν πασχαλινὴν τράπεζαν, καὶ μόνου τὰ που

λάκια ακούραστα δὲν παύουν νὰ πτερυγίζουν καὶ νὰ κελαδοῦν τῆς μεγάλης ἡμέρας τὴν χαρὰν, τῆς θείας ἀναστάσεως τὸ τραγοῦδι.

"Ὡς εἰσέλθωμεν εἰς τὴν τυχοῦσαν οἰκίαν, ὡς εἴπωμεν ἐν βλέμμα εἰς τὴν τυχοῦσαν τράπεζαν κρουφὰ ὄμως, διὰ νὰ ἀποφύγωμεν τὴν πρόσκλησιν τῶν καλῶν αὐτῶν ἀνθρώπων τῶν ὁποίων ἡ φιλοξενία φθάνει μέχρι κουράσεως. Γιὰ ἰδέτε πῶς ἀπαστράπτει ἡ μακρὰ τράπεζα μετὸ καθαρὸν τραπεζομάνδηλόν της, μετὰ τὰ ἀκτινοβολοῦντα πινάκιά της, μετὰ τὰς μεγάλας κουλλοῦρας της, μετὰ τοὺς σωροὺς τῶν κόκκινων αὐγῶν της, μετὰ τὴν ἀχνίζουσαν σοῦπᾶν της, μετὰ τὸ καλοψημένον ἄρτι τῆς ἡμέρας; Εἰς ὄλων τὰ πρόσωπα τὰ ἀφελῆ καὶ γαλήνια πρόσωπα ζωγραφεῖται ἡ ὄρεξις καὶ ἡ καλὴ ὕγεια. Ἔχουν συναχθῆ ὄλοι εἰς μίαν οἰκογένειαν, οἱ πλησιέστεροι συγγενεῖς καὶ ἡ οἰκογενειακὴ αὐτῆ συνάθροισις καὶ ὁμόνοια ἐνθυμίζει πολὺ τοὺς χρόνους καὶ τὰ ἔθιμα τοῦ Ἀβραάμ, καθὼς ἐνθυμείσθε ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τῆς Γραφῆς. Ποιὸς ξέυρει ἂν ὁ παπποῦς θὰ χαμογελᾷ πάλιν καὶ τὴν ἐρχομένην λαμπρὰν εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν, πρὸς τοὺς ροδαλοὺς μικροὺς ἑγγόνους του, μετὰ τὴν μάχαιραν εἰς τὴν μίαν χεῖρα καὶ τὸ μέγαλον ψωμίον εἰς τὴν ἄλλην, καὶ ὄλοι τὸν βλέπουν μετὰ τὴν τρυφερότητα, μετὰ τὸσον ἀεθασμὸν, μετὰ τὴν συγκίνησιν! Καὶ ὁ καυμένος ὁ παπποῦς, ὡσάν νὰ τὰ ἐννοῇ βαθύτατα ὅλα αὐτά, εὐλογεῖ πολὺ συγκινημένος τὴν τράπεζαν, καὶ ἡ ἀσθενὴς φωνὴ του προφέρει μετὰ ζωηρὸν τόνον τὸ «Χριστὸς Ἄνέστη». Καὶ τὸ γεῦμα

ἀρχίζει καὶ ἐπισφραγίζεται μετὰ εὐθυμότατα τραγοῦδια· ἔπειτα ἐρχεται ἡ ὥρα τῆς ἀναπαύσεως. Ὅλοι θὰ κοιμηθοῦν, θὰ ἡσυχάσουν, διότι τὸ ἀπόγευμα θὰ ἐκκλησιασθοῦν πάλιν. μονάχα τὰ παιδιὰ, τὰ ακούραστα καὶ ζωηρὰ παιδιὰ τοῦ χωριοῦ, ποῦ δὲν ἀγαποῦν καθόλου τὸν ὕπνιον δὲν ἡσυχάζουν. Ἔχουν τόσα εὐμορφα καὶ τόσα πολλὰ παιγνίδια ἐκεῖ. Ἀλλὰ μετὰ τὸ μακρὸ σκοινὶ τῶν ἀλόγων των κρεμοῦν μιὰ κούνια εἰς τοὺς κλάδους τῶν δένδρων, καὶ κινοῦνται μετὰ τὴν ὄρην καὶ τὴν ἠδονὴν ἀλληλοδιαδόχως εἰς τὸν καθαρὸν ἀέρα, ἀλλὰ ἀγωνίζονται ὡς ἀληθινὰ ἀρχαῖα Ἑλληνόπαιδα, ποῖο νὰ ξεπεράσῃ τὸ ἄλλο εἰς τὸ ρίψιμο τοῦ λιθarioῦ καὶ ἄλλα ἀγωνίζονται ἀκατάβλητα εἰς τὸ ἄλμα.

Καὶ μόλις ἡ ἡμέρα δροσίση καὶ τὸ ἀεράκι, ἀρχίσῃ νὰ φυσᾷ ἀπὸ τὰ βουνὰ δροσερὸν, καὶ ὁ ἥλιος καταβῆ πρὸς τὴν δύσιν του, ἄλλη χαρὰ ἄλλη ζωὴ τότε. Ἡ γλυκεία ἠχὴ τοῦ σημάντρου, ποῦ ἐρχεται πέρα ἀπὸ τὴν κεκρυμμένην ἐντὸς πυκνῶν δένδρων ἐκκλησίαν ἐξυπνὰ παιδρῶν ὄλους. Ὅλοι τότε θὰ πλυθοῦν, θὰ καθαρισθοῦν, καὶ θὰ φορέσουν τὰ καινουργότερα φορέματά των καὶ μετὰ τὰς λαμπάδας των εἰς τὰς χεῖρας ἐκκινοῦν ὄλοι εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἡ μικρὰ ἐκκλησία λάμπει καταστόλιστος ἀπὸ μύρτα μεγάλα πράσινα στεφάνια στολίζουσι τὰς μικρὰς θύρας της, καὶ τὰ παραθυράκιά της, ὡς καὶ τὰ μνήματα μετὰ τοὺς ἀπλουστάτους μαύρους σταυροὺς των, εἶναι ἐστολισμένα μετὰ ἄνθη καὶ μετὰ ἀνημμένα κηρία. Εἶναι τόσον πολὺ τὸ πλῆθος, ὥστε ἡ μικρὰ ἐκκλησία γεμίζει με-

χοις ἀσφυξίας. Οἱ ψάλται κάθυδροι ψάλλουν ἀντιμέτωποι εἰς τὰ στασιδιά των τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη» ὁ κόσμος φιλεῖ τὴν Ἀνάστασιν μυρόνεται ἀπὸ τὴν γεροντικὴν χεῖρα τοῦ ἱερέως, ρίπτει εἰς τὸν χάλκινον δίσκου του ἐν ἀργυροδν νόμισμα καὶ ἐξέρχεται. Ἐξω τὰ φιλήματα καὶ τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη» ἀνταλάσσονται ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν, ἀγάπη, ἀδελφωσύνη γενικὴ βασιλεύει, καὶ τὸ σήμαντρον δὲν παύει τὸν γλυκὸν ἤχον του, τὸν διασκορπιζόμενον ὑπὸ τῶν πτερόγων τῆς αὔρας πανταχοῦ. Ἡ ἀκολουθία τελειώνει πλέον, ὁ ἥλιος κλίνων πάντοτε πρὸς τὴν δύσιν του, πληροὶ τὴν εὐρείαν ἐπιφάνειαν τοῦ λόγου γλυκειᾶς τινὸς ἐκστάσεως. Εἶναι ἡ ὥρα τοῦ χοροῦ, τοῦ γενικοῦ χοροῦ τοῦ Πάσχα. Τὸ εὐρὸν χοραστάσιον μὲ τὸ ὄμαλόν ἐπίπεδόν του καταλαμβάνεται ἀπὸ τοὺς τελειότερους χορευτάς, καὶ τὰς καλλιτέρας χορευτριάς. Τί ὠραία, τί γραφικὰ, τί εὐκίνητα, τί γοργὰ, ποῦ χορεύουν νέοι καὶ νεάνιδες ἐνῶ μητέρες καὶ γονεῖς συνοδεύουν τὸν χορὸν μὲ φιλόστοργα βλέμματα καὶ μὲ εὐχάριστα μειδιάματα! Καὶ ὁ ἥλιος δύνει, καὶ ὁ οὐρανὸς ὁ διανγῆς πληροῦται ἀπὸ ροδιναῶν ἀντανακλάσεις, καὶ ὁ λόφος ὀροσίξει ὀλόκληρος, καὶ τὰ φύλλα τῶν δένδρων θωπεύονται ἐλαφρῶς ὑπὸ τῆς ἐσπερινῆς αὔρας, καὶ τὰ πουλάκια κελαδοῦν, κελαδοῦν ἀκόμη, καὶ ὁ χορὸς αὐξάνει, καὶ μεθ' αὐτῶν τοὺς χορευτάς του, καὶ συναρπάζει τοὺς θεατάς του, ἐνῶ ὁ γλυκὸς ἤχος τοῦ σημάντρον ἀντηχεῖ εἰς τὴν λαγγαδιὰν καὶ τὴν κοιλάδα συνεχῆς, καὶ ἀκούραστος, ὡσάν νὰ λέγη :

Τί ἀπλοῦν καὶ τί εὐτυχῆς Πάσχα!

M. X.

Ἡ ΚΙΛΙΚΙΑ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΕΛΛΗΝΟΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟΥΣ ΚΑΙ ΡΩΜΑΪΚΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ

Ὅτε ὁ Ἀλέξανδρος καταλαβὼν ἤδη τὸ πλεῖστον τῆς Μικρᾶς Ἀσίας παρεσκευάζετο νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Κιλικίαν (333 π. Χ.) ὁ μνημονευθεὶς ἀνωτέρω Ἀρσάμης κατέλαβε πάσας τὰς ὑψηλὰς ὄρεινὰς περὶ τὰς Κιλικίας Πύλας θέσεις, ὡς πρὸ 70 περίπου ἐτῶν κατὰ τὴν τοῦ Κύρου στρατεῖαν εἶχε πράξει ὁ Σύνενσις. Ἄλλ' ὁ πολέμιος οὗτος στρατὸς ταχέως διελύθη ἅμα τῇ ἐμφανίσει τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν αὐτοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὅστις εὐρισκόμενος ἐντὸς τῶν Πυλῶν τοσοῦτον ἐθαύμαζε τὴν τοῦ φεύγοντος πολεμίου δειλιάν, ὥστε οὐδαμῶς ἐθεώρει ἑαυτὸν τοσοῦτον εὐνοηθέντα ὑπὸ τῆς τύχης, ὅσον εἰς τὰς Κιλικίας Πύλας, ἔνθα, ὡς ἔλεγε, μικρὰ δύναιμι ἀντιτασσομένην ἡδύνακτο νὰ καταστήσῃ δυσχερεστάτην τὴν διάβασιν αὐτῶν.

Τὰ μετὰ τὴν διάβασιν τῶν Κιλικίων Πυλῶν στρατιωτικὰ ἔργα τοῦ Ἀλεξάνδρου εἶναι γνωστὰ ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς στρατείας τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Γινόμενος εὐχε-

ρῶς κύριος τῆς Κιλικίας ἐζήτησε νὰ ἀσραλίση τὴν κτίσιν τῆς χώρας οὐχὶ μόνον δι' ἀσραλοῦς κατοχῆς τῶν Κιλικίων Πυλῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς καταλήψεως τῶν πρὸς τὸ Ἰόβιον καὶ τὴν Λυκαονίαν ἀγροῦσων δυτικωτέρων παρῶδων τοῦ Κιλικίου Ταύρου, αὐτῶν ἐκείνων, δι' ὧν ἐπέτρεψεν ἡ Ἐπύαξα εἰς Κιλικίαν, καὶ ἄς διήλθον μετ' αὐτῆς οἱ ὑπὸ τὸν Μένωνα ἔλληνες μισθοφόροι τοῦ Κύρου. Πρὸς τοῦτο δὲ κατέλαβε διὰ τοῦ Παμνείωνος ἄγκισαν τὴν Τραχεῖαν καλουμένην Κιλικίαν.

Καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, ὡς ὁ Κύρος εἰσελάσας εἰς τὴν Πεδιάδα Κιλικίαν ἐστρατοπέδευσε ἐν Ταρσῶ, λουσθεὶς, ὡς γνωστόν, καὶ ἐν τῷ διαρρέοντι τὴν πόλιν Κύδνῳ καὶ ἐπικινδύνως νοσήσας, ἄρας δ' ἐντεῦθεν ἦλθεν εἰς Ἀγγίαλον ἐπανελθὼν δ' εἰς Ταρσὸν διὰ Μαλλοῦ εἰς Ἰσόν, ἔνθα συνεκροτήθη ἡ κοσμοῦστορική ἐκείνη μάχη ἡ ἀραιρέσασα τὴν ἀρχὴν ἀπάσης σχεδὸν τῆς δυτικῆς Ἀσίας ἀπὸ τῶν Περσῶν καὶ παραδοῦσα αὐτὴν εἰς τοὺς Μακεδόνας.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐν τῇ πρώτῃ εἰς διοικήσεις ἢ σατραπειάς διαιρέσεις τοῦ κράτους ἡ Κιλικία ἐδόθη εἰς τὸν ταξίαρχον Φιλώταν. Μετὰ δὲ τὸν κατὰ τὸ 322 γενόμενον φόνον τοῦ ἐπιμελητοῦ τοῦ κράτους Περδίκου ἐν ταῖς μεταξὺ τοῦ Ἀντιγόνου, τοῦ Σατραπῆος τῆς Μεγάλης Φρυγίας καὶ τοῦ διοικητοῦ τῆς Καππαδοκίας Εὐμένους τοῦ Καρδιανοῦ ἔρισε καὶ πολέμους βλέπομεν τὴν Κιλικίαν κατεχομένην ὑπὸ τοῦ Εὐμένους. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἡ Κιλικία εἶχε τότε σπουδαιότητα ὡς χώρα, ἔνθα οἱ ἀργυράσπιδες τοῦ Μακεδονικοῦ στρατοῦ ἐφύλαττον τὸν ἀπὸ

Σούσων μετενεχθέντα ἐνταῦθα θησαυρὸν τοῦ κράτους. Μετὰ τὸν ὄλεθρον τοῦ Εὐμένους 316 π. χ. καὶ τὰ ἐπακολογήσαντα τούτῳ παλεμικὰ γεγονότα ἐν τῇ συνθήκῃ τῆς εἰρήνης τῇ συνομολογηθείσῃ μεταξὺ τῶν Μακεδόνων σατραπῶν τῷ 311 π. χ. φαίνεται ὅτι ἡ Κιλικία προσετέθη εἰς τὰς κτήσεις τοῦ Ἀντιγόνου, εἰς ὃν ἐπετράπη ἡ ἡγεμονία τῆς Ἀσίας. Ἀλλὰ μετὰ μικρὸν ὕστερον αὖθις μεταξὺ τῶν σατραπῶν ἐκραγέντα πόλεμον τὸν περατωθέντα διὰ τῆς μάχης τῆς Ἰτζοῦ (301) καὶ τῆς ταύτῃ ἐπακολοθησάσης συνθήκης εἰρήνης καὶ νέας διανομῆς τοῦ κράτους ἐδόθη εἰς τὸν ἀδελφὸν καὶ ἀρχιστράτηγον τοῦ Κασάνδρου Πλείταρχον, Μέχρι τότε ἡ Καταπνία καὶ ἡ Μελετινὴ ἦτοι ἡ χώρα ἡ κειμένη μεταξὺ τοῦ Ἀντιταύρου καὶ τοῦ Εὐφράτου ἀπετέλει ἔτι μέρος τῆς Κιλικίας. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ὁ τῷ 302 π. χ. τὴν τε βόρειον καὶ τὴν νοτίαν Καππαδοκίαν ἀπὸ τῶν Μακεδόνων ἐν μέσῳ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου ἀραιρέσας βασιλεὺς τῶν Καππαδοκῶν Ἀριαράθης Γ' ἤνωσεν αὐτὴν μετὰ τῆς Καππαδοκίας· ἔκτοτε δὲ ταχέως αἱ χώραι αὗται, ἦτοι οἱ αἰκοῦντες αὐτὰς λαοὶ καίπερ ὄντες Κίλικες καὶ ἑτεροεθνεῖς πρὸς τοὺς Καππαδόκας ἀφομοιώθησαν πρὸς τοὺς οὕτως, ὥστε ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Στράβωνος οὐδεμία οὔτε ἐν τῇ γλώσσῃ οὔτε ἐν τῷ ἄλλῳ βίῳ ὑπῆρχε διαφορὰ μεταξὺ Καππαδοκῶν καὶ τῶν Καταόνων, ἐνοεῖται δὲ καὶ τῶν ὁμοφύλων αὐτοῖς μεταξὺ Ἀντιταύρου καὶ Εὐφράτου οἰκούντων λαῶν.

Ἀλλὰ καὶ τοῦ Πλείταρχου ἡ ἀρχὴ ὑπῆρξε βραχεῖα. Διότι μικρὸν μετὰ τὸ γεγονὸς τοῦ 301 π. χ. Δημήτριος

ὁ Πολιορκητής, βοηθεία τοῦ Πτολεμαίου Α'. τῆς Αἰγύπτου ἐξέβαλε τῆς Κιλικίας τὸν Πλείταρχον, ἀνεγνωρίσθη δὲ αὐτὸς ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου βασιλεῦς Κιλικίας ἀπλῆς καὶ Κύπρον καὶ Φοινίκης (299-8 π. Χ.). Ἄλλὰ μετ' ὀλίγον καὶ ὁ Δημήτριος ἀπώλεσε τὴν Κιλικίαν ἀρχειθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Σελεύκου τῆς Βαβυλωνίας. Ἐκτοτε ἡ Κιλικία ἀπετέλεσε μέρος τοῦ μεγάλου ἐν Ἀσίᾳ κράτους τῶν Σελευκιδῶν πρὸς οὓς ὅμως ἐνίοτε ἡμυρισθήτησαν τὴν κτῆσιν τῆς χώρας οἱ Πτολεμαῖοι τῆς Αἰγύπτου. Ἦδη ὁ Πτολεμαῖος Α' εἶχε καταλάβει παροδικῶς τὴν Κιλικίαν πρὸ τῆς μάχης τοῦ Ἰτζῦ. Ἄρ' οὐ ἔνεκα τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς μάχης ταύτης ἠναγκάσθη νὰ καταλίπῃ τὴν κτῆσιν ταύτην, πάλιν μετὰ τὰ ἐκτεθέντα γεγονότα ὁ Πτολεμαῖος Β' (285-247) κατέλαβε τὴν χώραν ἐπὶ τοῦ διαδόχου τοῦ Σελεύκου Α'. Ἀντιόχου Α'. τοῦ Θεοῦ καὶ ἔκτισεν ἐν αὐτῇ τὰς πόλεις Φερενίκων, Φιλαδέλφειαν καὶ ἄλλας ἡττον σημαντικὰς. Ἡ Κιλικία ἔμεινε μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ ἐπομένου (2 π. Χ.) αἰῶνος ὑπὸ τὴν Αἰγυπτιακὴν κυριαρχίαν. Τότε δὲ ὁ Σελευκίδης Ἀντιόχος ὁ Γ' (223-187 π. Χ.) ὁ μέγας ἐπικαλούμενος ἀρῆρσεν αὐθις τὴν Κιλικίαν ἀπὸ τῶν Πτολεμαίων καὶ προσήρτησεν αὐτὴν τῷ (195 π. Χ.) εἰς τὸ κράτος αὐτοῦ. Ἄλλ' ὁ αὐτὸς βασιλεὺς ἀπώλεσε μετ' ὀλίγον (189 π. Χ.) μέγα μέρος τῆς Κιλικίας, ἄπασαν δὴλον ὅτι τὴν Τραχειώτιδα καλουμένην Κιλικίαν, διὰ τῆς συνθήκης τῆς εἰρήνης, ἥτις κατὰ τὸ 139 μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ρωμαίων παρὰ τὴν Μαγνησίαν ἦν τῶν ἐπεβλήθη αὐτῷ ὑπὸ τῶν νικητῶν.

Διὰ τῆς συνθήκης ταύτης ὁ Ἀντιόχος ἀπεχώρει πάσης τῆς πρὸς βορρᾶν τοῦ Ταύρου Ἀσίας, πρὸς δυμὰς δὲ ἐλάμβανεν ὄριον τὸν Καλύκανδον (νῦν Σαλέφ) ποταμὸν τὸν ἀποτελοῦντα ὄριον μετὰ τῆς Πεδιάδος καὶ τῆς Τραχειᾶς Κιλικίας. Τὴν Τραχειᾶν Κιλικίαν ἐδωρήσαντο τότε οἱ Ρωμαῖοι, ὡς φαίνεται, εἰς τὸν σύμμαχον αὐτοῦ βασιλέα τῆς Περγᾶμου Εὐμένην Β'. Ὅτε δὲ ὁ τοῦ Εὐμένους υἱὸς καὶ τοῦ Ἀπτάλου Β' ἀνεψιὸς διαδεξάμενος τοῦτον εἰς τὴν ἀρχὴν (138-133 π. Χ.) ὁ ἔσχατος τῶν βασιλέων τῆς Περγᾶμου διὰ διαθήκης αὐτοῦ κατέστησε κληρονόμον τοῦ κράτους τὸν δῆμον των Ρωμαίων, οἱ Ρωμαῖοι ἄρ' οὐ κατέβαλον ἐν πολέμῳ τὸν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀπτάλου Γ' καταλαβόντα τὴν ἀρχὴν μὴ νόμιμον υἱὸν τοῦ Εὐμένους Β' Ἀριστόνικον, ἀπένειμον τὴν Τραχειᾶν Κιλικίαν εἰς τὸ ἐν τῷ εἰρημένῳ πολέμῳ σύμμαχον αὐτῆς γενόμενον βασιλικὸν οἶκον τῆς Καππαδοκίας· ἡ δὲ Πεδιάς Κιλικία ἐπὶ τῶν ἀσθενῶν τοῦ Ἀντιόχου Γ' διαδόχων ἐξασθενησάσης τῆς ἐπὶ τῆς χώρας ἀρχῆς τῶν Σελευκιδῶν ἔνεκα τῶν ἐμφυλίων πολέμων ἀπεσπάσθη τοῦ κράτους τῶν Σελευκιδῶν. Κατὰ τοὺς ἐμφυλίους τούτους πολέμους Διόδωτος τις Τρύφων, ἐξ Ἀπκμεῖας τῆς Συρίας καταγόμενος, ἠγειρεν ἐπανάστασιν ἐν Συρίᾳ καθ' ἣν ἀκριβῶς χρόνον ἀρίσταντο ἀπὸ τῶν Σελευκιδῶν καὶ αἱ ἀνατολικαὶ χώραι. Ὁ Διόδωτος διαρκούσης τῆς ἐπαναστάσεως ἐλθὼν εἰς τὴν Πεδιάδα Κιλικίαν κατέλαβε τὴν χώραν ὡς καὶ τὸ ἐν τῇ Τραχειᾷ Κιλικίᾳ φρούριον Κορακίσιον καὶ ἔδρυσε ληστήριον, ὅπερ ἐκταθὲν καθ' ὅλην τὴν Κιλικίαν καὶ εἰς τὴν παρακειμένην

Παμρυλιάν κκτηνήτησεν εἰς ροβερὸν πειρατικὸν κράτος τὸ διὰ ἑκατοντάδων πλοίων ἄρχον τῆς Μεσογείου καὶ παρεμβάλλον τοσαύτας δυσχερείας εἰς τὴν ἐμπορίαν, ἀφ' οὗ καὶ νῆσοι ὀλόκληροι καὶ ἑκατοντάδες φρουρίων κατελήθησαν ὑπὸ τῶν πειρατῶν καὶ αὐτὴ ἡ Δῆλος περιήλθεν εἰς τὸ κράτος αὐτῶν.

Τὸ ροβερὸν τοῦτο πειρατικὸν κράτος τὸ ἔχον κέντρον τὴν Κιλικίαν, ὅπερ ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς παροιμιῶν γένεσιν καὶ ὑποθέσεις εἰς ἀρχαίαις μυθιστορίας (τὰ κατὰ Εὐκνήϊαν καὶ Ἄβροκόμην) κατελύθη ὑπὸ Ρωμαίων πρῶτον μὲν διὰ Σεργιλίου τοῦ Ἰσαυρικοῦ τοῦ καταλαβόντος καὶ καταστρέψαντος τὸ φρούριον Ἰσαυρα (ἐν τῇ Ἰσαυρίᾳ) ὅπερ καὶ αὐτὸ ἦτο ληστρικόν, ὕστερον δὲ ὑπὸ τοῦ Πομπηίου τοῦ Μεγάλου «πλείω τῶν χιλίων καὶ τριακοσίων σκαφῶν ἐμπρήσαντος τοὺς δὲ κατοίκους ἐκκόψαντος». Ὁ Πομπηῖος δὲ τοὺς πλείστους τῶν αἰχμαλωτισθέντων ληστῶν κατήγαγεν εἰς Σόλους τῆς Κιλικίας, ἣν ὠνόμασε κατὰ τὸ ἑαυτοῦ ὄνομα Πομπηϊόπωλιν, ἧς οὐ μακρὰν κεῖται νῦν τὸ σπουδαϊότατον τῆς Κιλικίας ἐπίγειον ἡ Μερσίνα.

Καθ' ὃν χρόνον ἡ Κιλικία καὶ τὸ πλεῖστον τῆς νοτίας παραλίας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας εὐρίσκετο ὑπὸ τὸ κράτος τῶν πειρατῶν, τότε ἀκριβῶς καὶ ὁ μέγας καὶ ροβερὸς τοῦ Πόντου ἦτοι τῆς Πεντικῆς Καππαδοκίας βασιλεὺς Μιθριδάτης ΣΤ', ὁ καὶ μέγας ἐπικαλούμενος ὑπέταξε παροδικῶς ὑπὸ τὸ κράτος αὐτοῦ ἄπασαν τὴν μικρὰν Ἀσίαν καὶ προὐκάλεσε δύο ἢ καὶ τρεῖς πρὸς τοὺς Ρωμαίους πολέμους ὧν ὁ ἔσχατος διεξήγετο ἐκ μέρους τῶν Ρωμαίων ὑπὸ τὸν Λού-

κουλλον στρατηγόν, ὃν ἀντικαταστήσας τῷ 66 π. Χ. ὁ τοὺς πειρατὰς καταλήσας Πομπηῖος ἐπεράτωσε καὶ τὸν κατὰ Μιθριδάτου πόλεμον καὶ διερρῦθμισε τὰ κατὰ τὴν Ἀσίαν πράγματα. Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἡ Κιλικία μετὰ τῆς ἄλλης Μικρᾶς Ἀσίας περιήλθον ἐν ἀρχῇ κατὰ τὸν πρῶτον Μιθριδατικὸν πόλεμον (87-84 π. Χ.) ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ Μιθριδάτου (ὅσον μέρος δῆλον ὅτι αὐτῆς δὲν κατεῖχτο ὑπὸ τῶν πειρατῶν.) Διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ Σύλλα καὶ τοῦ Φιμβρίου ἡττης τοῦ Μιθριδάτου ἐπερατώθη ὁ πρῶτος Μιθριδατικὸς πόλεμος καὶ ἐκενώθη πᾶσα ἡ Μικρὰ Ἀσία, ἐκτὸς τοῦ Πόντου, τοῦ στρατοῦ τοῦ Μιθριδάτου καὶ ἠνωρθώθη τὸ πρῆν καθεστῶς. Ἀλλὰ ποῖον ἦτο τὸ καθεστῶς τοῦτο ὡς πρὸς τὴν Κιλικίαν; Τοῦτο ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα δὲν εἶναι ἀκριβῶς γνωστόν. Εἶδομεν ὅτι διὰ τῆς μεταξὺ Ρωμαίων καὶ τοῦ Ἀντιόχου Α' συνθήκης τοῦ 189 π. Χ. ἡ Τραχεῖα Κιλικία ἀποσπασθεῖσα τοῦ κράτους τῶν Σελευκιδῶν ἐδόθη εἰς τὸν βασιλικὸν οἶκον τῆς Καππαδοκίας καὶ εἶτα κατελήθη ὑπὸ τοῦ Μιθριδάτου κατὰ τὸν τότε ἐναντίον τῶν Ρωμαίων πρῶτον πόλεμον, ἀλλ' ὄνομα μόνον διότι πράγματι ἡ χώρα αὕτη ὑπέκειτο κατὰ τοὺς χρόνους τούτους εἰς τοὺς πειρατὰς. Ἡ δὲ Πεδιὰς Κιλικία, ἡ ὑπολειρωθεῖσα εἰς τὸ κράτος τῶν Σελευκιδῶν διὰ τῆς συνθήκης τοῦ 189 μετὰ ἕνα περίπου αἰῶνα ἐπὶ τῶν ἀσθενῶν ἡγεμόνων τοῦ οἴκου τούτου, λεληθότες περιήλθεν ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἀρχὴν τῶν Ρωμαίων, ὡς μαρτυρεῖ ἡ τῷ 92 π. Χ. γενομένη εἰς τὴν χώραν ταύτην ἀποστολὴ τοῦ Σύλλα, εἰ καὶ οὗτος μᾶλλον ὡς ἔκτακτος ἐπίτροπος ἢ καὶ ἀνθύπατος

κανονικὸς φαίνεται ὅτι ἐστάλη εἰς τὴν χώραν ταύτην. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι τῷ 88 π. Χ. ὅτε σύμπασα ἡ Μικρὰ Ἀσία κατελήφθη ὑπὸ τοῦ Μιθριδάτου ΣΤ', εἰς τὴν αὐτὴν τύχην ὑπέκυψε καὶ ἡ Πεδιὰς Κιλικία. Νῦν δὲ μετὰ τὴν συνθήκην τοῦ 84 π. Χ. καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ πρώην καθεστῶτος ἡ Πεδιὰς Κιλικία ἢ πρὸς τὰ μὴ ὑπὸ τῶν πειρατῶν κατεχόμενα μέρη αὐτῆς ἐπανῆλθεν ὑπὸ τὴν ἀρχὴν τῶν Ρωμαίων. Ἀλλὰ πρὶν ἢ οἱ Ρωμαῖοι καταλάβωσι πράγματι καὶ ὀριστικῶς τὴν χώραν νέα ἀπὸ βορρᾶ καὶ ἀνατολὴν ἐπέσκηψε θύελλα βαρβαρική ἐπ' αὐτήν. Ὁ ἐν ταῖς πέραν τοῦ Εὐφράτου χώραις ἄρχων πενθερὸς τοῦ Μιθριδάτου Τιγράνης Β'. (96-55 π. Χ.) αὐτὸς ὅστις ἐξέτεινε τὸ κράτος αὐτοῦ ἀπὸ Εὐφράτου μέχρι Μεσογείου καταλύσας τὰ λείψανα τοῦ ἐν Συρίᾳ κράτους τῶν Σελευκιδῶν, συνδεδεῖς νῦν διὰ μυστικῆς συνθήκης πρὸς τὸν ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρὸν Μιθριδάτην ΣΤ', καὶ συμφώνως πρὸς τὴν συνθήκην ταύτην εἰσέβηλλεν (83 π. Χ.) μικρὸν μετὰ τὸ πέρασ τοῦ πρώτου Μιθριδατικοῦ πολέμου εἰς Καππαδοκίαν καὶ Κιλικίαν, οὐχ ἵνα ποιήσῃται διαρκεῖς κατακτήσεις ἐν ταῖς χώραις ταύταις, ἀλλ' ἵνα αἰχμαλωτίσῃ πλῆθος τῶν οἰκούντων ἐν αὐταῖς Ἑλλήνων καὶ ἀπαγάγῃ αὐτοὺς εἰς τὰς πέραν τοῦ Εὐφράτου χώρας καὶ οἰκίσῃ δι' αὐτῶν τὰς ὑπ' αὐτοῦ κτιζομένας νέας πόλεις. Τριακόσιοι χιλιάδες ἑλλήνων γενόμενοι οὕτως ἀνάρπαστοι ἀπὸ Καππαδοκίας καὶ Κιλικίας μετακίσθησαν βίᾳ πέραν τοῦ Εὐφράτου. Ἀλλὰ πολλοὶ τούτων ἐλευθερωθέντες ὕστερον ὑπὸ τοῦ Ρωμαίου στρατηγοῦ Λουκούλλου ἐπέστρεψαν οἴκαδε.

Ἄλλως ἢ τοῦ Τιγράνη Β' ἐν Κιλικίᾳ ἀρχὴ ὑπῆρξε περιοδική. Ὅτε δὲ μετὰ τινα ἔτη ἤρξατο (74 π. Χ.) ὁ τελευταῖος μεταξὺ Ρωμαίων καὶ Μιθριδάτου πόλεμος, οἱ μεγάλοι Ρωμαῖοι στρατηγοὶ Λούκουλλος καὶ μετὰ τοῦτον ὁ Πομπηῖος νικήσαντες ὀριστικῶς Μιθριδάτην καὶ Τιγράνην ἀπήλλαξαν πᾶσαν τὴν μικρὰν Ἀσίαν τῆς τούτων δυναστείας, (64 π. Χ.)

Μικρὸν δὲ πρότερον κατελύθη καὶ τὸ κράτος τῶν πειρατῶν (66 π. Χ.) ὑπὸ τοῦ τότε ριζικῶς μεταρρυθμισαντος καὶ διαρρυθμίσαντος τὰ πράγματα τῆς Ἀνατολῆς Πομπηίου ἢ Κιλικία ἢ πεδιὰς ἐγένετο ὀριστικῶς ἐπαρχία Ρωμαϊκῆ, ἢ οὐ μέρη τινὰ αὐτῆς προσηρτήθησαν εἰς τὸ βασιλεῖον τῆς Καππαδοκίας. Ἡ Τραχεῖα Κιλικία φαίνεται ὅτι ἔμεινεν αὐτόνομος ἐπὶ τινα χρόνον μέχρι τῷ 36 π. Χ. ὅτε ἐδόθη ὑπὸ τοῦ Μάρκου Ἀντωνίου τοῦ τριάρχου καὶ αὐτοκράτορος στρατηγοῦ (imperator) ὁμοῦ μετὰ τῆς πεδιάδος εἰς τὴν Κλεοπάτραν. Ἡ δὲ Πεδιὰς Κιλικία ἀπὸ τοῦ 64 π. Χ. γενομένη ὀριστικῶς Ρωμαϊκῆ ἐπαρχία διηκεῖτο ὑπὸ ἀνθυπάτου. Τῶν ἀνθυπάτων τούτων ἐπισημότετοι καὶ ἐπιφανέστατοι ἦν ὁ Μ Τ Κικέρων, ἐλθὼν ὡς ἀνθύπατος εἰς τὴν χώραν 52 π. Χ.

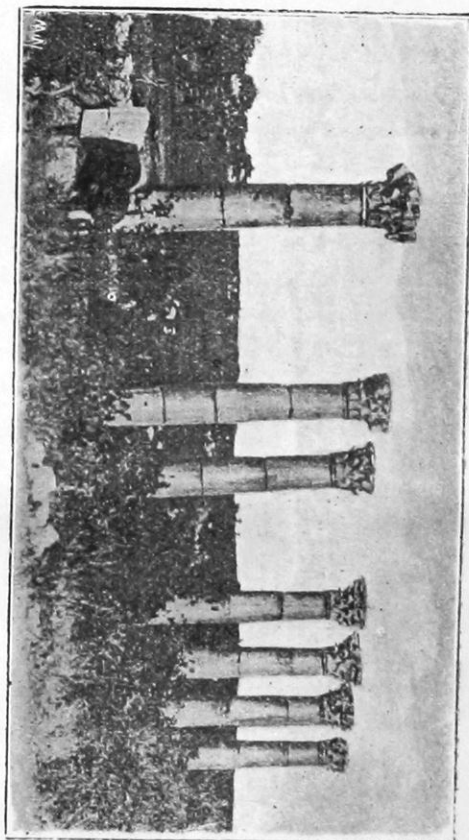
Ἀλλὰ καὶ τὸ νέον, τὸ ἐπαρχιακὸν δῆλον ὅτι καθεστῶς μετεβλήθη μετὰ 10 περίπου ἔτη. Διότι ὅτε μετὰ τὴν μάχην τῶν Φιλίππων ὁ στρατάρχης Μάρκος Ἀντώνιος ὡς αὐτοκράτωρ στρατηγὸς διεῖπεν ἅπην τὸ ἀνατολικὸν τμήμα τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους καὶ διερρῦμιζεν ἐνταῦθα τὰ πράγματα κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτῷ, ἔδωκε τὴν Κιλικίαν τὴν

τε πεδιάδα καὶ τὴν τραχεῖαν τῇ ἐρωμένη αὐτοῦ βασιλείσ-
ση τῆς Αἰγύπτου Κλεοπάτρα, ἵνα αὕτη ποιῆται χρῆσιν
τῶν ἐνταῦθα κέδρων πρὸς κατασκευὴν πλοίων.

Μετὰ τὴν πτώσιν δὲ τοῦ Αντωνίου καὶ τῆς Κλεοπάτρας
τὴν ἐπελθοῦσαν διὰ τῆς ἐν Ἀκτίῳ ναυμαχίας (31 π. Χ.)
ἡ μὲν Πεδιάς Κιλικία ἐγένετο αὖθις ἐπαρχία Ρωμαϊκὴ
καὶ δὴ αὐτοκρατορικὴ (provincia imperatoria) ἦται ὑπὸ
τοῦ αὐτοκράτορος αὐτοῦ κυβερνωμένη δι' ἐπιτρόπου Καί-
σαρος. Ἡ τραχεῖα Κιλικία φαίνεται ὅτι μετὰ τὴν πτώ-
σιν τῆς Κλεοπάρας ἐδόθη ἐπὶ βραχὺν χρόνον εἰς τὸν τε-
τράρην τῆς Γαλατίας Ἀμόνταν, εἶτα δὲ ὑπὸ τοῦ Αὐγού-
στου αὐτοῦ προσετέθη ἅπασα πλὴν τῆς Σελευκείας εἰς τὸ
κράτος τοῦ βασιλέως τῆς Καππαδοκίας Ἀρχελαῦ μετὰ
τῆς κατὰ τὰ παράλια νήσου Ἐλαιούσης, ἐφ' ἧς ἔκτισεν ὁ
βασιλεὺς οὗτος πόλιν κληθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ, πρὸς τιμὴν τοῦ
Ὀκταβιανοῦ Αὐγούστου, Σεβαστιήν ἣν ᾤκισε δι' Ἑλλη-
ἀποίκων, ἔκτισε δ' ἐν αὐτῇ καὶ λαμπρὰ βασίλεια (1).
Καταλυθεῖσης τῇ 17 π. Χ. ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Τιβε-
ρίου Α'. τῆς ἀρχῆς τοῦ Ἀρχιλάου καὶ τῆς Καππαδοκίας
μεταβληθείσης εἰς ἐπαρχίαν Ρωμαϊκὴν αὐτοκρατορικὴν, ἡ
Τραχεῖα Κιλικία φαίνεται ὅτι ἐπὶ μικρὸν ἔμεινεν αὖθις αὐ-
τόνομος μέχρις οὗ καὶ αὕτη ἐγένετο ἐπαρχία Ρωμαϊκὴ
(αὐτοκρατορικὴ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Οὐεδπεσιανοῦ 70-
79). Ἄλλ' ἀπὸ των χρόνων τούτων παύει πᾶσα πολιτικὴ

1) Τῆς πόλεως ταύτης ἔτι μέχρι νῦν σώζονται ἐρείπια
ἀειδόλογα.

Τὰ σωζόμενα ἐρείπια τῆς Πομπηϊουπόλεως

ἐνότης μεταξύ τῶν δύο Κιλικιῶν. Πεδιάς Κιλικία καὶ Τραχεῖα Κιλικία κατήντησαν νῦν ἀπλᾶ γεωγραφικὰ καὶ τοπογραφικὰ ὀνόματα. Ἄλλὰ πολὺ πρὶν ἢ τὸ ὄνομα Κιλικία παύσει ἔχον πολιτικὴν σημασίαν εἶχε πύσει ἔχον ἐθνολογικὴν σημασίαν. Κατὰ τοὺς χρόνους ὧν ἔτι θέτομεν τὴν ἱστορίαν, ἡ Κιλικία εἶχε τελείως ἐξελληνισθῆ· τῷ ἐξελληνισμῷ δὲ τούτῳ ἠκολούθησε καὶ ἡ ἐπικράτησις τοῦ Χριστιανισμοῦ. Δι' ἀμφοτέρων δὲ τούτων τῶν μεγάλων πνευματικῶν μεταβολῶν, τοῦ ἐξελληνισμοῦ καὶ τῆς ἐκχριστιανίσεως, ἡ Κιλικία ἐσωτερικῶς, πνευματικῶς, ἠθικῶς καὶ ἐθνικῶς (ὑπὸ τὴν νεωτέραν ἔννοιαν τοῦ ὀνόματος) ἀφωμοιῶθη μετὰ τῆς λοιπῆς Μικρᾶς Ἀσίας, καὶ διὰ ταύτης μετὰ τοῦ λοιποῦ Ἑλληνικοῦ κόσμου καὶ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Διὰ τοῦτο ἀνάγκη νὰ διαλάβωμεν ἐνταῦθα ἐκτενέστερον τὰ δύο ταῦτα σημαντικώτατα ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Κιλικίας καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος πάσης καὶ σπουδαιότατα γεγονότα.

Ἐξελληνισμὸς τῆς Κιλικίας.

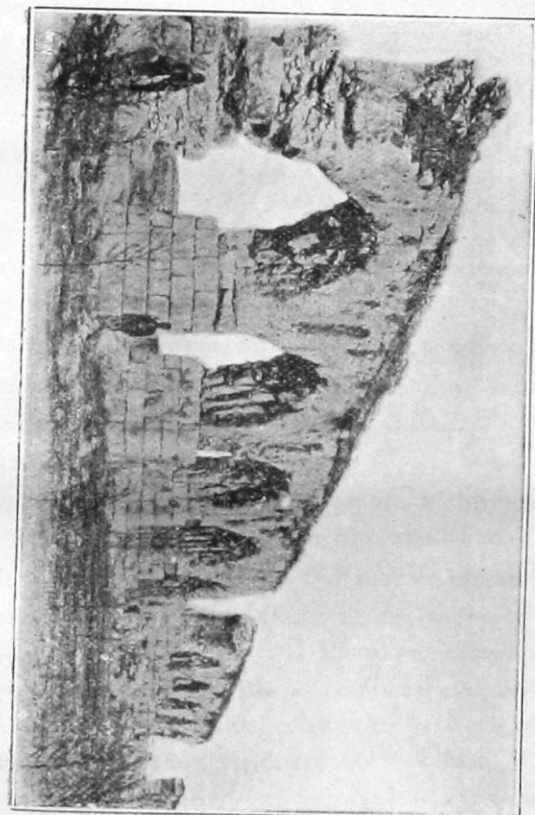
Ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Κιλικίας, ὡς ἤδη ἐρρήθη, ἀνήγετο ὑπὸ τῶν Ἑλληνικῶν παραδόσεων μέχρι τῶν χρόνων τῶν μυθικῶν· ἱστορικώτερον δὲ ἄρχεται οὗτος ἀπὸ τοῦ 8 ἢ 7 π. Χ. αἰῶνος, ὅτε Ἑλληνικαὶ ἀποικίαι ἐνταῦθα ὡς ἐν Κύπρῳ συνήντησαν ταῖς Φοινικικαῖς. ἐν μέρει δὲ καὶ Ἀσσυριακαῖς καὶ δὲν ὑπερίσχυσαν μὲν ὀριστικῶς αὐτῶν, ἀλλ' οὐχ ἥττον παρέσχον τὸ ἐκυτόν κεφάλαιον εἰς τὴν περικιτέρω ἱστορικὴν ἐξέτασιν τῆς χώρας.

Ἡ ἐπελθοῦσα περὶ τὰ τέλη τοῦ 7 π. Χ. αἰῶνος πτώσις τοῦ Ἀσσυριακοῦ κράτους καὶ ἡ ἀποκατάστασις ἢ ἀναστάσις τοῦ νέου ἐλευθέρου κράτους τῆς Κιλικίας οὐδαμῶς ἐκόλλησαν τὴν πρόοδον τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἡ δε Περσικὴ κυριαρχία καίπερ ἔν τε τῇ Κιλικίᾳ ὡς καὶ ἐν πάσῃ τῇ Μικρῇ Ἀσίᾳ, καίπερ ἐκ πρώτης ὄψεως φαινομένη ὡς ἄλλοτρια καὶ πολεμία τῷ Ἑλληνισμῷ συνετέλεσε κατὰ βάθος εἰς τὴν πρόοδον αὐτοῦ. ἀρ' οὐ διὰ τῆς οὕτως ἐπελθούσης μεγάλης πολιτικῆς συγκεντρώσεως καὶ διὰ τῆς ἄρσεως τῶν μεταξὺ τῶν λαῶν πολιτικῶν καὶ ἠθικῶν φραγμῶν εἰς τὸν πνευματικῶς ἰσχυρότατον ἢ αὐτοῖς παρείχετο μείζων ἐλευθερία καὶ στάδιον εἰς τὸ νὰ ἀναπτύξῃ εἰρηνικῶς τὸ ἠθικὸν καὶ ἐκπολιτικὸν αὐτοῦ κράτος. Εἶνε δὲ ἀλήθεια ἱστορικὴ, ὅτι ἡ μεγάλη Περσικὴ κυριαρχία ἐμμέσως προῆγε μᾶλλον ἢ ἐκόλυε τὴν τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν Μικρῇ Ἀσίᾳ ἐπικράτησιν. Πόσον ἤδη κατὰ τὴν περίοδον ταύτην καὶ τὴν προγενεστέραν ἔτι τὰ πράγματα εἶχον προοδοποιήσει τὴν ὀριστικὴν ἐπικράτησιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ μαρτυρεῖ ἡ ἐκπληκτικὴ γαχύτης, μεθ' ἧς ἐπὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ἐν τοῖς μετὰ Ἀλέξανδρον χρόνοις βλέπομεν ἐπιτελούμενον τὸν ἐντελῆ ἐξελληνισμὸν τῆς χώρας. Πᾶσαι αἱ πόλεις τῆς Κιλικίας κατὰ τοὺς Μακεδονικοὺς καὶ τοὺς πρώτους Ρωμαϊκοὺς χρόνους καθίστανται κέντρα Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα γίνεται ἡ μόνη γλῶσσα τοῦ τόπου ἐνιαχοῦ μόνον ὡς ἐν Σόλοις ἔνθα μικτὸς ὡς φαίνεται, Ἑλλήνων καὶ Ἰθαγενῶν ὑπῆρχε πληθυσμὸς, λαλουμένη μεθ' ἧς καθαρότητος καὶ τελειότητος ἐν τῇ λοι-

πῇ χώρᾳ καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς πόλεσι καὶ διὰ τῆς ἐξαιρέσεως ταύτης μαρτυροῦντα τὴν ἐν τῷ ὄλῳ ἀκροαιφνῆ δυνάμει αὐτῆς. Κιλικίων γλώσσης ἰδίως ἐν ταῖς μετὰ Ἀλεξάνδρου χρόνοις οὐδὲ μνεῖα γίνεται, μόνον δὲ ἴσως ἐν ταῖς δυσχωρίαις τοῦ Ταύρου ἐσώθησάν τινα μὴ ἐξηλληνισμένα λείψανα βίου Κιλικιακοῦ διατηροῦντα τὸν παλαιθάρβαρον αὐτοῦ χαρακτῆρα. Ἄλλ' ὅτι τὰ λείψανα ταῦτα τῶν παλαιότερων ἀμιγῶν Κιλικίων ἐκπροσωποῦνται ἐν τοῖς Ἑλευθεροκίλιξι τοῦ Ταύρου, καὶ ὅτι οἱ Ἰθαγενεῖς Κίλικες ἀπωσθέντες ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἢ τῶν ἐξηλληνισμένων αἰκητόρων τῆς χώρας κατέφυγον εἰς τὰς δυσχωρίας τῶν ὄρεων, κατ' αὐτοὺς ἀκριβῶς τοὺς χρόνους τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς χώρας, τοῦτο φαίνεται ἥκιστα πιθανόν. Ἄλλ' ἤδη περιγράφωμεν τὰ κατὰ τὴν Κιλικίαν τῶν Ἑλληνικῶν καὶ τῶν ἀρχαιότερων Ρωμαϊκῶν χρόνων ἐν τῷ μεταίχμιῳ οὕτως εἰπεῖν τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ βίου καὶ τοῦ χριστιανικοῦ ἑλληνισμοῦ, ὡς περιγράφονται ταῦτα ἰδίᾳ ὑπὸ τοῦ μεγάλου γεωγράφου, ποιούμενοι ἅμα οὕτω καὶ σύντομόν τινα τοπογραφικὴν περιγραφὴν τῆς ἀρχαίας Κιλικίας κατὰ Στράβωνα. Τῆς Κιλικίας τῆς ἐξω, περὶ ἧς πρόκειται ἐνταῦθα, ἡ μὲν λέγεται **Τραχεῦα** (Τραχειώπις καὶ οἱ κάτοικοι Τραχειώται), ἡ δὲ **Πεδιάς**, ὄριον τῶν δύο Κιλικιῶν εἶναι ἡ πόλις **Σόλος** (ἐγγὺς τῆς νῦν Μερσίνης ἀρ' ἧς καὶ ἀπὸ Ταρσοῦ ἐκτείνεται ἡ Πεδιάς μέχρι Ἰσοῦ).

Πρῶτον φροῦσιν τῶν Κιλικίων ἀπὸ δυσμᾶς (ἀπὸ Παμφυλίας) ἀρχόμενον εἶναι τὸ Κορακῆσιον, νῦν Ἀλάις ᾧ ἐχρηστάτο ὀρητηγίῳ ὁ μνημονευθεὶς ἐν τοῖς ἐμπροσθεν Διό-

δοτος, ὁ Τρύφων προσαγορευθεὶς βασιλεὺς καθ' ὃν χρόνον ἀπέστησε τὴν Συρίαν τῶν βασιλέων. Μετὰ τὸ Κορακῆσιον ἡ πόλις **Ἄρσινὴ** κτισθεῖσα ἐν τῇ παραλίᾳ ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου Β' ἔπειτα Ἄμχζία «κατοῦκον ἐπὶ βουνοῦ» ἔπειτα αἱ πόλεις αἱ παραλῖαι (ἐπὶ τραχείας παραλίας κείμεναι) Σελινεῖς, Χαρχδροῖς, ἔπειτα ἡ ἄκρα Ανεμούριον, ἄκρα, καθ' ἣν ἡ ἡπειρος (ἡ Κιλικία) ἐγγυτάτη τῆς Κυπρίας ἐστὶν ἀπέναντι τῆς ἐν τῇ νήσῳ ἄκρας Κρυμμύων ἔπειτα πρώτη μετὰ τὸ Ἄνεμούριον πόλις ἡ Νάγιδος (ἀποικία Σαμίων, ἔπειτα **Ἄρσινὴ** (ἀλλὰ παρὰ τῶν ἡδὴ μνημονευθεῖσα) ἔπειτα ἡ εὐλίμενος Κελένδερεις (τινὲς τῶς ἀρχαίων γεωγράφων ἀρχὴν τῆς Κιλικίας ἐθεώρουσαν τὴν Κελένδερειν καὶ οὐχὶ τὸ Κορακῆσιον), φοινικικὴ πρῶτον ἀποικία. Ἐπειτα οἱ Ὀλμοὶ τῆς πόλεως Ἑλληνικῆς πάντες οὔσης οἱ κάτοικοι μετοικίσθησαν εἴτα εἰς τὴν ἐπὶ τῷ Καλκιάδῳ κτισθεῖσαν Σελεύκειαν ἧς κτίστης ἦν Σεύλικος Α' ὁ Νικάτωρ. Μετὰ ταῦτα αἱ εἰσβολαὶ τοῦ Καλυκάδου καὶ ἡ ἄκρα ἡ Σαρωνιδῶν καλουμένη καὶ πλησίον δὲ ἡ Τερύριον καλουμένη ἄκρα Πόλις Ἑλληνικὴ κατ' ἐξοχὴν σπουδαία καὶ Ἑλληνότροπος ἦν ἐν ταῖς εἰρημέναις ἡ Σελεύκεια «πόλις εὐτυνικουμένη καὶ πολὺ ἀρεστῶσα τοῦ Κιλικίου καὶ Παμφυλίου τρόπου» πατρὶς τῶν περιφήμων περιπατητικῶν φιλοσόφων Ἀθηναίου καὶ Ξεναρχοῦ, ὧν ὁ Ξεναρχος ὑπῆρξε καὶ διδάσκαλος τοῦ Στράβωνος, ἐδίδαξε δὲ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Ῥώμῃ, ἔνθα πολλῆς ἀπήλαυε τιμῆς παρὰ τοῦ Αὐγούστου. Κατὰ τὴν παραλίαν τῆς Τραχείας Κιλικίας ἔκειτο καὶ ἡ Ἑλαιουῦσα

Τὸ ὄψιθρον γράμμα.

περὶ ἧς ἐγένετο ἤδη λόγος ἐν ταῖς ἔμπροσθεν. Σημειωτέον μόνον ἐνταῦθα, ἔτι ἡ Ἐλαιουῦσσα σήμερον, δὲν εἶνε νήσος, ἀλλὰ κατέστη χερσόνησος ἠνωμένη μετὰ τῆς ἠπείρου διὰ ψαμμώδους τινὸς ἰσθμοῦ. Ἐν ταῖς ὁρίαις τῆς Τραχείας καὶ Πεδιάδος Κιλικίας ἔκειντο οἱ Σόλοι, ἡ πρώτη πόλις τῆς Πεδιάδος ἢ κατ' Ἰσσὸν Κιλικίας, κτίσμα, ὡς εἴρηται, Ἀρχαίων καὶ Ροδίων τῶν ἐκ Λίνδου. «Εἰς ταύτην λέγει ὁ Στράβων (10672 καὶ λειπνυδρήσασαν Πομπηῖος Μάγιος κατώκισε τοὺς περιγενομένους τῶν πειρατῶν, οἷς μάλιστα ἔγνω σωτηρίας καὶ προνοίας τινὸς ἀξίου, καὶ μετωνόμασε Πομπηῖόπολιν.» Οἱ Σόλοι, ὧν τὸ ὄνομα συνάπτεται πρὸς τὰς λέξεις σόλοικος, καὶ σολοικίζειν, καὶ σολοικισμὸς κατὰ τὰ ἄνωθι εἰρημένα, ὑπῆρξαν πατρὶς ὀνομαστοτάτων ἀνδρῶν, Χρυσίππου τοῦ Στωϊκοῦ φιλοσόφου (οὗ ὁ πατὴρ ἦν Ταρσεὺς) καὶ Φιλώμονος τοῦ Κωμικοῦ ποιητοῦ ἀκμάσαντος κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ Ἀράτου τοῦ ἀστρονόμου τοῦ γραψάντος τὰ «φαινόμενα» καὶ τὰ «Διοικεῖα» (ἀκμάσαντος περὶ τὰ 270 π. Χ.)

Μετὰ τοὺς Σόλους ἡ Ἀρχιάλη, περὶ ἧς ἐγένετο λόγος ἀνωτέρω ἐν ταῖς περὶ Σαρδαναπέλου, ἧς ὑπερθεν τὸ ἔρυμα Κώινδα (τὰ νῦν Κιοζνέ) ὅπερ οἱ Μακεδόνες μετεχειρίζοντο ὡς θησαυροφυλάκιον. Ἐπι μεσογειότερον ἐν τόπῳ ἀνήκοντι μᾶλλον εἰς τὴν Τραχεῖαν Κιλικίαν ἐν τῇ θέσει τῆς νῦν πολίχνης Μόντ ὑπῆρχεν ἡ περίφημος Ἰερατικὴ πόλις **Ἔλδῃ** ἔχουσα Διὸς ἱερὸν, περὶ οὗ ὑπῆρχε παράδοσις ὅτι ἦν ἕδρυμα Αἴαντος τοῦ υἱοῦ τοῦ Τεύκρου· οἱ ἱερεῖς δὲ νέου τούτου ἄρχοντος κατὰ τῆς πόλεως ἀπάσης, ἀποτελούσης κράτος

ιερατικόν (ὡς τὰ Κόμανα τῆς Καππαδοκίας καὶ τὰ Κόμανα τοῦ Πόντου καὶ ἄλλαι πολλαὶ πόλεις ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ). Ἐγένοντο δυνάσται τῆς ὅλης Τραχειώτιδος. Ἐκκλουνοῦτο δὲ οἱ τοιοῦτοι ἱερεῖς δυνάσται τῆς Ὀλύμπου Αἴαντος ἢ Τεῦκροι. Τοιοῦτον δὲ ἱερατικὸν ἀξίωμα ἔλαβε καὶ ἡ Ἄβρα ἡ θυγάτηρ τυράννου τινὸς τῶν ἐν τῇ χώρᾳ Ξενοφάνους καλουμένου, κατ' ἐπιγαμίαν εἰσελθοῦσα εἰς τὸν οἶκον τὸν ἱερατικὸν καὶ ἐπίτροπον τῆς ἀρχῆς αὐτῆς καταστήσασα τὸν ἴδιον αὐτῆς πατέρα.

Τῆς Πεδιάδος Κιλικίας ὀνομαστοτάτη πόλις ἦν ὄπως καὶ μέχρι σήμερον εἶναι ἡ Ταρσός. Ἡ πόλις αὕτη ἔχουσα ἀρχὴν Χεταϊκὴν ἢ Ἀσυριακὴν, ἤρξατο ἐξελληνιζομένη, ὡς εἴρηται, ἀπὸ τοῦ 8 ἢ 7 π. Χ. αἰῶνος ἐπὶ δὲ τῶν χρόνων τοῦ Στράβωνος οὐ μόνον τελειῶς ἐξελληνισμένη ἦν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῶν σημαντικωτάτων κέντρων τῆς (Ἑλληνικῆς παιδείσεως μετὰ τῆς περιφήμου σχολῆς αὐτῆς. Μέχρι τίνος βαθμοῦ ἠκμαζον ἐνταῦθα ἡ παιδείσις καὶ ἡ τῆς φιλοσοφίας τῆς Ἑλληνικῆς σπουδῆ μαρτυρεῖ λίαν εὐγλωττως ὁ Στράβων λέγων περὶ αὐτῆς (ΙΔ 671): «Τοσαύτη δὲ τοῖς ἐνθάδε ἀνθρώποις πρὸς τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν ἄλλην παιδείαν ἐγκύκλιον ἄπασαν γέγονεν ὥστ' ὑπερέβληνται καὶ Ἀθήνας καὶ Ἀλεξάνδρειαν καὶ ἦντινα ἄλλον τόπον δυνατὸν εἰπεῖν, ἐν τῇ σχολαὶ καὶ διατριβαὶ φιλοσόφων γεγόναντι.» Λέγει δὲ καὶ τὰ ἐξῆς ὁ Στράβων χαρακτηριστικώτατα, μαρτυροῦντα πόσον ἡ Ταρσός καὶ ἡ Κιλικία τελειῶς εἶχον ἐξελληνισθῆ τότε: (διακρίρει δὲ τοιοῦτον ὅτι ἐνταῦθα μὲν οἱ φιλομαθεῖντες ἐπιχώριοι πάν-

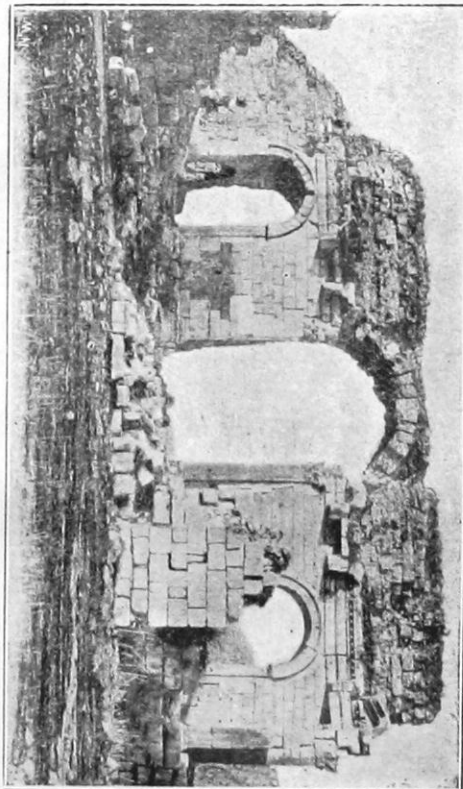
τες εἰσὶ, ξένοι δ' οὐκ ἐπιδημοῦσι βραδίως.» Μέγα πλῆθος φιλοσόφων, ῥητόρων, ποιητῶν καὶ γραμματικῶν ἐδόξασε τὴν Ταρσὸν πρὸ τοῦ χρόνου δ' ἔτι τοῦ Στράβωνος, οὗ ὀνομαστότεροι ἦσαν Στωϊκοὶ μὲν φιλόσοφοι Ταρσεῖς Ἀρχίδημος καὶ Νέστωρ, Ἀθηνόδοροι δύο, ὧν ὁ μὲν συνεβίωσε τῷ Μάρκῳ Κάτονι καὶ ἐτελεύτησε παρ' ἐκείνῳ ὁ δὲ ἦν διδάσκαλος τοῦ Αὐγούστου. Ἀκαδημαϊκὸς δὲ φιλόσοφος ἦν Νέστωρ, ὁ γενόμενος διδάσκαλος τοῦ πολυβρυλήτου ἀνεψιοῦ τοῦ Αὐγούστου (υἱοῦ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Ὀκταβίας) Μαρκέλλον ἄλλοι φιλόσοφοι Ταρσεῖς ἦσαν Πλοντιάδης καὶ Διογένης, «οὗτος δ' ἦν καὶ ποιητής.» Γραμματικοὶ δὲ καταλιπόντες καταλιπόντες συγγράμματα ἦσαν Ἀρτεμίδωρος καὶ Διόδωρος τραγικὸς ποιητὴς ἄριστος ἐκ τῶν τῆς καλουμένης Πλειάδος ποιητῶν ἦν ὁ Διονυσίδης. Μέγα πλῆθος φιλόλογων ἐπλήρον τὴν Ρώμην «μάλιστα δὲ ἡ Ρώμη λέγει ὁ Στράβων δύναται διδάσκειν τῶν ἐκ τῆς δε τῆς πόλεως φιλόλογων Ταρσεῶν γὰρ καὶ Ἀλεξανδρέων ἐστὶ μεστή.»

Ὡς γνωστὸν δὲ ἐκ Ταρσοῦ κατήγετο ὁ πολὺ μετὰ τοὺς χρόνους τοῦ Στράβωνος (κατὰ τὸ 160-180 μ. Χ.) ἀκμάσας περίφημος ῥήτωρ Ἐρμογένης. Ἄλλ' ἐν τῷ ἀπέριφῳ πλῆθει τῶν τῶν ἐν Ταρσῷ φιλοσόφων καὶ ποιητῶν ἦσαν τινες καὶ οὐχὶ καλῆς φήμης ἀπολαύοντες. «Παρὰ τοῖς Ταρσεῦσι, κατὰ Στράβωνα, ἐπεπόλαζεν ἡ εὐχέρεια πρὸς τὸ ἀπαύστως σχεδιάζειν ποιήματα παραχρημα πρὸς δεδομένην ὑπόθεσιν. Τοιοῦτος δὲ σχεδιαστὴς ἐπῶν ἦτο ὁ φιλόσοφος καὶ ποιητὴς Βόηθις, «κακὸς μὲν ποιητής, κακὸς δὲ

πολίτης δημοκοπίαις ισχύων τὸ πλέον» περὶ οὗ ἱκανὰ ἀσταῖα ἀναφέρει ὁ Στράβων (ΙΔ' 675).

Περὶ Ταρσοῦ δὲ ὄντος τοῦ λόγου δὲν πρέπει νὰ λησμονήσωμεν, ὅτι εἶναι καὶ πατρὶς τοῦ ἀποστόλου Παύλου καταγομένου ἐκ τῶν ἐκ Ταρσοῦ Ἰουδαίων Ἑλληνιστῶν.

Ἄλλαι πόλεις τῆς πεδιάδος Κιλικίας εἶναι ὁ Μαλλὸς παρὰ τὸν Πύραμον (ἐγγὺς τῆς Σις καλουμένης Ἀγμονῆς) ἧτις κατὰ τὴν παράδοσιν ἦτο κτίσμα Ἀμφιλόχου καὶ Μόψου τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ Μαντοῦς, ὡς καὶ ἀνωτέρω περὶ τούτων ἐγένετο λόγος. Μετὰ τὸν Μαλλὸν δὲ ἦσαν καὶ Αἰγαῖας (νῦν Ἀγίας) πολίχινον ὕρομον ἔχον, μετὰ τὰς Αἰγαῖας δὲ Ἴσος ἢ Ἴσσοί, πολίχινον ὕρομον ἔχον, ὅπερ ἔδωκε τὸ ὄνομα εἰς τὸν Ἰσσικὸν κόλπον· ἐν τῷ κόλπῳ δὲ τούτῳ πόλεις Ρωσὸς καὶ Μυριάνδρος καὶ Ἀλεξάνδρεια καὶ Νικόπολις καὶ Μοψουεστία (νῦν Μισή, Μάμιστρα τῶν φραγκικῶν χρόνων). Τοιαῦται αἱ σημαντικώτεραι πόλεις τῆς Κιλικίας αἱ ἀναφερόμεναι ὑπὸ τοῦ Στράβωνος· ἀναφέρει δὲ ὁ Πτολεμαῖος καὶ ἄλλας οὐχὶ πολλοῦ λόγου ἀξίας. Πόλις ἀξιολογώτατη ὑπ' οὐδετέρου τῶν εἰρημένων μεγάλων γεωγράφων ἀναφερομένη εἶναι ἡ Ἀναξάρθος, ἡ ἀκριβέστερον Καισάρια πρὸς Ἀναξάρθῳ (τῷ ὄρει) ἐπὶ τῆς Πεδιάδος Κιλικίας παρὰ τὸν Πύραμον· ὡς μαρτυρεῖ τὸ ὄνομα, ἡ πόλις αὕτη εἶναι τῶν Ρωμαϊκῶν χρόνων, κτισθεῖσα πιθανῶς ἐπὶ τοῦ Αὐγούστου ἢ τοῦ Τιβερίου περίφημος γενομένη ὡς πατρὶς τοῦ κατὰ τὸν 2 μ. Χ. αἰῶνα ἀκμάσαντος περιφήμου ἱατροῦ Διοσκορίδου τοῦ συγγραψάντος τὸ περὶ ὕλης ἱατρικῆς ἀξιολογώτατον σύγγραμμα. Ἐρείπια με-

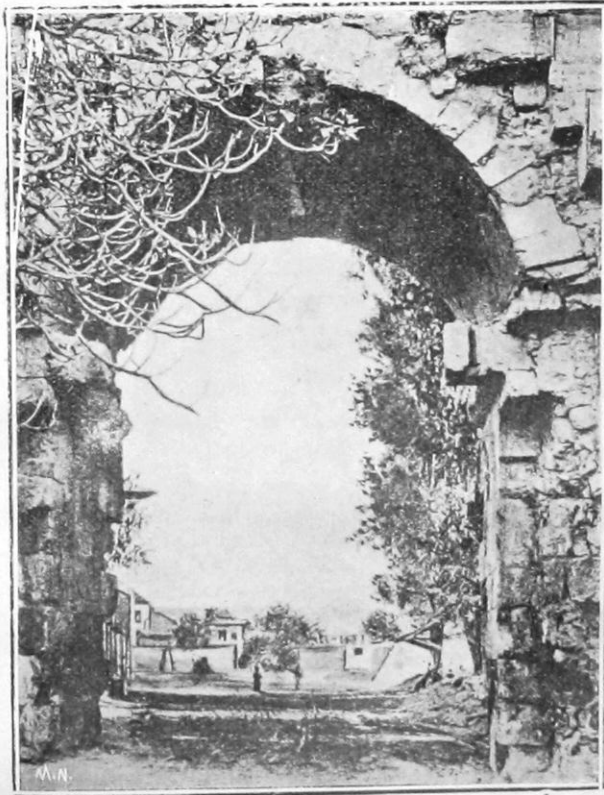
Τὰ παρὰ τὴν Ἄδωνα Ἐρείπια τῶν Ἀναξάρθων.— Ἡ Πύλη.

γαλοπρεπῶς διατηροῦνται τῆς πόλεως ταύτης καλουμένης κατ' ἀναγκραματισμὸν ὑπὸ τῶν κατοίκων Ἀνάβαρζα.

Ἀκριβῶς καθ' ὃν χρόνον ἡ Κιλικία εἶχεν ἐξελληνισθῆ τελείως ἐκηρύχθη καὶ ὁ Χριστιανισμὸς ἐν αὐτῇ. Πρῶτος δὲ ἀπόστολος τῶν Κιλικίων ὑπῆρξεν αὐτὸς ὁ τὴν Κιλικίαν, τὴν Ταρσόν, πατρίδα ἔχων μέγας ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν Παῦλος. Ἀλλὰ περὶ τοῦ ἐν Κιλικίᾳ κηρύγματος τοῦ ἀποστόλου ἐλάχιστα καὶ γενικώτατα ἀναφέρονται ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν Ἀποστόλων (ΙΕ 41) ἐν ταῖς περὶ τῆς δευτέρας αὐτοῦ Ἀποστολικῆς πορείας λεγομένοις ὅτι «διήρχετο Συρίαν καὶ Κιλικίαν ἐπιστηρίζων τὰς ἐκκλησίας.» Ἐκ τοῦ χωρίου δὲ τούτου φαίνεται ὅτι πρὸ τῆς δευτέρας ἀποστολικῆς πορείας τοῦ Πύλου ὑπῆρχεν Ἐκκλησία ἐν Κιλικίᾳ. Ἄλλως οὔτε ἐν τῇ πρώτῃ οὔτε ἐν ταῖς ἐπομέναις πλὴν τῆς δευτέρας γίνεται λόγος περὶ Κιλικίας· ἡ δὲ ὁδός, ἣν ἀκολουθεῖ εἶναι ἀπὸ Συρίας εἰς Κύπρον καὶ ἀπὸ Κύπρον εἰς Παμφυλίαν κακεῖθεν εἰς τὴν λοιπὴν Μικρὰν Ἀσίαν· τὴν αὐτὴν δὲ ὁδὸν ἀκολουθεῖ καὶ ἐν τῇ ἐπανάδῳ : Σημειωτέον δὲ ὅτι οὔτε ἐν τῷ Β'. Κεφαλαίῳ τῶν Πράξεων μεταξὺ τῶν λαῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας τῶν παρόντων ἐν Ἱερουσαλὴμ κατὰ τὴν πρώτην ὑπὸ τοῦ Πέτρου γενομένην διαδοχὴν τῆς πίστεως ἀναφέρονται οἱ Κίλικες οὔτε ἐν ἀρχῇ τῆς πρώτης καθολικῆς ἐπιστολῆς τοῦ Πέτρου μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων τῆς διασπορᾶς ἀναφέροντα Κίλικαι (ἐνῶ ἀναφέρονται ἐν ταῦθα οἱ Ποντικοί, Γαλάται, Καππαδόκαι οἱ Βιθινεὶ καὶ οἱ λοιποὶ λαοὶ τῆς δυτικῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Καίτοι ἐν Κιλικίᾳ οὐχὶ ὀλιγώτεροι ὑπῆρχον Ἰουδαῖοι τῆς διασπορᾶς.

Κατὰ παράδοσιν τινὰ ἀπόστολος τῆς νέας πίστεως ἐν Κιλικίᾳ ὑπῆρξε κυρίως ὁ Ἰάσων, ὁ ἀνθρώπει ὁ Παῦλος (Πρὸς Ρωμ. (S-21) ὡς συγγενῆ αὐτοῦ. Οὗτος δὲ ἐγένετο ὁ πρῶτος ἐπίσκοπος Ταρσοῦ, ἥτις ἦν πρώτη καὶ ἀρχαιοτάτη ἐν Κιλικίᾳ ἐκκλησία καὶ ἐπισκοπικὸς θρόνος, Ταρσοῦ δι' ἐπισκόπων ἀναφέρονται ἱκανὰ ὀνόματα μέχρι τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου, ἔνθα ὡς ἐπίσκοπος ἐκ τῶν ἐπισημοτάτων τῶν ἐν τῇ συνόδῳ ἀναφέρεται ὁ Θεόδωρος Α'. Μετὰ τὴν ἐν Κιλικίᾳ διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἰδρύθησαν καὶ ἄλλαι ἐπισκοπικὸι θρόνοι (Πομπηιούπολεως, Σεβαστῆς, Κυρῦκου, Ἀδάνων, Μκλλοῦ, Ξερυρίου, Αναξοίρβου, Μοψουεστίας, Αἰγοῦ, Ἐπιφανείας, Εἰρηνοπόλεως, Φλαβιάδος, Κιθηθάλων, Ἀλεξανδρείας, Κλανδισπόλεως, Ἰωσοῦ) ἀλλὰ ἐπιστημότατος ἔμεινεν ὁ τῆς Ταρσοῦ καὶ ὁ τῆς Μοψουεστίας, ὃν ἐλάμπρυνε κατὰ τὸν 4 καὶ 5 αἰῶνα ὁ περίφημος Θεόδωρος ὁ Μοψουεστίας. Καθόλου δὲ καὶ ἡ Κιλικία, ἀνέδειξεν ἱεράρχας καὶ συγγραφεῖς ὀνομαστοῦς ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς Ἐκκλησίας καὶ θεολογικῆς φιλολογίας. Εἶνε δὲ γνωστὸν ὅτι κατὰ τὸν 7 μ. Χ. αἰῶνα Θεόδωρος ὁ Ταρσεὺς μεταβάς εἰς τὴν τότε μόλις εἰς τὸν Χριστιανισμὸν προσελθοῦσαν Ἀγγλίαν ἐγένετο πρῶτος ἀρχιεπίσκοπος Κανταουρίας καὶ πρωθιεράρχης Ἀγγλίας καὶ διοργάνωσε τὴν Ἀγγλικὴν ἐκκλησίαν καὶ εἰσηγητῆς ἐγένετο τῆς τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Χριστιανισμοῦ φιλολογίας ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ.

Ἡ ἐκκλησία Ταρσοῦ ὡς πᾶσαι αἱ τῆς Κιλικίας ἐκκλησίες ἦσαν ἐν ἀρχῇ αὐτοτελεῖς καὶ αὐτοκέφαλοι καθ' ἑαυ-

Ἀρχαία Πύλη τῆς Ταρσοῦ (ἡ λεγομένη τοῦ Ἁγ. Παύλου.)

τάς. Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ 4 μ. Χ. αἰῶνος αἱ τῆς Πεδιάδος Κιλικίας καὶ αἱ παραλῖαι τοῦλάχιστον τῆς Τραχείας ὑπήχθησαν ὑπὸ τὸν θρόνον τῆς Ἀντιοχείας, ὅφ' ὃν διατελοῦσιν ἔτι μέχρι νῦν. Τοῦτο δὲ διότι εἰς τὴν κατὰ τὸν 4 μ. Χ. αἰῶνα διοικητικὴν διαίρεσιν τοῦ Κράτους ἡ Κιλικία Πεδιάς ὑπήγετο εἰς τὴν διύκηνσιν (diocese) Ἀνατολῆς, ἧς πρωτεύουσα ἦν ἡ Ἀντιόχεια. Κατὰ τὴν βραδύτερον μετὰ τοῖς χρόνοις τοῦ Ἡρακλείου γενομένων νέαν διαίρεσιν τοῦ κράτους τῶν ἀνατολικῶν εἰς θέματα, θέμα Κιλικίας δὲν ὑπῆρχε, διότι ἡ Κιλικία ἀπὸ τῶν χρόνων ἐκείνων κατέστη ἐπαρχία τοῦ ἀχανοῦς Χαλιφικοῦ κράτους. Κατὰ τὸν 10-11 μ. χ. αἰῶνα προσηρτήθη αὐτῆς εἰς τὸ Ἀνατολικὸν Ρωμικὸν κράτος· περὶ δὲ τὰ τέλη τοῦ 11 μ. Χ. αἰῶνος ἰκανὸν μέρος τῆς χώρας κατελήφθη ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν αἰτινες διετήρησαν ἐνταῦθα τὴν ἀρχὴν αὐτῶν μέχρι τοῦ 1369, ὅτε ἡ Κιλικία κατελήφθη ὑπὸ τῶν Μπαλδουκίων σουλτάνων τῆς Αἰγύπτου ἀρξάντων αὐτῆς μέχρι τοῦ 1516 ὅτε ὁ σουλτάνος τῶν Ὀθωμανῶν Σελῆμ Α' καταλύσας τὸ κράτος τῶν Μπαλδουκίων προσήρτησεν εἰς τὸ Ὀθωμανικὸν κράτος πᾶσαν τὴν Κιλικίαν Συρίαν Παλαιστίνην, Μεσοποταμίαν καὶ Αἴγυπτον.

ΤΟ ΜΕΙΡΑΚΙΟΝ

ὦ Ζεῦ, τί δῆτα τοὺς ταλαιπώρους βροτοὺς
φθονεῖν λέγουσι; Σοῦ γὰρ ἔξαρτήμεθα,
δρῶμεν τε τοιαῦθ' ἅ ἐσὺ τυγχάνης θέλων
(Εὐριπίδης Ἴκετ. 735)

Τὸ δύστηνον, τὸ ἄκακον, ὦ πάτερ τοῦτο πλάσμα
πῶς τῆς ὀργῆς σου ἄξιον τῆς κραταιᾶς ἐκρίθη;
ἀνθύλλιον μὴ ἔθραυσε; Ἀνθῶν πλὴν ἔχεις πλήθη
Ἥ μὴ τί ἄκαιρον αὐτοῦ ἀφύπνισέ σε ἄσμα;

Τὰ ὄμματα διήνοιξε τὰ κυανᾶ χθῆς μόλις,
θερμὸν πληροὶ τὸ μητρικὸν τὰς φλέβας ἔτι γάλα,
οἱ καταδότεαι σου αὐτοῦ ἐγκλήματα τί ἄλλα
ἐμήνυσάν σοι χρήζοντα τῆς μήνιδος σου ὅλης;

Τὸ πᾶν συνθλίβεις ἐν χαλκαῖς ἀγκάλαις περιβάλλον,
καὶ πελιθνὰ σὲ τρέμουνσι τὰ πλήθη τῶν ἀστέρων,
πῶς ἔδραψε τὸν πανσθενῆ δυνάστην τῶν αἰθέρων
τὸ τρυφερὸν μεираκιον τὸ μόλις διαβάλλον;

Ποικιλοπτέρους ἔτι χθῆς διῶκον χρυσάλιδας,
μετ' ἄλλων παιδῶν εὐθυμον εἰς τοὺς ἀγροὺς ἐσκίρτα,
καὶ εἰς θυσάνους ἐπλεκε τὸν θύμον καὶ τὰ μύρτα,
προσμειδιώσας πανταχοῦ φαιδρὰς ὄρων ἐλπίδας.

Καὶ ἤδη κάτωχρον, ἰσχνὸν, μεμαρασμένον στένει
ἐν τῇ κοιτίδι τῇ μικρᾷ τὰ νεκρωθέντα μέλη
τῆς νόσου ὁ σκληρὸς ὁδοὺς πρὸ χρόνου κατασκέλλει,
καὶ τῆς φθορᾶς ἐγγὺς διψῶν ὁ δαίμων ἀναμένει.

Πρὸς τί πλὴν τότε εἰς τὴν γῆν τῶν ὀδυρμῶν ἐστάλη,
καὶ τῶν γονέων ἔθραυσε τὸν βλον τῶν δυσμόρων;
Πρὸς τί, πολύτιμον αὐτὸ τῆς εἰμαρμένης δῶρον
ἢ μητρικὴ ἐδάσταζε βαρύτερος ἀγκάλῃ;

Τὸ φάσμα βλέπεις τὸ βωβὸν, τὸ ἀνωθεν τῆς κλίνης;
ἢ μήτηρ αὕτη, δύστηνος εἰκοσαέτις κόρη
τὸ βλέμμα τέως εὐσεβὲς πρὸς οὐραϊὸν ἠΰρει,
ἀλλ' ἤδη παίζουσιν ἐκεῖ ἀρχαὶ παραφροσύνης.

Αὐτὴν γνωρίζεις ἦνθισαν πεντάκις αἱ κοιλάδες
ἀφ' ὅτου νύμφη ἀλαξῶν καὶ μειδιῶσα ἔστη
παρὰ τὸν φίλον τῆς ψυχῆς. Εκείνος πλὴν ποῦ ἔστι;
αἱ δύο τί νεκρώσιμοι δηλοῦσιν αὐταὶ δᾶδες;

Ναί, οἶμοι, θῦμα πρόωρον σπαρακτικῶν ὀδόνων,
ἐντὸς ὑγρᾶς κατέρριψαν ὀπῆς προχθῆς ἀκόμη
ἐκ τῶν ἐσχάτων ὁδολῶν ἐκμισθωθέντες ὄμοι
τὸν τιμαλφῆ, τὸν λερὸν, παμπόθητον ἐκείνον.

Καὶ ἤδη τί ἀπέμεινεν, εἰπὲ τῇ τρισταλάνῃ;
Ἐν μόνον· σύμβολον ἡδὺ τῶν νεαρῶν ἐρώτων;
ἐνσάρκασεν γλαυκόματος τῶν ἀσπασμῶν τῶν πρώτων,
τὸ βρέφος, ὅπερ ἀπηνῆς ἠπίαλος μαραίνει.

Ἴδὲ τὸ δειλαιὸν μικρὸν ἡμιθανὲς στηριζέει
εἰς τῆς μητρὸς τὸ πρόσωπον παραμυθίας βλέμμα,
καὶ μετὰ πόνου μειδιῶν τὸ ἔσχατον ἠρέμα,
παραμυθίας καὶ στοργῆς ἐκφράσεις ψιθυρίζει.

Ἡ θεά, ὦ πανάγαθε, οὐδόλως σὲ ταραττεῖ,
ἢ ἀποφράς; Ἀνάληγτος ὁ κραταῖος θυμὸς σου;
Πλὴν πῶς ἐνῶ τοῦ ταπεινοῦ ἑμοῦ τοῦ πλάσματός σου,
ἐξ οἴκτου ἅπας καὶ ὀργῆς ἀσπαίρει καὶ φρονάττει;

Εἰς ποίαν σπήλυγγα λοχῶ τῶν οὐρανῶν τὸ τέρας
τὸ ἐντροπᾶ εἰς τὴν ὀσμὴν τοῦ σήπυτος ὁ χῶρος;
Ὁ Φάλαρος ποῦ κρύπτεται, εἰπέ, ὁ αἰμοδόρος
ὁ τῆς δειλαιᾶς διασπῶν τὰ σπλάχνα ταύτης σφαίρας;

Τίς ὁ τὰ μέλη τρυφερῶν μιστέλλων βρεφυλλίων,
ὁ τῶν σκελέθρων χορηγὸς, καὶ ἄναξ τῆς πανάλους;
Τίς ὁ τῶν κόσμων τοὺς σωροὺς τυφλῶς τοὺς φωτοδόλους
εἰς ἄδην τρέπων εἰδεχθῆ δεινῶν ἀποφαλλίων;

Τίς ὁ μισῶν καὶ ἀπατῶν, ὁ διαιρῶν καὶ σφάττων;
ὁ τοὺς θαλλοὺς καταπατῶν καὶ κάλυκας θερίζων;
Σὺ σὺ, ὁ πάντα προειδῶν καὶ τοῦ παντὸς ὀρίζων,
σὺ μόνος ὁ πανίσχυρος καὶ πάντα διατάττων.

Πλὴν διατί, ὦ Ἄψιστε; Πρὸς τί κατεπροδόθη,
τί ἔπταισέ σοι τῶν θνητῶν ἡ δύστηνος ἀγέλη;
Εἰσέτι λατρεύει σε καὶ ἱλεῶν σε θέλει,
ἡ φύσις εὐγενὴς αὐτῆς, ὑψιπετεῖς οἱ πόθοι,

ὦ, λέγεις δοκιμὴ ἀπλῆ εἰσὶ τὰ ὧδε πάντα,
καὶ ἄσημος προθάλαμος ἡ γῆ τοῦ παραδείσου,
ἐκεῖ ἀμοίβει δαψιλῶς ἡ φαινή μορφὴ σου
τὸν πάσας τὰς θελήσεις σου εὐθύμως ὑποστάντα.

Ἐὰν ἡ κόρη ταπεινῶς ἡ δυστυχὴς ἐκείνη
εἰς τὸ σεπτὸν σου θέλημα τὴν κάραν ὑποκύψῃ,
ἐὰν τὸ πτωμα τὸ μικρὸν ἐπὶ τοῦ στήθους θλίψῃ
καὶ ὄμως ἄβροχον αὐτῆς τὸ καίον ὄμμα μείνῃ.

Ἐὰν τὸν μόνον τῆς ψυχῆς αὐτῆς καρπὸν προδεύσῃ,
καὶ βύσῃ εἰς τὸν ἔσχατον αὐτοῦ γυμνὸν τὰ ὄτα,
τὸν δόντα εὐλογοῦσα πρὶν καὶ νῦν τὸν εἰληφότα,
αἱ κλειδὲς ἴσως τῆς Εδὲμ καὶ δι' αὐτὴν λυθῶσι.

Ἰδοὺ ἡ φαύλη πρόφασις. ὦ τύφλωσις καὶ φρίκη!
πλὴν πῶς οὐδὲ κατανοεῖς τὸν ἄνθρωπον ὁ πλάσας,
ἐν ᾧ ἀπερικάλυπτον ἐκεῖνός σε φωράσας,
εἰς βίαν μόνον πρὸ πολλοῦ ἀμείλικτον ὑπέκει;

Ἡ κόρη αὕτη ἡ ἀδρά, ἰδέ, τὴν ἀπαισίαν
περιφρονοῦσα πρότασιν, παράφορος σφαδάζει,
καὶ χάριν τοῦ μικροῦ αὐτῆς προθύμως θυσιάζει
καὶ τὴν ἰδίαν ὑπαρξιν καὶ τὴν ἀθανασίαν.

Πρὸς ὥραν ἄφες, Ὑψιστε, τὰς λιγυρὰς βαρβίτους
τὰ ὠσανὰ παυσάτωσαν καὶ ἡ χρυσὴ ραστώνη,
ἐν τῷ πικρῷ κατάδητι τῶν ὄδουρων κευθμῶνι
καὶ τὰς βασάνους ἐν αὐτῷ ἰδὲ τὰς ἀφορήτους.

Τί ἐστὶν ἀφοσίωσις διδάχθητι, τοῦ μίσους
δοκίμασον τὸ κώνειον, ἐράσθητι καὶ κλαῦσον
τὰς φαγεδαίνας τῆς σαρκὸς καὶ τῆς καρδίας ψαῦσον,
τὰ ἔλη πανταχοῦ ἰδὲ καὶ τὰς στιγνὰς ἀδύσσοις.

Ἐν τῇ φιάλῃ ἀντλησον τοὺς ἄλγους τῆ βαθεΐα
καὶ ζύγισον τὴν ἄλυσιν τῆς ἐπὶ γῆς δουλείας
καὶ τότε ἴσως δάκρυα, πικρᾶς μεταμελείας
καὶ σοῦ μικρὸν ὑγράνωσι τὰ ὄμματα τὰ θεία.

K. P.

ΝΑ ΓΕΙΝΩ ΕΥΤΥΧΗΣ

Διὰ παντὸς μακρὰν ἐμοῦ
ἀπῆλθεν ἡ χαρὰ,
τὴν πάλλουσαν καρδίαν μου
κατέσχε συμφορὰ.

Πρὸς σὲ ὁ νοῦς μου φέρεται
καὶ κλαίω δυστυχῆς.

Ἄχ! πάλιν πάλιν ἄφες με
νὰ γίνω εὐτυχῆς!

Νεκρὸν τὸ πᾶν περὶ ἐμὲ
δὲν ψάλλει τὸ πτηνόν,

Ἄφ' ὅτου σὺ μοι ἔδωκας
τὸ τραῦμα τὸ δεινόν.

Βραχὺ παρῆλθεν ὄνειρον
ἡ τέρψις τῆς ψυχῆς

Ἄχ! πάλιν πάλιν ἄφες με
Νὰ γίνω εὐτυχῆς.

KANTAKOYZHNOΣ

Η ΔΙΑΚΟΠΗ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ Η ΑΝΑΠΑΥΣΙΣ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Ὁλόκληρος ἡμέρα ἀναπαύσεως δεῖον νὰ διακόπτη ἐκά-
στην ἐβδομάδα τὴν ἐργασίαν ἡμῶν, ἡ ἡμέρα δὲ αὕτη εἴ-
νε διὰ τὸν Χριστιανὸν ἡ Κυριακή.

«Ἐξ ἡμέρας ἐργᾶ καὶ ποιήσεις πάντα
τὰ ἔργα σου· τῇ ἐβδόμῃ Σάββατα Κυρίῳ
τῷ Θεῷ σου», Ἡ ἡμέρα αὕτη ἱερὰ κατ' ἀρχὴν, κα-
θίσταται ὠφελιμοτάτη ἐν τοῖς ἀποτελέσμασιν αὐτῆς. Δὲν
εἶνε παντάπασι καλὸν ν' ἀσχολῆται ὁ ἄνθρωπος ἀδια-
λέπτως εἰς τὴν μηχανικὴν αὐτοῦ ἐργασίαν. Οἷα δὴποτε
τέχνη ἀπορροφᾶσα ἐξ ὀλοκλήρου τὸν ἐξασκοῦντα αὐτὴν
δύναται ἐπὶ τέλους ν' ἀποκτηνώσῃ αὐτόν· ὁ ἐργάτης ὁ
ὄλως εἰς τὴν μηχανικὴν αὐτοῦ ἐργασίαν ἀφοσιωμένος θέ-
λει αἰσθανθῆ μετὰ καιρὸν ἐν ἑαυτῷ τὰ νεῦρα αὐτοῦ,
τὰ φθαρτὰ ταῦτα τῆς σήψεως τοῦ ἀνθρώπου ὄργανα, πα-
ραλυόμενα, ἐὰν μιᾶς ἡμέρας ἐκάστοτε ἀνάπαυσιν διὰ ἐ-
πιφέρει κατὰ καιρὸν τὴν ἐλευθερίαν τοῦ πνεύματος. Ἄς
ἐνθυμηθῆ πάντοτε ὁ ἐργάτης ὅτι δὲν ἐγεννήθη διὰ μό-
νον τὸν σκοπὸν νὰ ἐργάξῃται τὸ μέταλλον τὸ ξύλον ἢ
τὸν λίθον. Εἶνε ἄνθρωπος καὶ ὡς τοιοῦτος ὀφείλει νὰ

γνωρίζῃ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ καὶ νὰ σκέπτεται περὶ τοῦ μέλουτος του. Ἐἰς τοῦτο δὲ χρησιμεύει αὐτῷ ἡ τῆς Κυριακῆς ἀνάπαυσις. Κατὰ τὴν Κυριακὴν ὁ ἐργάτης δέον νὰ κάμνῃ χρῆσιν ἄλλου τινός, ἢ τῶν ἐργαλείων αὐτοῦ. Ἡ σκέψις αὐτοῦ ἀπαλασσομένη τῶν δεσμῶν τῆς μηχανικῆς ἐργασίας ὅτε μὲν φαίνεται ἐλευθέρος ἐπὶ διαφορῶν ἀντικειμένων, ὅτε δὲ περιορίζεται εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ ἰδίου ἀτόμου. Τότε ὁ ἐργάτης παρατηρεῖ σκέπτεται, ἀποφασίζει τῇ Κυριακῇ ὁ ἐργάτης ἀπολαύει τοῦ θεάματος τῆς ὥρας φύσεως, τῆς εἰκόνας ταύτης τῆς ὑπάρξεως καὶ πανσοφίης τοῦ Θεοῦ. Τῇ Κυριακῇ ὁ ἐργάτης γεύεται τῶν ἀθῶων καὶ ἡδυτάτων ἐκείνων εὐχαριστήσεων καὶ διασκεδάσεων, ὡς πᾶσα εὐτυχὴς ἐγκλείει εἰκογένεια. Στερήσατε τὸν ἐργάτην τῆς ἀνακουφίσεως ταύτης καὶ θὰ ἴδητε ὁποῖον βίον παρέχετε αὐτῷ νὰ τρώγῃ, νὰ κοιμᾶται καὶ νὰ ἐργάζεται ἀδιαλείπτως — ἴδου ἡ εἰκὼν τοῦ βίου ἐκείνου — ἀλλὰ τοιοῦτος βίος εἶνε μόνος ὁ τῶν ὑποξυγίων προορισμένων νὰ σύρωσι τὰς ἀμάξας ἡμῶν, νὰ αἰρῶσι τὰ φορτία, καὶ νὰ στρέφωσι τοὺς τροχοὺς τῶν μηχανῶν. Ἐὰν ἀποφεύγομεν τοιοῦτον βίον, οὗ ἀποτελέσμα ἦθελε εἶσθαι ἡ τοῦ ἀνθρώπου ἀποκτίνωσις. Ἡ ψυχὴ ἡμῶν, εἰς τὰς ἐργασίας τοῦ σώματος ὑποκειμένη, πρέπει νὰ ἀρχῇ τῆς ὕλης καὶ οὐχὶ ν' ἀπορροφᾶται ὑπ' αὐτῆς. Ἐὰν μὴ περιορίζωμεν ἐπὶ τῶν γῆινων τὴν προσοχὴν ἡμῶν, ἀλλ' ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὡς στρέφωμεν πρὸς τὸν οὐρανὸν τὰ βλέμματα ἡμῶν, διότι δι' ἐκείνου ἐπλάσθημεν, Ἐν λοιπὸν, τῶν μεγάλων τῆς Κυριακῆς καλῶν εἶνε τοῦ-

το, πλὴν ὑπάρχουσι καὶ ἕτερα, περὶ ὧν οὐδόλως πρέπει ν' ἀμφιβάλλωμεν.

Εἶνε ἀναντίρροπον ὅτι ἡ ἀνάπαυσις τῆς Κυριακῆς ἐξασκεῖ μεγάλην, ἐπὶ τῆς ὑγείας τοῦ ἐργάτου ἐπιρροήν. Μετὰ μελζονος εὐχαριστήσεως ἐγκύπτει εἰς τὸ ἔργον τοῦ μετὰ τὴν ἀνάπαυσιν τῆς Κυριακῆς ἀποδίδουσαν εἰς τὸ σῶμα αὐτοῦ τὰς καθ' ὅλην τὴν ἑβδομάδα βαθμηδὸν ἐξαντληθείσας δυνάμεις του. Ἡ τῶν μυῶνων αὐτοῦ καὶ τοῦ πνεύματος δυνάμεις ἀποκάμνουσα ἐπὶ ὀλόκληρον ἑβδομάδα ἐξαντλεῖται ἢ δὲ περιοδικῇ αὐτῇ ἀναξωπύρῃσιν αὐτῆς εἶνε χρησιμωτάτη. Ὅπως καλύθαι καλῶς ἐστεγασμένοι καὶ καλῶς διατηρούμενοι πλειότερον διαρκοῦσι χρόνον, οὕτω καὶ τὰ ὄργανα ἡμῶν καλῶς διατηρούμενα ἐπὶ πλέον ἰντέχουσι. Ἀνάπαυσιν δὲ λέγοντες ἐννοοῦμεν ἀνάπαυσιν ἀληθῆ· ἀνάπαυσιν σώματος καὶ ψυχῆς, οὐχὶ δὲ παῦσιν τῶν ἐργασιῶν καὶ ἐξάντησιν τοῦ σώματος διπλασίαν ἐν μέθῃ καὶ κραιπάλῃ. Οἱ ἐργάται τῶν πόλεω καταπαύουσι τῇ Κυριακῇ ἀπὸ τοῦ ἐργου αὐτῶν, καὶ ὁ ἀγαθὸς ἀγρότης πράττει τὸ αὐτό· ἀλλ' οὗτος ἀναπαύει καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἐκεῖνος δὲ φθίρει ἐν ἀκολασίᾳ αὐτήν. Ἐντεῦθεν συμβαίνει ὥστε ἐν τοῖς χωρίοις βλέπει τις γέροντας ἀγρότας διατηροῦντας ἔτι τὸ ἀνθηρὸν τοῦ προσώπου αὐτῶν καὶ μετ' ἀπαραιμίλλου ἱκανότητος καὶ ἄνευ τοῦ ἐλαχίστου κόπου ἰθύνοντας τὸ ἄροτρον καὶ ἐργαζομένους τὴν γῆν, τούναντιον δι' ἐργάτας τῶν πόλεω ἐξαντλο μένους καὶ μαραινόμενους πρὸ τοῦ μῆα καὶ μόνῃ λευκῇ θορῇ φανῆ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν.

Ἔργαται! φεισθῆτε τῆς ζωῆς ὑμῶν καὶ ἀναπαύεσθε ἀληθῶς τῇ Κυριακῇ, ἵνα, παρατείνοντες εἰς γῆρας τὸν βίον πλείονα ἐργάσιμον ἔχητε χρόνον καὶ μείζονα τὰ ὀφέλη ἀπολαύητε. «Ἐξ ἡμέρας ἐργᾶ καὶ ποιήσεις πάντα τὰ ἔργα σου τῇ δὲ ἡμέρᾳ τῇ ἐβδόμῃ Σάββατα κυρίῳ τῷ Θεῷ σου».

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ)

ΔΕΣΠΟΙΝΙΣ Φ. Λ.

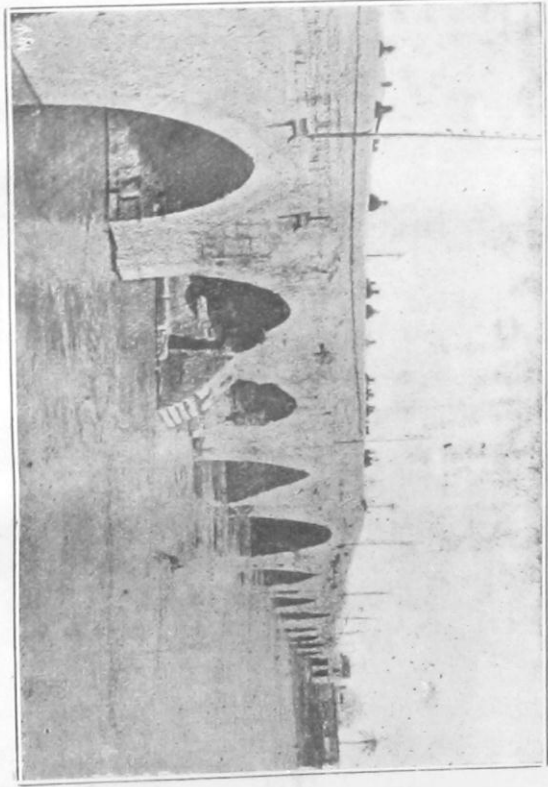
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

α'.) Εἰκόν. Οἱ καταρράκται τοῦ Κύδνου.	Σελ.
1) Πρόλογος	5
2) Εορτολόγιον.	11
3) Ολίγα τινα περὶ τῆς ὀθωμανικῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας ὑπὸ Β. Κανδῆ.	17
4) Μωσαικόν.	40
5) Ἐπὶ τὸν ἄγγελο μου ποίημα	41
6) Λίγ' ἀπὸ ὄλα	42
7) Ὁ ἀριθμὸς 18 καὶ ὁ βασιλεὺς Γεώργιος	43
8) Συνάδελφοι.	43
9) Φαρμακοποιὸς στιχοπλόκος.	44
β') Εἰκὼν Γενικὴ πρόσοψις τῆς Μερσίνης.	
10) Συνοπτικὴ ἱστορία τοῦ βιλαετίου Ἀδάνων ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων μέχρι τῶν νεωτάτων χρόνων ὑπὸ Παύλου Καρολίδου	45
11) Ποίημα ἀπάντησις γὰρ τὸ παιχνίδι τῶν 30 πολιῶν	69
12) Παιδικὴ ἡλικία τοῦ Πασκάλ	70

13) Σκόρπια φύλλα.	75
14) Τὸ καπνίζεῖν	78
15) Αἱ δέκα ἐντολαὶ τοῦ Ἱέρφερσον.	77
16) Ἀπὸ τὰ «Ἀμάραντα» τὸ Ἀστρο Γ. Δροσίνη.	78
17) Αἱ δύο εἰκόνες ὑπὸ Ορέστου.	79
18) Εἰς ἐκείνην... Ποίημα Ν. Κ. γ'.) Εἰκὼν. Ἡ Γέφυρα τοῦ Χαμηδιέ.	89
19) Νικόλαος Γύζης ὑπὸ Δ. Κακλαμάνου.	90
20) Χαρτοπαίγιον περιέργος ἐξήγησις.	109
21) Ποίημα.	111
22) Κάμε τὸ καλὸ 'στοῦ διαβόλου τὸ χωριὸ	112
23) Συνέχεια ἱστορίας ὑπὸ Π. Καρολίδου. Εἰκὼν Δ'. Ἡ πρόσσις τῆς Ταρσοῦ.	113
24) Εὐτράπελα.	148
25) Ἡ Δροσιὰ καὶ τὸ Δάκρυ Γ. Δροσινού	150
26) Ὁ Νομὸς Ἀδάνων. Ἐθνολογικὴ σύστασις αὐτοῦ Πλη- θυσμός. Γεωργία. Ἐμπορία καὶ ναυτιλία. Ἑλλη- νικὴ κοινότητες πληθυσμός καὶ σχο- λεῖα αὐτῶν	151
Εἰκόνες Ε' ΣΤ'. Ε'. Ἡ Ἐκκλησία Ἀρρεναγ. Παρθεναγ.	
27) Ἡ Νεότης	184
Εἰκὼν Η'. Ἡ Νεότης	
28) Ἡ πλῆσις τῆς Εὐξας	188
29) Ἀλώπηξ, γαλῆ καὶ ἀράχνη	190
30) Ἀληθὴς φιλία	192
31) Τρεῖς φίλοι (ὑπὸ Ερδερ)	193
32) Ὁ ἄνθρωπος ἐκτὸς τῆς ἱστορίας	194

33) Μικρασιατῶν γλῶσσα καὶ φιλομάθεια ὑπὸ Ἀριστ. Κουρτίδου	205
34) Τὸ τέλος μιᾶς Εὐωχίας Εἰκὼν Θ'. Ἡ γέφυρα τῆς ἁγίας Ἐλένης.	216
35) Τὸ Πάσχα στὸ χωριὸ	217
36) Συνέχεια ἱστορίας Π. Καρολίδου. Εἰκὼν Ι'. Τὰ ἐρεΐπια τῆς Πομπηίουπόλεως » ΙΑ'. » τῆς Αναβαρζας » ΙΒ'. » » » ΙΓ'. Ἡ ἐν Ταρσοῦ ἀρχαία πύλη τοῦ ἁγίου Παύλου	
37) Τὸ Μειράκιον ὑπὸ Κλ. Ραγκαβῆ	244
38). Νὰ γείνω εὐτυχὴς ὑπὸ Καντακουζηνού	248
39) Ἡ Διακοπὴ τῶν ἔργων καὶ ἡ ἀνάπαυσις τῆς Κυριακῆς ὑπὸ Δεσποινίδος Φ. Α. Εἰκὼν ΙΔ'. Ἡ γέφυρα τῶν Ἀδάνων.	249
40) Κατάλογος συνδρομητῶν. Εἰκὼν ΙΕ'. Τὸ ἐν Μερσίνη Μαυσωλεῖον τοῦ ἀειμνήστου Κ. Μαυρομμάτη.	256

Πέφυκα εν τῇ προπόρῃ Ἀδύνας

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ

Οἱ ἐν Μερσίνη ἀξιότιμοι κύριοι.

Ἄντωνιος Κ. Μυρομαμάτης σώματα 10, Ξενοφῶν Χρίσταν σώμ. 10, Δημήτριος Σπαθάρης σώμ. 5, Δημήτριος Χ. Σάττη σώμ. 8, Ἰωσήφ Κυριακίδης σώμ. 6, Βασίλειος Ἀδαμδζήλογλους σώμ. 5, Χ' Θωμᾶ Ἀθνακισιάδης σώμ. 5, Ἀνανίας Ζεβόογλους σώμ. 5, Εὐδόκιμος Ἰστίοογλους σώμ. 5, Ἀβραάμ Καζγανδζόογλους σώμ. 5, Κωνσταντῖνος Κοκκινάκης σώμ. 5, Ἀχιλλεὺς Συμεώνοογλους σώμ. 5, Περικλῆς Ψάρος σώμ. 5, Γεώργιος Θεοδορίδης σώμ. 4, Πλούταρχος Ἀρσλάνοογλους σώμ. 3, Λεωνίδας Ἀρσλάνοογλους σώμ. 3, Ἰωάννης Χ' Ἀρσλάνοογλους σώμ. 2, Γρηγόριος Καραγεωργίου σώμ. 2, Νικόλαος Καραγεωργίου σώμ. 2, Χρῆστος Μαυρίδης σώμ. 2, Κυπριανὸς Προδρομίδης, σώμ. 2, Ἀβέρκιος Ἀβερκιάδης, Γεώργιος Ἀγαλλόογλους, Εὐστάθιος Ἀζαριάδης, Ἀβραάμ Ἀλτζηδζόογλους Ἰωάννης Α. Ἀλτζηδζόογλους, Χρυσάνθη Ἀλτζηδζόογλους Μιχαήλ Β. Ἀρσλάνοογλους, Γεώργιος Β. Ἀρσλάνοογλους,

Ἰωάννης Ν. Ἀρσλάνογλου, Μιχαὴλ Δζ. Ἀρσλάνογλου, Ἰωάννης Βάτσας, Ἀναστάσιος Γεωργανδζόγλους, Εὐστάθιος Γκαρδόπουλος, Ἀντώνιος Γλύκας, Δημήτριος Γουζόπουλος, Ἄγγελος Δασκαλόπουλος, Γεώργιος Διαμυντόπουλος, Θεόδωρος Δουκας, Νικόλαος Ζωγράφος, Ἰορδάνης Ι. Ἰγνατιάδης, Παναγιώτης Καστάνης, Γεώργιος Καρακατσάνης, Γιάνκος Καραγιουσούρογλου, Γεώργιος Καζάζογλου, Δημήτριος Καζάζογλους, Ἰορδάνης Κερμύρογλου-Εὐδόκιμος Κεδίκογλους, Ἀβραάμ Κιαβούρογλους, Βασίλειος Κλημεντόσογλου, Γεώργιος Κουμούσης, Ἰωάννης Κορέντης, Νικόλαος Κορέντης, Κωνσταντῖνος Κολίος, Γιάνκο Κουλτζιτζέκογλους, Ἐμμανουὴλ Κιομουρτζόγλους, Γεώργιος Κουκίδης, Πρόδρομος Κουθεντόγλου, Νικόλαος Κυριακίδης, Ἀπόστολος Λίτινας, Κωνσταντῖνος Λυκχαρδόπουλος Γεώργιος Λοιζίδης, Σπῦρος Μακρομάλλης, Ἀλκιβιάδης Μιχαηλίδης, Γεώργιος Μιχαηλίδης, Ἀνδρέας Νικολαΐδης, Ἀντώνιος Νάσση, Ματθαῖος Οἰκονομίδης, Κωνσταντῖνος Πειζίκης, Στραῦρος Παυλίδης, Θουκιδίδης Παππαϊωάνογλου, Ἀντώνιος Πασπάτης, Κωνσταντῖνος Πιτταούλης, Κλήμης Ποδούρογλους, Λάζαρος Ποτόπουλος, Παῦλος Σάτογλους, Παναγιώτης Σωτηρίου, Νικόλαος Σκαραμαγιῆς, Διονύσιος Σιοκινούρογλους, Κωνσταντῖνος Σομοωνίδης, Γεώργιος Σταυρίδης, Ἀλέξανδρος Τζορπατζόγλου, Βικτώρ Τιφτικοζόγλου, Ἀβραάμ Φαράσογλους, Χ' Ἰωάννης Φιλιππίδης, Ἀντώνιος Φουντούρης, Δημήτριος Χάριτσας.

Οἱ ἐν Ἀδίνοις ἀξιότιμοι κύριοι.

Υἱοὶ Κοσμᾶ Συμεώνογλου σῶμ. 10, Ἰωάννης Λ. Ωρεϊόπουλος σῶμ. 1, Ἰωάννης Γεωργιάδης σῶμ. 5, Ἰάκωβος Ἰακωβίδης σῶμ. 5, Κυριάκος Μιχαηλίδης σῶμ. 5, Ἰωάννης Ποδούρογλου σῶμ. 3, Τρυπάνη Πατήρ καὶ υἱοὶ σῶμ. 5, Δημήτριος Λεχνίης σῶμ. 2, Γρηγόριος Γρηγοριάδης σῶμ. 2, Σάββας Θωμαΐδης σῶμ. 2, Ἀναστάσιος Καραγιουσούρογλους, σῶμ. 2, Υἱοὶ Πρωτοπαπᾶ σῶμ. 2, Ἀδαμάντιος Ἀπ.στολίδης σῶμ. 1, Ἀλέξανδρος Βαρθούρ, Μ. Βαρθούρ, Κ. Ν. Βυκαλόπουλος, Ἰωάννης Γιανοῦκος, Ἰωσήφ Δαμηλίδης, Ἀναστάσιος Δζσοκούγλους, Κωνσταντῖνος Δημήσογλους, Κ. Δημητριάδης, Κυριάκος Ζυχαριάδης, Πρόδρομος Θεοδοωρίδης, Μιχαὴλ Ἰμριπάρογλου, Μιχαὴλ Κατεμιάδης, Σωκράτης Κεσίσογλου, Χ. Ν. Κούρτογλους, Ἀδαμμαντ. Κοκκινάκης, Μιχαὴλ Καψύλης, Ἰορδάνης Κολέογλου, Γεώργιος Κολεμουράτογλους, Ἰορδάνης Καρακασόγλους, Παῦλος Μανύσης, Νικόλαος Μενέτας, Ἰωάννης Παππαιωάνογλους, Ἀριστοτέλης Παππαικονόμου, Γεώργιος Παππαδόπουλος, Ἰάκωβος Παγοζήλογλους, Ἀνδρέας Παπουτσάκης, Κ. Ι. Παγοζήλογλους, Ζηνέτος Πετριδης, Σ. Γ. Πετριδης, Κωνσταντῖνος Πετρακῆς, Ἰωάννης Ποστατζόγλους, Νικηφόρος Πιπέρογλους, Δημήτριος Π. Ρούχος, Μιχαὴλ Σεκέρογλους, Συμεών Ι. Συμεωνίδης Θ. Α. Συμεώνογλου Μιλιτιάδης Συσιόγλους, Ὀδυσσεύς Τζιβόγλους, Κυπριανὸς Τζαρτήλογλους, Δζιβάν Τζομλεκτζόγλους, Ἀπόστολος Τσχυπαρλῆς, Γεώργιος Φλάμμος, Ἰάκωβος Φραγκάκης, Ἀντώνιος Ψάρος.

Οἱ ἐν Ταρσῶ ἀξιότιμοι κύριοι.

Γεώργιος Κ. Μαυρομάτης σώμ. 15, Χ. Σ. 2, Σαράντης
 Ἰτσίκογλους σώμ. 2, Μάρκος Μποναζούντας σώμ. 2, Μι-
 χαήλ Μπίτσης σώμ. 2, Βλάσιος Σαχπέλογλους σώμ. 2
 Θεόδωρος Χάννας σώμ. 2, Πρόδρομος Ἀβρααμίδης, Μη-
 τροφάνης Ἀγιάνογλους, Πρόδρομος Ζουμπούλογλους, Ι. Χ.
 Ἰτσίκογλους, Γεώργιος Ἰμπεριάλης, Ι. Κωνσταντινίδης,
 Νικόλαος Καλογεῖρας, Σάββας Μ. Κεσίσογλους, Γεώργιος
 Μπίτσης, Χρυσόστομος Παρασκευᾶς, Χαράλαμπος Ρουσά-
 νογλους, Π. Χ. Σαχπέλογλους, Χαρίλαος Χαρχαλαμπίδης
 Κωνσταντῖνος Χάννας.

Οἱ ἐν Ζινδζέδερε Καισαρείας.

Τῆ πρόφρονι φροντίδι τοῦ ὀσιολογιωτάτου ἱεροδιακό-
 νου Αἰδεσ. Ἀβερκιάδου.

† Ὁ Καισαρείας Γερβᾶσιος, Ἀρχιμανδρίτης Νεόφυ-
 τος διευθυντής, Ἱεροδιάκονος Ἀποστ. Π. Ἀβερκιάδης ὑ-
 ποδιευθυντής, Κωνσταντῖνος Ι. Ἀλεξιάδης καὶ Ἀναστά-
 σιος Ν, Δάννας καθηγηταί, Ἰωακείμ Ζέρβας (ἀρχιδιάκος
 τοῦ ἁγ. Κωνσταντ.) Γεώργιος Δ. Ὠρολογᾶς, Δέσποινι Βα-
 ρειάδου καὶ Ἐλένη Οὐρχήλογλου διδασκάλισσαι, Θεόδω-
 ρος Μοναχός.

Οἱ ἐν Ζινδζέδερε Καισαρείας μονῆ μαθηταί.

Τῆ εὐγενεῖ φροντίδι τοῦ κυρ. Κ. Καραγεώργη.

Κωνσταντῖνος Καρχαωργίου, Ἀναστάσιος Δ. Μαυρομ-
 μάτης, Δημησθένης Μ. Σιδηρόπουλος, Ἰσαὰκ Ν. Ἰσαακί-

δης, Θεόφιλος Π. Ἀδαμδζήλογλου, Παῦλος Κ. Τζαβού-
 σογλους, μαθηταί.

Οἱ ἐν Καισαρείᾳ ἀξιότιμοι κύριοι.

Πρόφρονι φροντίδι κυρ Σάββα Νεφτεδζή.

Χ' Ἀβραάμ Σ. Νεφτιτζόγλους σώμ. 2, Κοσμάς Βογια-
 τζόγλους, Κοσμάς Οὐργουρλόγλους, Ἰωάννης Ν. Καγγαν-
 δζόγλους, Σάββας Α. Νεφτιτζής, Ἰωάννης Β. Μαυρογένης,
 Χ. Δ. Γεωργανδζόγλους.

Οἱ ἐν Κερμύρα ἀξιότιμοι κύριοι.

Νικόλαος Ἰωακειμίδης, Ἰάκωβος Κιρεμιτζόγλους, Ἀ-
 ριστοτέλης Παπαδόπουλος.

Οἱ ἐν Κυλένδρεα ἀξιότιμοι κύριοι.

Τῆ εὐγενεῖ φροντίδι τοῦ κ. Π. Ἀναστασιάδου.

Παντελῆς Ἀναστασιάδης, Χρῆστος Ἰωαννίδης, Ἠλίας
 Ι. Κλημίδης, Νικόλαος Γ. Κοιτζουράδης, Πέτρος Κυρια-
 κοῦ, Ν. Σ. Χριστοδουλίδης.

Οἱ ἐν Κων)πόλει ἀξιότιμοι κύριοι.

Τῆ εὐγενεῖ φροντίδι κ. Ι. Χρηστίδου.

Ἰωάννης Χρηστίδης σώμ. 6, Ἀριστείδης Κυριακίδης
 σώμ. 2, Σάββας Ἀποστόλογλου, Ἀρχάγγελος Γαβριηλί-
 δης, Σταῦρος Μανηλόγλους.

Τῆ πρόφρονι φροντίδι αἰδεσιμ. Π. Ι. Ναζιανζηνοῦ.
 Παππᾶ Ἰωάννης Ντζιανζηνός, Πισχάλης Ἀδάμ, Χρῆ-

στος Γ. Χρησιδης, 'Ιωάννης Π. Παππαδόπουλος, Πρόδρομος Χ' 'Ιωσήφ, Κωνταντίνος Γ. Τεπερίκογλους. 'Αντώνιος Στουγιαννίδης σόμ. 2, Μ. Α. Μυριάτου.

Εὐγενεὶ φροντίδι τοῦ ἀξιοτίμου κυρίου Ε. Βασιλειάδου α'. μηχανικοῦ τοῦ ἀτμοπλοίου 'Αλέξανδρος τοῦ κ. Συνιόσολου.

Εὐστάθιος Ι. Βασιλειάδης σόμ. 2. 'Ιωάννης, Γ. Κουφοπιτελής, Χρῆστος Πασχάλιδης, Πηρασκευῆς Π. Καδόγλους, Θεόδωρος Βασιλείου, Διογένης Σβίγκος, Θεόδωρος Βαχράτογλους, Εὐάγγελος Κουροπαντελής, Πέτρος Γ. 'Ιωσηφίδης.

Οἱ ἐν Βεροῖα ἀξιοτίμοι κύριοι.

Τῇ εὐγενεὶ φροντίδι κυρ. Στ. Δ. Χαρισιάδου.

Στ. Δ. Χαρισιάδης φαρμακοπ. 'Εμ. Βελτσίδης ἰατρός 'Αντ. Τσαράκογλους καὶ ἀδελφοί, Θωμᾶς Τσαράκογλους καὶ υἱοί, Δημήτριος Καλιγέρου, Νικόλαος Βράνινας.

Οἱ ἐν Μερζουφοῦν ἀξιοτίμοι κύριοι.

Εὐγενεὶ φροντίδι τοῦ κυρ. 'Ι. Καζαντζόγλου.

'Ελληνικὴ Φιλεκαπαιδευτικὴ Λέσχη σόμ. 2, 'Ιορδάνης Ν. Καζαντζόγλους, 'Αναστάσιος Δ. Κιούντζογλους, Νικηφόρος Χ. Λύγερνός, Λεωνίδης Μ. Καζάτζογλους, Πρόδρομος Π. Γιανιάτογλους, Χαράλαμπος 'Ι. Χηδῆρογλους, Διογένης Χ. 'Ιωαννίδης, Πλάτων Γ. Γαβριηλίδης, Χαράλαμπος Χ' Σάββας, 'Ελευθέριος Π. Λαζαρίδης, Εὐάγγελος 'Ι. Τζομλεκτζόγλους, Σωκράτης Δ. Κιόντζογλους, 'Ιορδάνης

Β. 'Ιστίκογλους, Παντελεήμων Μητρόπουλος, Χρῆστος Γ. Παππαδόπουλος, μαθηταὶ τῆς Σχολῆς.

Οἱ ἐν Νέβσεχιρ ἀξιοτίμοι κύριοι.

Πρόφρονι φροντίδι τοῦ κ. Σ. Λεοντιάδου (ἱατροῦ).

Σταῦρος 'Ι. Λεοντιάδης, Μυρία Σ. Λεοντιάδου, 'Ιωάννης Κ. 'Αρτεμιάδης, 'Αναστάσιος Ν. Καζακιδζόγλου, 'Ιωάννης Χ. Σεφεριάδης, Σάββας Α. 'Αβραχμίδης, Κυριάκος Συμακωνίδης, Θωμᾶς Νικολαΐδης, Μιχαήλ 'Ι. Μελεκοπλόγλους.

Οἱ ἐν Οὐραχούπ ἀξιοτίμοι κύριοι.

'Ι. καὶ Η. Πανταζίδαι, 'Ι. Σ. 'Αρχέλαος, (ἰατρός ἐν Σινασφ).

Οἱ ἐν Ρόδω ἀξιοτίμοι κύριοι.

Πρόφρονι φροντίδι κυρίου Ν. Σισκαμάνη.

Δ. Βενετοκλῆς, Δ. Τσουβαλῆς, Δ. Κ. Καψούλλης, Ν. Σισκαμάνης.

Σαμψοῦντι (Πόντου).

Ν. Χ. 'Ισαάκογλου.

Σουδάν ('Αφρικῆς).

Συμεὼν Δακνηλίδης (μηχανικός).

Οἱ ἐν Σελευκειᾷ ἀξιοτίμοι κύριοι.

Τῇ εὐγενεὶ φροντίδι κυρίου 'Ι. Βιτάλη.

Κυριάκος Παπαδόπουλος, Σωκράτης Διαμαντίδης, Δημ. Δαγλαβερίδης, Χ. Π. Κοκούλογλου, Ίωάννης Βιτάλης, Χαράλαμπος Κεδίκογλου, αίδεσιμ. Παππά Γρηγόριος.

Οἱ ἐν Σμύρνῃ ἀξιότιμοι κύριοι.

Δ. Μαρκόπουλος, Νικόλαος Δάλλας.

Οἱ ἐν Συνασφ̄ ἀξιότιμοι κύριοι.

Ἡλίας Π. Μακρόπουλος, Στέφανος Θ. Χ' Ἀγγελόπουλος, Λουκᾶς Π. Σιγνιδόπουλος.

Οἱ ἐν Χίῳ ἀξιότιμοι κύριοι.

Στυλιανός Ἰ. Σίμος. Ζαννῆς Γ. Φερρῆς, Γρ. Φ. Κωσταρίδης, Παναγιώτης Ζεβάογλου.

Οἱ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἀξιότιμοι κύριοι.

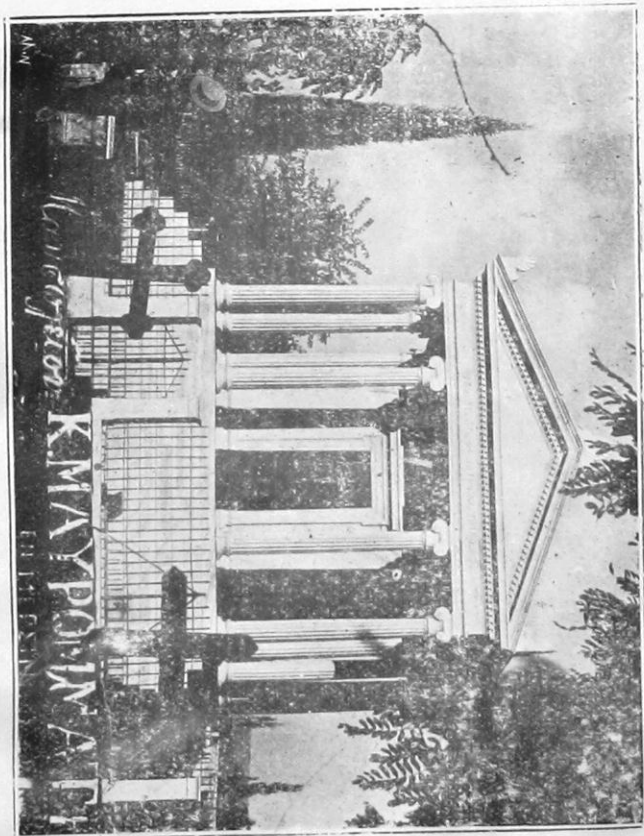
Μ. Ν. Ταττράκης σὺμ. 5, Α. Λαδόπουλος, Ἰ Τζιράγγελος, Α. Καλίδης Σ. Γαβριηλίδης, Κ. Βαρβούρ, Ἰ. Ἀντωνιάδης, (ιατρός), Σ. Ἀρεντουλίδης, Ἰ. Βεντιρόζος, Ἰ. Δημήσογλου.

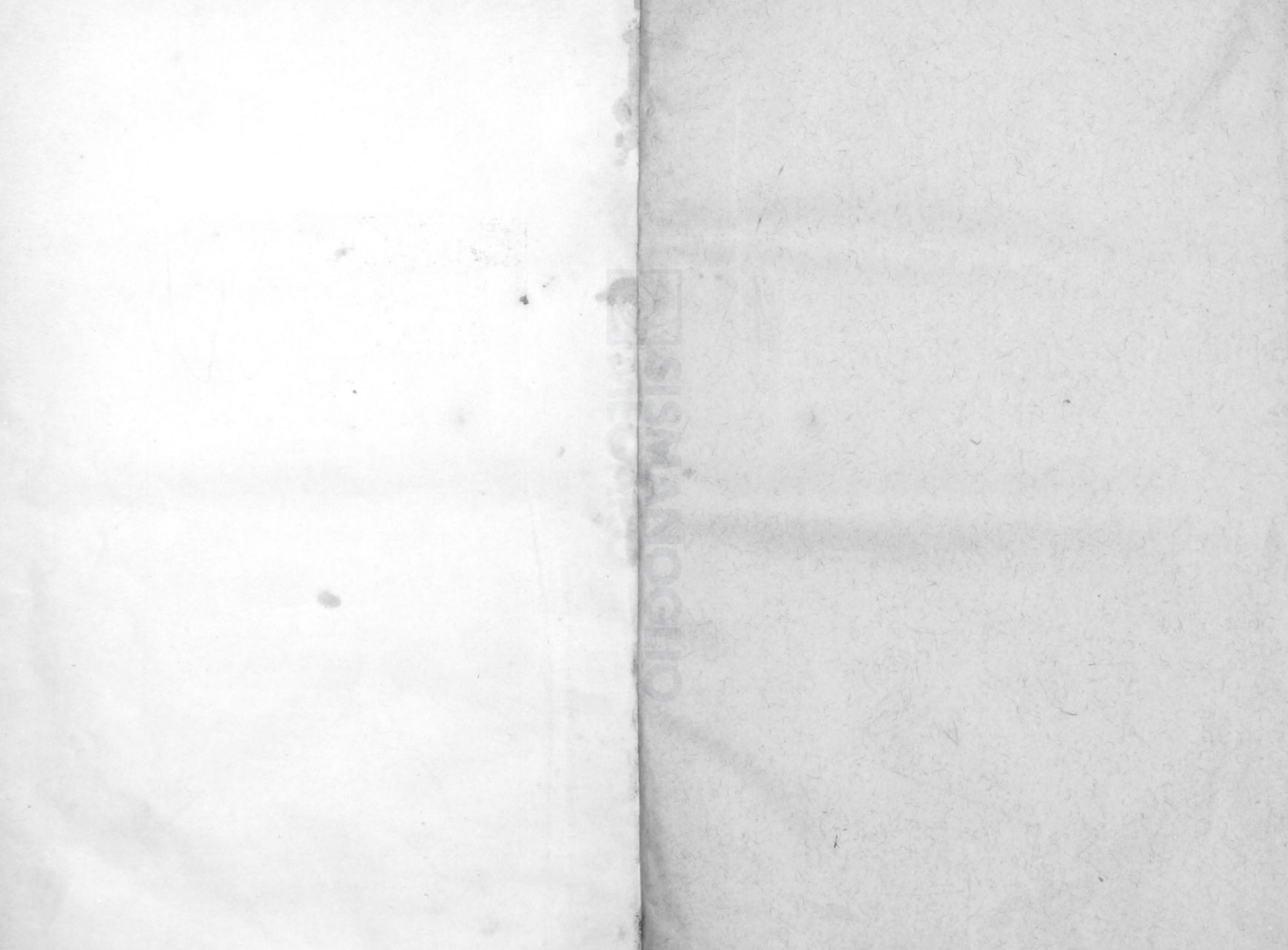
Οἱ ἐν Κύπρῳ ἀξιότιμοι κύριοι.

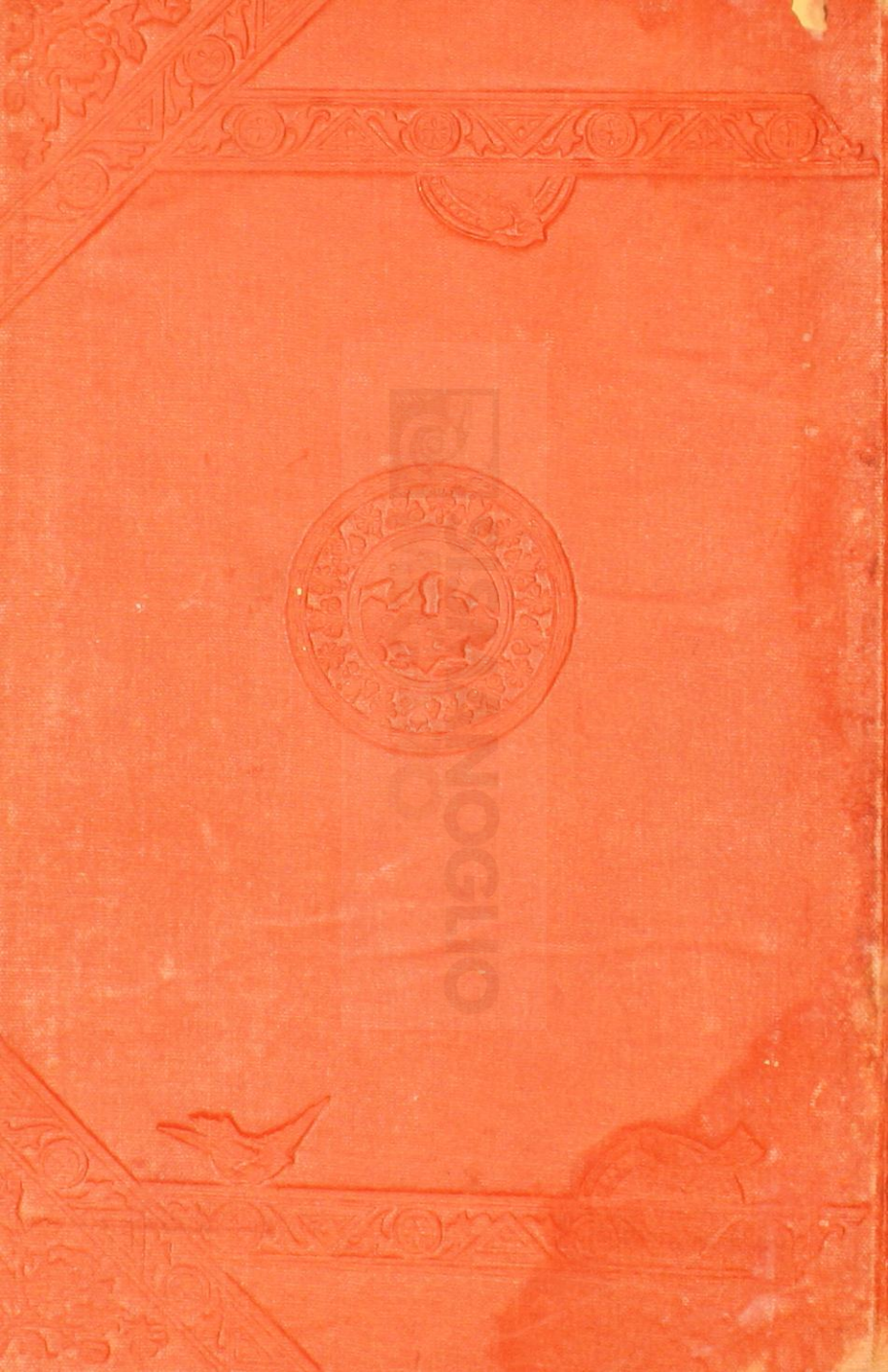
Θεόδουλος Ἀντωνιάδης, Θεοχάρης Χ. Λαραδείτης, Γρηγόριος Λινάρδης, Γ. Λουκαΐδης, Ε.Π. Χατζῆ Ἰωάννου, Ἰ. Π. Νικολαΐδης καὶ Σιχ, Κωνσταντῖνος Μιχαηλίδης, Θ. Ἀπεργιῆς, Στέλιος Χρ. Τσολακίδης, Λ. Χρ. Τσολακίδης, Α. Γραμμενόπουλος.

Υ. Γ. Ζητοῦμεν συγγνώμην ἐκ μέρους τῶν ἀξιοτίμων συνδρομητῶν ἡμῶν ἰδῶν τὰ ὀνόματα δὲν κατεχωρίσθησαν εἰς τὸν κατάλογον ἔνεκα τῆς μὴ ἐγκαίρου ἀφίξεως τῶν ἀγγελιδῶν.

Μαυθαλεῖον Κ. Μαυρομάτη ἐν Μερόνῃ.

MOGLIO